

GACETA DEL GOBIERNO

ESTADO DE MÉXICO

Periódico Oficial del Gobierno del Estado Libre y Soberano de México

REGISTRO DGC NUM. 001 1021 CARACTERISTICAS 113282801

Directora: Lic. Brenda Alejandra Romero Paredes Esquivel

Mariano Matamoros Sur No. 308 C.P. 50130

Tomo CXCVI

A:2023/001/02

Número de ejemplares impresos: 300

Toluca de Lerdo, Méx., lunes 28 de octubre de 2013

No. 80

SUMARIO:

SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL

TRADUCCIÓN A LENGUA INDIGENA MAZAHUA, DEL ACUERDO DE LA SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL, POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "SEGURIDAD ALIMENTARIA DEL ESTADO DE MÉXICO".

TRADUCCIÓN A LENGUA INDIGENA MAZAHUA, DEL ACUERDO DE LA SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "POR MI COMUNIDAD".

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA MAZAHUA, DEL ACUERDO DE LA SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL, POR EL QUE SE EMITEN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL 4XI PARA MIGRANTES.

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA MAZAHUA, DEL ACUERDO DE LA SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL, POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "POR UNA INFANCIA EN GRANDE".

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA MAZAHUA, DEL ACUERDO DE LA VOCAL EJECUTIVA DEL CONSEJO ESTATAL DE LA MUJER Y BIENESTAR SOCIAL, POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "GENTE EN GRANDE".

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA MAZAHUA, DEL ACUERDO DE LA VOCAL EJECUTIVA DEL CONSEJO ESTATAL DE LA MUJER Y BIENESTAR SOCIAL POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "FUTURO EN GRANDE".

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA MAZAHUA, DEL ACUERDO DEL VOCAL EJECUTIVO DEL CONSEJO ESTATAL PARA EL DESARROLLO INTEGRAL DE LOS PUEBLOS

INDÍGENAS DEL ESTADO DE MÉXICO, POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "APADRINA A UN NIÑO INDÍGENA".

TRADUCCIÓN A LENGUA INDIGENA OTOMÍ, DEL ACUERDO DE LA SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL, POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "SEGURIDAD ALIMENTARIA DEL ESTADO DE MÉXICO".

TRADUCCIÓN A LENGUA INDIGENA OTOMÍ, DEL ACUERDO DE LA SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "POR MI COMUNIDAD".

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA OTOMÍ, DEL ACUERDO DE LA SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL, POR EL QUE SE EMITEN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL 4XI PARA MIGRANTES.

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA OTOMÍ, DEL ACUERDO DE LA SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL, POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "POR UNA INFANCIA EN GRANDE".

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA OTOMÍ, DEL ACUERDO DE LA VOCAL EJECUTIVA DEL CONSEJO ESTATAL DE LA MUJER Y BIENESTAR SOCIAL, POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "GENTE EN GRANDE".

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA OTOMÍ, DEL ACUERDO DE LA VOCAL EJECUTIVA DEL CONSEJO ESTATAL DE LA MUJER Y BIENESTAR SOCIAL POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "FUTURO EN GRANDE".

TRADUCCIÓN A LA LENGUA INDIGENA OTOMÍ, DEL ACUERDO DEL VOCAL EJECUTIVO DEL CONSEJO ESTATAL PARA EL DESARROLLO INTEGRAL DE LOS PUEBLOS INDÍGENAS DEL ESTADO DE MÉXICO, POR EL QUE SE MODIFICAN LAS REGLAS DE OPERACIÓN DEL PROGRAMA DE DESARROLLO SOCIAL "APADRINA A UN NIÑO INDÍGENA".

"2013. Año del Bicentenario de los Sentimientos de la Nación"

SECCION CUARTA

PODER EJECUTIVO DEL ESTADO

SECRETARÍA DE DESARROLLO SOCIAL

GOBIERNO DEL
ESTADO DE MÉXICO

ENIGRANDE

"2013. NE TSJE'E MA MU SÁD'Á NE YEJE PUNKJW TSJE'E K'W NE'E TEXE YO TE'E A IN B'ONDO"

ÑANTE ELIZABETH VILCHIS PEREZ, K'U NGEJE MBEPJI KJA NE TS'IBONDO K'O MAMA NE 3 TS'IBEPJI XI, 5, 6, 10, 11, 17 TS'IBEPJI IV ÑE 18 NE JANGO GA PEPJITJO NA ZEZH KJA NE TS'IBONDO, 6 TS'IBEPJI XI, 8 TS'IBEPJI III, 19, 20, 21, Y 26 K'O NA WD'A NE TJURU JANGO GA PEPJJI KJA NE TS'IBONDO ÑE 6 TS'IBEPJI VIII A MBO'O NE NGUMUBEPI, ÑE

K'O MAMA

K'o b'epji ne jmu'u Ts'ibondo mama ngwa ra mbos'u textjo k'o kara kja ne mebondo ñe k'o in bedyi ngeje ra mbos'u textjo k'o b'ub'u añeba kja ne Ts'ibondo ngeje k'o e bepji k'o ra tsja'a.

Kja ne b'epji jango pjosteti ngekwa ra imiji na jo'o ndizi mi tsje'e 2006, o tsjaji d'a bepji ngekwa ra mimiji najo'o textjo k'o kara añeba kja ne meb'ondo, ra unuji jñonu, ngekwa ra mimi axese xoñijomu kja ne Ts'ibondo, ra t'unu d'a b'us'i jñon'u, ngekwa textjo ye te'e k'o kara kja ne meb'ondo ra imiji na jo'o.

Nza kja mama nu b'epji ko mama k'u dya ri s'odyeji maxi ja'a 2012, ko o pjonguji nu Instituto Nacional de Salud Pública, kja ne nde'e yo jñiñi ne Ts'ib'ondo a B'ondo, nu 23.7% yo te'e ko pes'i 5 kje'e dyenje na dorkijeme k'e chju'u anemia, ñe nu 8.7% yo ts'it'i ko pes'i 5 ñe 11 kje'e ñe 5.2% yo tat'i ko pes'i 12 ñe 19 kje'e; xo yo te'e ko pes'i 20 ñe 49 tsje'e sodyeji anemia ñe 14.1% yo te'e ko pes'i 50 tje'e sodyeji.

Kja ne Ts'ib'ondo a b'ondo kara te'e nza kja yo b'edyi ko dya ju'u merio ko mama nu konsejo a B'ondo k'u mama ja ba tsaji ñe ja ba pjos'u yo te'e kja yo jñiñi (CONEVAL), ñe a kjanu ke ri jyanda yo b'epji k ora kjaji mba dya xi ra kara te'e k'u dya ju'u merio, ra b'epji pa yo te'e ko kara kja yo jñiñi a Ts'ib'ondo a B'ondo.

Ma ra pepji yo b'epji ko kjaji kja ngumu k'u pjos'u yo te'e ra dyenje jñonu pje ra ñonu kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, nu pa'a jñite nu zana naja nu dyote dyech'a yeje tsje'e, ko o jñuns'uji kja ne Taxiskuama k'u chju'u "Gaseta yo jmu'u" yo tjuru ko mama a kjanu, ko mama pje ma pjos'u ra kja'a pa yo te'e, xo mama yo pjenda nesta mba ra pjos'uji yo te'e.

Yo te'e ko pjons'u yo mejñiñi ñe ko pporü ja ba tsjaji, ra pjos'u ko nu CAyS/PSAEM/SE-01/2013-01 ko o mama un ot'u b'epji ko o kjaji nu pa'a dyech'a jñinchjo nu zana naja, nu dyote dyech'a jñi'i tsje'e, o mama ke ra tsaji nza kja ko ya pojtu ñe o jñuns'u nu jeb'i 21506 A000/RO-008/2013, nu pa'a dyote jñi'i nu zana naja, nu dyote dyech'a jñi'i tsje'e, k'o ra mama k'o e tjuru 23 jango pepjiji k'o pjoxte kja ne Ts'ibondo, k'o o mamaji ngwa ra tsja'a nu mama ne xiskuama yo arkate. A kjanu mo nza kja'a ya mama a xoñi, ro juns'u ko mama a ndub'u.

NU K'O O MAMA K'O E NGUBEPI K'U CHJU'U SEKRETARIA DE DESARROYO SOCIAL JANGO PJOXTEJI K'O E JÑONU KJA NE TS'IB'ONDO A B'ONDO.

K'O MAMA NE B'EPJI DESARROYO SOCIAL JANGO RA PEPJJI RA PJOXTEJI E JÑONU KJA NE TS'IBONDO

1. Textjo k'o ra tsja'a

1.1. Textjo k'o b'epji a ñeba

Ne b'epji nu desarroyo sosial k'o ra tsja'a jango ra mbox'uji e jñonu kja ne Ts'ibondo ngeje k'u dya ra tsja'a tsijmi, ngeje k'u ra mbos'u na b'os'i jñonuji.

K'u pjoxte ra tsja'a jñi'i ñ'i'i.

- a) Ne FAO;
- b) Ra dyenje jñonu; ñe

- c) Ñe jango ga tsja'a:
 c.1) K'o ra b'os'ũ.
 c.2) Otjo pje ra ziji.
 c.3) K'o b'ũb'ũtjo na jo'o.

1.2 K'o in tjurũ ye te'e ke pepji

Yo jñonũ ñe ma dya ra zadũji.

2. K'o mama yo jña'a

Ngekwa ra sɔ'ɔ ra paraji yo te'e:

Yo arkate a jñiñi, yo jmu'u a jñiñi ko pjos'ũ nu sekretaria de desarroyo sosial kja yo jñiñi a zumi, yo jñiñi k'ũ kara b'extjo a Nororiente ñe yo jñiñi ko kara b'extjo a b'ondo a Oriente ñe ko pepji a n'año jñiñi, ñe nza kja'a ko b'ũb'ũ ka pjos'ũ te'e mbara pepji nu desarroyo sosial ko pjørũ jñoñũ kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo a n'año n'iñi.

K'o ra mbos'ũ, ye te'e k'o kara kja ne ts'ib'ondo ñe kja yo jñiñi ra mbos'ũ e jñonũ k'o mama un b'epji desarrollo sosial kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo.

B'os'i jñonũ, textjo k'o e jñonũ k'o unũji k'o e te'e k'o kara kja ne Ts'ibondo, jango go mama ne tjurũ.

Yo ngumũ kja unũ yo jñoñũ, kja yo jñiñi k'ũ ra mama nu Tangumũ k'o pepji ra mbos'ũ yo te'e mbara unũji yo b'os'i jñonũ.

CIEPS, Un k'o xorũ ñe ngeje k'o ra janda na jo'o k'o e b'epji yo tjurũ te'e.

K'o jmurũ, ngeje k'u ra mama kjo ngeje k'u ra mbos'ũji, ñe ra pjørũ k'u ra tsjaji na joo mbar a mbos'ũ yo jñonũ kja n Ts'ib'ondo a B'ondo.

K'o jmurũ kja ne ngumũ, ngeje k'o e te'e k'o pjezhi ri ngeje k'o ti taga ne FAO.

Yo merio, ngeje yo chopjũ k'ũ unũ yo te'e ke e pjos'ũji ko dyenje a FAO, ngeje nu Sekretaria Sosial ko ra manda ñe ra mamaja ba ra tsjaji yo chopjũ nza kja mama un tjurũ.

K'o jjad'ũ ne jmu'u, ta'mbepji a zumi, ñe kja ne mebondon ngeje k'o ra janda na jo'o k'ũ ra tsja'a na jo'o ne bepji kja ne Ts'ibondo.

K'o ra janda k'ũ bepji, kja ne ngumũ k'ũ bepji ne Sekretaria de Pjoxte ne jmu'u kja ne Ts'ib'ondo, ñe k'o jmute k'o janda k'ũ bepji k'ũ pjoxteji e jñonũ kja ne Ts'ibondo k'o ra tsja'a.

Ne tjurũ'o, bepji k'o pjosteji kja ne Ts'ibondo.

K'o jus'ũ ko teb'e, yo te'e ko ya jyuns'ũ kja ne mbos'ũ, ko ra pjos'ũ nza kja mama kja ne xiskuama ne desarroyo sosial ñe ko pjørũ yo jñoñũ kja ne ts'ib'ondo a b'ondo.

K'o jus'ũ in chjũ'y, k'o ne'e ra juns'ũ in chjũ'y k'o ne'e ra mbos'ũji k'o bepji k'ũ chjũ'y te'e k'o na nojo.

K'o jus'ũ in chjũ'y k'o ra mbos'ũji, textjo k'o kara kja ne Ts'ibondo k'o ne'e e jñonũ ñe k'o ra jandaji.

K'o dya ju'u jñonũji, textjo k'o e t'e k'o dya pesi jñnu ñe dya to'o napjunkjũ e chojũ ngekua ra ndomũ in jñonu.

K'o dya ju'w e tezhi, textjo ye te'e k'o dya to'o napjunktj e chojw ngekua ra ndomuji k'o neji.

K'o bepji k'o pjosteji, jñonu kja ne ts'ibondo.

K'o bepji k'o pjoxte, texe yo bepji k'o kja ne jmuu ri ngeje k'o ra mbos'w.

K'o dya ju'u napunktj e chopju, ñ era jandaji jango ga mboruji.

Ra tsj'a t'onu Jango, ra unuji ñe ra jnus'uji min dye'e textjo k'o pjoxuji.

K'w tjurw, kja ne bepji ne pjoxte k'u b'wb'w kja ne ts'ibondo.

SEDESEM, ne jmungumü bepji kja ne Ts'ibondo.

Textjo k'o tsja'a, k'o ra mbos'ü ne bepji ñe k'o pjosteji ku so'o ra pjos'ü ra pporü ko ra unüji merio.

K'o orw, textjo ye te'e k'o mama jango in menzumu kja ne Ts'ibondo k'o o juns'ü in chju'u k'o ra mbos'uji ne bepji.

Ma ra nguarüji, k'u meplastiko ngeku ra mbosu ra unuji ne jñonu ñ era mbara k'o epsi in zakju.

Ma dya ra tsja k'o e te'e so'o, r ama mama k'u dya go mbosuji.

3. K'o ra tsja'a

3.1 Textjoji

Ra jogw k'o e jñonü k'o si'i k'o e te'e k'o dya pes'i pje ra zi'i kja ne Ts'ibondo, ra unuji ne b'usi k'o e jñonu, nuk'o ra tsjaji bepji, ra ñonu na jo'o ñ era tsjaji pjosteji k'o indyiji kja in jñiñiji. O mamaji nu kje'e dyote dyech'a mba yo jñiñi a B'ondo, ñe mba ra so'o ra tomüji ko si'i texto yo zana ñe mba ra nguarü un kje'e, mbe nesta ra jandaji janzi chjopü dyenje yo pjoxte.

3.2 K'o mama

3.2.1 Ne FAO

- Ra mbos'uji k'o b'edyi k'o b'ub'u kja ne jñiñi jango ga mama kara yo te'e kja n'año jñiñi, o mamaji un kje'e dyote dyech'a mba yo jñiñi a B'ondo, ñe mba ra so'o ra tomüji ko si'i texto yo zana ñe mba ra nguarü un kje'e, mbe nesta ra jandaji janzi chjopü dyenje yo pjoxte;
- Ra xipjiji jango ra ziji in jñonu k'o mi na kjijmi ñe na jo'o k'o inbedyi; ñe
- Ra kjaji ra pepji yo te'e, mbe ra pjons'üji ko un komite ko pjos'ü kja yo jñiñi; ñe
- Ra pepji mba dya ra mizhi yo jñonu ko jyanzpw ri siojme.

3.2.2 Yo jñonu ko ra unw

- K'o e bedyi k'o b'wb'w kja ne jñiñi jango tsja'a tjijmi ngeje k'o ra
Dya jyw merio ma ra unüji na b'os'i jñonu, texe jñi'i zana, extjo nu kje'e, nza kja mama yo arkate; ñe
- Ra mbosuji k'o e te'e ra xipjiji jango ra jñonu na jo'o.

3.2.3 Ja ba ra pepjiji

3.2.3.1 Mo dya dyenje merio

Ra unuji na b'os'i jñonu yo te'e ke dya mimi na jo'o ngek'ua o dyenje na dyebe, ñe mo o dya mimi na maja, ñ era unuji yo jñonu mo kja'a merio maxi dya kja'a.

3.2.3.2. Mo nestaji ra ñonũji na jñonũ

Mba ndame ra tsjanji yo jñonũ yo te'e ko ya nda'a ñe ko s'odye na dorkejeme VIH/SIDA ñe kanser ñe mo dya xi ka'a merio, ra unũji na b'os'i jñonũ texe yo zana texto nu kje'e.

3.2.3.3 Ma pes'ji tjiymi

Ra mbos'uji textjo k'o e te'e d'atjo pa'a ma pes'iji tjiymi d'a b'us'i jñonu, ra mbos'uji textjo k'o e jmute k'o jñus'ũ in chju'ũ, ximi ra janda k'o e te'e k'o dya jñũ'ũ e chopju.

4. Jango b'ũb'ũ k'o ra mbos'uji**4.1 K'o te'e k'o ra mbos'uji**

K'o e te'e k'o b'ũb'ũ kja ne ts'ibondo

4.2 K'o e te'e k'o na jo'o ra mbos'uji

E te'e k'o dya ju'ũ e chopju k'o b'ũb'ũ kja ne ts'ibondo k'o pes'i tjiymi.

4.3 K'o e te'e k'o ni pjezhi

K'o e te'e k'o dya ju'ũ pje ri ñonũ k'o b'ũb'ũ kja en ts'ibondo, ma pes'iji tjiymi ngetjo dya, ra unũji e jñunũ nzakja nze'e, ma dya juji mpje ra ñonũji.

5. Jango ra zata

Ne bepji s' ø ra zata kja ne 125 jñiñi a ts'ibondo k'o xi ri mama jango unũ e chopju.

Kja ne jñiñi jango b'ũb'ũ k'o e te'e k'o dya ju'ũ e chopju tsjema k'o mama ne CIEPS, ngeje k'o ra mama jango k'ũ tjuru.

6. Pjoxte**6.1 K'o ra mbos'uji****6.1.1 Jango ga mama ne FAO**

- a) Ra pjoxte k'o unũji d'a b'os'i jñonũ jango ga mamaji tsjema, tsjema ñe mo zana zana ra unũji dyech'a yeje b'os'i;
- b) Ra jizhiji ja ba ra ñonũji, ra kjaji ñ era sijiyo; ñe
- c) Ra unũji yo jñonũ ko nesta mbe dya ra mizhi

6.1.2 K'o ra mbos'uji mba na kjuana ra unũ jñonũ

K'o ra t'unũji ngeje d'a b'us'i jñonũ zanma, zanma, ña iyo ma jñi'i zana, d'a tsje'e.

6.1.3 Jango ga tsja'a**6.1.3.1 Ma jaba xitsji**

Ra pjoxte k'o unũji d'a b'os'i jñonũ, d'atjo pa'a ma juji t'opju.

6.1.3.2 Ma tsja'a tjiimi

Ra pjoxte k'o unɔji d'a b'os'i jñonɔ zanma, zanma k'u d'a tsjee, so'o ra unɔ dyech'a yeje b'os'i nza kja mama nu jeb'ijnu.

6.1.3.3 Nza kja mama yo te'e a jñiñi

Nu pjenda unɔji ngeje na b'os'i jñonɔ texe yo zana, ndezde naja asta dyech'a naja b'os'i.

6.2 Janzi ra unɔji ne pjoxte

K'o pjoxte ra unɔtjosi textjo k'o pepji kja ne jmu'u e SEDESEM kja ts'ibondo.

Nuk'o dya go janda ne FAO, k'o e bepji k'o pepji kja nwé jñiñi ra dyorɔ e chopɔ 30 mbexo, k'o pjoxteji ngekua ra jɔji, k'o ra jñɔs'ɔ k'o pɔrɔ ne mbepji.

7. Jango ra mamaji

7.1 K'o ra mbos'ɔji

7.1.1 Nuk'o ra pes'iji mba ra mbos'ɔji

7.1.1.1 K'o ra mama ne FAO, k'o ra pjos'ɔji yo jñonɔ

- a) K'o b'ɔb'ɔ kja ne jñiñi k'o dya pesiji pje ra ziji jango ga mama k'o e xiskuama jango tsja'a tjiimi ñe mba ko mama FAO xo, ma ra kara ma yo jñiñi ko dya nda kara te'e; ñe
- b) Ra chunɔ e xiskuama jango ga mama k'o o tsja'a.

Xo ri chunɔ yo xiskuama ko ya o mamaji, mbe xo yo xiskuama ko kuaɔ a ndɔb'ɔ:

- a) Ri pjongɔ na kopia in jmichage, jango ra mama pje ma jñiñi ngeje in nzumɔ. Mo dya chjeui ka i mimige ri chunɔ na jeb'i ka mama ja i b'ɔb'ɔge nudya; ñe
- b) Na jeb'i ko mama texe ko nesta ra paraji kjo ngest'ke.

7.1.1.2 Jango ra tsja'a

7.1.1.2.1 Ma ra tsja'a tjiimi

- a) K'o ri b'ɔb'ɔ kja ne Ts'ibondo jango o jaba e xitsji, ngekua ra sodye ye te'e;
- b) Ra dyorɔ k'o e jmu'u (k'o b'ɔb'ɔ kja ne jñiñi ma iyo k'o e jmu'u), jango ra mamaji pje o tsja'a.

7.1.1.2.2 Ma pes'i tjiimi

- a) K'o b'ɔb'ɔ kja ne Ts'ibondo;
- b) Ma sodyeji ñe ma pes'iji ne VIH/SIDA o ngisejme k'ɔpɔɔ; ñe
- c) Ma o unɔji ne xiskuama nza kja mama jango ri tsja'a.

K'o a mamaji, xo ra jizhiji texto k'o in xiskuama:

- a) Ra jizhiji d'a xiskuama k'o ri kuaɔ in jmicha, jango b'ɔb'ɔ ma dya b'ɔb'ɔjnu, ra jizhi d'a xiskuama jango b'ɔb'ɔ. Mo dya pes'i na xiskuama nza kja ko mama a xoñi so'o ri chunɔ na n'año ko ra mama texetjo mbar a paraji ko na kjuana;

b) Ri chunx na jeb'i ko ra mama kjo ngets'ke mbar a paraji na jo'o ko na kjuana; ñe

c). Ra jizhi d'a xiskuama jango ri mama k'ü pes'i VIH/SIDA o ngisejme k'uporx.

7.1.1.2.3 K'o pes'i tijjmi

a) Ma b'ub'x in chju'u ka yo xiskuama kja ne Ts'ibondo.

Xo mo i pes'i ko ri chunx a xoñi, xi ri chunx ko mama a ndub'x:

- a) Na xiskuama ko ra opjx nu jmu'u nu jmurx te'e ko i pepji;
- b) Na xiskuama ko mama pje chju'u nu jmu'u ko pjons'x ñe na xiskuama ko na jo'o;
- c) Na xiskuama ko mama ke ya opjx kja pjoxta a Ts'ib'ondo ñe na xiskuama ko mama ko na kjuana; ñe
- d) Yo tju'u te'e ko kara kja ne pjoxta, ngeje ko ra mimiji kja yo jñiñi a b'ondo.

Mba texe yo n'iji, yo pjenda pes'i yo te'e ra para nza kja mama nu tjurx mba ra jyuns'x kan a xiskuama a Ts'ib'ondo, ñe nza kja yo n'año ko mama yo tjurx nu jñonx na jo'o ko o pjongx.

7.1.2 Jango ra unxji

Ra unxji k'o e pjoxta k'o orx k'o jñx'x kja ne xiskuama ñe jango ga mama ne tjurx.

7.1.3. Ja ba pjos'xji yo te'e

7.1.3.1. Ko mama nu FAO ñe ja ba ra pjorx na joo yo jñonx

Textjo k'o mama k'o ngumbepji, ri ngeje k'o ra mbos'xji jango ga mama ne jmuu ñ ene tjurx, k'o sodye dya ra ngos'uji, ngeje k'o pes'i tijjmi, nuk'o ra mbora kja ne ngumü k'o pojxta:

- a) Yo te'e ko kara kja ne jñiñi ja kja'a yo n'año;
- b) Yo te'e a meb'ondo;
- c) Yo jñiñi ko kara te'e meb'ondo;
- d) Yo jñiñi ko dya mimiji na joo yo te'e, nza kja mama yo arkate; ñe
- e) Texe yo n'año ke ra mama yo pjoxta.

7.1.3.2 ja ba ra tsja'a nu pjoxta

Yo b'os'i jñonx k'x ra unx mo dya dyenje pje ra si'i o dyenje tijjmi.

Mba ra pjos'x ma ra ñonxji na jo'o yo te'e, ra unx yo te'e ko juns'x kja ne xiskuama ñe ra unx yo ko pjenda orx nza kja mamx yo tjurx:

- a) Yo te'e ko dya dyenje ja ba ra pjorx yo te'e para ra mimi na jo'o;
- b) Yo b'ejña ko ngeje jmu'u kja ne b'edyi;
- c) Yo b'ejña ko dya dyenje b'ezo;
- d) Yo b'ezo ko ngeje jmu'u kja ne b'edyi;
- e) Yo te'e ko kara kja yo jñiñi ka kja'a te'e meb'ondo; ñe
- f) Yo n'año ko ra mama yo pjoxta.

7.1.4 Ma ra jyuns'xji

Mba nu pepji FAO, ko pjorx ja ba ra ñonx ñe ke ra ñonx ko dya joo ñonx, yo te'e ko n era pjons' xji ra kjaji na tramite ko ra mama un pa'a ñe ja ngek'ua b'ub'x nza kja mama un tjurxnu.

Pa texetjo yo n'iji, yo ngumɔ ka in jñiñigojme, ñe b aja ba kja'a ne nzumɔji, yo pjozte ngeje ko ra mama ko negeje ko o dyorɔ ra pjons'ɔji, nza kja mama yo tjurɔjnu, mbe dya ra pjozteyo yo ko o ngeje ko dya dyenje pje ra ñonɔ mo o xists'i, ngeko ra pjozte yo ngumɔ ko pjos'ɔ texto yo te'e.

Nu ngumɔ k'ɔ chju'u Direksio ko pjozte textjo yo te'e ngeje k'ɔ ra mama ñe ra pjorɔ xyo jeb'i yo te'e ko nestaji ra pjons'ɔji.

Texe yo te'e so ra manda na jeb'i pa ra unɔ nguenda k era dyorɔ ra pjons'ɔji; dya ra kobra mbar a jyokɔ yo o jeb'ijnuyo mbe dya ra mama ko ra ngichi o iyo.

7.1.5 K'o e xiskuama

7.1.5.1. K'o ra mama ne FAO

- a) K'ɔ xiskuama k'ɔ ri jñus'ɔ k'o orɔ;
- b) Jangua wa eje k'o unɔji;
- c) K'o e te'e k'o jmurɔ;
- d) K'o yaxɔ xiskuama ma mu jmurɔji; ñe
- e) K'o mama k'o dya e te'e pjozte

7.1.5.2 K'o mamaji ra unɔ jñonɔ

- a) K'o e xiskuama jango o dyorɔji;
- b) Nu xiskuama ko chju'u Dimensione ko dya jyɔ'ɔ merio kja ne ts'ib'ondo a b'ondo; ñe
- c) K'o ra mama k'o e te'e k'ɔ pjozte.

7.1.5.3 Ja ba ra tsja'a:

7.1.5.3.1 Ma ra tsja xitsji o dya dyenje t'opɔ

- a) K'o e xiskuama jango orɔji;
- b) K'o e xiskuama jango jñus'ɔ k'o ra mbons'ɔji kja ne ts'ib'ondo a b'ondo; ñe
- c) K'o ra mama k'o ra pjons'ɔ; ñe
- d) textjo ko ra mama yo pjozte.

7.1.5.3.2 Ma dya pes'iji pje ra ñonɔji

- a) Xiskuama jango orɔji;
- b) K'o ra mama k'o ra mbos'ɔji porka dya jyɔ'ɔ chjopɔ; ñe
- c) K'o ra mama k'o dya te'e kjo pjozte.

7.1.5.3.3 Ma jaba xitsji

- a) Xiskuama jango orɔji;
- b) Textjo k'o pepji kja ne ngumɔ ko kja'a pjozte;
- c) Xiskuama jango orɔji; ñe
- d) K'o ra mama k'o jmute.

7.1.6 Jango juns'ɔ textjo k'o e chju'ɔ

Yo Subsekretaria Nu pjozte kja yo jñiñi ka Zumi, yo jñiñi a B'ondo nu sona Nororient ñe yo jñiñi a B'ondo nu sona Oriente, yo mbepji ko pjozte texe yo jñiñi ko mama a xoñi, ngeje ko ra jyokɔ na jo'o mba ra mama

kjo ngeje yo te'e ra pjons'uji, xo dya ra mama ko ra nesta yo te'e ko o kjaji chju'u nu xoñijomɔ, angezeji ra pjons'uji yo Pjoxte yo jñiñi.

Ne Diresio k'u pjoxte yo te'e ngeje ko ra nu'u kjo ngeje k'o ra mbos'uji ne bepji ne pjoxte ñe ra mama ñ era juns'u yo te'e ko ra pjos'uji, negekua texto ye negobepji jango ga mama ne tjuru jango ga jandaji textjo ne ts'ibondo ñe ye jñiñi, yo ko mama ñe tjuru mbar a paraji kjo ngeje yo te'e ko ra pjos'u nu Programa k'u pepji mba ra so'o ra mimiji na jo'o nza kja mama yo jmu'u kja ne ts'ib'ondo a B'ondo; ñe texe yo n'año tjuru ko ra tsaji nguenda kja ne pjoxtejnu.

Mbanu dyinji te'e ko dya dyenje chopju, yo te'e ko ra pjos'u yo jñonɔ ngeje yo te'e ko b'ub'u kja yo jinni ñe ka yo tsjiñiñi, ñe nza kja yo te'e ko ra mbos'uji ka n'año jinni, xo, na jeb'l ko mama kjo ngeje yo te'e ko ra pjos'uji.

Mo ngeje un dyinji ko o tsja'a un xoñijomɔ, yo te'e ko ra pjos'uji ngeje ko mama yo jmurɔ te'eko ngeje pjoxte kja in jñiñi.

7.1.7 K'o tjuru ñe k'o ra unuji pjoxte

- a) K'o ra jñu'u ne xiskuama k'o pjoxte jñonɔ
- b) O ra jñu'u d'a b'os'i jñonɔ k'o mama ne bepji jango wa kuatuji in chju'u; ñe
- c) Dya ra zaduji, dya xi ra wench'iji ñe nza kja mama nu tjuru ko mama k'e dya xi ra zaduji.

7.1.8 K'o ra tsja k'o pjos'uji

- a) Ra unuji k'o jña'a k'o oruji;
- b) Ra tsjaji na jo'o jango ga mama k'u xiskuama k'u unu, dya kjo ra unu dya ra mboji, ra pespe, ra pojpu;
- c) Ma ra bezhiji ra mamaji, nu pjoxte kja yo jñiñi ka in nzumuji;
- d) Ra maji ma jmuruji jango xipji jango ga tsja ye jñonɔ ñ era para ja ba kja'a kja pjos'ujnu;
- e) Ra unu k'o e chopju k'o t'unu jango ga mama ne FAO;
- f) Jñujits'e nwe b'os'i jñonɔ. Ma iyo ma sodyeji, ra jñus'u d'a xiskuama kjanu ra yaxu nekua ra ejmeji, k'o ri ju'u ne jñonɔ, x ora so'o ra tsja'a a kjanu yeje kja un kje'e;
- g) Ra kja'a na jo'o yo kjo pjos'u;
- h) Ra tsjiji ja jo'o k'o mamaji ñe yo ko pjenda kjaji k'a in jñiñi; ñe
- i) ñe texe ko pjenda ne'e k'e ra kjaji yo te'e.

7.1.9 Ma dyara tsaji yo te'e nza kja o mamaji

- a) Ma ra unuji e jña'a k'o dyabejmi mba ra tsjaji nguenda;
- b) Ma dya ra majits'e ra unu kjo pjenda pjos'u;
- c) Ma dya ra ma tsjaji k'o in tsjiji, ngetjo mama ne bepji;
- d) Mu ra mama koj ngeje un arkate ko ra mbos'uji mba ra ngeje jmu'u; ñe
- e) ñe texe k'o ra mama k'o e te'e.

7.1.10 Mo dya xi ra unuji ne pjoxte

7.1.10.1 U k'o mama ne FAO ñe yo pjoru ko ra jñonɔ

7.1.10.1.1 Mo dya xi ra unu ko pjos'uji

- a) Ma dya ra jñunɔ ne mechi k'o pjoxteji;
- b) Ma dya ra unuji k'o e chopju jango ga mama (ne FAO);

- c) Ma dya ra mojits'e ra ma'a tu'u ne pjoxt e;
- d) Ma ra jñuji k'o dya b'os'i; ñe
- e) Ñe k'o ra mama k'o e te'e.

K'o tunu ko dya xo o ma'a tu'u yo te'e dya xi ra tunu ra unu n'año te'e.

7.1.10.1.2 Ma dya ja ra unu ko pjeda ra unu ñe ra jyunku o chju'u

- a) Ma dya ra moji na yeje ra chjunuji kjo pjenda unuji, ñe mo dya pje ra xipji ja ba kja'a;
- b) Mo ra po'o nu b'os'i jñonu ñe ra unu yo ko o unuji;
- c) Ø ma ra xipji indyoji ra botaji k'o e jmu'u;
- d) Ma dya ra unu k'o t'onu;
- e) Ma dya tsjaji k'o pjoxt kiane ne jñiñi;
- f) Ma ra po'tuji jango mimiji xo mo dya xi ri ne'e ra pjoxtuji; ñe
- g) K'o ra mama ne jmute;

Ma ra nduji k'u mbos'uji, dya xi ra unuji k'u pjoxt.

K'u ngumu k'u ra tsja'a ne bepji, ri ngeje k'u ra tsja'a ne Bepjitjo.

7.1.10.2 Jango ga tsja ne bepji

7.1.10.2.1 Ma dya ra unuji ne bepji k'o jmuru ngek'ua nesta ye jñonu

- a) Ma dya ri ma ju'u e yeje k'o pjoxt ma dya ri mama;
- b) Ma ri mama bechjene k'u ra dyakuji ne Pjoxt;
- c) Ma ri tsja bepji k'o ri pjos'u d'a ku jyodu ra tsja'a jmu'u;
- d) Ma dya tsja'a k'o gi oru pjoxt;
- e) Ma ri pojtu jango i b'ub'u kja ne Ts'ibondo, ñe ma dya i ne'e ne pjoxt; ñe
- f) K'o ra mama k'o e jmu'u.

Ma ra nduu k'u pjos'uji dya xi ra unu pjoxt.

Jango pedye k'u pjoxt ngeje k'u ra mama kjo ra mbos'uji.

7.1.10.2.2 Dya ja ra unuji k'u pjoxt jango ga mama k'o e xiskuama kjo mintjoji na jo'o

- a) K'o e jmute dya ri js'u in chju'u kja ne ngemujmu ñe ma dya pes'iji K'o i juxuji;
- b) Ma pezheji bechjene k'o juji in chju'u kja ne jmute;
- c) Ma ri tsja bepji k'o ri pjos'u d'a ku jyodu ra tsja'a jmu'u;
- d) Ma dya ra tsaji ko mama ra tsjaji yo jñonu; ñe
- e) K'o ra mama k'o e jmu'u.

K'o e ngumu k'o kja ne bepji ngeje k'o ra tsja'a ne bepji.

7.1.10.2.3 Dya ra unuji yo pjoxt ma dya tsja'a xitsji ñe tijimi

Ma nuk'o t'unu ne pjoxt dya ra mbos'u in dyoji jango ga mama ne tjuru, k'o unuji ne pjoxt ra ngu'u, ximi ra dyoru ra unuji.

7.1.11 Ma a mbos'ũ b'ũb'ũtsje

K'ũ pjos'ũji ra mats'e ra ma jũ'ũ k'ũ b'os'i jñonũ ximi ra mama soñeje kja ne jmurũ jango maji jango ra jñonũji ximi ñaji jango ja unũ ne bepji k'o xo ra pjozte kja ne jñiñi ma mat'ũji.

Xi mi textjo k'o mat'ũ ne FAO, ra unũ k'o orũji, ñe yo chjopũ ko o mama.

K'o nad'a jango ra tsja'a ne bepji, ma dya jũji ye jñonũ, o ra mbos'ũji ra ma'a kja ne ngumũ k'ũ át'ãji ngekua ra dyát'ãji.

7.2 Ja jñandaji k'o unũji

Ra jandaji na jo'o a kjanu ra unũji ngenda ma pjozteji na jo'o k'o dya jũ'ũ ñe ne tjijmi, na bejmi ot'ũ tjijmi.

8. K'o pjozte

8.1 Jango mama kjo tjurũ

Kja ne ngumũ ne jmu'u nugjyo ra tsjaji ne tjurũ ne bepji k'o mama ne tjurũ ja ba ra tsjaji.

8.2 Jango ra tsja'a ne bepji

K'o e Tsingumamk'o pjozte kja ne b'ondo ñe kja Zumi ñe k'o ngumũ b'epji ngeje k'o ra tsja'a k'e b'epji k'o kja'a ne jñiñi.

8.3 K'o jmurũte janda ne jñiñi (ko ne FAO)

Yo jmurũte ko ra jmurũ ko ne FAO, ra b'ũb'ũ yo te'e ke ra pjozte, ngeje ko ra nesta na arkate, na sekretario ñe na boka, ngeje ko ra eñejmi yo te'e ko nesta ra pjos'ũji.

Nu mu ra pes'i na kargo k'a yo Komite k'o pjozte kja in jñiñi ngeje ko ra maja ñe ra mezhe nu kargojnu na kje'e o mo ya nguarũ nu pjoztejnu.

Nu ngumũ ko ra tsja'a kargo, ngeje k'o ra tsja'a nu jeb'i ko ra mama k'e dya ngeje pjozte kja in jñiñi, kja ne ra mama kjo ngeje ko o emejnu.

Nu kordinasio yo jñiñi kja in zumũ, ngeje k'ũ ra jyokũ nu jeb'i mba ra mama kjo ngeje nu komite ko ra pjozte kja in nzumũ, kja ra mama kjo ngeje ne'e ñe kjo ngeje yo te'e ra emeji.

Mo dya xi ra unũ yo kjo pjenda unũ, mo dya xi ra ne'e ra pjons'ũ yo arkate ko ngeje nu komite in jñiñi, textjo yo te'e ra so'o ra emeji na te'e ko ra pepji nza kja ko ya o pedye, mbe ra tsjaji na jeb'i k'e ra mamajnu, nujnu ra tuns'ũ kja ne ngumũ kja pjozte kja in jñiñigozjme.

Yo ch'opjũ k ora unũ yo te'e k ora pjos'ũji, ra unũ yo jmu'u mo ra enje ra dyakũji yo b'os'i jñonũ, mba ra kuat'ũ, ñe yo chopjũ ra kuat'ũ nu SEDESEM mba ra tsjaji ts'ib'epji k'a in jñiñi yo te'e k'o pjos'ũji.

Nu komite ko pjos'ũ kja in jñiñi ra onũ texe yo te'e ko pjos'ũji k'a in jmurũte, pa ra onũ pje ra tsjaji yo chopjũ ko ya dyorũji yo te'e, mba ra tsjaji ko pjenda kjaji yo te'e ka in jñiñi, mbe xo nesta ra tsjaji na xiskuama mba ra ich'i un kordinasio ko kara kja in jñiñi pa ra mama ko ja'a maxi iyo.

Mo ya ra mama ko ra so'o ra tsjaji yo b'epji, nu kordinasio ko b'ũb'ũ kja in jñiñi ra dyorũ yo chopjũ kja ne ngumũ ku chju'u SEDESEM, mbar a unũ yo chopjũ nu ot'ũ jmu'u kja ko pjozte kja in jñiñi, ngeje k ora xipji un kimite kjo pjorũ ko na jo'o ko tsja'a yo pa'a ko pepji, ñe un Subsekretaria de Desarrollo Regional.

Yo ngumũ ko pjozte kja in jñiñi, ra pjoꝛũ ra tsjaji ko na kjuana nestaji kja in jñiñi, n era kjaji yo b'epji ko nesta mba yo te'e ko ngeje arkate ra pepji na jo'o mba ra tsjaji nza kja mama un xiskuamajnu, ñe ra xipji yo te'e mo dya na jo'o yo pepji ko tsjaji.

Mo dya ra tsja'a a kjanu yo te'e ko pjozte o mo dya ra pepji na jo'o yo komite ko pjozte kja in jñiñi, dya xi ra unũ ko pjos'ũ yo te'e nzi na yeje tsje'e.

Mo dya ra tsjaji najo ko nestaji ko ne chopjũ mo dya pepji na jo'o yo te'e ko ngeje un komite ko pjozte kja ne jñiñi, ra jandaji yo arkate ko dya tsja'a na jo'o nza kja mama nu tjurũ ko pjozte yo te'e kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ñe nu tjurũ ko mama ko pepji yo pjozte kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo jñiñi, ñe texe k ora kja'a ra pepji na jo'o nza ka mama yo tjurũ.

Yo chopjũ ko ya mi kuaũ ra jandaji ko pepjiji na jo'o nu Komite ko pjozte yo jñiñi nza kja mama yo jeb'i fiska 2013, mo dya ra tsja'a a kjanu, ra kjaji nza kja mama yo tjurũ ko pjozte ko mama nu xiskuamajnu.

8.4 K'o para k'o ra mbosũji ñe ko pjoꝛũ

8.4.1 K'o ngeje yo pjozte

K'o jmurũ ngeje ko:

- a) D'a jmu'u k'ũ ngeje presidente, ra ngeje k'ũ jmu'u sekretariu Sosial;
- b) D'a jmuu sekretario, k'ũ ri ngeje ne Direkto ne Bepji k'o pjozteji;
- c) Ñanto Bokale, k'o ra ngejeji:
 - D'a k'ũ ra ñemeji k'ũ ra mborũ chopjũ.
 - D'a k'ũ ra ngeje k'ũ at'e;
 - D'a k'ũ ra ñemeji kja ne Sekretaria ka pjozte kja in jñiñi, yo juajma ñ k'o pes'i dyoxũ;
 - K'o e jñi'i k'o pjizhi ne pjozte SEDESEM;
 - Nu jmu'u kja ne Ngumũ ko pjozte kja in jñiñi nu SEDESEM; ñe
 - Nu ot'ũ jmu'u k'ũ pjepji kja ne SEDESEM.
- d) D'a k'ũ ri pepji kja ne Kontraloria a mbo'o kja ne SEDESEM; ñe
- e) D'a bezo k'ũ ri pepji kja ne te'e o kja ne ngumũ ka xorũ.

Textjojyo ra emeji d'a bezo k'ũ ra mbos'ũji.

K'o ra ñemeji rí d'ats'e.

K'o ra ñemeji so'o ra ñaji, ximi ra pasũji in dyẽ'ẽ, iyo k'ũ bepji kja ne Kontraloria ri negtjo k'ũ ra ñaa.

K'o ra mamaji textjoji k'o o pasũji in dyeji, ma dya opes'iji textjoji in jña'a, k'ũ presidente, ngek'u ra mama.

Ra jmurũ jñi'i zana ma akjanu mamaji ñ era pepjiji mo ra nesta.

Ne Sekrtariu ra mapjũ k'o o xipji nu prisedente e jñi'i pa'a, ñe d'a pa'a ma ra jmurũji, ra jmutũjki 24 ndajme.

Ma ra jmurũji textjoji ra ngeji k'o ri kjogu ndeje, ximi ri b'ub'ũ k'u presidente, k'ũ sekretariu, ñe k'ũ pjoꝛũ ne t'opju, k'o ra yaxũ.

Textjo k'o ra mama k'o jmurɔ, xo ra xipji k'o me bepji kja ne ngujmu, k'o bezo k'o xorɔ, ñe k'o janda e te'e, ra ngeje k'o ra janda kjo ra tsja'a na jo'o ne bepji.

Ra tsja d'a xiskuama jango ra yaxɔji texttjoji. Ra opjɔ texe ko ne'e ra kjaji yo te'e, ñ era yaxɔji texe yo te'e ko mama a kjanu.

8.4.2 K'o ra tsja'a

K'o ra tsja'a k'o mama ko jmurɔte:

a) Ra unɔ nguenda k'o xiskuama k'o t'orɔ, ra mamaji kjo ngeje k'o ra mbos'ɔji, ñe kjo ngeje k'o ra mbos'ɔji, ximi ra mamaji, kjo ngeje k'o ra mbos'ɔji. Ximi ra ñaji kjo ngeje k'o ra mbos'ɔji, k'ɔ orɔ k'o dya pes'iji in xiskuama, xi ne ra pjoɔji, ngeje k'o ra mamaji;

b) K'o ra mama k'o dya ra mbos'ɔji k'o ximi unɔ pjoɔteji ñe so'o ra mama ko jyo o ja'a;

c) Ra mamaji k'o ngeje k'o ra po'tɔji jango ga mama ne tjurɔ ngekua jandaji na jo'o ne bepji b'ɔ b'ɔb'ɔ tsje'e chju'u nad'a;

d) Ra mamaji ximi ra dyataji jango ra tsjaji ne bepji, ma mat'ɔji ñe ma ximi jus'ɔji in chjuji kja ne xiskuama, ximi ra dyata k'o e bepji jango ga tsja ne bepji, ma kja matujitjo, ra ña'a, ximi ra un'ɔ ne xiskuama, ngekua ra tsja'a na jo'o ne bepji;

e) Ra ñemeji k'o e te'e k'o ra mborɔ ne bepji ngekja k'o mbepji xorɔ;

f) Ra mama k'o ra tsja'a, ñe k'o dya ra tsja'a; ñe

g) K'o mama ne tjurɔ ko juns'ɔjnu.

9. Jango ra tsja'a

9.1 Jango ra pepjiji

a) Ma a jizhiji k'u xiskuama k'u e Ngubepji kja ne Ts'ib'ondo, k'u ra tsja'a ne SEDESEM k'o pjoɔ, ra juji textjo k'o e xiskuama, jango ga mama ne tjurɔ, ximi ra yaxɔ d'a xiskuama;

b) Textjo k'o o ngejme, k'o pjoɔ ne bepji ra jɔ'ɔ ne xiskuama k'o pjoɔ pjoɔte, nuk'o dya mama jango ra tsja ne pjoɔte ma b'ɔb'ɔ xitsji, k'ɔ ra jɔ'ɔ kja ne ngumɔ pjoɔteji;

c) Ma ra un'ɔji ne xiskuama, k'o ra janda textjo k'o e xiskuama ra jmutɔji, kjanu ra tsja'a textjo k'o pjoɔ ne pjoɔte jango ga mama ne tjurɔ, ra tsjaji d'a bepji kja ne, ngekua ne FAO kja ne juajma ñe kja ne T'ajñiñi, k'ɔ t'angubepji ra un'ɔ k'o e xiskuama, ra tsja'a na jo'o textjo, kjanu k'o xiskuama k'o orɔji jango ga mama ne tjurɔ, ra tsja'a na jo'o k'o t'onɔ, jango ga mama ne tjurɔ, ra jmurɔji e 30 a iyo 35 e te'e ra kuat'ɔji d'a xiskuama kjanu ra dyeziji kja ne ngumɔ Bepji k'o pjoɔte;

d) Textjo yo d'año k'ɔ mama ne ngumɔ Bepji Pjoɔte ra jizhi kja ne ngumɔ Bepji k'o pjoɔte, ne Ngumɔ jango pjoɔteji ra janda k'o e xiskuama, kjanu ra jmutɔji k'o orɔ ne pjoɔte ma pes'iji textjo k'o o dyorɔji jango ga mama ne tjurɔ;

e) Ma ra mama ja k'o jmute, ne ngumɔ Bepji Pjoɔte ra xipji k'o e mbepji k'o tsja'a ne xiskuama, ngekua ra ngich'i k'ɔ ra pjoɔteji textjo kja ye jñiñi jango ra un'ɔji ye tarjeta k'o pjoɔteji k'o dya pes'i in jñonɔ, ngeje k'o ra xipji ne jmute, k'o pjoɔteji;

f) Nuk'o jmute ra mama k'o ra unu, ne ngumu nu pjozteji, ra xipji k'o pjos'u, ra unuji ma iyo ne bepji, kjanu ra unu ka ne ngumu kja ne jñiñi k'o pjozteji e jñonu, ximi ra tsja d'a bepji ne zakju, ñe ra t'unu k'o pjozte.

g) Nu ma k'o e te'e k'o pjozte nza kja nu Kordinasio kja in jñiñi, ra unu nguenda nu te'e ja ba ra pjos'u yo te'e;

h) Nu b'os'i jñonu ra unuji yo te'e mo ya para ja ba ra unuji yo jñonu ñe mo pes'i nu xiskuama ko mama kjo ngets'ke ko ra unuji k'o e pjozte ma pjos'u kja ngumu ka unu ko pjenda unu.

i) Yo te'e ko ra pjons'uji mo o jyeb'e xitsji o ko kjob'u trajo, ne Direksio ko pepji ja ba pjons'u yo te'e ra mama yo jmuru te'e kja in jñiñi, ra mama ko na jo'o maxi iyo ñe ra ma'a tu'u ko pjons'u.

j) Nu b'epji ko pjozte yo te'e ko dya mimi na jo'o ka in nzumu, nu Diresio nu Programa Sosial ra mama yo ngumu k'o tsja'a pjozte mba ra mama ko ra unu yo pjons'uji ñe jangua ra ma'a tunji yo te'e.

Ma ra unuji k'o pjozte, dya xi ra unuji ma poji kja politika ñe ma emeji, ñe ma ra chuji, k'o unuji ne pjozte, jango ga tsja'a ne bepji.

9.2 Dya ja ra mbos'uji k'e e te'e

9.2.1 K'o mama ne FAO, kja ne jñonu ñe jango pes'iji tijimi nza kja ne jñonu.

Mo dya xi ra unu yo ko pjenda pjons'uji yo te'e porka o mama a kjanu nza kja o opju nu xiskuamajnu, nu Kordinasio kja in jñiñi ra dyoru kjane direksio ko tsjaji textjo yo pepji mba ra pjons'u yo te'e ke ra unu pjozte nza kja mama un xiskuama.

9.3 Jango ra jizhiji ko ngeje yo te'e

Texe yo te'e k ora pjons'uji ra kja'a na xiskuama o kja'a mama kjo ngeje ko pjons'uji.

9.4. Ra unuji, ra mboruji, kjanu ra unuji ye b'os'i ye jñonu

Ra unuji yo b'os'i jñonu mo ra mama kja ne ngumu ko kjaji pjozte ko o mama un Direksio ko pjozte yo in jñiñi yo te'e, nza kja mama ko kja'a o dya kja'a chopju.

10. K'o ra janda k'o ngumpjozteji

Texe k'o ngepjozteji ra mama jango ra unuji ne pjozte ngekua ra zanteji ra yepe ra mbos'uji k'o dya pjozte ne jmu'u, dya ra tsja'a nduxte yo d'año ko pjozte.

Ra so'o ra ñaji k'o dya bepji k'o kja'a k'o dya jmu'u kja ne B'ondo ñe kja ne jñiñi, akjanu nzakja k'o d'a ngumu xoru pjozte ñe k'o ne ra mbos'uji in dyoji.

11. Jango ra tsja'a ne pjozte mba ra pepji yo te'e

K'o e bepji k'o ra tsja'a ra jandaji ne jmute k'o ri pjezhiji, ra tsja'a ra pepji yo te'e a in jñiñi nza kja ngeje na jmute.

Yo te'e k'o ra mbos'uji ra tsjaji bepji kja in jñiñiji k'o mamaji, ximi k'o mama ne jmute, ye nguxoru ñe ne jñiñi.

12. Ja ba ra mamaji

12.1 K'o jñatezima

Ra ma mamaji ne bepji jango ga mama ne tjuru, akjanu kja ne jñatezi nza kja mama nu jmurute.

Nujyo tjuru, ri ngejyo k'o ra jizhiji kja ne perioriko ne Gasete ne jmu'u, ñe ko in xi ne SEDESEM k'u WEB.

Jango mama k'o e ts'ijña kja ne tjuru dyeche'a jñinchjo (18), textjo k'o e xiskuama k'u mama ne bepji, ri mama ne jña'a ko kuate a ndub'u:

“NU NE BEPJI RI TSJA'A TEXTJO YE TE'E, K'O DYA RI TAT'A KJA POLITIKA, DYA RA SO'O RA TSJA'A MA DYA NGEJE K'U RA MBOS'U K'U TJIJMI, K'U ÑANO RA ÑANTEJI ÑE RA SAD'UJI KJA NE NGUMTJURU JANGO GA MAMA NE TJURU”.

12.2 Ra mamaji

K'o ra jizhiji ra tsja'a kja ne Jmu'u Ts'ibondo ne SEDESEM, k'o ra mama k'o jmute, ñe ma juji e chopju.

13. Ra so'o ra jandaji

Ne SEDEMEM ri ngeje k'u ri para kjo ngeje yo te'e k'o ra mbo's'uji, jango ba mama ne ts'ijña VIII, ne jña'a 12 ne tjuru k'o ri nuji ñe ma ra mbaraji textjo k'o kara kja ne Ts'ibondo ñe kja ne jñiñi, ñe ra pjoru dyako ra para ko pes'i yo te'e, ñe nza kja yo tjuru ko ña'a kjo na s'odye nza kja mama kja ne B'ondo.

14. Jango ra tsja'a

Ne ngumu Bepji Pjoxte ngeje un ra mama ne bepji, jango ga mama k'o e jmute ñe ra mama jango jmuruji textjo k'o te'e k'o ni pjizhiji, ñe ra mama ja ba pepjiyo.

15. Ne t'onu

15.1 Ne t'onu a tji'i

Ra tsjaji d'a t'onu a tji'i, k'o ximi ri pjoxte ne CIEPS, ngekua ra tsja'a na jo'o ne pjoxte.

15.2 Ra tsja'a textjo ne t'onu

Ne ngumu Bepji ne Pjoxte ra jizhi tsjema, tsjema kja ne CIEPS jango ga tsja ne pjoxteje ye te'e.

16. Ra nuji, ra jandaji, ñe ra taka.

K'o ra nu'u, k'o ra janda, k'o ra ndaka ne Bepji ra ngeje ne Organu Superior nu Pjikal kja ne Ts'ib'ondo, ñe se Sekretaria ne Kontraloria kja ne jmu'u kja ne Ts'ibondo ñe ne SEDESEM, k'o ra mama jango ra tsja'a ma ra unuji ne pjoxte k'o b'os'i.

17. Dya kejme na jo'o ne sad'uji

K'o dya kejme na jo'o, sopjuji ñe k'o e sante jango ga unuji ne pjoxte, so'o ra mama k'o a mbos'uji, ma iyo textjo k'o e te'e, jango ra mbaraji, nza kja mama a ndub'u:

a) Ra opjuji

Jango jara k'o e ngumu Bepji k'o pjoxteji kja ne Ngumu kja pjons'u te'e.

b) Ma ra ñaji k'o ña'a na je'e

Kja ne Ngumɔ Bepji k'o Pjoxteji kja ne 01 (722) 1 80 25 19; ñe kja ne Ngumɔ k'o ñaji kja telopjono kja ne ngumɔ jmu'u kja ne Ts'ibondo (CATGEM) kja ne lada k'u dya ri tsjontɔ 01800 6 96 96 96 a mbo'o kja ne B'ondo ñe 070 a Zumi ñe kja ne T'ajñiñi.

c) Kja ne Interne

K'o b'ub'u kja ne correo electrónico dgprogramasociales@edomex.gob.mx ñe kja ne www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Ri mats'e:

kja ne Kontraloria ne SEDESEM k'u b'ub'u kja ne Av. Baja Velocidad, Paseo Tollocan # 1003, km 52.5, Col. Zona Industrial, Toluca, kja ne Ts'ib'ondo México, C.P. 50071, telepjono: 01 (722) 1 99 70 89; ñe kja ne ngumɔ k'o pjoxteji ye te'e, ñe kja ne ngumɔ k'o para kja n Sekretaria ne Kontroloria kja ne Ts'ibondo.

K'O E JÑA'A K'O RI B'EZH

NAJA. Jich'iji ne k'o a tsja'a kja ne xiskuama "GASETA ne jmu'u".

YEJE. K'o ra ñ'uji ne tjurɔ jango ga pepiji, ra ngich'i k' u d'a pa'a ma ra jizhiji ne xiskuama "Gasete ne jmu'u" ximi ri b'unts'e ma dya ra tsja'a k'u d'a bepji o mo ra nguaru nu pjoxtejnu.

JÑI'I. Texjto yo tjurɔjnu ra pedye texe mba ra paraji na jo'o.

NZIYO. Yo ko pjenda unɔji ko mama nu xiskuajmajnu, ra mama ja bar a tsjaji nza kja mama ko kja'a chopju maxi iyo.

TS'ICH'A. Textjo k'o dya o nuji k'o mama ne tjurɔ ra tsja'a k'o jmurte.

Mɔ o unɔji kja ne t'ajñiñi a Zumi ne Lerdo, k'u in ñi'i ne ts'ibondo mi 28 ne ot'u zana ne kje'e mi 2013.

NE JMU'U ELIZABETH VILCHIS PEREZ
SEKRETARIA DE DESARROYO SOCIAL
NE JMU'U KJA NE TS'IB'ONDO
Yaxü

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Mtro. Antolín Celote Preciado
Mtro. Antonio Romero Hernández
(Rúbricas).

ÑANTE K'U PARA RA AT'A YO TJURU ÑEJE NU PJORU TE'E ELIZABETH VILCHIS PEREZ, SEKRETARIA DE DESARROLLO SOCIAL KJA TS'IB'ONDO, JA GA O MAMA YO TS'IJÑA 3, NDE XI, 5, 6, 7, 10, 11, 17 FRACCION IV ÑE 18 KJA TJURU O K'U AT'A YO BOS'U K'U MBOS'U YO NTE'E KJA TS'IBONDO; 6 NDE XI, 8 NDE III, 19, 20, 21, ÑEJE 26 KA TJURU O K'U AT'A YO BOS'U K'U MBOS'U YO NTE'E KJA TS'IBONDO ÑEJE 6 NDE VIII KJA A MBO'O TJURU KJA K'U AT'A YO B'OS'U K'U MBOS'U, ÑE

K'O MAMA

Yo nrrextr'o in b'epji ne arkate kja ne Ts'ib'ondo Zumi, ne'e ra joku na jo'o nu ja kara ye meb'onrro, ra dyat'aji a kjanu ra joguji nu in jñiñiji ja karaji, ngejyo a jñusu yo ra tsja'a kja ne Ts'ibonrro.

Kja ne ts'ib'ondo, b'ɔb'ɔ e jñiñi yo dyapje te meji, a kjanu mamaji nujyo o ma'a nuji pje pes'iji, o unuji nguenrra dya pje tejmeji. A kjanu o manji pje ra tsjaji ngukua ra jogu yo jñiñi ñe ra mburɔ ra ngaraji na jo'o yo nte'e.

A kjanu yo b'epji nujyo ra ts'aji "Kja in jñiñigo", texe k'o ra ts'aji ra jogu ts'ema ts'ema yo jñiñi, nuk'o ma k'o xiskomɔ un ja mama yo jñiñi dya pje tejmeji ne in nts'umɔji. Ro unuji texe yo ni jyodɔji. Akjanu jokɔji nujyo b'extr'o texe yo nte'e ra nch'etr'kjui yo dyaja nujyo d'año karaji.

Kja ne ts'ibonro b'ɔb'ɔ e mbedyi k'o dya b'ɔb'ɔ k'o ra si'i je ga mama ga kjanu k'a Consejo Nacional de Evaluación de la Política de Desarrollo Social (CONEVAL), ngek'ua nestabo k'a ra mbos'ɔji k'o e te'e k'o dya b'ub'ɔ k'o ra si'i bara mbedyeji ga ma xoñi.

Ts'ibondo, ximi akjanu dya ra tsja'a tjiimi kja ne ngumɔ, ra unuji k'o ra jasaji in nzumɔji, ngekua ra mimi textjoji na jo'o.

Mbara ra pepji yo ra dyátrɔ ngumɔ bara in jñiñi, ko nu pa 30 nu zana naja nu kje'e 2012 o dyɔsɔji kja in xiskuama yo arkate jango ra tsaji, nu jango mama k'o ra unuji ñe k'o nestabo mbara ra unuji.

Nu munro ko janda ñe t'enpi k'o nu CAyS/PPMC/SE-01/01/2013 o mamamji nu o jmurɔji k'a pa 18 nu zana naja nu kje'e 2013, o unɔ setsji ñe o mama kja skuama 21506A000/RO-007/2013 k'o a pa'a 23 nu zana naja nu kje'e 2013, k'a Dirección General de Programas Sociales ko k'o mama kja mbezhe 23 k'a jusɔ kja tjurɔ nu Desarrollo Social del Estado de México o unɔ set'i k'o mama ga kja.

NU B'EPJI KO O KJAJI K'O NU SEKRETARIA NU DESARROLLO SOSIAL KO RA POTU NE TJURU JANGO RA TSJA'A NE BE'PJI NE PJOXTEJI K'O IN JÑIÑIGO

NE TJURU JANGO RA TSJA'A NE B'EPJI NE PJOXTEJI KO K'O IN JÑIÑIGO

1. Yo mama texe

1.1 Pje b'epji ra tsjaji

Yo b'epji nujyo ra ts'aji Kja in jñiñigo, ngejyo ra sjeb'iji yo b'extr'o kja jñiñi, o ch'otr'ɔ nuk'o e ne nu'u pje peji nujyo jñiñi kja ne Ts'ib'onro ñe yo juentr'o nujyo nte'e kja in nzumɔji. Ra unuji texe yo nte'e nujyo ni jyodɔji ngekua ra jokɔji in nzumɔji, in z'atɔji ñe in jñiñiji.

Ne b'epji jyodɔji jñi'i akjaba:

- a) Nats'e;
- b) Jñiñi; ñe
- c) Textr'oji.

1.2 In tsjaja k'o ra nu'u

Nu nzumɔ, na jo'o nu b'ɔb'ɔ ñe dya ra jyɔsɔji

2. Pje mama texe yo jña'a

Ngekwa ra sɔ'ɔ ra tsja'a, so ra tendiboji nujia:

Ne Pjoxte Jñiñi, ngejnu junsuji texe yo ra tsjaji kja na mb'eñpeji kja Ts'ingumb'epji, a ñññ kja ne Z'umi, nua nrre xoñi ñe a nrrub'x ñññ B'onrro ñe nujo pjosuji, ñe ja ka'a e b'ezo k'o pjosteti yo b'epji ra tsjaji "Kja in jñiñigo" ñeje yo d'año.

Mbosuji, Kja jñiñi ne e nte'e yo kara kja in jñiñiji, yo ra mb'osuji e b'epji kja in jñiñigo.

CIEPS, Yo kja'a Tr'onu ñe totruji ja ga jmuruji.

Pjosuji, Yo pjosteti ma kjaji yo b'epji kja in jñiñiji a kjanu jokuji kjaji yo b'ezhi k'o yo unuji yo in b'epji e Arkate.

Juanuji kja jñiñi, Yo nte'e nujo juanuji ngejyo ra nrrepiji e b'epji kja in jñiñigo.

Yo ts'ijmurux, Ngejyo pjotrux yo jña'a, yo nu'u kjo na jo'o ñe mamaji ma ra pepji k'o yo mama yo arkate nrenxe yo in jñiñi a ts'ib'onro.

Yo d'año Jmuruji, ngejyo pjosuji ra mamaji pje b'epji ra tsjaji ñe nuji pje ngek'o o dyatr'aji, mbeñeji pje nrre ra tsjaji ñe ra pjosuji k'o yo pjosu ne arkate kja ne B'onrro, yo d'año jñiñi nu in tsjaja ne Ts'ib'onrro.

Nu mama ja ga tsjaji, Yo Ts'ingumb'epji yo pepji a ñññ Z'umi, ñe a ñññ B'onrro a nrrub'x ñe yo pjoxteji un kja ngumb'epji kja ne Z'umi.

Mama jarga Ts'aji, Ne ngumb'epji nu ja'a e B'epji.

Yo kjaji ngekjua jogu o jokuji yo jñiñi, yo in ts'aja ne Ts'ibonrro ñe yo unu ra ts'aji nujo b'epji "Kja in jñiñigo", yo junsu kja xiskuama ngekua ra s'otuji ts'ike yo b'ezhi.

Tjurux, yo kjaji ngekua ra jogu kja ne Ts'ibonrro.

Xiskuama nu junsu yo teb'e, nujo pje oruji junsuji kja xiskuama nuk'o jmutu kó otuji yo pjosu in Arkategoji; "Kja in jñiñigo".

K'o a o mbosuji, k'o e te'e a ts'ibonro k'o a o mbosuji mbara ra mimiji na jo'o, "Kja in jñiñigo".

Yo pjosu yo te'e, nu arkate nu pjosu yo te mbara ra posu jango ga ngara yo te'e, akjanu ra mbedyeji ga ma xoñi, ñe kjaji jango ga mama k' jusu kja skuama.

Yo tjuru, yo tjuru nu programa de desarrollo social.

SEDESEM, Ne Sekretaria k'o Pjoxte kja ne Ts'ib'ondo.

Jarga ts'aji, nujo paraji pje oruji ñe kjo ra mb'osuji.

Nu oru, ne nte'e nu jansu in chju'u, ngekua ma ra mbedye in chju'u ra jnu'x k'o ra mb'osuji.

Yo dya mimi na jo'o, ngeje jaga mimi yo nte'e, kjontruji ts'ike kja in b'epji kja in b'epji, dya so'o ra nrromu texe k'o mi jyodu, ñe dya so'o ra mara nujo in tsjajaji.

3. Yo ra tsjaji

3.1. Textrjo yo ra tsjaji

Ra sjebiyi yo jyomb'ejji, yo nte'e ñe in jñiñiji, yo in tsjaja kja ne Ts'imb'onrro, yo dya pje tejmeji kja in nzumuji, ra unuji k'o ni jyodu ngekjua ra jokuji in nzumuji ñe in jñiñiji.

3.2 Jarga tsjaji b'epji

3.2.1 Jarga jokɔji d'ats'e

Ra jopkɔji in nzumɔji yo te'e, yo a jyombeñeji na punkɔ e kje'e. Ra unɔji yo nte'e k'o ni jyodɔji ngekua ra jokɔji nu ja'a karaji.

3.2.2 Jarga jokɔji jñiñi

Ra jokɔji yo jñiñi nuɔyo a bi jyombeñeji, ra unɔji k'o ni jyodɔ ngekua yo nte'e ra pepjiji a kjanu ra jogɔ tsjema tsjema yo jñiñi.

3.2.3 Jarga pjoxteji

Ra dyataji texe yo nte'e, nuɔyo o ne s'omb'ɔ in nzumɔji ña in jñiñiji, na nrrajma, dyeb'ɛ, z'ɔnrrajma, ngɔnrrɔ, ñe k'o d'año, nu ja so'o ra s'odɔ in nzero o ra nrru'u yo nte'e.

4. Texe yo at'aji

4.1 Nuɔyo nte'e kja xoñijomɔ

Yo nte'e nuɔyo karaji kja ne ts'ib'onrrɔ.

4.2 Yo nte'e me s'ɔji

In ngumɔ ñe yo te'e ñe yo jñiñi a ts'ib'onrrɔ.

4.3 Yo nte'e ko ra pjons'ɔji

Nuɔyo e nzumɔ kja ne ts'ib'onrrɔ, yo o jyombeñeji kɔ nrre'e, ñe me na punkɔ a kjanu yo nte'e nuɔyo dya pje tejmeji kja ne Ts'ib'ondo.

5. Yo ra mb'osɔji

Ra mb'osɔji texe yo jñiñi kja ne ts'ib'onrrɔ (125), ra nuɔji k'o pezhi yo jñiñi mbara unɔji je ro ra unɔji ngenchjo k'o ra zho'o k'a merio.

Nu jara ngampaji in xiskuama yo me ni jyod'ɔ nuɔyo nte'e, ñe e merio yo unɔ texe yo tsje'e nu Arkate CIEPS, ra jogɔ ra xipjiji jarga mb'osɔji.

6. Unɔji

6.1 Pje ra unɔji

Yo ra unɔji ngejyo ni jyodɔ nuɔyo en nte'e.

6.2 Janzi ra unɔji

Nuɔyo ra unɔji dya ra ngontr'ɔji, ne Arkate kja ne Ts'ib'onrrɔ ra ngontrɔ texe, kja ne SEDESEM.

7. Jarga tsjapɔji yo ra tsjaji

7.1 Yo ra mbos'ɔji

7.1.1 K'o ra dyorɔji

7.1.1.1 Pje ra jmutɔji ka re d'ats'e

a) Ngejnu kɔ b'ɔb'ɔ kja ne ts'ib'onrrɔ; ñe

b) K'a dya ri jü'y k'o ra si'i;

K'o nu k'o mamaba ximi nestabo k'a unüji nujia:

- a) D'a xaka nu ts'ixiskuama ja juns'u in chju'y, in jñiñi ja b'ub'u nu in tsja'a neTs'ib'onrro, nukü otr'u ngekua ra chjetrpüji kjo ngekü;
- b) Ma dya ngeje nu b'ub'u nu pje orü kü in xaka, ra unü d'a xiskuama kü māmā kü ngeje angeze; ñe
- c) Ra jñusü in chju'y k'e xiskuama kü ra unüji, ñe ra jñusü texe k'o onüji.

7.1.1.2 K'o ra tsjaji kja jñiñi

- a) K'a yo ntee nujyo jmurü kja d'a jñiñi ri menzumü kja ne Ts'ib'onrro;
- b) K'a ra jmurüji nu jango k'a jñiñi dya nra ga jo'o o dya kjütüji ra dyätr'äji.

Ximi nestabo k'a ra unüji ye skuama ya:

- a) Da xaka k'o in skuama nu ganjo jusü in chju'y nrenxe k'o e te k'o a o jmurü ñe:
- b) Ra jñusü in chju'y k'e xiskuama kü ra unüji ñe texe k'o onüji.

7.1.1.3 Kjo ra mbos'üji ñe pje ra tsjaji

- a) Nge kü b'ub'u kja ne Ts'ib'onrro; ñe
- b) Ra jizhi kü angeze dya pje tejme ñe nrre jyusüji;

Nrre ra unü nujyo e xiskuama ko mama a ndüb'ü:

- a) Xiskuama ko orü k'e Arkate kja in jñiñi, nu kü ra māmā pje orü o ne'e k'a mbos'üji.

Nu ra jyusü nrenxe k'o ra mbosü ko k'o e skuama k'o ra jmutü ko k'o mama k'o in skuama k'a pjoü k'a dya k'o ra mbara k'o jusü k'o e skuama k'o o unüji a ts'ib'onro ñe k'o in jñiñiji, ximi ga kjanu k'o mama k'o e skuama mbara ra mbons'üji yo e te'e a ts'ib'onro.

7.1.2 Jarga tsjaji yo me ni jyodü

7.1.2.1 K'o ra mbosüji kü d'ats'e ñe kja jñiñi

- a) Ra mbos'üji nujyo e jñiñi ñe yo nzumü kja ne Ts'ib'onrro, nujyo jyombeñeji na punkjü, ñe ye nte'e yo dya pje pes'iji mbara ra mimiji na jo'o;
- b) K'a ri sodye ngekua b'ub'ü k'o dya so'o jeko ra tsja'a pama pama; ñe
- c) Ñe k'o ne'e k'o ra mama k'o jmurü.

7.1.2.2 K'o e jñiñi

- a) Otrü ra mbosüji k'o e jñiñi k'o dya pje nrre pedye ga ma xoñi; ñe
- b) Ñe k'o ne'e k'o ra mama k'o jmurü.

7.1.2.3 Yo ko o dya tsjaji na jo'o yo te'e

Nujia ra mbos'üji k'o k'a ra so'o k'a merio k'a ri b'ub'ü.

7.1.3 Jñuspa chju'u

Yo d'ats'e ra mbos'uji ñe e jñiñi, yo nte'e ra tsjaji yo in xiskuama nu ja oruji, yo pa'a ñe ja ngekua ra s'oguji in xiskuama, nu ja mama ra mbos'uji.

Texe yo ra mbos'uji, nujyo d'año jñiñi, angezeji ra dyatrpaji in xiskuama yo nte'e nujyo pje oruji.

Texe yo nte'e s'oo ra jñusuji in chju'u nu ja ra mbosuji dya ra ngotr'uji, b'ub'u k'o dya ra so'o ra mbos'uji.

7.1.4 Xiskuama yo ra nichiji

7.1.4.1 Nujyo d'ats'e

- a) Xiskuama jara jñuspuji in chju'u;
- b) Xiskuama k'a mama jango ga kja yo probi a ts'ib'onro;
- c) Xiskuama nu jange jusu k'a ra mbos'uji;
- d) Xiskuama nu jusu k'a a o unuji; ñe
- e) Yo dyaja ra mama yo pje pjezhi;

7.1.4.2 Kja jñiñi

- a) Xiskuama yo oru ra jñuspuji in chju'u nu o juanuji yo jmuru;
- b) In chju'u texe yo nte'e nujyo jmuru;
- c) Xiskuama nu jango ri jusu jango rge jokuji k'a jñiñi.
- d) Xiskuama k'a mama unuji; ñe
- e) K'o nre k'o ra mama k'o jmuru;

7.1.4.3 Yo ko o dya tsjaji na jo'o yo te'e

- a) Xiskuama nu oru ne arkate kja in jñiñi, nujyo pjosu ne arkate a Ts'ib'onro;
- b) Xiskuama nu mama unuji; ñe
- c) K'o ne'e k'o ra mama k'o jmuru.

7.1.5. Ra jñusuji xiskuama kja ra mbosuji nte'e ñe e jñiñi

Nu manji textro yo b'epji, kjo ngek'o ra tsja'a ñe ra dyat'aji na jo'o e xiskuama kjo ngek'o ra mb'osuji, ñe so'o ra tsjaji tr'onu nrre ra xiji k'o o tsjaji na jo'o nu k'o a mbos'uji kja ne Ts'ib'onro ñe a jñiñi yo pje mama ñe pje ra nuji ngekua ra dyat'aji yo xiskuama kjo ngeje k'o ra mbos'uji nuk'o ra unuji kja ne Ts'ib'onro, ñe ra nuji jarga pjoxteji.

Ma kjogu zunrajma ñe sodu yo nzumu, trjesibi ndañi, ñadu, yo nte'e ñe jñiñi nujyo ra mbos'uji, ra nuji jants'i e nte'e k'o ra mbos'uji ñe yo jñiñi, ñe texe k'o ra unuji, ra jñusuji kja xiskuama, yo ra mbo'suji.

7.1.6. Yo mara nujyo ra mbos'uji

- a) Ra ngiji ñuji texe k'o ra mbos'uji k'o in tsjajaji, nuk'o mi junsu kja xiskuama k'o o dyoruji; ñe
- b) Ra dyatrakaji na jo'o, texezgoji ri chjenkjoji yo dyaja, dya kjo ra jyzkoji.

7.1.7 K'o ra tsjaji yo ra mbos'uji

- a) Ra nduruji texe k'o ra dyonuji;

- b) Ra unŋji zheje texe k'o ra unŋji;
- c) Ra mborŋji texe k'o ra unŋji;
- d) Ra pjoxteti kja in jñiñi k'o b'epji ma ra tsjaji: ñe
- e) K'o nre k'o ra mama k'o jmurŋ;

7.1.8 Ma dya ra ngotr'ŋjiñi

- a) Ma ra mama k'o dya kjuana nuko onŋji;
- b) Dya ra mats'e ma ra chadŋji k'o ra mbos'ŋji;
- c) Dya ra mborŋ ko ra unŋji;
- d) Dya ra tuji ra pjoxteti k'u ne'e pje ra mbezhi, nuko ra mbos'ŋji; ñe
- e) K'o nre k'o ra mama k'o jmurŋ;

7.1.9 Guapŋji yo pjos'ŋji

- a) Ma dya mbos'ŋji ra pepji ma ra ngosŋji dya ra so'o o dya ra ne'e, k'o pjos'ŋ dyako xi ra unŋ.
- b) K'o nre k'o ra mama k'o jmurŋ;

7.1.10 K'o ra unŋ k'u o mbos'ŋji

Nu k'a ra mbosŋji ra unŋ k'u pjoxteti kja ne jñiñi ma ra matrŋji.

7.2 Ra sotr'pŋji k'o ni jyodŋ yo nte'e

Ma ra sot'ŋ ra unŋji ma ra ndegi k'u skuama.

8. K'o ra pjoxteti

8.1 K'o ra pjoxteti ñe jarga tsjaji

Nujyo pje pjezhi ngejyo ra manji jarga pjoxteti ñe jraga peji ñe ra janda ke ra tsjaji na jo'o yo b'epji nza kja mama ne tjurŋ.

8.2 K'o ra mama ma ra tsjaji

Yo d'año Ts'ingub'epji kja d'a jñiñi ne SEDESEM a kjanu nujyo ra mbosŋji d'año jñiñi, ngejyo ra mbŋrŋji e b'epji kja jñiñi nujyo ra pjoxteti.

8.3 Yo pjezhi ngejyo ra nrrepji

8.3.1 Jmutŋji

Nujyo pje ra mb'ezhi:

- a) Nuku ra ñespe a ñi'i, ngeje nu kja'a yo xiskuama yo e b'epji;
- b) Nu ra tsja'a texe yo xiskuama, ngeje nu mama texe nujyo b'epji;
- c) Ñanto yo ra pjoxteti ngejyo:
 - D'a k'u ra ñemeji k'u pepji kja ne Sekretaria ne Finanza;
 - D'a k'u ra ñemeji k'u pepji kja ne Sekretaria Jango jabaji ngumŋ;
 - D'a k'u ra ñemeji k'u pepji kja ne Sekretaria nu ndeje ñe ko jyokŋ in nzumŋ in jñiñi;
 - K'o jmu'u k'o e jñi'i ngumsektaria ne Desarrollo kja ne juajma kja ne SEDESEM;

- Nu jmu'u ko kjaji Pjoxte yo te'e kja ne SEDESEM; ñe
- K'e jmu'u k'u pjorú ye chopjé kja ne SEDESEM;

- d) D'aja ku pepji nu ja pezheji e merio SEDESEM; ñe
- e) D'aja ku pepji kja ngumb'epji kja jñiñi.

Texe nujyo pje pjezhi ra jyodúji ku d'aja ku ra mbos'ú.

Nujyo pje pjezhiji ra jmurúji kja d'a xiskuama nu ra jñanrraji.

Texe yo pje pjezhi ra so'o ra ñaji ñe ra juajnúji, yo pepjiji nu jango ra tsjaji na joo yo b'epji, ngetr'o ra ñaji, k'o ra mb'eñeji ni jyodú texe k'o ra jmurúji ra manji já'a, ma ra jyaji ñe ra nchtru'kjui yo pezhe. Ma ra potúji yo pje pjezhi, texe yo pje pjezhiji ra jmurúji kja ra mbeñeji kjo ngek'o d'adyo ra ngenji.

Yo k ora mama ne komite ra tsjaji nguenda mo ngejeji textjoji, mo ra chebitjo, nu arkate ngeje ko ra mama pje ra tsjaji.

Nu komite ra matúji yo mbepji nzi na jñi'i zana mbo ra nesta ra pepjiji mba ra tsjaji na jo'o.

K'a sekretario ngeje k'a mama jango rge mamaji k'o ngeje k'o ra ma a xoñi, nujnu ra mama k'o mama k'o e arkate k'o mazhi b'úbb'ú a xoñi, ra mamaji jñi'i pa ante k'a ra tsja'a k'o ra tsjaji, ñe k'a xi ra mezheji njeje dyote r.ziyo ora.

Mba ra baliji k'o ra mezhe k'o e jmurú, nestabo k'a ra mimi k'o nrre nte'e ñe k'a xi ra jñúsú k'a naja, ñe k'a nu ra jmurúji ra mimi k'a arkate, k'a sekretario ñe k'o naño k'o jeko pjezhi nu mbara ra tsja'a.

Ma ra unú sets'i k'o te k'o jmurú ra so'o ra xipjiji ra ma'a k'o e te'e yo jek'o pjezhi, yo e xopúte ñe nrenxe k'o e te'e k'o ra ne ra ma'a. K'o ra so'o ra mbosú mazhi ra jokúji na jo'o k'o mamamji ra tsjaji.

Nrenxe k'o e pa'a k'o ra jmurúji ra jyokúji da xiskuama nu ra jñusúji k'o ra mamaji k'o ra tsjaji, k'o ra unúji sets'i, juna ra xonú nrenxe ko e te'e k'o ra jmurú.

8.3.2 K'o so'o tsjaji

Ngejyo so'o ra tsja'a nu tapka a ñi yo pje pjezhiji:

- a) Ra nchærpúji yo pje orú, ra manji ja'a texe k'o ra jñuspúji kja xiskuama ñe k'o ra nrrepeji, ra ñuji, juanúji k'o ra mbos'úji k'o me xad'áji. Ra nuji kjo ra otr'ú, nuko dya ra jmutúji texe k'o otúji, ma me ni jyodúji nujyo pje pjezhiji ra mbos'ú k'o nte'e, ra jñuspúji in chju'ú k'o ra mbos'úji;
- b) Ra mamaji kjo ngek'o d'adyo k'o ra jñuspúji in chju'ú, nu ja ra jnæpkúji in chju'ú kja xiskuama, ma ra mbos'úji e nte'e yo b'epji;
- c) Ra manji ja'a ma ra potúji jarga pepji, akjanu ra tsjaji na jo'o ko ra tsjaji ñe ra mbaraji texeji ñe k'o ra nrrepi ko ra peji;
- d) Ra juanúji kú pje ra mbezhi kja yo nte'e ñe kja ngunxorú;

- e) Ra potrpɔji texe k'o ra tsjaji kja ts'ingumb'epji; ñe
- f) Ñe yo dyaja nujyo junsɔ jarga tsjaji.

9. Jarga tsjaji yo B'epji

9.1 Jarga Pepjiji

- a) Ma a mbeñeji nu xiskuama jara jmurɔji nu Ngumb'epji kja Ts'ib'onrro (SEDESEM), nu ja mamaji texe yo b'epji nujyo ra tsjaji, ne d'año Ts'ingumb'epji nu ra ngaja texe xiskuama yo pje orɔji nujyo jñiñi, ra dyatr'aji xiskuama nu kjuarɔji;
- b) Ma mbatr'aji yo xiskuama nu orɔji ra mbosɔji, nu ra manji, ra tsjaji, ra nejmeji yo xiskuama, ra tsjaji ku d'adyo nu ja ra jñusɔji in chju'ɥ nujyo o mām̃a yo pezhe, yenchō 7. D'aja 1. Naja 1 ñe yenchō 7. D'aja 1. nziyo 4 nu ja junsɔ jarga peji kj ara mb'eñeji kja Ts'ingumb'epji jargakjaji;
- c) Nu ja manji jarga pepji, ra nejmeji texe yo xiskuama kjo soji texeji nu ja manji texe yo nrre orɔji, ñe ra nu'u nujyo pje pjezhiji, ngekua ra juajnɔji nu k'o otr'ɔ mbo'sɔji;
- d) Ma ra mama ja nujyo pja Pjezhiji yo orɔji, nu ja mām̃a ji jarga tsjaji ra Pjos'ɔji ja rga mb'osɔji, ñe ra mbeñeji jña'a dya ra kjogɔ dyech'a pa'a e b'epji; ñe
- e) Ma ra unɔji nujyo pjoxteji, nu ja mām̃a ja rga tsjaji e b'epji, ngekua ra dyatr'aji d'adyo xiskuama kjo ra mbos'ɔji.

Nu k'o o tsja'a ne z'ɔnrɔjma, tr'adyebe, ndare, dyompa, se'e ñe k'o dyaja, ra ngajaji k'o xiskuama nu k'o orɔji kja e jñiñiji, nujyo ra pjosɔji texeji, a kjanu ra jñunsi jarga peji.

Dya ra so'o ra unɔji nu k'o ra pjoxteji, ma ra guampaji nu k'o orɔ ra mbos'ɔji ngekua ra tsjaji Arkate, kja e jñiñi o Ts'ib'onrro, a kjanu ra ñejeji nu k'o ro unɔji. Texe yo b'epji ñe yo pjoxte dya pje ra dyotɔji.

9.2 Potrpɔji in chju'ɥ yora mbos'ɔji

Ma ra jñɔkɔji in chju'ɥ, ngeje ma dya tsja'a na jo'o k'o xipjiji, nujyo pjoxte d'año jñiñi ra jɔɔpki in kja ra mbo'sɔ, ra jñusɔ in chju'ɥ k'a d'año nte'e k'o ra mbos'ɔji, k'o dya mi junsɔ in chjuji kja xiskuama nujyo teb'ej.

Nujyo D'año jñiñi yo pjosɔji b'epji, ra ngosɔ nu ja manji texe ja rga tsjaji yo b'epji kja jñiñi, k'a d'a xiskuama k'o o jñɔkɔji in chjuji ñe ra mbɔrɔji ra unɔji k'o ra mbos'ɔji.

10. Ra pjoxteji nujyo d'año

Textr'o yo ra pjoxteji ra jyodɔji ja rgats'i ngekua ra mbedye na jo'o, dya kjo ra mām̃a iyo, dya ra yepeji k'o d'año b'epji kjo ra mbos'ɔji ne arkate e jñiñi.

Nujyo mām̃a jingua ra tsjaji yo b'epji, nujyo pje pjezhi kja e jñiñi, ja rga pjoxteji.

So'o ra manji jarga pjosɔji kja ngumb'epji nu ts'ib'onrro ñe yo d'año jñiñi, ngunxorɔ, ñe k'o dyaja k'o ra pjoxteji.

11. Jarga peji kja e jñiñi

Ma ra mbɔrɔ rɔ peji ñe ra tsjaji yo b'epji, tebeji ra pjoxte yo nte'e kja nujyo jñiñi ñe yo pje pjezhi.

Texeji ra pjoxteji yo b'epji nujyo ra tsjaji kja in jñiñi.

12. Ra Kosteji

12.1 Ja rgā mamaji mbara ra mbara yo te'e.

Yo ra ngosũ yo nte'e kja e jñiñi ra tsjaji ja ga jñusũ kja xiskuama nu ja māmā jingua ra mbũrũ ne ra nguarũ ñe k'o ra pjoxteji.

Nu jargā tsjaji, ra pjongũji kja xiskuama nu māmā texe yo b'epji ne arkate "Gaceta de Gobierno", ñe ñu juns'ũ kja xorsibi kja nu ngumb'epji kja nu arkate ne Ts'ib'onrro SEDESEM.

Nu māmā jargā ts'aji ne dyech'a jñincho tjur u (art.18) ne jña'a arkate, texe yo xiskuama k'o ni jyonkũji k'o juns'ũ pje ra tsjaji kja ne b'epji, ra māmā a kjabā:

"NE B'EPJI NGEJE TEXTR'O, DYA RI PJOS'Ŭ YO PJE NE RA MBEZHI. DYA SO'O RA DYORŬJI PJE RI PJONS'ŬJI, YO B'EPJI RA MBOS'Ŭ NTE'E ÑE JÑIÑI. NU KŬ PJE RA DYORŬ RA NGOSPŬJI YO, PJE PJEZHI A KJANU RA NGOTR'ŬJI KJA PJORŬ O RA ÑETS'PEJI NU JA GA MĀMĀ NU IN XISKUAMA E ARKATE".

12.2 Nu jeb'i k'ũ koxkũ ja ba kja'a

Ne xiskuama nu koxkũ ra pjongũ ne Arkate kja Ts'ib'onrro, ra pjosũjmeji ne Ngumb'epji kja ne Ts'inb'orro ne SEDESEM, nu jargā māmā nujyo pje pjezhi, nu janzi e merio k'o a unũji.

13. Kjaji na jo'o

Ne ngumb'epji kja ne Ts'ib'orro nu SEDESEM ra mama kjo ngeje nu te'e xiskuama nu juns'ũ in chju'u nujyo ra mbos'ũji, ne tsja'a kja nu juns'ũ nu ne'e VIII, nu jña'a dyech'a yeje (art.12), nu jña'a arkate kjaji na jo'o, so'o ra nunji kja b'ũb'ũ yo xiskuama ko xorũ kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ñe yo jñiñi.

14. Nrrenpiji

Nu māmā texe yo b'epji yo ra tsjaji, ra nrrenpiji texe k'o ra tsjaji e b'epji, nu janrā peji, yo pje pjezhi, ra manji texe k'o kjaji ma ra jmurũji.

15. Yo tsjaji

15.1 Yo b'epji mujyo a tsjaji

Ra so'o ra tsjaji o nuji yo b'epji nujyo o tsjaji, ra mbosũji ne CIEPS, nu ra so'o ra jokũ na jo'o nu b'epji.

15.2 Ra nuji k'o o tsjaji

Nu māmā texe yo b'epji nujyo kjaji, tenxi ra jñusũji kja xiskuama k'o o tsjaji pje nrre mbos'ũji nujyo e nte'e ka CIEPS.

16. Nenji kjo kjaji na jo'o texe e b'epji

Ra nenji, kjo kjaji na jo'o texe e b'epji k'o kja ne ngunb'epji nu pjoxte, ra tsja'a yo nte'e a xoñi yo nu ra tsjaji na jo'o kja ne ts'ib'onrro, nu ja nejme ji kjo kjaji na jo'o nu nenji kjo kjaji na jo'o yo b'epji kja ne ts'ib'onrro, ñe nujyo pjoxteji nuji kja kjaji na jo'o texe k'o b'epji, yo b'extr'o pepjiji k'o ne arkate SEDESEM, ra mbeñeji ñe ra manji ja rgatsjaji yo b'epji ngekua ra nenji jargā unũji k'o ra mbonsũji.

17. Kjubuji ñe ngos'uji

Yo dya neji kjubuji nujyo b'epji yo kjaji ñe nujyo unu yo pjuuji, ra mbat'aji nujyo nte'e yo ra ngosuji ñe texe e ñiñi a kjabá.

a) Ra jñusuji kja xiskuama:

Kja ngumb'epji nu ja manji texe yo bepji kja jñiñi je b'ub'u kja ndañi ts'ike ri nzhonu in mbutezhi, xinch'i nzodu pezhe Av. Baja Velocidad Paseo Tollocan número 1003, Col. Zona Industrial, a Zumi, C.P. 50071, Zumi, B'ondo.

b) So'o ra ña'a k'o in jñat'ezí:

Ne ngunb'epji nu textjo b'epji kja jñiñi 01 (722) 180 25 19 ñe 226 01 82; jango jara in ngunb'epji ne jmu'u kja ne Ts'ib'ondo (CATGEM), xo so'o ra jñaji jango dya ra ngontuji 01 800 696 96 96 a mbo kja ne b'ondo, kja ne Zumi ra ñaji kja ne mbezhe 070.

c) So'o ra dyopju kjane:

K'o b'ub'u kja ne korreo elektroniko dgprogramasociales@edomex.gob.mx ñe kja ne jmicha www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Ri mats'e

Kja ne Kontralaria ne SEDESEM k'u b'ub'u kja ne Av. Baja Velocidad, Paseo Tollocan número 1003, Col. Zona Industrial, Toluca, kja ne Ts'ib'ondo México, C.P. 50071, telephono 01 (722) 199 70 89, ñe kja ne ngumu k'o pjoxteji ye te'e, ñe kja ne ngumu k'o para kja ne Kontralaria kja ne Ts'ibondo, xo ra para kja ne ngumpjoxte kja yo in jñiñi ko pjoxte, ñe ko ra para pje kja'a nu Kontralaria..

K'O E JÑA'A K'O RI B'EZHÍ

NAJA. Junsuji texe k'o b'ub'u añeba kja ne xiskuama "Gaceta del Gobierno".

YEJE. Yo jña'a k'u mamaji yo jmute ra s'ó'ó ngich'i ma ra kjogu d'a pa'a k'o junsuji kja ne xiskuama "Gaceta del Gobierno" ñe ra s'ó'ó pjuruji ngich'i ma dya ra dyopjuji n'año jña'a o ma dya kjuaru yo b'epji.

JÑI'I. Yo tjuruju na pjongu na xiskuama textjoyo mba ra paraji na jo'o.

NZIYO. Ma yo te'e ra dak'ujme yo pjoxte ra tsja'a ma nu jmute mo p'esi na punkju chopju.

TS'ICH'A. Texe k'o dya b'ub'u añeba ra janda yo te'e k'u b'ub'u kja b'epji.

Junsuji kja ne jñiñi kja Zumi de Lerdo, t'ajñiñi kjane Ts'ib'ondo a B'ondo, da nu pa'a dyote jñincho nu zana naja nu kjé'é dyote dyech'a jñi'i.

JMU'U ELIZABETH VILCHIS PEREZ
SECRETARIA DE DESARROLLO SOCIAL
KJA NE TS'IB'ONDO
Yaxü

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Mazahua:
Mtro. Antonio Romero Hernández
(Rúbrica).

NU JMU'U KJA KJUNĪ NE YO POLITIKA ELIZABETH VILCHIS PEREZ NU SEKRETARIA KJA PJOXTEJI NU ARKATE TS'IB'ONDO NU MAMA YO TS'IJŃA JŃI' KJA TS'IJŃATJO XI, TS'ICH'A, ŃANTO, DYECHA, DYECHA NAJA, DYECHA YENCHO, KJA TS'IJŃATJO IV ŃE DYECHA JŃINCHO, NU TJURŮ NU PJOXTE NU TS'IB'ONDO; ŃANTO TS'IJŃA XI, JŃINCHO TS'IJŃATJO III, DYECH'A NZINCHO, DYOTE, DYOTE NAJA ŃE DYOTE ŃANTO NU TJURŮ NU PJOXTE NU ARKATE TS'IB'ONDO ŃE ŃANTO XXVII NU IN TJURŮ A MBO'O NU SEKRETARIA NE PJOXTE, ŃE

K'O MAMA

Ka nu bepji nu arkate nu ts'ib'ondo, ne'e ra tsja'a nu zakjŮ na jo'o nujyo te'e ko b'ub'u a ts'ib'ondo, k'a ra dyaraji Ńe mo ra mimiji na jo'o ngeje k'o ne'e ko pepjiji kja ne ts'ib'ondo.

Mo ra paraji ja nzi te'e pedye na je'e k'a B'ondo- K'u chju'u Estados Unidos nu kje'e 2010, ne 1.55% yo ngumŮ kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ra ma tsjanja merio k'o manda yo bedyi ko kara a na je'e jŃiŃi, a kjanu, yo jmu'u a Ts'ib'ondo a B'ondo, Ńe nu Sekretaria nu k'o pjozte te'e, ra pjongŮ na jeb'i ko mama k'e ra pjozte yo te'e ko kara kja mi b'ub'u yo meb'ondo, Ńe ra participa na jo'o yo pjozte, yo te'e Ńe ko ra ne'e ra pjons'Ůji.

Na b'epji ko o tsjaji mba ra pepji na jo'o kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo 2011-2017 ra tsja'a nguenda mba ra pjons'Ůji yo te'e ko pedye na je'e Ńe yo o b'edyi.

Nu sekreteria desarroyo sosia ngeje ko ra pepji mbar a jandaji ko ngeje ko nestaji yo te'e nza kja chopjŮ, mba ra jod'u ra mimiji na jo'o yo te'e kja in jŃiŃi.

Na b'epji ko na jo'o ra jandaji ngeje yo te'e ko o ma a na d'año jŃiŃi, a kjanu yo arkate kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo Ńe un sekretaria ko kjaji pjozte, ra tsja'a na b'epji pa ra pjons'Ů yo te'e ko b'ub'u kja yo in jŃiŃi, mbe nesta ra pepjiji textoji yo te'e ko n era pjons'Ůji.

Nu b'epjijnu tsja'a nguenda yo chopjŮ ko kaja yo pjozte, yo parato, yo ko pjenda kaja mba ra para ja ba ra tsjaji pa ra pjons'Ů textjo yo te'e a Ts'ib'ondo.

Nza kja mama nu ts'ijŃa 23 nu tjurŮ ko Pjozteji nu ts'ib'ondo, nu ngumŮ k'u pjozteji, nu mama nu xiskuama nu mbezhe 21506A000/RO-010/2013 nu pa 29 nu naja zana nu 2013 kje'e, o mama k'o b'ub'u a xoŃi ra mama ko b'ub'u a ndub'u:

YO O MAMA NU SEKRETARIA NE PJOXTEJI, NGEKUA MAMA YO TJURŮ NE BEPJI NE PJOXTEJI MBARA PJONS'ŮJI YO TE'E 4X1 YO KO O PEDYE NA JE'E

YO IN TJURŮ MA RA TSJA'A NE BEPJI KJA NE PJOXTEJI MBARA 4X1 YO KO O PEDYE NA JE'E

1. Textjo ko ra mama

1.1 Nu k'o mama ne b'epji

Nu b'epji ko tsja'a pjozte k'u chju'u 4 x1 mba yo te'e ko pedye na je'e ngeje na b'epji ko o kja'a yo d'año jmu'u nza kja'a ko b'ub'u a ts'ib'ondo nza kja ko enje a in jŃiŃi, yo ko pjenda poji, Ńe yo te'e ko dyenje na

je'e, ngeje ko ra kjont'u ko nestaji, yo ko nesta kja in jñiñi, ñe ja ba ña'a kja in jñiñi yo te'e ko pedye na je'e.

1.2 Yo tjuru te'e ko át'a

Mba ra kja'a na jñiñi na jo'o ñe dya ri tsja'a na s'o'o yo d'año te'e.

2. Pje mama yo jña'a.

Nza kja mama yo tjuru ko jyunsu kja ne xiskuajmajnu, mama ga ba kjaba:

Yo pjos'uji kja in jñiñi, yo ko pepji ka in jñiñi ñe pjozte ñe mo nzi na pepji ko nu subsekretaria ko pjozte textjo yo jñiñi a Zumi, ñe textjo yo jñiñi ko pepji ko pjozte a b'ondo kja Nororient ñe yo jñiñi a b'ondo kja orient ñe yo ko pepji a d'año jñiñi, ko ra mburu ra pepji ko chju'u 4 x 1 ko te'e ko pedye na je'e.

Yo te'e k ora pjons'uji, kja yo jñiñi ñe yo te'e ko ra pjons'uji ñe textjo ko o junsu in chju'u ko pjons'uji kja ne b'epji ko chju'u 4 x 1 ko te'e ko pedye na je'e.

CIEPS, k'o e te'e k'o b'ub'u kja ra tsja t'onu ñe ra mama jango ga tsja'a ne politika kja in jñiñi.

Nu komite, k'a komite ñe nu b'epji k'u pjozteji te'e ko pepji a b'epji ko chju'u 4 x 1 ko te'e ko pedye na je'e.

Ja b'ub'u yo te'e a in jñiñi, kja texe yo d'año jñiñi ñe ka b'ub'u yo te'e ñe ka na jo'o ka pepji yo te'e. Nu jñiñijnu ra para ñ era jyunsu ña chju'u nza kja mama yo tjuru o ma xi nza kja mama yo te'e a in jñiñi.

Jango b'ub'u yo pepji, a yo b'epji ko pepji nza kja ko tsja'a t'onu, ra ña'a ñ era pepji nza kja'a mama yo jmu'u a B'ondo ñe yo d'año ngumpjozte, ñe textjo yo jñiñi ko kja'a a Ts'ib'ondo a B'ondo.

Nu ko ra pepji o ra tsja'a, a textjo yo jñiñi, yo ngich'a ko dyenje merio, yo te'e ko pepji, yo jmuu te'e ñe yo te'e ko ra pjons'uji ko yo b'epji ko kjaji.

Nu ko pepji nza kja mama nu Normativa, nu Sekretaria kja ne b'epji ne pjozteji nu Arkate a Ts'ibondo ñe k'a komite ko para ko te'e ra pjons'uji un b'epji ko chju'u 4 x 1 yo te'e ko pedye na je'e, nza ka mama yo jmu'ujnu.

Nu tjuru, k'a in tjuru ñe ne pjozteji nu Ts'ib'ondo.

In chju'u ko teb'e, k'o e te'e k'o o jñuzu in chju'u, k'o pezhi nrrenxe k'o oru ngekua ra pepji k'a ne b'epji ne pjozteji ko chju'u 4 x 1 yo te'e ko pedye na je'e.

Yo te'e ko ra pjons'uji, Yo tju'u k ora pjons'uji ñe ko te'e ko b'ub'u kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, ko ra pjons'u nu b'epji ko chju'u 4 x 1 yo te'e ko pedye na je'e.

Yo te'e ko dya b'ub'u na jo'o, nza kja ja ba mimi yo te'e ko dya tonjo na jo'o ñe dya so'o ra kjont'u ko nesta ñe dya ju'u na jo'o yo in tjuru.

Nu b'epji, k'a ne b'epji ne pjozteji mbara 4 x 1 yo te'e ko pedye na je'e.

Nu ne bepji ne pjozteji, yo kja'a yo arkate mbara ra mbosu yo e te'e k'o tropju mbara k'o dya nda ju'u, ra so'o ra unu na chopju, nza kja mama un b'epijnu k ora pjons'u.

Nu b'epji a B'ondo, nu xiskuama ko mama ja ba kja'a, pe gi kja'a, ñe pja kja'a o tsja'a, yo pezhe yo te'e ko pjons'uji, kjo ngeje, ja nzi, pje ra unu yo te'e, nu pa'a mo ra mburu ñe mo ra nguaru, kjo ngeje ra tsja'ajnu, ñe b'epji ko ra pjonu ra tsanja texe ko nesta ma ra pedye a yo jñiñi.

Yo tjuru, k'o in tjuru k'a mama jango rge pepji nu b'epjijnu.

SEDESEM, k'a Secretaria kja ne b'epji ne pjoxteji nza kja nu Arkate Ts'ib'ondo a B'ondo.

Nu ko mama nu sistema, ngeje ko mama yo t'ezinudya ka jyuns'u yo te'e ko ne'e ra pjons'uji, o ko ngeje ko ya pjons'uji ñe yo kjo pjenda chunu yo te'e.

Nu ko oru, k'a te'e k'a jusu in chju'u, mbara na ngeje ra mbosuji.

Ja ba kja'a, nu ja ba kja'a un xiskuama, yo tjuru pje mama, ko ju'u o iyo merio yo te'e.

3. k'o ne ra tsjaji

3.1 Texe

Ra pjons'uji ko tsja'a yo te'e ko pedye na je'e ko mi mimi a Ts'ib'ondo, ra pjons'uji ra nzhobu kja in jñiñi ko o te'e ñe ra pjons'u yo arkate a i jñiñi ñe a ts'ib'ondo, xo ra pjons'u yo te'e ko pes'i merio, yo jmuru te'e ko ne'e ra mimiji xo na jo'o kja yo d'año jñiñi.

3.2 Yo d'año ko ra tsja'a

Ra pjons'uji ra pepji nzi na texeji yo d'año arkate, yo arkate a jñiñi, yo pes'i merio, yo jmuru te'e ñe yo jmuru te'e ko pedye na je'e, ngeje ko ra tsja'a yo b'epji ma ra pes'i ko nesta kja yo tajñiñi, ñe ra pes'i textjo ko nesta kja ne jñiñi yo te'e ko pedye na je'e, mba dya ra jyombeñe texe ko mi kja'a ka in nzumu yo te'e ko o pedye na je'e.

4. Texe k'o át'áji

4.1 Texe k'o te'e

Yo te'e k'o b'ub'u a Ts'ib'ondo a B'ondo.

4.2 Te'e ko nesta ra mbonsuji

K'o e te'e k'o b'ub'u a Ts'ib'ondo a B'ondo ñe ja mi mimi yo te'e ko pedye na je'e.

4.3 K'o te'e k'o ne'e ra mbosuji

Yo te'e ko b'ub'u a jñiñi ko pedye na je'e kja ne Ts'ib'ondo ko nza ma dya mimi na jo'o.

5. Ja ngekua ra seje

Nu b'epjijnu ra pepji texe yo jñiñi ka mi b'ub'u yo te'e ko pedye na je'e kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, kja dya kja na punkju ko pjenda nesta mba ra mimiji, texe ko nesta yo in jñiñi ñe ko t'ezi ko ña'a ko pedye jmich'a, nza kja ko jy'u yo pjoxte.

Yo jñiñi kja mi b'ub'u yo te'e ko pedye na je'e kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo nza kja ne'e yo ke chju'u CIEPS, ngeje k ora tsja'a ra para yo te'e ko b'ub'u kja in jñiñi.

6. Pjos'ɔ

6.1 Pje k'o ra pjos'ɔ

Nu ko ra unɔ yo te'e ngeje yo chopɔ mba ra tsjaji yo b'epji ko nesta kja in nzumɔ, ñe textjo ko nesta kja in jñiñi.

Yo chopɔ ko ra unɔ ngeje ko ra pepji yo ko nesta yo d'año b'epji nza kja: xorɔ, mba dya ri s'odye, yo eñe, yo ndeje ko si'i, ka pedye ko dya jo'o, yo sibi, yo dyinji, ñe mba ra tsjaji na jo'o k'a in jñiñi.

6.2 Janzi ra pjos'ɔ

Nu chopɔ k ora unɔ yo arkate kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ra unɔ nde ma naja dya ra tsobɔ 300,000.00, xo mo na kjuana ra nesta o ra mama yo pjoxte k ora so'o ra chunɔ a kjanu.

Nu pjons'ɔ ko ra tsjaji kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ngeje ko dya xi ra orɔ, ñe ngeje k ora kjontɔ nu SEDESEM.

Nu chopɔ k ora kjontɔ nde ma naja b'epji ngeje un arkate a Ts'ib'ondo a B'ondo, yo arkate a jñiñi, yo d'año b'epji, ñe yo jmurɔ te'e ko pedye na je'e, nzi n ara kjontɔ yo.

Nu merio ko ra unɔ nu arkate a Ts'ib'ondo a B'ondo ra dyakɔ mo nu arkate a jñiñi, yo d'año b'epji, yo jmurɔ te'e, yo te'e ko pedye na je'e, ra unɔ ko ne'e.

A kjanu ra pjons'ɔji na jo'o yo jñiñi ko nestaji ra pjons'ɔ, ra pjons'ɔ yo te'e jmurɔ ko pedye na je'e ñeje yo ko ne'e ra unɔ yo te'e ko b'ɔb'ɔ kja yo jñiñi.

7. Jango ra tsjaji

7.1 Yo te'e k'o ra mbos'ɔji

7.1.1 K'o ra dyorɔji ñe pje nesta yo te'e k'o ra mbos'ɔji

a) ra b'ɔb'ɔ kja na jñiñi ko mi b'ɔb'ɔ a Ts'ibondo a B'ondo;

b) Ra nesta na kjuana yo ko pjenda pes'i kja in nzumɔji, nza kja kjo nesta mba ra b'ɔb'ɔ na jo'o kja mimi;

c) Ra jyokɔ nu jeb'i ko pjoxte yo te'e ko pedye na je'e kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, ko b'ɔb'ɔ a na jñiñi je'e;

d) Ra i'chi nu b'epji ko ne'e; ñe

e) Ra pes'i texe yo jeb'i ko nesta, ñe ko mama ko ra so'o ra pepji na b'epji nza kja mama yo arkate ko pjoxte.

Ñe xo ra i'chi yo jeb'i ko mama a ndɔb'ɔ:

a) Nu jeb'i ko mama k'e ngeje na b'epji ko jmurɔ te'e ko pedye na je'e, ngeje ko mama ja ba dyenje yo te'e kja na jñiñi a Ts'ib'ondo a B'ondo ñe, xo ra nesta na jeb'i origina mba ra jyandaji ko na kjuana;

b) Ra tuns'ɔ na jeb'i ko mama kjo ngeje ñe ja ngeje in nzumɔ nu arkate nu b'epji yo te'e ko pedye na je'e ñe na jeb'i ko mama ko na kjuana na jeb'i origina; ñe

c) Ra nizhi yo jeb'i ko mama ja ba ra tsja'a nza kja mama yo tjurɔju.

Yo kjo pjenda nesta ra paraji dya ra mamaji ñ era pjoꝛu nza kja mama yo tjuru ko o kjaji kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo; ñe nza kja mam yo tjuru ko mama a kjanu.

7.1.2 Ko mama ko ngeje ra ot'u ra pjons'uji

- a) Ra ot'u ra pjons'uji yo te'e ko xo b'ub'u kjana jñiñi ko b'ub'u na je'e, ñe ko pepji textjo o ko tsja'a jmuru;
- b) Yo b'epji ko dya nda dyoru chopju ñe ra oru ko xo kja'a kja nu jñiñi yo te'e; ñe
- c) Yo b'epji ko ra kjaji kja yo jñiñi ko b'ub'u kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo ñe kja yo jñiñi ka pedye na punkju yo te'e ra ma'a na je'e, nza kja mama nu CIEPS.

Mo ra nguaru yo kjo pjenda unu nza kja merio ñe ra kjaji b'epji ko na jotjo ra pepjiji nza kja mama yo tjuru, re xipji k'e ra teb'e.

7.1.3 Ma ra jyuns'uji ko ne'e ra pepji

Yo te'e ko pedye na je'e ra tsjaji yo jeb'i mba ra jyuns'uji in chju'u nu pa'a ñe kja jñiñi ko nesta nza kja mama yo pjoxte.

Textjo yo te'e ko jmuru ko pedye na je'era so'o ra jyuns'uji kja ne xiskuama, nu jeb'i ko ra jyoku dya ra kjontu mbe dya mama ko ra unu o iyo.

Yo te'e ko pedye na je'e ñe ko jmuru mba ra pepji xo ra so'o ra pepji o ra jyoku nu jeb'ijnu kja ne pjoxte k'u b'ub'u kja Houston, Texas, ko ra manda kja ne SEDESEM ñe ra pjons'u yo pjoxte na je'e, mba ra mama ko ra pjons'u maxi iyo.

7.1.4 Yo jeb'i ko ra jyoku

- a) Na xiskuama jango ra chjuꝛu;
- b) Na xiskuama jango ra mama pje ra tsja'a;
- c) Nu jeb'i ka mama ko ra unuji;
- d) Nu jeb'i ko ra pjons'uji;
- e) Nu jeb'i ka mama k'u ya unuji na jo'o; ñe
- f) Textjo ko ra nesta ra jyoku nza kja mama nu komite.

7.1.5 Ra opju mba ra unu ko ra pjons'uji

Nu Pjoxte ko pjons'u te'e ngeje ko ra jyoku texe yo te'e ko ra kich'i o ra pedye textjo yo kje'e, nza kja mama nu tjuru ko so'o ra jyandaji ñe ra mama ja ba kjaji kja ne Ts'ib'onod an B'ondo ñe texe yo jñiñi; yo kjo pjenda nuji mba ra kichi o ra pedye na te'e nza kja mama yo pjoxte ko pjons'u te'e kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo; ñe texe ko mam nu tjuru mba ra pjons'u.

Yo te'e ko ra pjons'uji ngje ko b'ub'u kja ne d'año jñiño ko saja pjoxte, ñe ja nzi b'epji ra so'o ra tsjaji, xo, ja nzi te'e ra pjons'uji.

7.1.6 Yo tjuru ko pjons'u yo te'e

- a) Ra tsjanka yo merio ko unu mba ra pepji nza kja mama nu tjuru nu jeb'ijnu, nza kja mama nu jeb'i ko chunu nu pjoxte; ñe

b) Ra ñaji na jo'o dya so'o ra mama nujo ra tsja'a ra ue'e nu te'e.

7.1.7 Pje ra tsja'a ne mbos'ɔ

- a) Ra unɔ texe o ne'e ra para na kjuana;
- b) Ra tsjanka yo ko o unɔ mbe ngeje nu jmu'u;
- c) Ra pepji kja ne jñiñi nu te'e mo ra xipji a kjanu; ñe
- d) Textjo ko ra mama nu komite.

7.1.8 Mo dya ra tsja'a nza kja mama ne tjurɔ

- a) Mo dya kjuana ko o mama nu te'e mba ra pjons'ɔji;
- b) Mo dya ra ma'a ra tsjanja ko o unɔ ñe mo dya mama pjenka dya o ma'a;
- c) Mo ra pepji mba ra pjons'ɔ na te'e na ngeje jmu'u nu politiko ko nu merio; ñe
- d) Texe ko ra mama nu komite.

7.1.9 Pje ra kjaji yo te'e ko dya o pepji na jo'o

- a) Mo dya ra tsja'a nza kja mama nu jeb'ijnu, nu pjoxtexe dya xi ra unɔ chopɔ mba ra pjons'ɔji ñe, mo ra ne'e, ra dyorɔ texe ko ya o unɔ nu te'e ko o pjons'ɔji;
- b) Mo dya ra ma'a ra unɔji ko pjoxtexe;
- c) Mo dya ra tsjaji na jo'o ko unɔji yo te'e;
- d) Mo dya ra jyokɔ na jo'o nza kja mama ne komite, kja yo pa'a ko nestaji;
- e) Mo ra pepjiji ko na politiko ñe ra usaji yo pjons'ɔji ma ra ndonjo; ñe
- f) Texe ko ra mama nu komite.

7.1.10 Texe ko ra tsja'a yo te'e ko ya pjons'ɔji

- a) Mo dya ra pepjiji na jo'o nza kja mama yo arkate, yo pjoxtexe dya xi ra dyakɔ ko texe ko mi unɔji ñe, ñe, ra xitsiji k'e ra nzhogɔ texe ko ya dyakɔji; ñe
- b) Texe ko ra mama ne komite.

7.1.11 Ja ba ra pjons'ɔji yo te'e

Ra ma'a participa kja ne b'epji, nza kja mama yo jeb'i ma ra b'untjo, ñe nza kja yo b'epji ko mama yo pjoxtexe ra tsjaji kja in jñiñi.

7.2 Mo ya unɔ ko ra pjons'ɔ te'e

Nu mo ya o unɔ ko nesta ya ra kara na jo'o ngeje mo ya unɔ nza kja mama nu jeb'ijnu yo jmurɔ te'e.

8. Yo pjoxtexe k'o ra pjons'ɔji te'e

8.1 Yo ark'ate k'o mamaji ja ri tsjage

Ne ngumb'epji ne pjoxtexi nu SEDESEM ñe nu komite, nza kja mama pje ra so'o ra tsjaji.

8.2 Kjo nge k'w ra tsja'a nu b'epji

Textjo jñiñi ñe yo te'e ko jmurw ko pedye na je'e ra so'o ra jyunspwi kja ne xiskuama.

Ra jyokw nu jeb'ijnu kja ne pjoxte k'w b'wb'w na je'e, ngeje ko ra pepji a tji'i B'ondo, ngeje ko ra nuji ko yo jeb'i na jotjo nza kja mama nu tjurw ñe ra manda kja ne pjoxte.

8.3 Yo te'e k'o pepji ngek'o ra tsja'a k'o mamaba

8.3.1 Yo te'e k'o k'araba ko kjaji pjoxte

Yo te'e k'o b'wnk'ua nu komite ngeje:

- a) Na ark'ate, k'w ngeje nu ra jñand'a k'w ra b'wb'w na jo'o yo jñiñi;
- b) Na pjoxte, k'w ngeje nu ra pepji kja texe yo programa k'w o pjons'w yo te'e;
- c) Dych'a naja pjoxte, k'w ngeje:
 - Na te'e k'w pepji jango kja ne chopjw;
 - Na te'e k'w pepji jango kja yo ngunxorw;
 - Na te'e k'w pepji jango kja ne chopjw ñe ra tsjaji na jo'o;
 - Na te'e ko pepji kja sekretaria nu ndeje ñe b'epji kja jñiñi;
 - Na te'e ko pepji kja kjaji pjoxte ka yo jñiñi ko dya b'wb'w a B'ondo;
 - Na te'e k'w pepji k'a ra tsja ra b'wb'w na jo'o texe yo b'edyi k'o mimi kja ne Ts'ib'ondo;
 - Na te'e k'w pepji kja nu jñiñi yo te'e ko pedye na je'e
 - Yo te'e k'o b'wb'w kja jñi Subsekretaria k'w pepji ngek'o ra b'wb'w na jo'o yo jñiñi SEDESEM; ñe
 - Na te'e k'w pepji jango kja'a ne chopjw SEDESEM.
- d) Na te'e k'w pjepji kja ne sekretaria ne Kotraloria, k'w ra ngeje k'w ra janda ne SEDESEM;
- e) Na te'e mbepji k'o jmute;
- f) Na te'e ko pepji kja ne jmurw te'e kja in jñiñi; ñe
- g) Na te'e ko pepji kja ne jmurw te'e ko pedye na je'e.

Mba yo jña'a ko jyuns'w e, f y g, ra wsw nu arkate, ñe nza kja nu te'e ko pepji kja yo jñiñi ka mi b'wb'w yo te'e ko pedye na je'e.

Textjo yo te'e ko pepji pjoxte ra wsw na te'e ko ra pjons'w. Nu b'epji ko ra tsja'a kja mbo'o nu komite ra chju'u onorifiko.

Yo te'e ko pepji ra so'o ra ña'a, xo dya ra so'o yo pepji kja ne sekretaria kontraloria, yo jmurw te'e, yo jmute kja ne jñiñi ñe yo jmurw te'e ko pedye na je'e, kjo ngextjo ra ña'a.

Yo ko ra mama nu komite ra kjaji mo ra mama textjo, mo dya ngeje textjo, ra mama pje ra tsjaji nu arkate.

Nu komite ra mama jangua ra pepji nzi na jñi'i zana mo ra ne'e a kjanu.

Nu secretario ra tsama na jeb'i ko mama nu arkate, xo ra ich'i nu jeb'i ñi'i pa'a ante k'e ra pepji ñe mba ra ndame ra pepji nesta ra mamaji dyote nziyo ora ante k'e ra pepji.

Mba yo pa'a k'e ra pepji ñe ko ndame ra pepji ra kjaji a kjanu nesta k'e ra ngara nde'e ñe naja te'e, ñe xo nesta ra ma'a nu arkate, nu secretario y nu pepji kja ne sekretaria nu kontraloria o yo te'e ko pjons'wji ra pepji.

Mo ra ne'e yo te'e ko ngeje komite, ra so'o ra ma'a yo te'e ko pepji, yo te'e ko xoru o yo te'e ko pepji, ñe ko nesta ra mamaji ko mbeñe mba ra tsjaji na jo'o yo pepji.

Ra tsajiji na jeb'i texe yo pa'a k'e ra pepji, ra opju texe ko o mamaji ra tsjaji, ñe ra dyaxu teze yo te'e ko pepji o yo komite.

8.3.2 K'o so'o ra tsja'a

K'o so'o ra tsja'a yo jmute:

a) Ra nuji k'o e xiskuama k'o oruji, ra mamaji ja k'o mama ne xiskuama

k'o ra mbos'uji ñe ne xiskuama jango juns'u k'o tebe, a kjanu ra mamaji janga ga unuji ne pjoxta. Ra nuji k'o e te'e k'o ra mbos'uji k'o te'e k'o dya kaja nrexe in xiskuama k'o mama nu pjoxta, mbero neji k'u ra mbos'uji ye jmute ra mbos'u yo te'e k'o ra ne'e;

b) Ra unu, ñe ra jyoku nu jeb'i ja ba dyenje yo b'epji ñe ra nuji ko na jo'o, ko kja'a chopju, mbe ra nuji ko xo kja'a merio;

c) Ra jyoku in jeb'i yo b'epji mo ra nuji k'u yo chopju yo jmuru te'e ra unu ko ne'e, mbe mo ra ngeje nza kja mama nu b'epji ñe mo ra tunji o ra nesta ko ra unuji ñe ra jandaji ko ra tsjaji na jo'o;

d) Ra mama k'e na jo'o ra pepji yo dadyo b'epji mo ya mi kja'a b'epji ko dya xi mi pepji;

e) Ra mama k'u na jo'o yo ko o potu nu tjuru, ma ra pepjiji na jo'o ra tsjaji na jo'o ñe ra jandaji na jo'o;

f) Ra tsjaji ñe ra pepji nza kja mama nu b'epji ko ra kja nu te'e ko ra pjons'uji nza kja mama nu jeb'i, yo xiskuama, ko ra kichi ñe yo te'e ko dadyo ra pjons'uji, ñe nza kja mama nu tjuru ko ra kja;

g) Ra pjongu ñe ra potu yo tjuru nu b'epijnu; ñe

h) Texe ko mama kja ne tjurujnu.

9. Ja ba kjaji nu b'epji

9.1 Ja ba tsjaji nu b'epji pjoxta

a) Mo ya pjongunu jeb'i ko mama nu b'epji ko ra pjons'uji yo arkate kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, ñe nu SEDESEM, nu pjoxta ko b'ub'u na je'e ra tsja'a ra pjongu nu b'epji pa ra janda yo te'e ko o pedye na je'e kja yo jñiñi a tji'i B'ondo ñe ra teb'e yo jeb'i ra jyokui yo te'e;

b) Mo ya ich'i nu jeb'i, nu Pjoxta ko b'ub'u a tji'i B'ondo ra nu'u ko na jo'o yo jeb'i nza kja mama yo tjuru ñe ra nada kja yo ngumpjoxta ko kjaji yo b'epjiyo;

c) Nu ngumpjoxta k'o kja'a nu b'epijnu ra nu'u ko na jo'o ko jyuns'u kja ne jeb'i yo te'e nza kja mama yo tjuru ñe ra unu yo jeb'i nu komite mba ra mama kjo ngeje kjo ra pjons'uji, nza kja mama yo xiskuama ko ra ngich'i;

d) Mo ya mama nu kimite ko ra ngich'i, nu pjoxta k'u b'ub'u na je'e ra mama texe yo te'e ko o jyoku jeb'i, ra kjaji nu b'epijnu jentjo dyote (20) pa'a;

e) Nu b'epji ko ra pjons'uji, ra jyokui jeb'i texe yo pjoxta mba ra pjons'uji textjoji ra unu merio yo arkate a jñiñi, yo jmurte, yo d'año mbepji ko kara nza kja ko pedye na je'e;

f) Yo tjuru ko o usu nu xiskuamajnu ra dyopjui ante k'e ra pepjiji yo b'epji k'o kjaji, ra mama, pje ma ngumpjoxta ra pjons'u, ñe pje ra unu texe yo te'e ko ne'e ra pjons'uji ñe texe k'o ra tsja'a yo te'e;

g) Mo nu komite ra mama k'e na jo'o nu b'epji, nu ngumpjoxte ra pepji ñe nu ngumpjoxte ko b'ub'u na je'e mba ra unu kjo ngeje ra pjons'uji;

h) Mo ya unuji nu k'o ra unu, nu ngumpjoxte ra jyoku na cuenta k'a banko ngek'ua ra unu o ra dyaku yo chopju k'o ra unu yo te'e k'o pjoxte, ra pes'i jñi'i pa'a mba ra jyoku, ra mama nu gnumpjoxte;

i) Nu ngumpjoxte k'o mama ja ba kja'a ra jyoku na jeb'i k'a ra mama kjo ngeje yo te'e ko ra pjons'uji.

j) Nu k'o ra nu'u ñe k'o ra janda k'o na jo'o ko kjaji ngeje nu Ngumpjoxte k'o pjons'u yo te'e, ngeje k'o ra dyoru pje ndomuji yo te'e o pje k'o o nesta yo te'e o ja ba teze yo merio;

k) Yo chopju k'e dya o nesta o dya o teze ra nzhoku nu gnumpjoxte, ngeje k'o ra unu yo te'e k'u ra nestaji; ñe

l) Nza kja mama ko jyuns'u a xoñi, nu komite ra so'o ra yepe unu merio; ñe

m) Nu komite dya ra onu k'o b'ub'u yo jmurte k'o pedye na je'e o maxi iyo; ngeje nu konsulado B'ondo k'o ra pjons'uji ra nu'u k'o b'ub'u maxi iyo, xo ra pjons'u yo jmurte kjo chju'u Federasio yo te'e ko pedye na je'e, ngeje yo ngumpjoxte k'o ra jyoku na jeb'i ko ra mama ko b'ub'u yo te'e mbe jentjo mo pes'i nu jeb'i kjo chju'u (Toma de Nota) nu konsulado B'ondo.

9.2 Kja opju yo b'epji ko kjaji

9.2.1 Yo ko ya pepji- ko chopju ko ya unu

Yo ngumpjoxte k'o pepji ngeje ko ra mama kja yo Diresio kja Tangumu ko pjoxte ante k'e ra kjobu ts'ich'a pa'a texe yo zana ñe texe k'o ra pepji nu b'epji, mo dya ra mama pje kjaji- yo chopju, ra para k'e dya jo' pepji.

9.2.2 Mo ya ra tsotu nu b'epji

Yo ngumpjoxte, ra ich'i yo dir esio kjo kjakji pjoxte nu informe textjo yo kje'e mo ya nguaru ko kjaji ngeje na jeb'i k ara opjujnu, a kjanu ra tsjaji na xiskuama texe yo te'e k'o o pjons'uji ko ra mama ja ba kja'a nu b'epji. Ñe texe ko mama pje nestaji yo te'e ñe ja ba ra nu'u ko na kjuana nza kja mama nu tjurujnu.

9.2.3 Nu jeb'i ko mama ra unu-tsjanka

Texe yo b'epji ko ra tsjaji yo ngumpjoxte, ra tsjaji na jeb'i ko mama ko o unu pjons'u te'e ñe ko o tsjanka nu te'e, ngeje k'a ra kara nu ko o jyoku nu b'epji ñe yo te'e ko ra pjons'uji.

9.3. K'a opju yo jmuru te'e ñe yo jmurte ko pedye na je'e

Mba ra jyandaji na jo'o pje nge ko kja'a yo te'e mba ra pepji, nu pjoxte ko b'ub'u a tji'i B'ondo ra kjaji k'e yo te'e ko pedye na je'e ra usu in chju'u kja na jeb'i elektroniko yo jmuru te'e ñe yo te'e ko kara na je'e ko mi mimi a B'ondo, kja ne direcio: <http://www.ime.gob.mx/directorioorganizaciones>.

9.4 Yo b'epji ko ra potu

Nu komite ra so'o ra tsja'a nguenda dadyo b'epji ngek'ua ra ngichiji porka kja'a ko dya xi ra pjons'uji, ngeje yo b'epji ko mi teb'e ñe mi dyaxu kja jeb'i ko mi teb'e ra tsjaji nguenda.

10. Yo d'año pjoxte

Yo d'año ngunpjoxte k'u pjons'u ra para ja ba ra tsja'a mbara pepjipji texe yo ngumpjoxte na jo'o o xo ra janda k'u dya ra pjons'uji yeje o jñi'i b'epji natjo te'e.

11. K'o ra tsjaji yo te'e

Yo te'e ko pjons'uji ra pepjiji kja in jñiñi ñe k'u texe yo te'e kja in jñiñi mba ra karaji na jo'o kja in jñiñi yo te'e.

12. pezhe jña'a**12.1 yo pezhe jña'a**

Ma re pezhe e jña'a k'o in tsjaja ye pjozte ra tsapuji k'o mama k'u tjuru, ñe re tsjak'u kua rga xitsi ye jmute.

Yo jña'a k'o b'ub'u kja xiskuama ra kuantuji kja in "xiskuama nu arkate" ñe nu kja in xiskuama nu ngubepji pjozte SEDESEM ñe k'a pjozte a tji'i B'ondo.

K'o mama nu jña'a dyech'a jñincho nu kja tjuru, Texe ye xiskuama k'o ra kuantuji ñe ra xoruji nu kja pjozte ra mama yo jña'a k'u kuantu a ndub'u:

"NUJNA B'OS'UTE DYAK'O IN TSJAJA, DYA PESK'O RA NU'U YO JMURU TE'E. DYA SO'O RA USAJI GUA N'AÑO B'EPJI NU JANGO DYA PJOS'UJI TE'E. K'A DYARGA JO'O RGA PEPJI NUBA B'OS'U RA WENCHIJI ÑE RA MATR'UJI KJA ARKATE JANGO GA MAMA K'A TJURU JMU'U"

12.2 nu jña'a k'u mat'u te'e

Nu jña'a ra mama nu arkate k'u b'ub'u a Ts'ib'ondo ra pjons'u nu SEDESEM, ra mama nu kja nu ngunb'epji pjozte nu jango pezheji jña'a mbero ra mama nu jmute, ñe nza kja mamu nu jeb'i web <http://portal2.edomex.gob.mx/cai/>.

13. Jango rga ñ'etse

Nu nu ngubepji pjozte k'u chju'u SEDESEM re tuji ye xiskuama nu jange junsu ye te'e k'o ujni ye pjozte, k'o mama kja ts'ijña VIII ñe kja jña'a dyech'a yeje nu kja Tjuru k'o mama ye jña'a k'o ra dyará ye te'e k'o b'ub'u a Ts'ib'ondo ñe yo jñiñi.

14. T'epi

Nu ngunb'epji pjozteji nu pjos'u yo te'e ra nu'u nu b'epji, jango ga mama k'e jña'a k'o tsja'a ngekua ra mama k'a jmute texe k'a ja'a ma ra jmuruji.

15. Jango ra tsjaji nguenda**15.1 Jango rga tsjaji nguenda a tji'i**

So'o ra tsjaji nguenda zo ri ngextjo a tji'i, k'a ra nu'u k'u CIEPS, k'a ra joku na jo'o k'o in b'epji nu pjozte.

15.2 Kjaji nguenda k'o ya pjonguji

Nu ngunb'epji pjozteji ra mama janga ga kja'a pepjiji ñe k'o te'e k'o pjos'uji tsjema tsjema CIEPS.

16. Nu jango kara ko kja'a ñe jña'a yo pjoru

Nu nu'u, ñe janra k'o unuji pjozte, ra mimi k'a t'angumu k'o pjonguji yo chopju a Ts'ib'ondo, ñe nu Sekretaria ne Kontraloria nu Ts'ib'odo ñe nu Organo de Kontrol Interno de la Sekretaria nu pjozteji

SEDESEM, nu jango ra nuji jango rga unuji k'o pjoxta yo te'e, ra janda na jo'o ko unu pjoxta o maxi iyo yo te'e k'o nesta.

17. Koxte ñe kjos'u

Texe k'o dya i ne'e ra tjsa'a yo te'e, texe k'o i ne'e mama k'o yo jmute ñe k'o dya i ne'e k'u tsjaji yo te'e ma i dak'ujme yo apoya, ra sð'ð mamaji na te'e o texe k'u b'ub'u kjane jñiñi, a kjanu:

a) So'o ra dyopjuji:

Jango b'ub'u yo jña'a k'o mama yo te'e k'u b'ub'u kja ne ofisina nu Dirección General de Programas Sociales, k'u b'ub'u kja ne Av. Baja Velocidad Paseo Tollocan número 1003, Col. Zona Industrial, Toluca, C.P. 50070, a Zumi, B'ondo.

b) So'o ra ña'a k'o in jñat'ez:

Kja ne T'angumu jango kjaji ne be'pji k'u pjoxta 01 (722) 1 80 25 19 ñe 226 01 82; ñe kja ne ndetjo k'o ra dyárá ne telephono kja ne Jmu'u Ts'ib'ondo (CATGEM) dya ra nestaji merio 01 800 696 96 96 a mbo'o kja B'ondo ñe 070 mba ra Zumi ñe yo jñiñi k'u bextjo b'ub'u.

c) So'o ra dyopju kjane:

K'o b'ub'u kja ne korreo elektroniko dgprogramasociales@edomex.gob.mx ñe kja ne jmicha www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Ri mats'e:

Kja ne Kontraloria ne SEDESEM k'u b'ub'u kja ne Av. Baja Velocidad, Paseo Tollocan número 1003, km 52.5, Col. Zona Industrial, Toluca, kja ne Ts'ib'ondo México, C.P. 50070, telephono 01 (722) 199 70 89, ñe kja ne ngumu k'o pjoxtaji ye te'e, ñe kja ne ngumu k'o para kja ne Kontraloria kja ne Ts'ib'ondo, xo ra para kja ne ngumpjoxta kja yo in jñiñi ko pjoxta, ñe ko ra para pje kja'a nu Kontraloria a mbo'o nu SEDESEM.

K'O E JÑA'A K'O RI B'EZH

NAJA. Junsuji texe k'o b'ub'u añeba kja ne xiskuama "Gaceta del Gobierno".

YEJE. Yo jña'a k'u mamaji yo jmute ra sð'ð ngich'i ma ra kjogu d'a pa'a k'o junsuji kja ne xiskuama "Gaceta del Gobierno" ñe ra sð'ð pjuraji ngich'i ma dya ra dyopjuji n'año jña'a o ma dya kjuaru yo b'epji.

JÑI'I. Yo te'e k'u b'ub'u kja b'epji ra ma mimiji ma kjogu dyech'a ts'ich'a pa'a ma ngich'i yo jña'a k'u mamaji yo jmute ñe yo tjuru.

NZIYO. Ma yo te'e ra dak'ujme yo pjoxta ra tsja'a ma nu jmute mo p'esi na punkju chopju.

TS'ICH'A. Texe k'o dya b'ub'u añeba ra janda yo te'e k'u b'ub'u kja b'epji.

Junsuji kja ne jñiñi kja Zumi de Lerdo, t'ajñiñi kjane Ts'ib'ondo a B'ondo, da nu pa'a jñite nu zana naja nu kjé'é dyote dyech'a jñi'i.

JMU'U. ELIZABETH VILCHIS PÉREZ
NE SEKRETARIA K'O PJOXTAJI KJA NE TS'IBONDO
A B'ONDO
Yaxü

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Mazahua:
Mtro. Antonio Romero Hernández (Rúbrica).

NU JMU'U KJA KIJŨI NE POLITIKA, ELIZABETH VILCHIS PEREZ NU SEKRETARIA KJA PJOXTEJI NU ARKATE TS'IB'ONDO NU MAMA YO TS'UŨA JŨI' KJA TS'UŨATJO XI, TS'ICH'A, ŨANTO, DYECH'A, DYECHA NAJA, DYECHA YENCHJO, KJA TS'UŨATJO IV ŨE DYECHA JŨINCHJO, NU TJURŨ NU PJOXTE NU TS'IMBONDO; ŨANTO TS'UŨA XI, JŨINCHJO, TS'UŨATJO III, DYECH'A NZINCHJO, DYOTE, DYOTE NAJA ŨE DYOTE ŨANTO NU TJURŨ NU PJOXTE NU ARKATE TS'IB'ONDO ŨE ŨANTO XXVII NU IN TJURŨ A MBO'O NU SEKRETARIA NE PJOXTE, ŨE

K'O MAMA

Ka nu b'epji nu arkate nu ts'ib'ondo, ne k'a ra tsja'a na zakŭ na jo'o nujo te'e yo b'ub'u a ts'ib'ondo, k'a ra dyaraji Ũe ra nu k'a ra moji ga ma xoŭi ngeje k'o ne'e nu ra pepji kja ne ts'ib'ondo.

Nu sekreteria ne pjozte ju'u merio Ũe ne ra nu'u jango rga ts'apji nekua yo te'e ra ma'a ga ma xoŭi yo te'e yo dya nra ju'u merio.

Kja ts'ib'ondo b'ub'u e te'e k'o dya b'ub'u na jo'o, k'o e chonŭ k'o o jmutŭ k'a Consejo k'u jod'u kja Politika k'u pjozte k'a ra nuji gango rge ts'apji ngekua ra mimiji na jo'o.

Nu B'epji k'o pjozte k'a pepji mbara yo ts'itr'i k'a mazhi rga noji mazi neji k'a ra mimi na jo'o yo ts'itr'i yo dya muzji na jo'o, k'o pezi mbara b'ub'u na jo'o mbara unji merio mbara tsjontŭ, yo te'e k'o day b'ub'u na jo'o o ma ga muzji jŭi' ts'itr'i, nziyo ts'itri o mazhi na punkŭ, nrrezhe k'a ga muzji asta ma'a ri pezji nziyo tje'e, k'o dya ri juji tropju.

Nu B'epji k'o pjozte k'a pepji mbara yo ts'itr'i k'a mazhi na nojo nu pa'a 39 naja zana nu kjé' 2012 Jŭns'ji nrexe k'o b'ub'u aŭeba kja ne Xorxiskuama "Gaceta del Gobierno" ra Jŭns'ji nu tr'unŭ nu pa'a 28 ŭanto Ũe 12 pa'a ne kjé' 2012 o mama k'o b'ub'u nza kja mama yo tjurŭ.

Nu arkate nu admisión Ũe taka, o mama nu tr'unŭ CAYS/PIG/SE-01/2013-01 ra pepji un naja pa'a, nu pa'a 18 naja zana Ũe kjé' 2013, o mama nu xiskuama Ũe jŭns'ji 21506A000/RO-009/2013, Ũe nu pa'a 23 naja zana Ũe kjé' 2013, t'anguxorŭ ko pepji nu b'ub'u, k'o mama nu tr'unŭ 23, ngekua mama yo tjurŭ ne b'epji ne pjozteji mbara Ts'ibondo ngekua ro mam'a yo b'ub'u a xoŭi.

YO O MAMA NU SEKRETARIA NE PJOXTEJI, NGEKUA MAMA YO TJURŨ NE B'EPJI NE PJOXTEJI MBARA E TS'ITRI K'O RA TE'E NA NOJO:

YO IN TJURŨ MA RA TSJA'A NE B'EPJI KJA NE PJOXTEJI MBARA E TS'ITRI K'O RA TE'E NA NOJO

1. Nu mama textjo

1.1 Nu k'o mama ne b'epji

Nu b'epji ne pjozte mbara na ts'itri k'o te'e na nojo ne k'a jokŭ in zakŭ yo e ts'itr'i nreze ma ga mus'ji asta ma'a ri pes'ji ko nziyo tsje'e, k'o ri pezhi na diskapasidad, k'a ri pes'i VIH/SIDA o ngisejme k'uporŭ o dyabete o ma ga muzji jŭi' ts'itri, nziyo ts'itri o mazhi na punkŭ, nrrezhe k'a ga muzji asta ma'a ri pes'ji nziyo tje'e, k'o dya ri juji tropju.

Nu b'epji k'o nujia:

- a) ts'itri k'o ñoma;
- b) Pará serka;
- c) Chjutrũ nu zakũ;
- d) Te'e na jo'o; ñe
- e) Mbedyi k'o na nojo
- f) ra maja; ñe
- g) nu dye'e ko nu jobi.

1.2 Yo tjurũ yo át'á

Ne tjurũ k'a ra ñonũ yo te'e, k'a ra ra mimiji na jo'o, k'a ra ndoji merio ñe k'a dya ra santeji.

2. Yo mama yo jña'a.

Mba yo tjurũ yo b'ũb'ũ, mama ga kjabá:

Yo ti'i dya te'e na jo'o, na dya mbejñe na jo'o dya te'e na jo'o, k'o ya jñabe ko texe yo te'e k'o b'ũb'ũ jango ra tsja'a dya ngeje na te'e na jo'o.

Yo pjons'ũji, yo ti'i k'o pes'i 0 a 14 kjé'é ko b'ũb'ũ k'o texe yo te'e mbara ne b'epji kjane pjoxteji mbara e ts'itri k'o ra te'e nojo.

B'os'i jñonũ, ko e jñona ko unũji k'o e te'e k'o pjos'ũ nu ne b'epji ne pjoxteji mbara e Ts'itri k'o ra te'e na nojo, ko k'o e bertiente.

CIEPS, k'o e te'e k'o b'ũb'ũ kja ra tsja'a t'onũ ñe ra mama jango ga tsja'a ne polika kja ne B'ondo.

Nu komite, k'a komite ngumũ nu ne b'epji ne pjoxteji mbara e Ts'itr'i k'o ra te'e na nojo.

Dya te'e na jo'o nu nzero dya te'e na jo'o, dya o mbjeñe, k'o dya b'ũb'ũ na jo'o dya ejñe ñe dya pepji, nge dya kja'a na jo'o tsja'a.

Jango b'ũb'ũ yo pepji, nu yo e Subsekretaria pjoxte a Zumi k'a b'ũb'ũ a ts'ib'ondo kja p'atjũ Monro nororiente ñe kja p'atjũ oriente nu Sekretaria ne b'epji ne pjoxteji nu arkate nu ts'ib'ondo ñe yo in ngumũb'epji.

Nu Instansia yo tjurũ, nu Sekretaria kja ne b'epji ne pjoxteji nu Arkate Ts'imbondo ñe k'a komite ngumũ ne b'epji ne pjoxteji mbara e ts'itri k'o ra te'e na nojo.

K'o dya janra, k'a ts'itri k'a dya janra na jo'o o dya janra.

Nu tjurũ, k'a in tjurũ ñe ne pjoxteji nu Ts'ib'ondo.

In chjũyũ yo tep'e, k'o e te'e k'o o jñuzũ in chjũyũ, k'o pezhi nrrenxe k'o orũ ngekua ra pepji k'a ne b'epji ne pjoxteji mbara e Ts'itr'i k'o ra te'e na nojo.

Ts'itr'i, yo ti'i ko pes'i otjo ñe dyecha nziyo kjé'é

Nu ts'itri ko dya tee, k'o e ts'itri k'o kja o muzũji asta k'o pes'i nziyo tsje'e, k'o dya b'ũb'ũ in nzaro na jo'o, k'o dya o te'e na jo'o in ts'iñi, k'o axke mimitjo ga kjano o k'o xi ra jogũ, k'a dya jezhi k'a jeko nre ra tsja'a pama pama, k'a ra mbipi jango ga mimiji ñe k'o e te'e ko k'o b'ũb'ũ.

Ya bo mimi yo lele, nu eje yeje o jñii lele ko buntjo.

K'e nte'e k'o tr'unu, ngeje ye nte'e k'u juns'u in chju'u k'e memunu a ts'ib'onro k'o árá ke k'os'u jango k'a ne b'epji ne pjozteji mbara e Ts'itri k'o ra te'e na nojo.

Nu b'epji, k'a ne b'epji ne pjozteji mbara e Ts'itri k'o ra te'e na nojo.

Nu ne b'epji ne pjozteji, yo kja yo arkate mbara ra mbos'u yo e te'e k'o tropju mbara k'o dya nda ju'u. K'a mama zheje jango ra pepji.

O Nde'e, yo te'e k'o ngexe nu nzero ñe k'o juns'uji yeje ñe jñii k'o 10% ko ngexe nu nzero nu nde'e, ximi dya jñada mborke o nde'e textjo yo nzero ko tsja'aji nu ndeje na paa nu sibi.

Tjuru, k'o in tjuru k'a mama jango ra pepji nu b'epji.

Nu pa xoñi, k'a tata, nana o naño te'e k'a tjuru pork'a ts'itri mbara ra dyatr'a k'o e xiskuama ñe k'a pa ju'u k'o pjos'uji.

SEDESEM, k'a Secretaria kja ne b'epji ne pjozteji nu Arkate Ts'imb'ondo.

Nu ja ba tsja'a, nu tezi kja enje in chju'u yo pjons'u, ñe texe ko ra unu yo te'e.

Nu ti'i k'o ne'e, nu t'i'i ñe xut'i ko juns'uji ko nu nana ñe tata mbara ra unuji nu merio ne b'epji

Tr'ézi nu mazi k'o skuama ngeje na nutr'ab'uji in chju'u mbara ja ga ra unuji k'o e xiskuama ñe k'a pa ju'u k'o pjos'uji.

Ra dyeteji mi na jo'o, ra unuji na dyeteji mi na jo'o ko ne'e yo Ts'itri mbara b'u'b'u ko pes'i na sodye na zoo.

3. k'o ne'e ra tsjaji

3.1 k'o kjabá

Ne ra jokuji in zakuyo yo ts'itri yo dya muzuji na jo'o, k'o pes'i VIH/SIDA o dyabete, o ma ga muzuji jñi'i ts'itri, nziyo ts'itri o mazhi na punkju, nrrezhe k'a ga mus'uji asta ma a ri pes'iji nziyo tje'e, k'o dya ri juji tropju.

3.2 Ngejya

3.2.1 Yo ts'itri k'o ñioma

K'a ra ñonu na jo'o k'o e ts'itri k'o dya b'ub'u na jo'o in nzero o dya o te'e na jo'o in ts'iñi, k'o dya ri juji tropju.

3.2.2 Párá serka

K'a ra ñona na jo'o k'o e ts'itri k'o dya janrra, k'o dya ri juji tropju ñe k'a ximi ra joju k'a tropju k'a ju'u k'o in mbedyi.

3.2.3 Chjutru nu zakju

K'a ra ñona na jo'o yo e ts'itri yo pes'i VIH/SIDA o ngisejme k'upopi k'o dya ri juji tropju ñe k'a ximi ra joju k'a tropju k'a ju'u k'o in mbedyi.

3.2.4 Te'e na jo'o

K'a ra ñona na jo'o yo e ts'itr'i yo pesi Dyabete k'o dya ri juji tropju.

3.2.5 Mbedyi k'o na nojo

K'a ra ñona na jo'o yo e ts'itr'i k'o jñi'i ts'itr'i, nziyo ts'itr'i o mazi na punkju, nrrezhe k'a ga muzji asta ma a ri pes'iji nziyo tje'e, k'o dya ri juji tropju.

3.2.6. Nu b'epji ka ra tsja'a ra mǎja ra mǎja.

Ra unǎ texe yo merio kja ne mbedyi ko dya pes'i pje ra ñonǎ, ñe mo b'ǎb'ǎ na te'e ko na ts'it'i ñe o nde'e.

3.2.7. Nu b'epji ra matjo ko in dye'e.

Ra unǎ merio yo te'e ko dya pes'i pje ra ñonǎ ñe mo kja'a na te'e ko na ch'ike ñe dya o te'e na jo'o.

4. Nrenxe k'o ǎt'ǎji

4.1 Nrenxe k'o te'e

E ts'itri k'o b'ǎb'ǎ a ts'imb'ondo.

4.2 ts'itri ko nestabo ra mbosuji

K'o e te'e k'o b'ǎb'ǎ a ts'imb'ondo ñe dya ju'ǎ tropju.

4.3 K'o e te'e k'o ne ra mbos'uji

4.3.1 Ts'itr'i k'o ñioma

E ts'itr'i k'o dya b'ǎb'ǎ na jo'o in nzero o dya o te'e na jo'o in ts'iñi, ñe k'o dya janra k'o dya ri juji tropju.

4.3.2 Eje yo ra chagǎ nu yo k'o dya jyesǎ ra b'ǎb'ǎjme na jo'o

Nujyo dya na punkju te'e k'o b'ǎb'ǎ nu k'o dya ju'ǎ tropju o nu k'o dya ju'ǎ pje k'o ra si'i.

4.3.3 Eje yo mburǎ ra te'e

Nujyo dya na punkju k'o so'o VIH/SIDA o ngisejme k'ǎropǎ, nu k'o dya ju'ǎ tropju o nu k'o dya ju'ǎ pje k'o ra si'i.

4.3.4 Eje ra te'e na jo'o

Nujyo dya na punkju k'o so'o diabetes nu k'o dya ju'ǎ tropju o nu k'o dya ju'ǎ pje k'o ra si'i.

4.3.5 Eje bedyi na nojo

Nujyo dya na punkju nu yo jñi'i, yo nziyo ñe yo kǎra na punkju te'e nu k'o dya ju'ǎ tropju o nu k'o dya ju'ǎ pje k'o ra si'i.

4.3.6 Eje ra mǎjǎji

Yo kjabá ts'it'i ko ma'a dyat'a yo ko o nde'e ñe ko dya kanja merio kja in nzumǎji.

4.3.7 Eje ko ma'a nzina yeje nza kja i dye'e

Yo ts'it'i ko dya b'ub'ub' na jo'o kja in nzum'ji ñe dya jy'ub' merio kja in nzum'ji.

5. Jango ra seje

Ne b'epji ra seje kja yo 125 t'ajñiñi nu ne b'ondo, ma ra neji nujyo j'ub' tr'opj'.

6. Pjos'ub'

6.1 Pje k'o ra pjos'ub'

Na pjos'ub' ra un'ub' na bar'ub' jango po'o jñon'ub' o ra dak'ub' tropj'ub' maxi kja nu ts'itri ra un'ub' zana zana nza kja ra un'ub' dyech'a yeje nza kja mama ne jmu'u.

6.2 Janzi ra pjos'ub'

6.2.1 Eje ts'ike ñom'ub'

Ne pjos'ub' ra te'e nojo un'ub' na bar'ub' jango po'o jñon'ub' kja zana zana.

6.2.2 Eje yo ra chag'ub' nuyo k'o dya jyes'ub' ra b'ub'ub'jme na jo'o

Ne pjos'ub' ra te'e na nojo nu ra un'ub' na bar'ub' jango po'o jñon'ub' kja nu ts'itri ñe ra dak'ub' tropj'ub' \$500.00 (tsite otjo mbexo 00/100) zana zana.

6.2.3 Eje yo mbur'ub' jango pj'ub'ub' ne zak'ub'

Ne pjos'ub' ra te'e na nojo nu ra un'ub' na bar'ub' jango po'o jñon'ub'kja un sodyeji ñe ra dak'ub' tropj'ub' \$500.00 (tsite otjo mbexo 00/100) zana zana.

6.2.4 Eje ra te'e na jo'o

Ne pjos'ub' ra te'e na nojo nu ra un'ub' na bar'ub' jango po'o jñon'ub' kja nu sodyeji ñe ra dak'ub' tropj'ub' zana zana.

6.2.5 Eje bedye na nojo

Ne pjos'ub' ra te'e na nojo nu ra un'ub' na bar'ub' jango po'o jñon'ub' na punkj'ub' sodyeji ñe ra dak'ub' tropj'ub' \$500.00 (tsite otjo mbexo 00/100) zana zana.

6.2.6. B'epji ra tsja'a ra m'aj'ub' ra m'aj'ub'

Ne pjos'ub' ra te'e na nojo nu ra un'ub' na bar'ub' jango po'o jñon'ub' na punkj'ub' ñe ko ri xaja ñe ra dak'ub' tropj'ub' \$500.00 (tsite otjo mbexo 00/100) zana zana.

6.2.7. Nu b'epji ra matjo ko in dye'e

Ne pjos'ub' ra te'e na nojo nu ra un'ub' na bar'ub' jango po'o jñon'ub' na punkj'ub' ñe ra dak'ub' tropj'ub' \$500.00 (tsite otjo mbexo 00/100) zana zana.

7. Jango ra tsjaji

7.1 K'o ra mbos'ub'ji

7.1.1 K'o ra dyor'ub'ji ñe kjo ngeje k'o ra mbos'ub'ji

7.1.1.1 K'o ts'ike k'o ñom'ub'

a) Ri pes'iji 0 ñe 14 tsje'e;

- b) B'ub'ub kja ne Ts'ib'ondo;
- c) K'o ri sodyeji, o yo k'o ndezho;
- d) Ma dya ri pes'i pje ra ñonũ ñ e jñonũ; ñe
- e) Ñe k'o ra mama k'o jmurte.

7.1.1.2 Eje yo ra chagũ nuyo k'o dya jyesũ ra b'ub'ubjme na jo'o

- a) Ri pes'iji 0 ñe 14 tsje'e;
- b) B'ub'ub kja neTs'ib'ondo;
- c) Yo ngek'o ndezho;
- d) Ma dya gi so'o ra xorũ, gi ma'a kja na ngunxorũ, k'onge ne nu yo te'e;
- e) Ma dya ri pesi pje ra ñonũ ñ e jñonũ; ñe
- f) Ñe k'o ra mama k'o jmurte.

7.1.1.3 Eje yo mburũ jango po'o jmu'ũ

- a) Ri pes'iji 0 ñe 14 tsje'e;
- b) B'ub'ub kja ne Ts'ib'ondo;
- c) Gi so'o ne nzijeme VIH/SIDA o ngisejme k'upopũ;
- d) Ma dya ri pes'i pje ra ñonũ ñe jñonũ; ñe
- e) Ñe k'o ra mama k'o jmurte.

7.1.1.4 Eje ra te'e na jo'o

- a) Ri pes'iji 0 ñe 14 tsje'e;
- b) B'ub'ub kja ne Ts'ibondo;
- c) Gi so'o ne nzijeme diabetes;
- d) Ma dya ri pes'i pje ra ñonũ ñe jñonũ; ñe
- e) Ñe k'o ra mama k'o jmurte.

7.1.1.5 Eje bedye na nojo

- a) K'o e bedyi k'o pes'i jñi'i t'i'i, nziyi t'i'i ñe k'o dya t'i'i, k'o ri b'ub'ubntjo ri pes'iji 0 ñe 14 tsje'e;
- b) B'ub'ub kja ne Ts'ib'ondo;
- c) Ma dya ri pesi pje ra ñonũ ñe jñonũ; ñe
- d) Ñe k'o ra mama k'o jmurte.

7.1.1.6 Eje bedye na maja

- a) Ri pes'iji 0 ñe 14 tsje'e;
- b) B'ub'ub kja ne Ts'ib'ondo;
- c) Mo o nde'e ne te'e;
- d) Ma dya ri pes'i pje ra ñonũ ñe jñonũ; ñe
- e) Ñe k'o ra mama k'o jmurte.

7.1.1.7 Eje bedye nu dye'e ko natsk'e

- a) Ri pes'iji 0 ñe 14 tsje'e;
- b) B'ub'ub kja ne Ts'ib'ondo;
- c) Dya B'ub'ub na jo'o;

d) Ma dya ri pes'i pje ra ñonú ñe jñonú; ñe e) Ñe k'o ra mama k'o jmurte.

Texe yo ejje, dya ngextjo kjo ra dyorúji k'o ri mamú a xeze, xe ri unú:

- a) Na xiskuama nu k'o mi ngextjo ne b'ejmi nu jango mi jmusújinu yo ra mbos'ú ñe ne b'ejmi;
- b) Na xiskuama nu k'o mi ngextjo ne bejmi nu ba e'e in jmi'i ñe ne bejmi;
- c) Na xiskuama nu k'o mi ngextjo ne b'ejmi kja nu ra mamú k'o bejmi k'o mi sodye ra dakú kja ngunáte, mbara yo k'o ts'it'i ke k'o ñomú ñe yo ra chagú nuyo k'o dya jyesú ra b'úbb'újme na jo'o;
- d) Na xiskomú nu k'o mi ngextjo ne b'ejmi kja nu ra mama k'o menzumú, ra unú na xiskuama k'o mama o b'úbb'ú.
- e) Na xiskuama un k'o mi ngextjo ne b'ejmi kja nu ra mamu k'o b'ejmik'o mi sodye ra dakú kja ngunáte, mbara yo k'o ts'it'i ke k'o ñomú ñe yo ra chagú nu yo k'o dya jyesú ra b'úbb'újme na jo'o;
- f) Na xiskuama nu k'o mi ngextjo ne b'ejmi kja nu ra mama k'o b'ejmi k'o re ma'a kja na ngunxorú, kja nu pjorú yo te'e janga dya ngontrú o jango ngontrú, mbara ne Ejeyo ra chagú nuyo k'o dya jyesú ra b'úbb'újme na jo'o;
- g) Na xiskuamú nu k'o mi ngextjo ne bejmi ra mama jango ri nguarú ra unú na ngunáte janga ra ma. Mu k'o gi pes'i diabetes o VIH/SIDA o ngisejme k'u popu, mbara yo Ejje ra te'e na jo'o ñe Ejje yo mburú jango po'o jmu'ú; ñe
- h) Ñe k'o bezi k'o ra mama k'o jmurte.

Mbara textjo nu Ejje bedye, o k'o juns'úji k'o chju'u k'o mama nu tr'unú pepji na Ts'ibondo, ñe nza kja ra mama yo tjurú mba ra ngaraji na jo'o yo ts'it'i.

7.1.2 Kjo ngek'o ra unú

k'e mama kjo ngeje k'a nte'e k'a jus'úji ra so'o ra unúji. K'o mamaji nu xiskuama.

7.1.3 Yo xiskuama

Ra ot'ú ra unúji nu pjons'ú yo te'e ko ya teb'e ñe ko pes'i yo kjo pjenda orú nu tjurújnu:

- a) Nu ko dya so'o o te'e;
- b) Nu tata o nana dya na jo'o o te'e o pes'i na VIH/SIDA o o nde'e.
- c) ko dya pes'i nana ne ri tata o nzi na yeje;
- d) ko b'úbb'ú kja ne in jñiñi; ñe
- e) Ñe k'o bezi k'o ra mama k'o jmurte.

7.1.4 Chjurú

Ne te'e ra tsja'a texe k'o ra dyotú kja nu pa ñe jango ra xipji mbara mamu ne ngub'epji ne pjoxteji.

Yo jmurte yo jñiñi ra tsa'a yo ra jñanda ra tsaji na jo'o kja nu dyotú akjanu ra chágá ane ngub'epji ne pjoxteji.

Texe te'e so'o ra chjuru kja ne pjos'ŋ, yo ra tsaji dya ra ngontr'ŋ ni xeri ne mbexo maxi dya mi ne'e dya kja ndum'ŋ.

7.1.5 Nu jeb'i

- a) Ra or'ŋ ra ngich'i;
- b) Ra mimi ja ba xipji;
- c) Na xiskuama k'ŋ ra mama ke dya pes'i merio ñe dya pes'i pje ra ñon'ŋ; ñe
- d) Ñe k'o bezi k'o ra mama k'o jmurte.

7.1.6 Ra opj'ŋ kja ne xiskomu texto k'o ba eje kja ne t'askuama

Ne b'epji ne pjoxteji opj'ŋ in chju'u kja ne xikomu kja nu b'ŋb'ŋ yo te'e nu k'o ra mbos'ŋ nu k'o mi juns'ŋ, nuk'o mi juns'ŋ ne tjur'ŋ k'o ra jandaji ñe jango ba eje texe k'o jña'a kja ne T'ibondo ñe kja ne jñiñi; yo mi dyot'ŋ ñe yo mi tsa'a mbara chjuru kja ne xiskomu jango b'ŋb'ŋ yo mbos'ŋ nu yone bepji ne pjoxteji jmuu kja ne Ts'ibondo, nziga kja yo naño jango ra tsaji, ra p'or'ŋ ngekjua dya ra mamu pje ngek'o dyot'ŋ dya soó ra mamu.

7.1.7 Pje ra tsa'a ne mbos'ŋ

- a) Ra un'ŋji yo pjenda pjos'ŋ; ñe
- b) Ra nuji na jo'o dya ras ante nza kja mama nu tjur'ŋ ko ra nuji na jo'o.

7.1.8. Yo ko nesta ra tsja'a yo nda'a te'e

- a) Ra jok'ŋ yo xiskuama mba nu b'epji;
- b) Ra jizhi nu xiskuama o jeb'i nza kja mama yo tjur'ŋ;
- c) Ra un'ŋji yo ko nesta ra para ñe ndame ra para;
- d) Ra yax'ŋ yo xiskuama mba ra un'ŋ yo pjons'ŋ;
- e) Ra tsaji na jo'o ko un'ŋji nza kja mama yo tjur'ŋ;
- f) Ra tsja'a nu ts'it'i ra ma'a texe yo pa'a ka ngunxor'ŋ, nza kja ra tsja'a ko ne'e;
- g) Ra tuns'ŋ in ts'it'i ka ngunat'e mba ra nuji ko na sodye o iyo, mba nza kja mama nu b'epji ko ra mimiji na jo'o yo te'e.
- h) Ra mamaji texe ko dya jo'o yo pjoxte, mo dya ra tsjaji nza kja mama yo tjur'ŋ nu xiskuamajnu;
- i) Ra kjaji ki tsja'a kja in ts'ijñiñi mo ra ne'e a kjanu; ñe
- j) Texe ko ne'e yo jmur'ŋ te'e.

7.1.9 Jinga dya ra so'o ra dyak'ŋge

- a) Ma ri mama mbechine k'ŋ dya ra so'o ri b'ŋb'ŋ kja tsi'ipepji;
- b) Ma ri jñus'ŋ nro ri jñus'ŋ kja b'epji;

- c) Ma ri z'odú k'ú o dyakúji ngek'o ri pjosú ne jmute o yo jmute; ñe
- d) Nrexe k'o o mama yo te'e k'o b'úbb'ú kja b'epji.

7.1.10 Ra dyeji yo te'e k'o júsú kja b'epji

Dya kja ra dyakúji:

- a) Ma ri zodú k'o o dyakúji;
- b) Ma ri ma'a a nandyo t'ajñiñi;
- c) Ma ri mama mbechine o ri unú nandyo xiskuama ngek'o ri jñus'ú kja Ts'ipepi;
- d) Ma ri pepji ngek'o ra nrojo ne arkate.
- e) Ma dya kja ri ne'e ri bñnkjua;
- f) Ma dya ri tsja'a k'o mama kja ne b'epji; ñe
- g) Nrexe k'o o mama yo te'e k'o b'úbb'ú kja komite.

Ma ra nru'ú ne te'e k'o b'úbb'ú kja b'epji, dya kja ra dyakúji.

Yo te'e k'ú b'úbb'ú kja arkate ngejyo k'ú ra tsja'a nrexe k'o mama kja b'epji.

7.1.11 Kjo ri tsja'a ma dyakúji

Nu nda'a te'e in bedyi ra nesta ra tsja'a na jo'o ko in merio ko ra chunúji kja in bedyi.

Yo te'e k'o b'úbb'ú kja jyadú ñ'i'i ra moji kja ne ngunxorú, jango pa'a nrexe to te'e.

Ma i b'úbb'ú kja k'ü ra mborü ne zakú ñe ra t'e'e na jo'o ri ma'a kja ne ngunátá ngek'o ri dyatr'a.

7.2 Ra sotr'púji k'o ni jyodú yo te'e, a kjanu ra mborúji ja k'o k'araji

Ra sotr'púji ngek'o ri k'arā na jo'o ma ri tsja k'o mamaba kja ne ts'ich'a kje'e.

Nu jango maja maja, ra tjorú mo dya xi sodye nu te'e nza kja mama ne jmu'u.

8. Yo arkate k'o k'arajiba

8.1 Yo arkate k'o mamaji ja ri tsjage

Ne ngub'epji ne pjoxteji ñe yo te'e k'o b'úbb'ú kja b'epji ngejio ra tsja'a yo ra mama kja b'epji ñe ra mamaji yo mama kja b'epji.

8.2 Kjo nge k'ú ra tsja'a nu b'epji

Yo subsekretaria ne pjoxte kja ne batjú a Zumi ne b'onro kjan ne jñiñi ñe kja balle ne b'onro kjane jodye ñe yo pjoxte kja jñiñi ngejio ra tsjaji yo mama kja b'epji, kja ne jñiñiji.

8.3 Yo te'e k'o pepji ngek'o ra tsja k'o mamaba

8.3.1 Yo te'e k'o k'arāba

Yo te'e k'o b'únk'ua ngeje:

- a) Na arkate, k'ú ngeje nu ra jñand'a k'ú ra b'ú b'ú na jo'o yo jñiñi;
- b) Na pjozte, k'ú ngeje nu ra pepji kja nrexe yo ts'ipepi k'ú o pjós'ú yo nte'e;
- c) Jñincho pjozte, k'ú ngeje:
- Na te'e k'ú pepji jango kja ne ch'opj;
 - Na te'e k'ú pepji jango kja yo ngunat'a;
 - Na te'e k'ú pepji jango kja yo ngunxor;
 - Na te'e k'ú pepji k'a ra tsja ra b'ú b'ú na jo'o nrexe yo bedyi k'o mimi kja ne Ts'ib'ondo;
 - Yo te'e k'o b'ú b'ú kja jñi Subsekretaria k'ú pepji ngek'o ra b'ú b'ú na jo'o yo jñiñi SEDESEM;
 - Nu jmu'u ko Pjozte yo jñiñi nu SEDESEM;
 - Na tee k'ú pepji jango kja ne chopj SEDESEM; ñe
 - Nu bocal nu arkate nu Consejo a Ts'ib'ondo ko pepji mba ra pjons'úji yo jñiñi kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo;
- d) D'a k'ú pjezhi kja ne sekretaria ne Kotraloria, k'ú ri ngeje k'ú ra janda ne SEDESEM; ñe
- e) D'a b'epji k'o jmute, ne d'a k'ú xorte.

Textjojo ri pes'iji d'a bezo k'ú ra mbos'úji.

K'o ra ñemeji ri d'ats'e.

K'o ra ñemeji so'o ra ñaji, ximi ra pasuji in dye'e, iyo k'u b'epji kja ne Kontarloia ri negtjo k'u ra ñaa.

K'o ra mamaji textjoji k'o o pasuji in dyeji, ma dya o pes'iji textjoji in jña, k'ú presidente, ngek'u ra mama.

Ra jmur'ú jñi'i zana ma akjanu mamaji.

Ne Sekretario ra mapj k'o o xipji un prisedente e jñi'i paa, ñe d'a paa ma ra jmur'úji, ra jmutuji 24 ndajme.

Ma ra jmur'úji textjoji ri ngeji k'o ri kjogu ndeje, ximi ri b'ú b'ú k'u presidente, k'u sekretariu, ñe k'u pjorj ne t'opj, k'o ra yaxu.

Textjo k'o ra mama k'o jmur'ú, x ora xipji k'o mebepeji kja ne ngujmu, k'o bezo k'o xoru, ñe k'o janda e te'e, ri negeje k'o ra janda kjo ra tsja na jo'o ne bepji.

Ra tsja d'a xiskuama jango ra yaxuji textjoji.

8.3.2 K'O SO'O RE TJSA'A

K'o so'o ra tjsa'a ye jmute:

- a) Ra nuji k'o e te'e k'o ra mbos'úji k'o te'e k'o dya kajá nrexe in xiskuama k'o mama nu pjozte, mbero neji k'u ra mbos'úji ye jmute ra mbos'ú yo te'e k'o dya b'ú b'ú na jo'o;
- b) Ra tsjap'úji k'o naño xiskuama nu jango ra jñs'úji k'o dadyo te'e mara pjónkji k'o dyaja te'e, ra jñs'úji ma ra moji nu jango re b'ú b'ú ye jmute k'o jñns'ú ñe ma ra xipjiji ja'a;
- c) Ra manji ja'a k'o naño jña'a, ngekua ra ngejme na jo'o a kjan'ú ra tsjapuji na jo'o nu pjozte;
- d) Ra jy'úsj ñe ra ngejme na jo'o nu pjozte, nu xiskuama k'u mama jango rga tsaji ngekua ra mbos'úji e te'e ñe ra pjónkji k'u dadyo e xiskuama mbero ye te'e ra tsja'a na jo'o ngekua ra un'úji nu pjozte;

e) Ra tsjaji nu b'epji na jo'o ñe ra mama ko na jo'o nu b'epji, nu xiskuama ka juns'ú chju'u ñe ra mama ñe jyúspú k'o naño jña'a ye jña'a k'o a gi b'úbb'ú;

f) Ra ús'ú na te'e ko ra tsja'a nu arkate kja ne in jñiñi o na ngunxorú;

g) K'o mama yo dyaja nu kja xiskuama ra tsjaji na jo'o; ñe

h) Texe ko ra mama nu jmurúte.

9. Nu b'epji na jo'o

9.1 Nu b'epji pjozte

a) Ma a ga mama k'o b'úbb'ú nu kja skuama nu ngubepji pjozteje k'o un nu ngubepji pjozteje, ñe ye k'o janda kja nejñiñi ra tsaji ye skuama nu kja jñiji nu jange ra manji, ra opjuji na xiskuama nu jange ra mama jango ga mbúrúji ñe jango ga nguarúji;

b) Nu k'o janda kja ne jñiñi ra nre ye xiskuama k'o in tsjaja ye te'e;

c) Ma a ga jizhiji ye skuama, nu k'o janda kja ne jñiñi a ngaja ye xiskuama, ra tsapú na jo'o ñe ra manji k'o ja'a ye xiskuama ye te'e, ye xiskuama ra mbejñe un nu ngubepji pjozteje;

d) Nu nu ngubepji pjozteje ra xipji nu jmute k'u ra xorú na jo'o ye xiskuama ngekua ra unuji nu pjozte;

e) Ma ra mama ja un jmute nu nu ngubepji pjozteje ra xipji nu pjozte kjo ngeje k'u ra mbosúji;

f) Nu Coordinacion Regional ra mama jango rga jontrúji ñe jango ra ma nruji un pjozte, a kjanú xipji un nu ngubepji pjozteje, a kjanú ra xipji un Coordinacion de Administracion y Finanzas ngekua ra unú nu merio ngekua ra pjotrúji k'o ra újni;

g) Ye pjozte ra xipjiji nu Direccion General de Programas Sociales, nrexe k'o o tsaji ñ era unúji na xiskuama nu jange mama nrexe k'o o mbosúji, jero ra unúji ma dya b'e ra kjogú ts'ich'a dyech'a pa'a un zana k'ú o tsjaji; ñe

h) Nu Direccion General de Programas Sociales ra unú ye xiskuama nu jange jusú ye te'e k'ú o mbosúji.

Ye pjozte dya ra újni ma ra manji o ra tsaji k'o dya ga kjan'ú k'o te'e k'o b'úbb'ú a xoñi ñe ma ra xipjiji o ra tjapúji k'o dya ga kjanú ye nte'e k'o pjosúji.

9.2 Jñnsúji k'o naño e te'e

Ma ra dyok'úji k'o mama nu kja xiskuama nu pjozte ra jñnsú k'o ra mbedye nu kja pjozte ñe ra jñnsú na dadyo te'e, ma dya únuji ñe dya jñnsúji ma o mburú nu pjozte.

Nu pjozte ra xipji nu jmute jango nzi yo n'año te'e k'ú o jñnsúji ngekua ra mburú ra unúji nu pjozte mbero ra újni k'o ra so'o ra únú un pjozte.

10. Yo jmute k'o naño

Yo jñiñi k'o ra únji nu pjozte dya so'o ra nruji k'o e pjozte k'o ixi ngetr'o, ñe dya so'o ra nruji k'o naño e pjozte ma jiyo dya kja xe ra újni.

Nu pjozte so'o ra mbosu k'o naño e pjozte ngekua ra tsaji na jo'o, ñe ye jmute k'o b'úbb'ú kja in jñiñi ye te'e so'o ra pjoxante.

So'o ra tsjaji na mbaxkjua k'o yo naño pjozte ngekua ra tsjaji na jo'o.

11. K'o ra tsaji k'o ye te'e

Nu ko' kja ye pjozte nge ma ye te'e jmur' k'o nu jmute.

Yo te'e k'o ũjni ye pjozte ra pepjiyi k'o in jñiñi ma ra matr'ji, ñeje ra pepjiyi k'o nu arkate, ñe ye ngunxor' ñeje nrexe nu jñiñi.

12. pezhe jña'a

12.1 yo pezhe jña'a

Ma re pezhe e jña'a k'o in tsjaja ye pjozte ra tsapuji k'o mama k'u tjur', ñe re tsjak' kua rga xitsi ye jmute.

Ye jña'a k'o b'ŭb'ŭ kja xiskuama ra kuar'ji kja in "xiskuama nu arkate" ñe nu kja in xiskuama nu nu gaceta del gobierno ñe un xiskuama un interten

K'o mama nu jña'a dyech'a jñincho nu kja ley, nrexe ye xiskuama k'o ra kuar'ji ñe ra xor'ji nu kja pjozte re mama nu jña'a.

"NUJNA B'OS'ŬTE DYAK'O IN TSJAJA, DYA PESK'O RA NU'U YO JMUR'Ŭ TE'E. DYA SO'O RA USAJI GUA N'AÑO B'EPJI UN JANGO DYA PJOS'ŬJI NTE'E K'A DYARGA JO'O RGA PEPJI NUBA B'OS'ŬRE RA WENCHIJI ÑE RA MATR'ŬJI KJA ARKATE JANGO GA MAMA K'A TJUR'Ŭ JMU'U"

12.2 nu jña'a k'u matr'ŭ te'e

Nu jña'a ra mama nu arkate k'u b'ŭb'ŭ a Ts'ib'onro, ra mama nu kja nu ngub'epji pjozteje nu jango pezhaji jña'a mbero ra mama nu jmute, mbero ra tsjaji ma re b'ŭb'ŭ merio.

13. Jango rga ñ'etse

Nu ngubepji pjozteje re tuji ye xiskuama nu jange jñns'ŭ ye te'e k'o ũjni ye pjozte, k'o mama kja tsijña VIII ñe kja jña'a dyech'a yeje un kja Ley k'o mama ye jña'a k'o ra dyárá ye te'e k'o b'ŭb'ŭ a Ts'ibonro ñe yo jñiñi.

14. T'epi

Nu nu ngubepji pjozteje nu pjos'ŭ ye te'e ra nu'u nu b'epji b'os'ŭ, jango ga mama k'e jña'a k'o tsa'a ngekua ra mama k'a jmute nrexe k'a ja'a ma ra jmur'ji.

15. Jango ra tsjaji nguenra

15.1 Jango rga tsjaji nguenra a xes'e

So ra tsjaji ngenra zo ri ngextjo a xes'e, k'a ra nu'u k'ŭ CIEPS k'a ra jok' na jo'o k'o in b'epji nu pjozte.

15.2 Kjai nguenra k'o a pjong'ji

Nu ngubepji pjozteje ra mama janga ga kja'a pe gi ñe k'o nte'e k'o pjos'ŭji tsjema tsjema CIEPS, k'o kja munro jango ga kja'a k'e jña'a k'o or'ji.

16. Nu jango k'ara ko kja ñe jña'a

Nu nu'u, ñe janra k'o unúji b'os'ú, ra mimi k'a t'angumú k'o pjoꝛú ye chopjú a Ts'ib'onro, ñe nu Sekretaria ne Kontaloria nu Ts'ibomro ñe nu Organo de Kontrol Interno de la Sekretaria nu pjoꝛteji, nu jango ra nuji jango rga unúji k'o pjoꝛte yo nte'e.

17. Koxte ñe kjos'u

Nrexe k'odya i ne'e ra tjsayo te'e, nrexe k'o i ne'e mama k'o yo jmúte ñe k'o dya i ne'e k'u tsjaji yo te'e ma i dak'ujme yo apoyo, ra s'ó'ó mamaji d'a te'e o nrexe k'u b'ub'u kjane jñiñi, a kjanu:

b) Soo ra dyopju:

Jango b'ub'u yo jña'a k'o mama yo te'e k'u b'ub'u kjane oficina central de la Dirección General de Programas Sociales.

b) Soo ra jña'a k'o in jña'a t'ezi:

Kja ne T'angumú jango kjaji ne bepji k'ú pjoꝛte 01 (722) 1 80 25 19; ñe kja ne ndetjo k'o ra dyara ne telephono kja ne Jmu'u Ts'ibondo (CATGEM) dya ra n'estaji merio 01 800 6 96 96 96 a mbo'o kja B'ondo ñe 070 mba ra Zúmi ñe yo jñiñi k'u b'ub'u bextjo.

c) Soo ra dyopjú kjane:

Kja ne korreo elektroniko dqprogramasociales@edomex.gob.mx ñe K'o b'ub'u kja www.secogem.gob.mx/SAM ñe

d) Ri mats'e:

Kja ne Kontraloria ne SEDESEM k'u b'ub'u kja ne Av. Baja Velocidad, Paseo Tollocan pezhe 1003, km 52.5, Col. Zona Industrial, Toluca, kja ne Ts'ib'ondo México, C.P. 50070, telephono: 01 (722) 1 99 70 89; ñe kja ne ngumu k'o pjoꝛteji ye te'e, ñe kja ne ngumu k'o para kja ne Sekretaria ne Kontroloria kja ne Ts'ibondo.

K'O E JÑA'A K'O RI B'EZHI

NAJA. Jñnsúji nrexe k'o b'ub'u añeba kja ne Xorxiskuama "Gaceta del Gobierno".

YEJE. Yo jña'a k'u mamaji yo jmúte ra s'ó'ó ngich'i ma ra kjogu d'a pa'a k'o jñnsúji kja ne Xorxiskuama "Gaceta del Gobierno" ñe ra s'ó'ó pjáꝛúji ngich'i ma dya ra dyopjúji naño jña o ma dya kjuarú yo b'epji.

JÑI'I. Yo tjurújnu ra pjongu kja ne xiskuama mba ra paraji na jo'o.

NZIYO. K'a pa'a k'a ro kjogu ma ra unúji k'e pjoꝛte ko unú un b'os'ú, ke na tsjaji jango ga mimi tr'apjú.

TS'ICH'A. Texe ko dya janda nu tjurújnu, ra pepjiji nu jmurúte.

Jñnsú kja ne jñiñi kja Zúmi de Lerdo, t'ajñiñi kjane Ts'ib'ondo, da nu pa'a dyote jñincho 28, naja zana, nu kjé'é dyote dyech'a jñi'i 2013.

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Mazahua:
Mtro. Antolín Celote Preciado
Mtro. Antonio Romero Hernández (Rúbricas).

MBEZHE M'ARA MARÍA MERCEDES COLÍN GUADARRAMA, NRĀGXINU K'A KONSEJABO NU NRIXU ÑE NA JO'O KJA JÑIÑI, K'O MAMA KJA JÑA'A 3 TS'IJÑATJOXI, 5,6,10,11,17 TS'IJÑATJO NRE'E IV ÑE 18 TJURŪ JMU JANGO GA KJA YO NTE'E KJA TS'IB'ONRO, 6 TS'IJÑATJO XI, 8 TS'IJÑATJO III, 19, 20, 21, ÑE 26 MAMA TJURŪ JMU JANGO GA KJA YO NTE'E A TS'IB'ONRO;14 TS'IJÑATJO XIV, KJA JÑA JMU A TS'IB'ONRO NU JANGO O DYĀTR'ĀJI NA MUNRO NU NE CHJU'Ū: KONSEJO TS'IMUNRO NU NRIXU ÑE NA JO'O RGA MIMI ÑE 10 TS'IJÑATJO VIII JÑA'A A MBO'O, ÑE

K'O MAMA

K'a in jñab'epji kja jñiñi nu arkate kja Ts'ib'onro ne'e ra tsjapŭ na jo'o in zak'ŭ yo nte'e yo a pale, nrixu ñe b'ezo k'o kjaji ñe jango ga ngaraji, ngejyo b'ŭb'ŭ kja xiskuama ts'ib'onro.

Nu Secretaría kja Desarrollo Social ne ra ts'ja'a ñe ra jmutŭ ngekua ra so'o ra mimi na jo'o 'o e te'e k'o dya k'o nrra pesi. Nekua nrrezhe mi 2006 o dyātr'āji napunkjŭ e jmurŭ k'o unŭ jeko ra ñona yo e te'e ngekua ra jeb'i yo e te'e yo me probi k'a ts'ib'onro. Nu jmurŭ kja'a k'a yo e te'e yo probi ra ma ga ma xoñi ñe k'a rga jo'o rge nuji yo naño te'e.

Nuyo e cha'a mazhi ga mimi gango ga kjogu yo e pa'a, nujio kja'a k'a yo e te'e, yo e mbedy, yo e jñiñi ñe nrrenxe yo e ark'ate ra mbara yo ts'a k'o yo e cha'a. Nu k'a kja'a ka yo e te'e ra pale ngeje yo e kje'e, gango ga kijñiji ñe ko yo te'e yo mimiji ñe cheji pama pama k'o kja'a k'a rga ts'ezhi ma ga zhodyeji ngekua dya kja xi ra so'o k'o ra tsaji.

Nujia o mama mi 2010 nu Instituto Nacional de Estadística, Geografía e Informática (INEGI) nu 7.5 % yo e te'e a Ts'ib'onro ngeje e cha'a.

Nu consejabo nrixu kja ts'ib'onro jango ga ja'a ñe jango ga mimi, jmurŭ pepji ñe jango rga kja'a yo jña'a ñe yo b'os'ŭ mbara yo nzixu ñe mbara yo pale yo édyi 60 tsjé'é o k'o édyi mazi na punkjŭ tsjé'é. K'o dya pes'i jeko ra zi'i na punkjŭ, un jango ra unŭji kanasta jñonŭ, un ra unŭji k'o ra ziji, xabo k'o rge xib'iji pedyeji ñe k'o rge xajaji,

Mbara ra tsja'a yo e jmurŭ mbara ra mimi na jo'o yo e te'e yo na nojo, mi 30 nu zana naja nu 2012, o jyunspŭji kja in xiskuama yo e arkate gango rge tsjaji k'o ra tsjaji "Gaceta del Gobierno", nu jango mama k'o unŭ, ñe ganjo rge so'o ra unŭji yo e te'e.

K'a Comité nu Adminisio ñe Seguimiento, o mamaji ko nu CAySPGG/2013/001/E/001 nu o mbŭrŭ mi 17 nu naja zana nu 2013, o unŭ sets'i yo e b'orŭ ñe k'o nu xiskuama mbezhe 21506A000/RO-004/2013 ko nu pa'a 23 nu zana naja nu 2013 nu Dirección General de Programas Sociales k'o o dyŭsŭji nu kja ts'ijña 23 nu in jña'a nu tjurŭ de Desarrollo Social kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo o unŭ sets'i nujna. K'o otrŭ ra mama nujia:

XISK'O O MAMAJI K'Ŭ BOKAL MBEPJI NE KONSEJU TS'IB'ONDO NE NDIXU, ÑE K'O B'ŬB'ŬJITJO, NGEKUA JIZHIJI NE TJURŪ JANGO RA TSJA'A NE B'EPJI NE PJOXTEJI K'O E TE'E K'O NA NDA'A

NE TJURU JANGO RA TSJA'A NE B'EPJI NE PJOXTEJI K'O E TE'E K'O NA NDA'A

1. Jango rga kja'a texe

1.1 K'o b'epji

Nu b'os'ú kja jñiñi ye pale ne'e ra unú ñijiyo na jo'o yo édyi ñante tsjé'é o mazi na punkjú k'o dyak'o pes'i jeko ra ziji ngek'ua ra unúji b'os'i jñonú ne k'o rge xib'iji na k'o rge xajaji.

K'a b'os'ú yeje k'o ne pepji ga kjabá:

a) Pale k'o édyi ñante o mazi na punkjú tsjé'é; ñe

b) Pale k'o édyi yente tsjé'é.

1.2 Nuk'ú ra dyát'á yo pale

K'ú so'o ra ñona jñonú ñe dya ra zopjúji.

2. Ye jña'a yo mama jeko ne ra mama nziga jña'a

Mbara ra dyáráji na jo'o ye jña'a, ra tendiboji ga kjabá:

Pale, ngejyo b'ezo ñe nzhixu yo a sotú ñante tsjé'é.

K'o ra tr'unú, k'e pale k'o kara nukja jñiñi nu pepji nu B'os'ú Jango rga ngara yo pale.

B'os'i jñonú, nrexé ko ra si'i ñe k'e xabo k'o rge pedye ñe rge ko ra unúji k'o b'ú'ú k'a b'os'ú jango rga ngara yo nte'e kja jñiñi pale.

CEMYBS, Nu Konsejaboji ts'imunro nrixu ñe jango ga ngaraji.

Jango xokúji, ke jñiñi nu ra mama k'a pjos'ú yo pale, nu CEMYBS nu jango unúji b'os'i k'o s'is'i yo pale.

CIEPS, K'o nu'u ñe mama jango ga kja'a yo nte'e.

Munro, k'o munro k'a juns'ú chju'ú ñe tepi nu b'os'i jango ga kja'a yo pale.

Yo dya jmurú ko yo jñiñi, nu Diresio kja kjaji na jo'o ra kara yo te'e ko na Nojo.

Nu jango mamaji, nu k'o juajnú ñe tepi nu b'os'ú jango rga ngara yo te'e ko na Nojo.

Tjurú, nu in tjurú jmu'u jango ga kja'a yo pale a ts'ib'ondo.

Xiskuama nu kis'i in chju'ú k'o teb'e, nu k'o teb'e k'o a jñus'úji in chju'ú jango ga mama k'o tjurú B'os'ú Jango rga ngara yo pale.

Ja ba ra unúji, nu jeb'i o nu bixti ko ra nu'u ñe ra mama kjo nge nu te'e ko ra pjons'úji, ra so'o ra unú nu b'os'i jñonú.

Ngumu chju'ú, k'o mama ne CEMYBS ra jú'ú k'o B'epji ra Pjoxte na nojo.

Xiskuama nu kis'i in chju'ú, textjo k'o kara kja ne ts'ibondo. K'o ra unúji d'a pjons'ú yo te'e na nojo.

K'o dya jú'ú k'o ra jñonú, ma dya jú'ú k'o ra jñonú, ñe dya pes'i tjurú ko ra pjons'ú.

K'o Bepji, k'u mama kjijñi na nojo, k'o e te'e na nojo.

K'o bepji K'o mama k'o ra tsja ne jmu'u. k'o ra tsjane jmu'u k'o ra mbos'ɔ k'o dya ju'u, ngekua ra unɔji d'a juajnu, ma iyo ra unɔji ye chopjɔ ngekua ra jandaji, jago ra tsja'a k'ɔ tjurɔ mbɔrɔ.

Ne tjurɔ, ne tjurɔ ne b'epji.

K'o ra janda texto ye te'e, ye te'e k'ɔ ra ñemeji nuk'ɔ ra mbos'ɔji ra unɔ d'a xiskuama k'ɔ yaxɔ, ngekua ra ma ju'u k'o pjoxteti.

K'o ra tsjaji, Textjo k'o tezi k'o ra ña'a, k'o ra mbos'ɔ ra tsja'a ne mbepji, k'o in chju'u k'o orɔ pjoxtete, ñe k'o ra mbos'ɔji ne b'epji.

K'o o orɔ, k'u te'e k'ɔ o juns'ɔ in chju'u, ma ra dyemeji, ra ju'u k'o unɔ ne b'epji.

Ne tergete ne te'e nojo, Ne plastiko k'u ri ngeje ne cha'a ne bezo, ri ngeje un nra unuji ne b'us'i jñonɔ.

Ma dya juji, ma pezhe bechjene ye te'e, k'o pjos'ɔji, ñe ma dya juji chopjɔ, ñe ma dya ja na jo'o, jango b'ɔb'ɔ d'a te'e.

3. K'o ne'e ra tsja'a

3.1 Ga kjaba texe yo b'epjiñnu

Ra uiñiji na jo'o ye nte'e k'o ɛdyi ñante tsjɛ'ɛ o xi na punkjɔ ra mbos'ɔji k'o jñonɔ ko mimi kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo, ra unɔji b'os'i.

3.2. Ko ngextjo

3.2.1 K'o mama k'o e ndante k'o pes'i 60 a 69 tsje'e

Ra unɔji k'o e te'e k'o na nojo k'o pes'iji 60 a 69 tsje'e pjoxtete k'o ndomuji jñonu ñe ñechje.

3.2.2 k'o mama k'o e ndante k'o pes'i 70 tsje'e

Ra unɔji k'o e te'e k'o na nojo k'o pes'iji 70 tsje'e ximi k'o pes'iji na punkjɔ tsje'e pjoxtete k'o ndomɔji jñonɔ ñe k'o nestaboji mbara dya rga poxɔji.

4. Jango b'ɔb'ɔ k'o ra mbos'ɔji

4.1 Nrenxe k'o nte'e

K'e pale k'o kɔrɔ kja ts'ib'onro.

4.2 K'o nte'e k'o ra tr'unɔ

Nrenxe ye pale yo dyak'o tejme yo kɔrɔ a ts'ib'onro.

4.3 k'o pale k'o ra tr'ɔnɔ

Pale k'o ɛdyi ñante tsjɛ'ɛ o mazi na punkjɔ k'o me b'ezhi k'o ra zi'i k'o kɔrɔ kja ts'ib'onro.

5. K'o ra tr'ɔnɔ

K'a b'os'ɔ ra ɔnɔ nrenxe ye jñiñi o ts'ib'onro (125), ra juajñɔji jñiñi nu kɔrɔ ye pale yo me b'ezhi na punkjɔ k'o ra zi'i ñe merio, ñe k'o jus'u kja ne jmu'u kja ne Ts'ibondo.

K'e jñiñi k'o ra tr'ũñũ ra zopjũ k'e pale jango ga mama nu tr'ũñũ jmu ne CIEPS, ra ngeje k'o mama ne tjurũ.

6. B'os'ũ

6.1 k'o ra unũ

K'a b'os'ũ k'a unũji ngejme nu kanasta nu ki'i k'o ra s'i'i, je ga mama nu skuama ra unũji texe yo zana, nza kja mama yo tjurũjnu.

6.1.1 K'o ra tr'ũñũ yo pale yo ɛdyi ñante o na punkjũ asta ma ra sotuji k'o ñante nzhinte tsjé'ɛ.

D'a b'os'i k'a unũji, ki'i ngextrjo k'o ra s'i'i.

6.1.2 K'o ra tr'ũñũ yo pale yo ɛdyi yente tsjé'ɛ

D'a b'os'i k'a unũji, ñe k'o ki'i k'o ra s'i'i, xabo k'o rge xaja ñe k'o rge pedye o ra xib'i.

6.2 Ja rga kja'a k'o ra tr'unũ

K'o ra tr'unũ dyak'o ra ts'otr'ũji ra unũ nu arkate a ts'ib'onro ñe nu CEMYBS kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo.

7. Jango rga tsjaji

7.1 K'o nte'e k'o ra tr'unũ

7.1.1 K'o orũji ñe jango rga juajnũji yo te'e

K'o te'e k'o ra mbosũji k'o a gi junsũ in chju'ũ, xi ra jñũstoji nu gando poji ma ra mamaji ñe ra unũji nrenxe k'o e xiskuama k'o nestabo.

7.1.2 K'o ne jyod'ũ ra tsjaji

K'o ra mbos'ũ kja b'os'ũ ngeje ye pale yo jus'ũ in chju'ũ ñe kajaji nrenxe k'e skuama k'o orũji nzi ga kja k'o:

- a) A sotũ ñante tsjé'ɛ o xi na punkjũ;
- b) K'a dya ri jũ'ũ k'o ra si'i;
- c) K'a ri mimi o ri b'ũb'ũ a ts'ibonro;

Ñe ra unũ yo e xiskuama ya:

- a) In kopia in akta k'a original ñe a kopia;
- b) K'a na kopia ñe original k'a recibo a lus o a nreje;

Na Kopia ñe original in kredensial; ñe

- c) Ñe k'o nre k'o ra mama k'o jmurũ;

Nrenxe k'o ri mama k'o e xiskuama k'o ra jmurũ dyo k'o ra unũji kja ne Ts'b'ondo a B'ondo, nza kja mama nu tjurũ.

7.1.3 K'o ot'ũ ra ma

Onchi ra unũji k'o e pale k'o a ri jusũ in chju'ũ nu kja skuama jero k'o dyape unũji ñe kaji o a unũji nrenxe k'o e xiskuama k'o mama nu jmurũ ñe k'o:

- a) k'o e pale k'o pjosuji k'o edyi 60 a 69 kje'e, k'o sotu 70 ma ra sotuji k'o kje'e ma a o mburu yo pjosuji, nujio ra nrrep'e k'a ra jyusp'uji in chju'u nu jango b'ub'u nu k'o e pale k'o edyi 70;
- b) K'a ri b'ub'u k'o ne chu k'o dya so'o ra tsaji;
- c) K'a dya kja ri siji in paleji o in maleji;
- d) K'a dya ri tuji in nzhumuji;
- e) K'a dya kja xi ri so'o ra pepiji; ñe
- f) Ñe k'o nre k'o ra mama k'o jmur;

7.1.4 Ma ra jyunsuji

K'o e pale nestabo k'a ra ma jyusuji sejeji in chju'u nu jango ra mamaji ra jyusuji.

Ma sodye k'o e pale o b'ub'u k'a jeko dya so'o ra tsaji, so'o ra xipiji k'a naja in mb'edyi k'a ra ma jyusp'iji, k'a in mb'edyi ra ngana k'a na skuama k'a ne chju'u carta-poder ñe da skuama k'a ra dyatrá k'a na ate mbara ra so'o ra ne'meji k'a pejimi sodye k'a pale.

Ma k'o e te'e k'o átrá k'o e skuama ra jyusú k'o jusú k'o e skuama k'o o unú k'a pale ñe ra unúji k'a na skuama nu jango jusú nrrenxe k'o orúji a gi so'o ra nejmeji k'a in chju'u mbara ra mbosúji.

Nrenxe k'o e pale so'o ra jyusúji in chjuji, dya ra ngotraji jero dya ximi soji ra mamaji k'a a ra ngotraji ko nuk'a.

7.1.5 K'o e skuama k'o ra jñusúji.

- a) Skuama k'a ne chju'u solisitud.
- b) Skuama k'a mama jgango ga kja yo probi a ts'ibonro.
- c) Skuama nu jango jusú nrenxe k'o pjexi k'a pale.
- d) Skuama k'a kja ra bale k'a in chju'u.
- e) Skuama k'a jusú k'a neji ra mbosúji k'a pale.
- f) Ñe k'o nre k'o ra mama k'o jmur;

7.1.6 K'o ra mbes'i yo pale yo ra mbosúji

Nu CEMYBS ra jyusú nrenxe k'o ra mbosú ko k'o e skuama k'o ra jmutú ko k'o mama k'o in skuama k'a pjoú k'a dya k'o ra mbara k'o jusú k'o e skuama k'o o unúji a ts'ibonro ñe k'o in jñiñiji, ximi ga kjanu k'o mama k'o e skuama bara ra bosúji yo e te'e a ts'ibonro.

7.1.7 K'o ra tsja'a k'e pale, k'o rambosúji

- a) K'a ra unúji k'a ra dyotúji mbara ra so'o ra ngotraji;
- b) K'a ra unúji k'a xipiji ra mbosúji, ñe;
- c) K'a rga jo'o rga zopjúji ñe k'a nre ri dabe kjatroji k'o yo nre te'e.

7.1.8 K'o nestabo ra tsja'a mbara ra mb'os'úji yo pale

- a) K'a ra mamaji k'o b'ejmi ñe ra unúji k'o otúji;
- b) K'a ra tsjapúji na jo'o ka skuama k'a ra unúji, k'a dya ra unúji k'o naño te'e, dya ra mboji ne ra peseji;
- c) ra mamaji ma ra pezhiji k'a in skuama k'o k'a ne unúji k'o pjosúji ma dya kja xi ga jo'o, ra ma mama nu kja CEMYBS o nu jango unúji;

- d) K'o e pale ya ma tuts'eji k'o pjos'uji, ma sodyeji ñe b'ub'ub' jeko dya so ra tsaji so'o ra dyat'raji k'a na skuama nu jango ra jyuspuji in chju'u k'a da te k'a ra unuji.
- e) K'a ra tsapuji na jo'o k'o ra mbosuji.
- f) K'a ra pjoxanteji ma rge nestabo kja in jñiñiji;
- g) Ñe k'o nre k'o ra mama k'o jmur;

7.1.9 K'o dya ra s'os' rge mb'os'uji yo pale

- a) Ma dya ra ma tuji k'o pjosuji ma na jotriji ñe ma dya sodyeji;
- b) Ma ra mamaji k'o dya b'ejmi mba s'os' rge ngech'iji nu kja b'os'uj;
- c) Ma dya ra usa na jo'o k'o ra unuji o ra pot'p' k'o unuji;
- d) Ma dya ga jo'o rgetsjap' k'a ts'iskuama chante;
- e) Ma re mama k'a d'ak'uji nu jango jmur nte'e yo pjoxk'uji; ñe
- f) K'o ne'e ra mama k'a munro arkate.

7.1.10 Ma ra wench'iji ye pale

Dya kja ra unuji k'a ra nrajme

- a) K'a rge yeje k'a dya ra ma tuji k'o pjos'uji o rge jñi'i ma dya ra mamaji k'a dya ra soji ra ma tuji.
- b) K'o ne'e ra mama k'a munro arkate.

Dya kja ra unuji:

- a) Ma dya ra ma tu'u k'o un' k'o b'os'uj k'o jñi'i k'o ra ch'nb' o nziyo k'o ra jyonb' i dya ra mama jeko dya be ma tu'u k'o pjos'uje;
- b) Ma ra mama dyabe b'echijime ngek'ua ra ngich'i nu kja b'os'uj;
- c) Ma dya ra zi'i k'o ra unuji (ra mbo'o, un' o n'año k'o ra tsjap);
- d) Ma dya rga jo'o rga usa, ngaja k'o ts'iskuama chante;
- e) Ma ra mama k'a unuji nu jango jmur nte'e;
- f) Ma ra mbedye ra mimi nu n'año o ra jyezi zeje; ñe
- g) K'o ne'e ra mama k'a munro arkate.

Ma ra nru'u k'a pale k'a pjosuji, dyok'o xi ra mb'os'uji.

K'a munro k'a mama jango ga kja k'a ts'aa, ngek'a ra mama jango ga kja'a k'o ra tsja'a.

7.1.11 K'o ra tsja'a ka pjos'uji

K'a te'e k'a pjosuji ra pjong' zanma in b'os'i ñe ra pjoxante ma ra matr'uji.

7.2 Ma dya kja ra pjosuji

7.2.1 K'o e pale k'o edyi 60 a 69 tsje'e

K'a pale ngema ma ra sot' k'o 70 tsje'e o ma ra jñamraji k'o dyak'o xi ne jyod' o dya ri b'ezhi k'o ra zi'i.

7.2.2 Yo pale yo edyi 70 tsje'e

Ra tsja'a ma a si pes'i k'o ra si'i k'a pale

8. K'o ra pjoxante

8.1 K'a ra mama jango ga kja'a k'o ra tsja'a

K'a munro arkate ngek'o ra jñanra jango nga pepji ñe ra mama jeko ne d jyod'uj, o tsja'a.

8.2 K'a ra pepji

K'a munro Arkate nu pjos'ŋ ye pale, ngejnu ra mandabo nu CEMYBS b'os'ŋ.

8.3 Munro Arkate k'a ŋsŋ chju'u ñe tenpi

8.3.1 Munro

K'a munro arkate ngeje:

- a) Na Arkate, k'a ra mbezhi mbepji nu ra mbos'ŋji yo nte'e;
- b) Na mbepjitjo, k'a ra mbezhi nrǎgxinjnu kja CEMYBS;
- c) Ts'ich'a mbepjitjo, ko ri ngeje:
 - Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro merio;
 - Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro na jo'o dya sodye;
 - Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro b'epji;
 - Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro xorŋ; ñe
 - Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro k'a nu'u jango ga mimi un b'edyi;
- d) Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro k'a unŋ kjo pepjiji na jo'o, k'a na nte'e k'ŋ b'ŋb'ŋ a nu mbo'o CEMYBS.
- e) Na nte'e k'a rge ñ'eje kja yo nte'e o kja ngunxorŋ; ñe
- f) K'a kam'a ñe mama jango rga s'od'ŋji nu merio ro k'o pjos'ŋ kja Arkate munro k'o pjos'ŋ yo nte'e kja ts'ib'onro.

Ziga na nte'e ra jnus'ŋ in mboxante.

K'u ra ñemeji dya ra ngontŋji.

K'a ra jnus'ŋji a mbo'o kja Arkate munro ra nǎnbǎji in chjŋk'o ri b'ŋb'ŋ nu kja munro ra nrŋrŋji ñe ra juanjnŋji, ye ro k'a rge ñ'eje kja arkate munro k'ŋ nu'u ko pepjiji ngextrjo k'a ra ña'a.

K'o ra tsja'a k'a munro ngek'o ra mama texeji ma ra pǎrǎji a nre'e, k'a arkate ngek'a nre ra juanjŋk'a.

K'a munro arkate ra zoji nzi ga jñizana ra tsjaji akjanu marge jod'ŋ.

K'a mbepjitrjo ra unŋ mapŋ k'o mama k'a arkate, xopŋte o nte'e yo ne ñ'eje kja jñiñi ma ne jyod'ŋ k'a ra ñaji ñe ra mbaraji ngek'ua ra tsjaji na jo'o yo b'epji ra mama ra pepjiji jñi'i pa'a ante, ñe dyote nziyo pa'a ante k'e ra pepjiji mba na n'año b'epji.

Mba ra pepjiji yo pa'a ke pepji yo te'e ñe ko dya pepji mbe nesta ra pepji, ra dyenje ra pepji xi na ngeje nu nde'e yo te'e ko munro, mbe xo nesta ra b'ŋb'ŋ nu arkate, nu pjons'ŋ nu arkate ñe nu mbepji ka chunŋji merio.

Mbara so'o ra b'aleji in jña'a yo nte'e yo b'ŋ kja munro ri b'ŋb'ŋ k'o pǎrǎ a nre'e nte'e ñe d'aja in nzǎxinuji, ngextrjo ma ri b'ŋb'ŋ a nre yo k'a arkate, mboxante, k'a nte'e k'a ne n'eje kja arkate munro k'a un'ŋ k'o pepjiji na jo'o o k'o pejñe angezeji.

Ra xos'ú na skuama nrenxe k'o kjaji ñe k'e munro un jango ra dyopjji nrenxe k'o o mamaji, ñe k'o kja ra mamaji, ra dyexe nrenxe k'e nte'e k'o kja ra mamaji.

8.3.2. Ra xos'úji

Ra xos'ú k'a munro Arkate:

- a) Ra dyáráji k'o orú pjoxté, ra mamaji jara mbos'úji k'a munro pale k'o o dyús'ú in chju'ú ñe ra mamaji kjo mgek'o so'o ra unúji k'o dya kja nrenxe k'o orúji, k'o ra jyeziji ra ngek'o dya ri kaja nrenxe k'o orúji. K'o ra jyeziji ra na ich'i ga kjatr'k'ua ngek'o ra mbos'úji mbara dya ra b'ezhiji k'o ra ziji. Ngeje k'a arkate munro ra mama k'o ra unúji pjoxté k'a pale k'a dya kaja;
- b) Ra ma kjo kja ra ngich'i k'o dadyo pale k'o ne'e ra mbos'úji k'o ra porúji k'o dyakja ra mbos'úji ma rge mbúrú k'a bos'ú;
- c) Ra mamaji ja ma ra ne'e ra potr'púji jango rga pepjiji ngek'ua ra na jo'o k'a b'epji ñe ra ñ'este k'o kjaji ñema ra sigido k'a b'epji;
- d) Ra mamaji ñe ra a nuji jango rga kja'a ma ra mapjú, ra jñus'ú, baleji, jmurúji ñe ra dyátr'áji na jo'o k'e skuama k'o kis'i in chju'ú k'o pjós'úji ñe k'a tsjaji jango ga mamaji;
- e) Ra mamaji ñe ra jokúji k'o b'úb'ú a mbo'o o ngunxorú;
- f) Ra jñus'ú na nrágxíñu kja k'a pjós'ú yo nte'e ; ñe
- g) K'o ne'e b'úb'ú nu n'año jña'a.

9. Jango ga tsja'a

9.1 Jango rga pepji nu pjoxté

- a) Nu jango mamaji ja'a ñe ra unúji pjoxté. Nu arkate ts'ib'onro ra mapjú k'o nu CEMYBS;
- b) Nzi ga d'aja k'a mama ja rga pjoxanteji, yo pale ra ma jñus'ú in chjuji nu jango ra mimi k'a Konsejabo CEMYBS, ñe pjós'ú ye nzhixu a jango ra mimi jango ra ngana nrenxe k'e skuama k'o urúji o ra mamaji k'o ngeje k'a ra unúji k'o ra ma tuji mar i sodyeji o dya ri so'o ra moji ra ma kobraji jero nestabo ra xos'ú skuama k'a b'ejmi k'o mama o ra ma dyorna skuama kja ngunáte ma ri sodye. Ra tsjaji na jeb'i ko mama jangua o mbúrú ñe jangua o nguarú;
- c) Ne CEMYBS k'a konsejabo ne pjós'ú jango rga ngara na jo'o ñe nzhixu, ra un'ú k'e skuama k'o ra un'ú ye pale ra jo'o ñe ngeje nrenxe k'o únúji ma ga mapjúji;
- d) Ma ra nuji kja in nzumú ye pale ngema dya o mama na jo'o. K'o ra ma nutr'b'ú in nzumú nu pale jango gua mama k'a pale;
- d) K'a munro arkate k'a nu'u jango ga pepji ngek'a ra rizhi jango rga pepjiji a mbo'o, jango gua juajnúji ñe jeko b'ezhiji ngek'ua ra ngich'iji nu kja b'os'ú;
- e) K'a munro ra mama kjo ngek'o ra tr'unú pjoxté jango gua mamaji ñe kjo b'úb'ú merio;
- f) K'a munro arkate k'a un'ú kjo pepjiji ngek'ua ra jizhi k'o ngek'o o ngich'i kja pjoxté ñe ra ngos'ú yo pale yo o ngich'i kja pjoxté. K'o dya o peje in pjoxté, ra ngejmetrjo kja skuama k'o ra nreb'e;

g) K'a nte'e k'a ra ngich'i nu kja pjozte ra unuji un jango ba unuji o nu jango ra mama k'a munro arkate k'a unu k'o pepji yo nte'e nu ra ma kats'ejji k'a skuama ñe ra nganaji k'a skuamaji nu kis'i k'o pezhe;

Ne nu skuamaji nu kuatr'ǵ in jnichaji, m'o jñi'i zana k'o na nreb'eki a ro xipjiji kjo o ngich'iji o iyo;

h) Ma dya ra sò'ò ra ma'a pork'a sodye k'a pale k'a arkate munro ra ma zopúkjí kja in nзум k'a pale k'a skuama chante;

i) K'a b'os'i k'a b'ɔb'ɔ k'o ra si'i ra unɔji ma ra jizhiji k'a skuama chante ñe skuama nu ba eje in jmicha k'o ra nu'u k'o ra unɔji ni jango mama k'a arkate munro k'a unɔ kjo pepji na jo'o; ñe

k) K'a munro k'a pepji ra jmuty k'a munro pale.

Dya kja ra unuji pjozte ma ra dyaraji k'a mamaji k'a unu n'año jmuru te'e yo pjozte o ma n'año k'o ra kjaji k'o yo nte'e yo resibido pjozte.

Ma dya so'o ra ma tu'u k'o ra un'ji k'a pale so'o ra xos'u na skuama nu ra mama kja ngeje k'a rama tu'u k'o ra un'ji. Ra jizhi k'a ts'ibonro Chante ñe in skuama nu kuatr'u in jmicha angeze. Jñitejo k'o so'o ra ma dyatr'ji in chju'u k'a pale o nziyo k'o ra jyad'u, k'a munro Arkate k'a un'u kjo pepjiji ngek'a ra nu'u ye skuama na yeje.

Ma ra b'ezhiji k'a ts'iskuama chante, k'a pale k'a menskuama ra mama nu jango un'ji ye ts'ikuama nu CEMYBS ñe pjos'ji nu nrixu ngekua ra un'ji k'a xi d'aja.

9.2 Ma ra potŋ yo te'e

Nzi ga yeje nu b'os'ŋ, ma ra mbedye k'a na pale pork'a jango ga mama nu skuama, k'o munro arkate ngek'a ro potr'pŋ yo chju'u nu jango ra jñusb'ŋ in chju'u yo pale yo teb'etrio.

K'a arkate munro k'a pepji ra xipji k'a munro nte'e k'o a potr'p'iji ra ynuji k'a pjoxte nreze ma ra ngich'iji nu kja b'os'ijango ga mimdya k'a merio.

10. Nu jango ga mama yo munro

Nrenxe k'e munro k'o ra pepji na jo'o ñe ra unñji k'o ne jyod'ú ngek'ua dya ra pomú k'o kjaji s'od'ú o ra jyas'á k'o n'año b'epji k'o ximi piosú yo nte'e kia ñiñi o k'o kia'a nu arkate.

Nu e CEMYBS ra munro nu konsejabo ñe pjos'ú nu nrixu so'o ra dyedyi yo b'epji k'o yo pepji kja jñiñi ngek'ua ra pjos'úji ra pepjiji nu ra unúji b'os'ú, nzi ga kja'a k'o mama jango s'od'úji merio.

Ne CEMYBS ye tangunxorú ñe k'o n'año nzumú, ngek'ua ra dyatr'áji na jo'o ye mbara jichiji ke jo ra tsjabi kja jñiñi.

11. Jango rga ngich'i yo nte'e

Ma ra pepjiji ñe jango rga pepjiji nu kja b'os'ɔ̃ teb'eji k'a munro k'a ɛme yo nte'e k'a nre ri menzumɔ̃ nu kja munru kja jĩĩni.

K'o ra mbos'úji ra tsja'a pjoxte kja ne jñiñi k'o ra xipjiji, ra pepji kjo pjoxte ye te'e, jango jizhiji, ñe ne jñiñi.

12. Jango rga potrp'p'ji nu pjoxte

12.1 K'o ra mama jango rga potr'p'ji nu pioxte

Ra potrpúji jango ga kja nu b'os'ú jango ga mama nu tjurú imu'u, ñe jango rga mama k'o munro nte'e.

K'e jña'a k'o mama jango rga pepjijie je ra mbedye kja taxiskuama nu ña'a k'a arkate ñe kja opj tr'ezi, k'o pjos'ú nte'e ñe k'o zopj nzhixu ñe pjos'ú ñe ne CEMYBS.

Jango ga mama k'e jña'a k'o kis'i kja ts'ijña dyech'a jñincho tjurjmu, texe k'e skuama k'o rge jyod'úji mbara ra mamaji k'o kjajaji nu pjos'ú yo nte'e, ra mama ye jñaya:

"NUJNA B'OS'Ú DYAK'O IN TSJAJA, DYA PESK'A RA NU'U YO JMURÚ TE'E. DYA SO'O RA USAJI K'UA N'AÑO B'EPJI NU JANGO DYA SO'O RA USAJI K'UA N'AÑO B'EPJI NU JANGO DYA PJOS'ÚJI NTE'E K'A DYARGA JO'O RGA PEPJI NUBA B'OS'ÚTE, RA WENCH'IJI ÑE RA MATR'ÚJI KJA ARKATE JANGO GA MAMA K'A TJURÚ JMU'U."

12.2 Matr'ú nte'e

Nu matr'ú nte'e ra unú k'a arkate a ts'ib'onro, ko k'a pjos'ú ye nzhixu CEMYBS ñe k'e munro k'o ra n'á'dá nu munro arkate, jango ga kja'a k'a merio k'a b'ú'b'ú.

13. Jango rga ñ'etse

Nu munro nu pjos'ú nzhixu ra ngaja k'a xiskuama nu kis'i in chju'u yo ra mb'os'úji jango ga mama k'o kis'i kja xiskuama ts'ijña dyech'a yeje tjurú jmu'u nu mama jango ga pepjiji ñe jango rga mbaraji k'o tsja'a a ts'ib'onro ñe yo jñiñi.

14. T'enpi

Nu munro nu pjos'ú nzhixu CEMYBS ra unú nU b'epji b'os'ú, jango ga mama k'e jña'a k'o ra tsja'a ngek'ua ra mama k'a munro nrenxe k'o kja'a ma ra jmurúji.

15. Jango ra tsjaji nguenrra

15.1 Jango rga tsjaji nguenrra a tji'i

So ra tsjaji nguenra zo ri gextrjo a xes'e, k'a ra un'ú k'ú CIEPS, k'a ra jokú na jo'o na jo'o k'o ra tsjaji b'epji k'a b'os'ú.

15.2 Kjapúji nguenra k'o o pjongúji

Ne CEMYBS ra munro k'a pjos'ú nzhixu ra mama ja ga kja'a k'o a pepji ñe k'o nte'e k'o pjos'úji tsjema tjema ne kje CIEPS.

16. Nu'u ja ga kja k'a ra tsja'a ñe janra

Nu nu'u ja ga kja k'a ra tsja'a ñe janra k'o unúji b'os'ú, ra mimi k'a ra nu'u a ts'inb'onro k'a arkate munro k'a ne ñeje a ts'ib'onro k'a nu'u kjo pepjiji ñe jmutú yo nte'e a mbo'o nu munro nu pjos'ú; ye nzhixu nu jango ra nuji jango ra a unúji k'o pjoxte yo nte'e yo ra tr'un'ú.

17. Mapjú ñe mama k'o kjak'úji

K'o dya neji, mamaji k'o dya ga jo'o k'o tsja'a nu unúji pjoxte ñe jango ga unúji ye pjoxte, so'o ra nu'u k'e nte'e k'o unúji pjoxte o k'e nte kja jñiñi ga kjabá:

a) Ra dyopjúji k'o dya neji:

Nu jango katr'baji jebi nu ra pjotrúji kje ne CEMYBS.

b) Kja ñaje:

Ne CEMYBS 01800 823 8580 Kja Munro pjos'ú nzhixu nu jango ra dyárá k'a arkate ts'ib'onro (CATGEM) nu jango dya ra ts'otr'ú 01800 696 96 96 o nre a B'onro ñe 070 o a Zumi.

c) Kja dyopj' t'ezi:

Kja jeb'i nu munro nu pjos'ú ye nzhixu; gente.grande.60.70@edomex.gob.mx ñe kja a ne www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Mats'e:

Ne Kontraloria a mbo'o ne CEMYBS ra munro mbo'o ñe k'o ngunarkate kja ne Kontraloria Sosial y ñe ne Direksion k'o pjo'ú ne Sekretaria ne Kontraloria ne Ts'ib'epji.

K'O E JÑA'A K'O RI B'EZH

NAJA. Jizhiji nu skuama kja rga pepjiji kja in taxiskuama nu'u arkate "Gaceta de Gobierno".

YEJE. Ye jñaya ra tsjajiyo k'a na yeje nu pa'a ma ra jizhiji nu kja in Taxiskuama k'a arkate "Gaceta de Gobierno" ñe ra mezhe asta ra potr'p'jji o ra nguar'.

JÑI'I. Yo mamaba ra jñus'jji nrenxe mbara yo te'e ra mbara mazi na jo'o.

NZIYO. Mbara ra pepji nu b'os'ú ra nuji k'o in chju'u k'e pale k'o o dyá's'ú in chju'u kja skuama k'o nuji in jñon'jji.

TS'ICH'A. K'a ra mbos'ú k'a ya un'jji yo e pale ra mamaji ma ra nejmeji k'o merio k'o b'ú'b'ú.

O un'jji a jñiñi Zumi, Lerdo, Nrajñiñi Ts'ib'onro, k'a be 28 pabi ne zana naja ne 2013 tsje'e.

JMU'U MARÍA MERCEDES COLÍN GUADARRAMA
NU BOKAL K'U KJA NE NGUM' NDIXO K'O PJOXTE
Yaxü

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Mazahua
Mtro. Antonio Romero Hernández (Rúbrica).

MBEZHE M'ARA MARÍA MERCEDES COLÍN GUADARRAMA, NRÁGXINU K'A KONSEJABO NU NRIXU ÑE NA JO'O KJA JÑIÑI, K'O MAMA KJA JÑA'A 3 TS'UÑATJO XI, 5,6,10,11,17 TS'UÑATJO IV ÑE 18 TJUR' JMU JANGO GA KJA YO NTE'E KJA TS'IB'ONRO; 6 TS'UÑATJO XI, 8 TS'UÑATJO III, 19, 20, 21, ÑE 26 MAMA TJUR' JMU'U JANGO GA KJA YO NTE'E A TS'IB'ONRO; 14 TS'UÑATJO XIV, KJA JÑA'A JMU'U A TS'IB'ONRO NU JANGO O DYÁTR'AJI NA MUNRO NU NE CHJU'U: KONSEJO TS'IMUNRO NU NRIXU ÑE NA JO'O RGA MIMI ÑE 10 TS'UÑATJO VIII JÑA'A A MBO'O, ÑE

K'O MAMA

K'a in jñab'epji kja jñiñi nu arkate kja ts'ib'onro ne'e ra tsjap' na jo'o in zak'ú yo xa k'ú na ndunteji yo nana k'ú tsiji naja o mazi chi'i, texe nujna dyárá ñe jango ga kja yo nte'e, ngaraji ngejyo b'ú'b'ú kja xiskuama ts'ib'onro.

k'a konsejabo nu nrixu ñe Ts'ibondo ri ne'e ne jango ra tsja'a, k'o ngiji o pepji, jango ra kja'a ñe k'o na pepji ñe jango ra pepji mbara ne nrixu ñe yo te'e, mba ra b'ub'ub' na jo'o, yo jña'a jango ga pepji nu b'os'ub' jango ra kja dya be kjobub' na nojo, ra unub'ji texe yo xa dyakjo mazi dyote tsje'e (20), ke na ndunteji yo nana k'ub' tsiji naja o mazi ch'i'i, yo pjoxte ke unub' b'ub'ub' na jo'o ñe na jo'o in jñoñub' dya b'ub'ub' na jo'o, ra unub'ji na B'os'ub' nu jñoñu, unub' mazi ne in mborub' k'o yo ts'ib'epji k'o ja ga mama tsja'a in nte'e, mbara texe yo te'e mbara b'ub'ub' na jo'o.

k'ub' arkate mbara mbos'ub' kja jñiñi ri ne'e k'o ra b'ub'ub', mbara k'o texe yo te'e k'o b'ub'ub' na jo'o jñiñi, ne 2006 tsje'e ra onub' na ts'ib'epji jub's'i pje ro ñonub'ji, k'ub' dya kja'a te'e dya ñonub' ts'ike k'a jñiñi, ra onub' B'os'ub' jñoñub' mbara yo te'e ra b'ub'ub' na jo'o ka jñiñi.

Ximi mamaji k'o e pezhe ne INEGI ne tsje'e 2010 kja ne Ts'ib'ondo yench'o ge dyech'e ndixo k'o pes'i dyech'e ts'ich'a tsje'e ñe k'o dya, nu k'o a mus'ub'ji d'a t'i'i k'o b'ub'ub'ntjo 12% k'o nda mi xut'itjo k'o pes'i 15 a 19 tsje'e a go ndunteji, ñe k'o e ndixo k'o pes'i 20 ñe 29 tsje'e, ne 88% k'o pes'iji 30 ñe 49 ñe k'o 94.1% k'o pes'i ts'ite 50 kje'e.

Ga pepji nu mbos'ub' jango ga kja dya be kjobub' na nojo, nu pa'a 30 ne naja nzana ne 2012, ra opjub' na xiskuama ne Ts'ib'ondo jango rga pepji nu b'os'ub', ma re nge na tr'unub' kja pjos'ub' ma re unub' yo ra dyotr'k'ub'ji.

Nu konsejabo o mamaji nu trjunub' CAySPFG/2013/001/E/001, o pepji naja pa'a nu pa'a 17, naja zana ñe 2013 kje'e ra mama ja'a mbara opjub' ñe jub's'ub'ji 21506A000/RO-005/2013 nu pa'a 23, naja zana nu kje'e, nu arkate mbara pepji texe yo te'e, o mamaji nu tr'unub' jango ga kja'a k'o a mama nu ts'ijña dyote jñi'i ñe kje'e 2013 in jña nu tjurub' jango ga kja yo nte'e a ts'ib'onro, Arkate nrexe nu mbos'ub' yo te'e ko nu xiskuama:

NRAJXIÑU K'A B'OKAL NU NRIXU MUNRO, ÑE NA JO'O KJA JÑIÑI NGEK'UA UNUB'JI YE JÑA'A JANGO GA PEPJI NU B'OS'UB' JANGO GA KJA DYAB'E KJOBUB' NA NOJO.

YO JÑA'A JANGO GA PEPJI NU B'OS'UB' JANGO GA KJA DYA BE KJOBUB' NA NOKUB' YO TE'E

1. Jango ga kja'a

1.1 Pje nge nu b'ejji

Nu mbos'ub' kja jñiñi jango ga kja dya be kjobub' na nojo (T'andant'ub') ne'e ra uiñijiy'o na jo'o yo xa na ndunteji yo nana k'ub' tsiji naja o mazi ch'i'i, k'o dyak'o pes'i jeko ra ziji ngekua ra unub'ji yo kanasta jñoñub' ñe k'ub' paraji b'ub'ub' nats'e.

1.2 Nuk'ub' ra dyatub' yo xa

K'ub' unub' jñoñub' ñe dya ra sad'ub'.

2. Ye jña'a yo mama jeko ne ra mama nziga

Mbara ra dyarajji na jo'o ye jña'a, ra tendiboji ga kjab'a:

K'o ra tr'unub', nujna nrixo k'o kara nukja jñiñi nu pepji nu mbos'ub' jango rga ngara dya be kjobub' na nojo.

B'os'i jñoñub', nrexe ye jñoñub' mbara ra unub'ji texe yo k'o ra tr'unub' nu b'os'i jango rga ngaradya be kjobub' na nojo.

B'os'i k'o unúji ye ndunte, Textjo k'o tjurú mama ngua ra mbos'úji k'o e ch'i'i.

CEMYBS, k'a konsejabo nu nrixu ñe na jo'o kja jñiñi.

Nunu k'a unúji, ye nu'u k'ú xipjinu ne CEMYBS mbara ra zogúji ñe unúji k'a b'os'i jñonú nrexe yo xa.

CIEPS, ne konsejabo mbara ra pépji ñe nu'u na jo'o k'a in jñab'epji kja jñiñi.

Jmurú arkate, nu jmurú arkate k'ú dyakú sjétsi ñe k'ú tépi nu b'os'ú jango rga ngaradya be kjobú na nojo.

T'angunxorú k'ú tsja'a nu b'épji, nujnu k'a b'úbb'ú na jo'o ngara nte'e mbara yo chante k'a CEMYBS.

T'angunxorú k'ú unúji ye jña'a, k'a jmurú arkate ñe nu dyakú sjétsi ñe k'ú tépi nu mbos'ú.

Tjurú, nu tjurú jango ga kja'a yo nre'e a Ts'ib'ondo.

Jmurú k'ú teb'e, nrexe ye nte'e k'ú o opjúji kja jmurú, ke tsja'a yo pépji k'ú ne'e ye jña'a mbara b'épji nu b'os'ú jango rga ngaradya be kjobú na nojo t'andant'ú.

Ja ba ra unúji, nu bixti ko ra mama kjo ngeje ñe ra juns'ú in chju'u ñe ra so'o ra tu'u in b'os'i ko nu bixtijnu.

Jango rga jñunsúji in chju'u, nu jango ra mama k'a b'os'ú ne CEMYBS mbara ra sája k'o ne'e un k'a b'os'ú jango rga ngara dya be kjobú na nojo.

K'e nte'e k'o tr'unú, Ngeje ye nte'e k'ú juns'ú in chju'u k'e memunu a ts'ib'onro k'o árá ke k'os'ú Jnago rga ngara na jo'o dya be kjobú na nojo.

B'ezhi texe pje ra si'i, ngeje mbara yo nte'e ra dya ga punkjú nge ts'ike k'ú nestaji mbara ngont'ú k'ú yo nestaji ñe pes'i k'a sá't'á in ndecho kja'a nte'e.

Mbos'ú, nu mbos'ú jango rga ngaradya be kjobú na nojo.

Mbos'ú jango rga ngara nte'e, nu in b'épji nu arkate ke mama ra pórpu ne jango rga yo nte'e ngek'ua ra unú d'aja ke na jo'o, je mama ra a tr'unú ga kja'a ye jña'a ke pépji.

tjurú, Yo tjurú ko ra mama ja ba ra pepjiji.

Nu te'e pjoxte, nu te'e ko o ús'ú, mba ra ma'a tu'u in pjoxte, ñe mba ra tsja'a texe ko nesta ra tsja'a.

Ja rga kja'a, jango rga pépji nu t'ezi ko ra nesta ka ra mama texe in chju'u.

K'ú orú, k'a nte'e k'a jus'ú in chju'u ma ra mbezhe ra tr'unú k'o unú k'a b'os'ú

Jango ga kja'a, k'o b'úbb'ú kja tr'ézi k'o nutr'b'ú in chju'u k'o tr'unú b'os'ú.

K'a dyakja tejme, Nu zakú k'ú ye nte'e, yo t'onú juarú, jango ga ngara nte'e, pes'i merio ñe nzero, ke pes'i d'a nte'e.

3. k'o ne'e ra tsja'a

3.1 K'o kja'a texe ko mama

Ra uiñiji na jo'o ye xa, dyakja mazi dyote tsjé'é, ke na ndunteji yo nana k'ú tsiji naja o mazi ch'i'i.

3.2 Ngejya

a) Ra unŋji texe yo xa dyakjo mazi dyote tsjé'é, ke na ndunteji yo nana k'ŋ tsiji naja o mazi ch'i'i, yo pjozte ke unŋ b'ŋb'ŋ na jo'o ñe na jo'o in jñoñŋ;

b) Mamŋ ñe unŋ mazi ne in mborŋ k'o yo ts'ib'épji k'o ja ga mama tsja'a in nte'e; ñe

c) Pjozte yo nte'e k'o tr'unŋ k'a mbos'ŋ k'o ts'ixorŋ k'e mama ja go tsja'a ne b'épji.

4. Nrexe k'o ra dyárá

4.1 Nrexe yo nte'e

Nrixu k'ŋ na ndunte o yo nana k'o kara a Ts'ib'onro.

4.2 K'o nte'e k'o ra t'unŋ

Nu nrixu k'o pes'i dyote tsje'e ñe ximi k'ŋ na ndunte o yo nana yo nana k'ŋ tsiji naja o mazi ch'i'i, k'ŋ nge na juejme, k'o kara a Ts'ib'onro.

4.3 Yo xa k'o ra t'unŋ

Nrixu dyakjo mazi dyote tsjé'é, k'e na ndunteji yo nana k'ŋ tsiji naja o mazi ch'i'i, k'ŋ nge na juejme na punkjŋ o dyakja si'i, k'o kara a Ts'ib'onro.

5. K'o ra t'unŋ

K'a mbos'ŋ ra unŋ nrexe yo jñiñi a ts'ib'onro ra juajmuji ye jñiñi nu kara yo xa, k'e na ndunteji yo nana k'ŋ tsiji naja o mazi ch'i'i, k'e me b'ezhe na punkjŋ k'o ra zi'i.

K'e jñiñi k'o ra tr'unŋ ra zopjŋ k'e pale jango ga mama nu CIEPS mbara nu tjurŋ jmu'u.

6. Pjozte

6.1 K'e ra pjons'ŋ

a) K'o ra mbos'ŋji d'a b'os'ŋ k'a unŋji ngeje nu kanasta nu ki'i k'o ra si'i, je ga mamamu skuama, nrre nzincho zana;

b) D'atjo b'us'i ra unŋji; ñe

c) Manŋji ja ga tsja'a in nte'e ñe xipji mbara tsja'a ne b'épji.

6.2 Janzi ja'a k'a ra tr'unŋ

K'o ra tr'unŋ dyak'o ra tsontr'ŋ ra unŋ nu arkate a ts'ib'onro ñe k'o nu CEMYBS.

7. Jango rga tsjaji

7.1 k'o nte'e k'o ra t'unŋ

7.1.1 K'o orŋji ñe jango rga juajnjŋji yo nte'e

Ma ra nge na tr'unŋ kja pjos'ŋ ma ra unŋ yo ra dyotr'k'ŋji nesta yo:

- a) Nge na xa dyakjo mazi dyote tsjé'é, k'e na ndunteji o yo nana k'ú siji naja o mazi ch'i'i;
- b) Ri b'ets'i na punkjú, dya k'o ra juejme ñe dyakja si'i, xónkú ñe na punkjú nte'e; ñe
- c) Ri menzumú a Ts'ib'onro.

Ko k'a orúji ñe ra unúji ye xiskuama:

- a) Xáká in skuama k'a tr'ús'ú pje ma pa'a gi mimi ñe k'o ra kjuana ngek'ua ra chjehpiji;
- b) Xáká k'a skuama nu gi menzumú ñe k'a na kjuana ngek'ua ra chjehpiji;
- c) Xáká k'a kuatr'ú in jmícha, ngextjo edyi mazi dyech'a jñincho tsjé'é;
- d) Skuama k'ú mama in ndunte kjo nge orú, skuama k'e mama jango o mus'ú yo in ch'i'i; ñe
- e) K'o nre'e k'o ra mama k'e nzhágxíñu.

Nrenxe k'e chju'u k'o ra jmutúji ra jichi yo n'año nte'e yo kara a ts'ib'onro ñe kja jñiñi, nzi ga kja'a k'o ra tsja'a.

7.1.2 K'o ne jyod'ú ra tsjaji

Ra unúji nu mbos'ú yo orúji ya juns'ú ñe unúji k'o ne'e ñe mama nu yo ts'ijña mbeñe k'e:

- a) K'e b'úbb'ú na jo'o nge na sodye mbara ne nana o in ch'ige;
- b) K'e dya pes'i na b'épji jango ra ma'a orú nu mbos'ú; ñe
- c) Texe nre'e k'e mama ne nzhagxiñu.

7.1.3 Juns'ú chju'u

K'o ra ma jñuns'ú in chju'u ra mats'ejí nu ra juns'úji k'e chju'u kja ne ngub'epji.

Ma ri sodye k'a nte'e, k'o ra ma jñuns'ú in chju'u i dya so'o ra mats'e so ra xipji k'a n'año nte'e k'a ra nre'e nu jebi k'o na skuama nu mama ngedya k'a nte'e k'e so'o ra ma'a k'o in chju'u, ko ra ñ'eje na skuama k'a nge ñ'eje kja arkate nu ri ma jinga dya so'o ra mats'e.

Ma nge mbes'i nrense k'e chju'u k'e nte'e k'o orú ch'unú k'o a unú k'e yo nrixu k'a ra mbos'úji i ra unúji na skuama nu juns'ú in chju'u ko na pezhe, ngejna ra mama na k'a a gi juns'ú in chju'u.

Nrexe yo nte'e so'o ra juns'úji in chju'u ngekua ra unú mbos'ú k'o ra ts'ontr'ú je ra dya n'ets'e kja ra paje k'e chju'u.

7.1.4 Ke xiskuama k'o ra juns'ú

- a) Skuama k'a rge orú;
- b) Skuama ko mama dya b'úbb'ú na jo'o nu Ts'ibondo
- c) Skuama k'a rge juns'úji in chju'u;
- d) Skuama nuba eje nu pezhe nu mama k'o na kjuana;

e) Jeb'i k'o ne ndúnrú; ñe

f) Nrexe ra mama k'e arkate jango rga kja'a.

7.1.5 Jango rga juns'ú

Nu CEMYBS ra jmut'ú yo ndixu k'e tr'unrú jango ga juns'úji in chju'u jango ga mama tjur'ú mu mama k'o na kjuana nu jango jana sa'a ra mbaraji texe k'a kja'a un ts'ib'onro ñe yo jñiñi k'e jña'a ñe jango rga juajnúji ñe ra jmutúji yo kisi in chju'u no ra mb'os'úji nu arkate a ts'ib'onro ne k'o mama jña'a k'o ra mamaji ne b'epji.

7.1.6 K'o ra mbes'i yo ndixu yo ra mbons'úji

a) Ra resibiji k'a ts'iskuama

b) Ra unúji na pjons'ú; ñe

c) Ra zopjúji na jo'o, ra chjetrji jango ga mamaji nu dya so'o re sad'ú na nte'e.

7.1.7 K'o ra tsja'a yo nríxu k'o ra mbos'úji

a) Ra mamaji zakú k'o nge jyod'ú;

b) Ra usaji na jo'o k'a ts'iskuama dya be kjobú k'a dya so'o ra unú, mbø'ø, ñes'e, pørú, juatr'ú a ra s'od'ú;

c) Ra mapjú ma ra b'ezhi nu ts'iskuama k'a CEMYBS nu jango unúji k'a mbos'ú o un jange potr'úji;

d) Ra ma'a kja yo ts'ib'épji k'o ja ga mama tsja'a in nte'e ñe yo ts'ixorú k'e mama ja go tsja'a ne b'épji jango ra soji;

e) Ra resibidoji zoje na b'os'i k'o ra si'i ma dya ra so'o pork'e dya so'o k'a yo ndixu o sodye so ra nrájá k'a n'año nte'e ko na skuama nu ra dyopjú ko nríxu;

f) Ra usaji na jo'o k'o mbos'ú k'o ra nruji; ñe

g) Ra moji nu ra matr'úji kja ne jñiñi; ñe

h) K'o nre'e ra mama k'a munro arkate.

7.1.8 K'o dya xi ra so'o rge mbos'úji yo ndixu

a) Ma dya ra ma tuji k'o pjos'úji ma na jotrji ñe ma dya sodyeji;

b) Ma ra mamaji k'o dya b'ejmi mba so'o ra ngichiji nu kja b'os'ú;

c) Ma dya ra usa na jo'o k'o ra unúji o ra potr'pú k'o unúji;

d) Ma dya na jo'o nge tsjapú k'a skuama dya be kjobú na nojo (t'andant'ú);

e) Ma re mama k'a d'ak'úji nu jango jmurú nte'e yo pjoxk'úji; ñe

f) K'o nre'e ra mama k'a munro arkate.

7.1.9 Ma ra wench'iji yo ndixu

Dyakja ra un'iji k'a na nraime:

a) Ma ra yepeji k'o ri un'iji o' ri yeje in chju'u yo nrixo, ma ga kja dyakja ra un'iji k'e mbos'ud asta ma ra jok'iji k'e skuama; ñe mara mama k'a munro arkate; ñe

b) Ma ra mama k'a munro arkate.

Dya kja ra un'iji:

a) Ma dya ra ma'a tu'u k'o un'ud k'a b'os'ud k'o jñi'i k'o ra chānbā o nziyo k'o ra jyombū i dya ra mama jeko dya be ma tu'u k'o pjos'udji;

b) Ma ra mama dyabe b'echijne ngek'ua ra ngich'i nu kja mbos'ud;

c) Ma dya ra zi'i ka ra un'iji (ra mbō'ō, un'ud o n'año k'o ra tsjapud);

d) Ma dyarga jo'o rga uso ngaja k'a ts'iskuama;

e) Ma ra mama k'a un'iji nu jango jmurud nte'e;

f) Ma ra mbedye ra ma mimi na n'año o ra jyes'i zeje; ñe

g) K'o ne'e ra mama k'a mama arkate.

Ma ra nru'u k'a ndixu k'a pjos'udji, dyak'o xira mbos'udji, dya ja xi ra mbos'udji.

K'o munro mama jango ga kja k'a tsja'a, ngek'a ra mama jango ga kjaja k'a ra tsja'a.

7.1.10 k'o ra tsja'a k'a pjons'udji

Yo ndixu k'a pjos'udji ra pjongud zanma zanma in kanasta ñe ra pjoxante ma ra matr'udji k'a yo ts'ib'epji k'o ja ga mama tsja'a in nte'e ñe yo ts'ixorud k'e mama ja go tsja'a ne bepji jango ra so'o moji.

7.2 Ma dyakja ra mbos'ud yo ndixu

Ma ra jong'udji ya kjuarud ñe dya xi na pobri nu te'e ko pjons'ud.

8. K'o ra pjoxte**8.1 K'a ra mama jango ga kja'a k'o pjoxte**

K'a munro arkate ngek'a ra jñānra jango rga pēpjiji ñe ra mama jeko ne jyod'ud, o tsja'a.

8.2 KA RA PEPJI

K'a ra munro arkate nu pjos'ud yo pale, CEMYBS ngejnu ra mandabo.

8.3 Munro arkate k'a us'ud chju'u ñe tēpi**8.3.1 Munro**

K'a munro arkate ngeje yo:

a) Na arkate, k'a ra mbezhi mbépiji nu ra mbos'úji yo nte'e;

b) Na mbépijitrjo, k'a mbezhi nragxinuji kja CEMYBS;

c) Ts'ich'a mbépijitrjo, k'o ri ngeje:

- Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro merio;
- Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro na jo'o dya sodye;
- Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro b'épiji;
- Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro chopjú, ñe
- Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro k'a nu'u jango ga mimi nu b'édyi a Ts'ib'onro.

d) Na nte'e k'a rge ñ'eje kja Arkate munro k'a un'ú kjo p'épiji na jo'o, k'a ngeje k'a na nte'e k'ú b'ú b'ú a mbo'o nu CEMYBS;

e) Na nte'e k'a rge ñ'eje kja yo nte'e o kja ngunxorú; ñe

f) K'a t'ama ñe mama jango rga s'od'ú nu merio nu kja Arkate munro k'o pjos'ú yo nte'e kja ts'ib'onro.

Nziga na nte'e ra jñuns'ú in mbaxante.

Na ra jñuns'úji a mbo'o kja Arkate munro ra nánbáji in chju'u.

K'o ri b'ú b'ú nu kja munro ra nrúráji ñe ra juajnúji pero k'a rge ñ'eje kja arkate munro k'ú nu'u ko p'épiji ngextrjo ka ra k'a ra ña'a.

Ka ra tsja'a k'a munro ngek'o ra mama texeji ma ra paraji nre'e, k'a arkate munro ngek'a me ra juanúk'a.

K'a munro arkate ra zoji nzi go jñi'i zana ma rge jyod'ú.

K'a mbépijitrjo ra un'ú mapjú k'o mama k'a arkate, jñinpa a ante k'e ra chjeji para zoji d'a pa'a.

Mbara so'o ra baleji in jña'a yo nte'e yo b'ú kja munro ri b'ú b'ú k'o pára a nre'e nte'e ne d'aja in nzhángxinuji, ngextrjo ma ni b'ú b'ú anreyo k'a arkate kja mbo'o ante, k'a nte'e k'a ne ñ'eje kja arkate munro k'a nu'u k'a p'épiji na jo'o o k'e peñe angezeji.

Ante k'e ra mamaji ja ye nte'e yo b'ú b'ú kja munro, so'o ra mbitaji, ra jmurúji ye nte'e yo p'ébi nu arkate xopúte o nte'e yo ne ñante kja jñiñi ma ne jyod'ú k'a ra ñaji ñe ra mbaraji ngek'ua ra tsjaji nu jo'o yo b'épiji.

Ra yas'ú na skuama nrexe k'o kjaji ñe k'e munro nu jango ra dyopjúji nrexe k'o o mmaji, ñe k'o kja ra mamaji, ra dyexe nrese k'e nte'e k'o b'ú b'ú nu k'a munro.

8.3.2 Ra xosúji

Ra xosú k'a munro arkate:

a) Ra dyáráji k'a orú pjoxte, ra mamaji ja ra mbos'úji k'a munro ndixu k'a o dyús'ú in chju'u ñe ra mamaji kjo ngek'o so ra un'úji k'o dya kaja nrexe k'o un'úji. K'o ra jyeziji ra ngichi ga

kjatr'k'ua ngek'o dya ri kaja nrexe k'o ri otúji mbara ngichi na ra mbos'úji jero ne jyod'ú na ra mbos'úji mbara dya ra b'ezhiji k'o ra ziji. Ngeje k'a arkate munro k'a ra mama k'o ra unúji pjoxte k'a ndixu k'a dya kaja nrexe in siyens'e;

- b) Ra mama kjo kja ra ngichi k'o d'adyo ndixu k'o ne'e ra mbons'úji k'o ra sopúji k'o dyakja ra mbons'úji ma rga mbórú k'a mbons'ú;
- c) Ra mamaji jama ra ne'e ra potr'peji jango rge pépjiji ngek'ua ra jogú na jo'o k'a b'épji ñe ra ñ'ets'e k'o kjaji ñe k'a b'épji;
- d) Ra mamaji ñe ra nuji jango rga kja'a ma ra mapjú so jñuns'ú baleji jmurúji ñe ra dyátráji na jo'o k'e skuama k'a kis'i in chju'u k'o pjons'úji ñe k'a ra tsjaji jango ga mamaji;
- e) Ra mamaji ñe k'o pepji o jñiñi;
- f) Ra jokúji yo tjurú k'o b'úbb'ú a mbo'o; ñe
- g) K'o nre'e b'úbb'ú nu n'año jña'a.

9 Jango rga tsja'a

9.1 Jango rga pepji nu pjoxte

- a) Nu jango mamaji ja'a ñe ra unúji pjoxte. Nu arkate ts'ib'onro ra mapjú ko na CEMYBS;
 - b) Yo ndixu ra ma jñuns'ú in chjuji nu jango ra mimi k'a konsejabo k'e pjos'ú ye nzhixu a CEMYBS jango ra mimi, jango ra ngana nrexe k'e skuama k'o orúji o ra mamaji k'o ngeje k'a ra unúji k'o ra ma tuji ma ri sozi yeje o dya ri so'o ra moji ra ma kobraji jero nestabo ra ñus'ú skuama k'o j'ejmi k'o mama o ra ma dyarú na skuama kjo ngunte ma ri zodye ra yasú nu skuama jango ra pepji jango ra kjuarú.
 - c) Nu CEMYBS ne pjons'ú jango rga ngara na jo'o ñe nzhixu, ra nu'u k'e skuama k'o ra unú ye ndixu ra ja'a ñe ngeje nrexe k'o pjúrúji ma ga mapjúji.
 - d) Ma ra ma nuji kja in nzumú ye xa o ndixu o dya o mama na jo'o, k'o ra ma nutr'b'ú in nzumú ngek'o nu'u kja pepji na jo'o texe yo nte'e yo pepji p'as'ú nu jango ra mama yo ndixu.
 - e) K'a munro arkate k'a nu'u jango gua pepjiji ngek'ua ra jizhi jango rga pepjiji ra mbo'o, jango ga juajnúji ñe jeko b'ezhiji ngek'ua ra ngichiji nu kja mbos'ú.
 - f) K'a munro ra mama kjo ngek'o ra trunú pjoxte jango gua ra mamaji ñe mo kja'a merio.
 - g) K'a munro arkate k'a nu'u kjo pepji ngek'a ra jizhi k'o ngek'o o ngich'i kja pjoxte ñe ra ngos'ú yo ndixu yo o ngich'i kja pjoxte. K'o dya o ndixu in pjoxte ra ngejinetr'o kja skuama k'o ra nreb'e.
 - h) Nu ndixu k'a ra ngich'i nu kja pjoxte ra unúji k'a skuama dya be kjobú na nojo (t'andant'ú), ra unúji nu jango ba unúji o un jango ra ma na k'a munro arkate k'a nuk'o pepji yo nte'e, nu ra ma kats'ejí k'a skuama ñe ra nganaji k'a skuamaji nu kis'i k'o pezhe ne in skuamaji nu kuatr'ú in jmichaji, k'o jñi'i zana k'o ra nreb'ejí a ro xipjiji kjo o ngich'iji o iyo.
- Ma dya ra so'o ra ma'a pork'e na sodye ka arkate munro ra ma sokúji kja in nzumú k'a ts'iskuama dya be kjobú na nojo (t'andant'ú).

i) Nu b'os'i ra un' k'o ndunte d'a mbos' k'a b'ub' k'o ra si'i ra un'ji ma ra jizhiji k'a skuama dya be kjob' na nojo (t'andant') ñe skuama nu ba eje in jmicha k'a na nru kja ra un'ji, nu jango mama k'a arkate munro k'a un' kja na jo'o; ñe

j) K'a munro k'a pepji ra jmut' k'a munro yo ndixu.

Dyakja ra un'ji pjoxte ma ra dyá'ji k'a mamaji k'a un' n'ako jmur' nte'e ye pjoxte o ma naño k'o ri kja ka yo nte'e yo resibo pjoxte.

Ma dya so'o ra ma tu'u k'o ra un'ji k'a ndixu so'o ra xos' nu skuama nu ra mama kjo ngeje k'a ra ma tu'u k'o ra un'ji. Ra jizhi k'a ts'iskuama k' nu kuatr' in jmicha angeze. Jñitrjo k'a so'o ra ma dyá'ji in chju'u k'a ndixu o nziyo k'o ra jyod', k'a munro k'a nu'u kja pepji ngek'ua ra nu'u ñe skuama na jñi' nu nziyo.

Ma ra b'ezhiji k'a ts'iskuama dya be kjob' na nojo (t'andant') k'a menskuama ra mama nu jango un'ji ye ts'iskuama nu consejabo k'e pjos'ji nu nrixu, ngekua ra un'ji k'a xi d'aja CEMYBS.

9.2 Ma ra pot' yo ndixu

Ma ra mbedye pork'e mama na skuama k'a munro arkate ngekua ra potr'p' yo chju'u nu jango ra jñasb'e in chju'u yo ndixu yo teb'etrjo k'a nre'e nu mbos' ñe jñuns' nzi na ndixu k'u dya pes'i nu mbos'.

K'a arkate mama k'a pepji ra xipji k'a munro nte'e k'o a potr'p'ji ñe ra un'ji na pjoxte nreze ma ra ngichiji nu kja mbos', jango ga mindya k'a merio.

10. Nu jango ga mama yo munro

Nrexe k'e munro k'o ra pepji na jo'o ñe ra un'ji k'o ne jyod' ngek'ua dya ra pom' k'o kja s'od' o ra jyas' ka k'o n'año b'epji k'o ximi pjos'ji k'o nte'e kja jñiñi o k'o kja'a nu arkate.

Nu munro CEMYBS nu consejabo ñe pjos' nu nrixu so'o ra dyedyi yo b'epji k'o yo pepji kja jñiñi ngek'ua ra pjos'ji ra pepji nu ra un'ji mbos', nzi ga kja'a k'o mama jango s'od'ji merio ñe ye t'angunxor' ne k'o n'año nzum', ngekua ra dyá'ji na jo'o ye skuama k'o nu mbos' ye nte'e yo pjos'ji ñe ra jmur'ji yo nte'e mbara jichi jeko ra tsjabi kja jñiñi.

Nu munro CEMYBS nu consejabo nu nrixu ñe pjos'ji so'o ra kaxante k'o mamaji ma jmur'ji ngek'ua ra tsjaji k'o mama k'a munro k'a pjons' na nrixu.

11. Jango rga ngichiji yo nte'e

Ma ra pepji ñe jango rga ppepji nu kja mbons' teb'ej k'a munro k'o me yo nte'e k'o nreri menzum' nu kja munro arkate.

K'e nte'e ra tr'un' pjoxte, ra pjoxanteji kja jñiñi ma ra matr'ji ñe yo n'año munro k'o ne ñ'eje kja ngunxor' ñe jñiñi.

12. Jango rga mama

12.1 K'o d'año jango ra mama

Ra pjotr'ji jango ga kja nu mbos' jango ga mama nu tjur' jmu'u ñe jango rga ma mama k'a munro nte'e.

K'e jña'a o tjurú k'o mama jango rga pepjiji je ra mbedye kja t'askuama nu ña'a k'a arkate k'e kja jeb'i nu munro k'o pjons'ú nte'e ñe k'o ja j'ú nzhixu k'e pjons'ú nu CEMYBS.

Jango ga mama k'e jña'a k'o kis'i kja ts'ijña dyech'a jñincho (18) tjurúji, texe k'e, xiskuama k'o rga jyod'úji mbara ra mamaji k'o kjaja nu pjons'ú o nte'e, ra mama ye jñaya:

"NUJNA B'OS'ÚTE DYAK'O IN TSJAJA, DYA PESK'O RA NU'U YO JMURÚ TE'E. DYA SO'O RA USAJI N'AÑO B'EPJI NU JANGO DYA PJOS'ÚJI NTE'E K'A DYARGA JO'O RGA PEPJI NUBA B'OS'ÚRE RA WENCHIJI ÑE RA MATR'ÚJI KJA ARKATE JANGO GA MAMA K'A TJURÚ JMU'U"

12.2 Matr'ú nte'e

Nu matr'ú nte'e ra un'ú k'a arkate a ts'ib'onro, ko k'a pjons'ú ye nzhixu ñe k'e munro k'o ra náda nu munro arkate jango ga kja'a k'a merio.

13. Jango rga ñ'etse

Nu munro CEMYBS nu pjons'ú nzhixu ra ngaja k'a xiskuama nu kis'i in chju'u yo ra mbos'úji jango ga mama ko kis'i kja xiskuama ts'ijña dyech'a yeje (12) tjurú jmu'u nu mama jango ga pepjiji ne jango rga mbaraji k'o tsja'a a ts'ib'onro ñe yo jñiñi.

14. T'epi

Nu munro CEMYBS nu pjons'ú nzhixu ra nu'u nu b'epji mbons'ú, jango ga mama k'e jña'a k'o tsja'a ngekua ra mama k'a munro nrexé k'a ja'a ma ra jmurúji.

15. Jango ra tsjaji nguenrra

15.1 Jango rga tsjaji nguenrra a tji'i

So ra tsjaji ngenrra zo ri ngextjo a xes'e, k'a ra nu'u k'ú CIEPS k'a ra jok'ú na jo'o ra tsjaji ra b'epji k'o mbons'ú.

15.2 Kjap'úji nguenra k'o a pjong'úji

K'a munro CEMYBS k'a pjons'úji nzhixu ra mama ja ga kja'a k'a a pe gi ñe k'o nte'e k'o pjons'úji tsjema tsjema k'o kja munro nu CIEPS.

16 Nu'u, janga kja k'a ra tsja'a ñe taka

Nu nu'u, ja ga kja'a k'a ra tsja'a ñe janra k'o un'úji mbons'ú, ra mimi k'a Organo nojo k'ú ra nu'u a ts'ib'onro, k'a arkate munro k'a ne ñeje a ts'ib'onro k'a nu'u kjo pepjiji ñe jmut'ú CEMYBS.

Yo nre'e a mbo'o na munro nu pjons'úji ye nzhixu nu jango ra nuji jango rga un'úji k'o pjoxte yo nte'e yo ra tr'un'ú.

17. Map'ú ñe mama k'o dya jo'o kjak'úji

K'o dya neji, mamaji k'a dya ga ja'a k'o tsja'a, nu un'úji pjoxte ñe jango ga un'úji ye pjoxte, so'o ra nu'u k'e nte'e k'o un'úji pjoxte o k'e nte kjo jñiñi ga kjaba:

a) Ra dyop'úji k'o neji:

Nu jana katr'b'aji jeb'i nu ra pjotr'úji pjoxte o nu ra mimi in ngunb'e gi k'a munro k'a pjons'ú nzhix'ú k'a CEMYBS.

b) Kja ña'a na je'e :

Kja munro CEMYBS pjos'ú nzhixu kja pezhe 01 800 823 8580, ñe kja nengumá k' arkate ts'ib'onro (CATGEM), nu jango dya ra ts'otr'ú 01 800 696 96 96 a nre a B'ondo o 070 a Zúmi.

c) Kja dyopjú t'ezi:

K'o b'ub'u kja ne korreo elektroniko futuro.grande@edomex.gob.mx, ñe www.secogem.gob.mx/SAM

d) Mats'e

K'a munro mbo'o nu CEMYBS, ñe k'o ngunarkate k'o nu'u kjo pepjiji kja jñiñi ñe k'a enbi in b'epji k'a munro k'a ne ñ'eje merio kja ts'ib'onro.

K'O E JÑA'A K'O RI B'EZHI

NAJA. Jizhiji nu xiskuama ja rga pepjiji kja in t'axiskuama nu arkate "Gaceta de Gobierno".

YEJE. Ye jñaya ra tsjajiya k'a na yeje na pa'a ma ra jizhiji nu kja in taxiskuama "Gaceta de Gobierno" k'a arkate ñe ra mintr'inu ma dyak'o ra potr'púji nu jango ra unúji pjozte.

JÑI'I. Ra pjongú na xiskuama ko ra mama yo jña'a ko kuatúba kja ne "Gaceta de Gobierno"

NZIYO. Mo ra unú yo pjenda pjons'úji ra unú ngextjo mo kja'a merio kja b'epji.

TS'ICH'A. Textjo ko dya mama nu xiskuamajnu ra so'o ra mama ja ba ra tsja'a nu munro

A Jñiñi Zumi Lerdo, nrajñiñi, ts'ib'onro k'a be 28 ne pa'a, ne ot'ú zana ne kjé'é 2013.

JMU'U MARÍA MERCEDES COLÍN GUADARRAMA
NU BOKAL KJA NE NGUMÚ NDIXU K'O PJOXTE

Yaxü

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Mazahua:
Lic. Alicia Cruz Hernández
Mtro. Antonio Romero Hernández (Rúbricas).

JMU'U RAFAEL DÍAZ BERMÚDEZ, K'Ú NGEJE K'Ú B'EPJA VOKAL K'Ú O ÑEMEJE KJE NE KONSEJU NGEKWA RA PEPIJI TEXTJO K'O E TE'E K'O KARA KJA NE TS'IMEB'ONDO, K'O MAMA NE 3 TS'IBEPJI XI, 5, 6, 10, 11, 17 TS'IB'EPJI IV ÑE 18 NE JANGO GA PEPIJITJO NA ZEZH KJA NE TS'IB'ONDO, TS'IB'EPJI XI, 8 TS'IBEPJI III, 19, 20, 21, Y 26 K'O NAD'A NE TJURÚ JANGO GA PEPIJI KJA NE TS'IB'ONDO; 12 TS'IB'EPJI XXVIII TJURÚ K'O O ÑOMEJI K'Ú CHJU'Ú KONSEJU ESTATAL PARA EL DESARROLLO INTEGRAL K'O OT'Ú E JÑIÑI KJA NE TS'IB'ONDO ÑE 10 TS'IB'EPJI XIII K'Ú NAD'A A MBO'O, ÑE

K'O MAMA

Ka nu b'epji nu árkate nu ts'ib'onro, ne k'a ra tsja'a na zakjá na jo'o nujoyo tee yo b'ub'u a ts'imbonro, k'a ra dyaraji ñe ra nu k'a ra moji ga ma xoñi ngege k'o ne'e nu ra pepjiji kja ne ts'ib'onro.

Ngwa ne tsjé'é 2007, ne jmute k'o b'ub'u kja ne Ts'ibondo, k'ú ra tsja'a ne Consejo Estatal ngekwa ra pjozteji texe k'o jñiñi k'o b'ub'u kja ne Ts'ib'onro, o tsjaji d'a b'epji k'ú chju'ú pjozte d'a ts'it'i jñatjo,

ngeje k'u ra mboxu e jñonu e ts'it'i ñe e ts'ixut'i jñatjo ñe hñähñu k'o pes'i ts'ich'a ñe dyech'a ts'ich'a kje'e k'o ot'u xoruji kja nguxoru ne Ts'ibondo, ra unuji d'a b'os'i e jñonu, ñe textjo k'o ra jnu'u ngekwa zo'o ra xoruji, ñe e chopju e b'itu, k'u ngeje k'o ra mbostejí; ngeje k'o nad'a ne xiskuama.

K'u Ts'ibondo mama kja in nzum k'o b'ub'u k'u ra mboxu e jñonu o mama ne Consejo Nacional de Evaluación de la Política de Desarrollo Social (CONEVAL), ra pepji mbara dya tjoru e jñonu texe yo te'e.

K'u mama kja in nzuu k'o pjoru e ts'it'i K'u chju'u Fondo nu Nasio Unida (UNICEF), ngwa ye ts'ixut'i, ye ts'it'i jñatjo hñähñu ñe yo xo na najo Ngeje yo dya pes'i in b'epji ñe pje ra ñonuji.

K'u nu 20.3% yo ts'it'i ke pes'i 3 a 15 tsje'e kja n ene Ts'ib'ondo a B'ondo dya pa'a kja ngunxoru, nza kja mama nu Instituto Nacional de Estadística y Geografía (INEGI).

Nu b'epji k'u mama ja nzi te'e b'ub'u ka in nzum 2010 k'u o pjongu nu INEGI, kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo mama k'e kara 23,104 ts'it'i k'u pes'i 3 ñe 14 kje'e ko ñaji na jña'a ko dya ngeje jñangicha, ngeje 0.7% texe yo t'i'i ko in menzum kja ne Ts'ib'ondo, ñe 1.49% ngeje texe yo ts'it'i ko ñaji na jña'a, ngeje nu jñiñi 11 ko ñaji.

K'u d'a k'o ra tsja'a ne b'epji ri ngeje k'u ra xoruji, ngekwa ra mbaraji na jo'o k'o ra jichiji, ngekwa ra mbaraji textjo k'o jizhiji kja ne ngunxoru, ximi dya ra mbedyoji kja ne ngunxoru, ngekwa ra mimiji na jo'o.

Ma ra tsja'a na jo'o ne b'epji pjoxtje d'a ts'its'i jñatjo hñähñu, k'o o mburu mi dyote d'a zana k'u mi kje'e 2009 k'o o pjos'uji kja ne xiskuama k'u chju'u Gasete Ne jmu'u k'o mama textjo k'o ra tsja'a, k'o o pjos'uji mi jñite d'a pa'a k'u mi zana naja k'u mi tsje'e 2012 k'u ne xiskuama, k'o o ñomuji, jango mi mama k'o pjoxtje, ñe k'o mi mama kjo ngeje k'o ra mbos'uji.

K'o ra mama kjo ngeje ñe k'o ra jñanda, k'a o ñaji CAS/APADRINA/SE/001/2013/001 k'o o mamaji ma mu jmuruji mi ot'u b'epji ma mu jmuruji, ku nu pa'a dyech'a jñincho pa'a nu naja zana 2013, o mamaji k'o o nguji k'o zo'o o kuat'uji kja ne xiskuama 21506A000/RO-006/2013, k'u mi jingua 23 nu ot'u zana 2013, ne T'ab'epji k'u chju'u Direkion textjo ne B'epji k'o mama ne jmu'u k'o nad'a ne k'o jango ga pjoxtje kja ne Ts'ib'ondo, o mama ro pjoxtje, ngekwa ri nu ujme ra mbaraji ne xiskuama ra mamaji:

NU K'O O MAMAJI K'O E JMU'U K'U KJA O ÑEMEJI NE KONSEJO ESTATAL K'U RA PEPJI TEXTJO YE JÑIÑI KJA NE TS'IBONDO, NGEKWA RO ÑOMUJME NE TJURU NE K'U MAMA PJOXTJE TS'IT'I JÑATJO.

K'O MAMA NE B'EPJI JANGO RA PEPJI RA PJOXTJE D'A TS'IT'I JÑATJO

1. Textjo k'o ra tsja'a

1.1 Textjo k'o b'epji

Ne b'epji k'o ra tsja'a jango ra mbons'uji d'a ts'it'i jñatjo k'u ngeje k'u ra ñonuji na punkju k'o ne ts'it'i ñe e ts'ixut'i k'o pes'i ts'ich'a ñe dyech'a ts'ich'a tsje'e k'o paji kja ne ngunxoru kja ne Ts'ib'ondo k'o ra unuji d'a b'us'i e jñonu, k'o jango ra yaxu in xiskuama ñe e chopju k'o ra ndomuji in bit'u xoru.

Ne b'epji sòsò ra tsja'a pjoxtje k'o pepji kja ne ts'ibondo ñe k'o pepji kja ne jñiñi, k'o pjezhi, k'o janda jango ga ñemeji ye jmu'u kja ne Ts'ibondo, ngekwa ye ts'ixut'i ñe ye ts'it'i jñatjo sòsò ra mimiji na jo'o, xo sòji ra xoruji ngekwa ra ngaraji na jo'o.

1.2 Sòsò ra tsja'a

K'o ra pes'iji e jñonu, ra xoruji ñe dya kjo ra zad'u

2. k'o mama yo jña'a

Ngekwa ra sɔ'ɔ ra tsja'a yo tjuru, ñe ra dyaraji:

Pje ra mbos'uji, texe ko ra unu ñe yo merio ko ra mandaji yo te'e ko nesta kja ne b'epji ko kjaji pjoxta ko chju'u Pjons'u na ts'it'i.

K'o ra mbos'uji, k'o ri ñeje ne bepji d'a b'us'i jñon u, k'o ra yax u kja in nguxoru, e chopju k'o ra ndomuji e bito ñe k'o ra mama k'o en ngicha k'o nu'u ne bepji ñe ra jñandaji.

B'us'i jñonu, textjo k'o e jñonu k'o unuji k'o e t'i'i k'o bepji Pjoxte d'a ts'it'i jñatjo.

CEDIPIEM, ne Konsejo Estatal k'u ra pepji textjo ye jñiñi kja ne Ts'ibondo.

CIEPS, k'o ni pjezhi jod'u ñe k'o kja'a t'on u jango ga mimi na jo'o ye te'e.

K'o pezhi, k'o pezhi kjo ngeje ñe k'o ra janda kjo b'ejmi ra tsja'a ne b'epji, Pjoxte d'a ts'it'i jñatjo.

K'o ra tsja'a ne b'epji, k'o pepji kja ne Konsejo k'o en jñiñi kja ne Ts'ibondo.

Jango ra nu'u k'o ra tsja'a, ñe ra jñanda k'o b'epji Pjoxte d'a ts'it'i jñatjo.

Ne tjuru, nu tjuru ko b'epji ko tsja'a pjoxta kja ne Ts'ibondo.

K'o jus'u in chju'u, k'o ne'e ra juns'u in chju'u k'o ne'e ra mbos'uji k'o b'epji k'o mama k'u chju'u te'e k'o na nojo pjoxta d'a ts'it'i jñatjo.

Ja ra unuji yo ko pjenda pjos'uji, nu jeb'i o nu baxtu ko ra pjons'u nu te'e ra ma tu'u nu chopju ko ra mbons'uji.

K'u ndakjimi, ngeje k'o e te'e k'o Pepji kja Ts'ibondo jango kjaji ñante ñe kja ne jñiñi k'o ne'e ra mbos'u ye te'e ñe e te'e k'o ju'u e chopju ñe k'o ne'e ra mbos'u k'o e chopju k'o xi ju'u.

Nu k'o ra mbons'uji, textjo k'o e te'e k'o ra mbos'uji k'o b'ub'u kja ne ts'ib'ondo k'u a eje kja ne b'epji pjoxta d'a ts'it'i jñatjo.

K'o dya pes'i pje ra ñonu, k'o dya pes'i b'epji, k'o dya xi pes'i e chopju k'o ra ndomu d'a b'us'i jñonu.

K'o e b'epji, k'o bepji k'o mama Pjoxte d'a ts'it'i jñatjo.

Bepji Jango ga pepjiji, k'o b'epji k'o ra tsja'a ne jmu'u ngekwa ra ju'u ñe ra unuji textjoji, ngekwa ra unu ñe ra mbos'uji e chopju, ngeje k'o ra dyaraji nza kja mama yo tjuru.

Yo tjuru, k'o mama yo tjuru nu b'epjiju.

Jango ga tsja'a, k'o b'epji k'o mamaji ngekwa ra mboruji textjo k'o unu ne b'epji.

K'o oru, k'o ra unuji ne ts'ixut'i ma iyo ne ts'it'i k'o e te'e k'o o juns'u in chju'u k'u in nana, in tata, ngekwa ma ra ñemeji ri ngeje k'o ra ju'u k'o e chopju.

K'u pjoru ne ts'it'i, ye te'e k'o pjoru ye ts'it'i na dya b'ub'u k'u in tata o nana.

Ma dya ra tsja'a k'u b'epji, ma dya ra tsja'a na jo'o k'u b'epji, ma ra tsja'a sante, ra ma ndoru k'o e chopju.

3. k'o ra tsja'a

3.1 textjo

Ra jogu k'o ñonu ñe ra maji kja ne ngunxoru k'o e ts'it'i ñe ts'ixut'i jñatjo k'o pa'a kja ne ot'u ñe kja na yeje ngunxoru k'o b'ub'u a B'ondo k'o dya ju'i e chopju, k'o dya xi ju'u pje ra ñonuji, ri ngeje k'o ra unuji e b'us'i e jñonu, k'o ra yaxu in xiskuama ñe e chopju.

3.2 K'o mama

a) Ra unuji d'a b'us'i jñonu zanma, zanma k'o e ch'i'i k'o mama ne b'epji, mba ra pes'iji jñonu texe yo pa'a.

b) Ra unuji k'u ra yaxu ye ch'i'i ma ra mburu ne xoru;

c) Ra unuji k'o e ch'i'i textjo k'o e chopju ngekwa ra ndomuji e b'itu ngekwa ra sòø ra ma'a kja ne ngunxoru ñe xi ri chjetjoji;

d) Ra mboruji textjo k'o o tsja'a kja in jñiñiji, ñe ra pjoxteji texe k'o e te'e jñatjo, ra pepiji textjoji k'o pepji kja ne jmu'u kja ne ts'ib'ondo, a jñiñi ñe k'o te'e k'o ximi ju'u e chopju; ñe

e) Ra xipji textjo k'o pjoru ñe k'o in tata k'o e t'i'i k'o ra unuji kja ne xoru.

4. Ja ngekwa ra pjoxteji

4.1 K'o e te'e

E ts'ixut'i ñe e ts'it'i jñatjo k'o b'ub'u kja ne Ts'ib'ondo.

4.2 K'o e te'e k'o ra mbos'uji

E ts'ixut'i ñe e ts'it'i jñatjo k'o dya ju'u, k'o dya xi mi pes'iji pje ra ñonu, k'o ximi xoruji dya kja ne ot'u ñe yeje ngunxoru kja ne ts'ib'ondo.

4.3 Textjo k'o e te'e

Ts'ixut'i ñe ts'it'i jñatjo k'o pes'i 5 ñe 15 tsje'e, k'o dya ju'u pje ra ñonuji na punkju ma iyo e jñonu, k'o xoruji kja ne ngunxoru ko ot'u ñe k'o na yeje kja ne Ts'ib'ondo.

5. Ja ngekwa sat'a

Ne b'epji ra mbos'u k'o e ts'ixut'i ñe e ts'it'i jñatjo, k'o dya ju'u pje ra ñonuji k'o b'ub'uji na je'e o jñiñi ko bextjo b'ub'u kja ne ts'ibondo, k'o ra mama ne b'epji ñe tjuru.

K'o e jñiñi jango ra zat'a ne b'epji, ngene textjo k'o o tsja'a ne CIEPS, ra sòø ra mama kjo ngeje k'o ra mbos'uji, jango ga mama ne tjuru.

6. Pjoxteji

6.1 K'o ra pjoxteji

K'o ra pjoxte k'o mama ne b'epji, ra unujitjo:

6.1.1 K'o unuji

a) D'a b'us'i jñonu texe yo zana;

b) D'a b'us'i na ni ngwara ne kje'e ne zana dyech'a yeje, jango ga mama ne tsje'e; ñe

c) Ra unji tsjema textjo k'o jango ra yaxji, k'o ra un ma ni mburi ne tsjexori.

6.1.2. k'o e chopji:

K'o e chopji k'o ra unji ngeje k'o ra ndomji e b'itu.

6.2 Ja nzi k'o ra unji

Nu k'o e chopji ra un ne jmu'u ne Ts'ibondo, ra ngeje ne CEDIPIEM, k'u ngeje nu ra un nde'e k'o e chopji, nu k'u dya nde'e ra un ne ndekjimi. k'o e chopji ngeje k'o toji.

K'o e chopji k'o ra un ne jmu'u ne Ts'ibondo ra ngeje k'o unji tsjema, tsjema.

K'o ra un ye ndakjimi ra ngeje k'o ri toji ma nde'e zana k'o pepji kja ne ts'ibondo, kja ne jñiñi, ñe k'o un k'o dya e te'e tsjema, tsjema, ne CEDIPIEM ra s'ø'ø ra tsjap'u ra yaxji d'a xiskuama jango ri mama jango ra unji k'o e chopji.

K'o e chopji k'o ra t'un k'o e te'e k'o ra ndomji el b'itu ri ngeje 1,200.00 (ra jyad'ji ra nde'e) nu k'u ot'u ra ngeje 750.00 ma ra mburi ra xori, nu k'u ra bezhi 450.00 kja ra unji k' u na jñi'i zana mo kja'a xori.

7. Jango ga unji

7.1 K'o te'e ra mbos'ji

7.1.1 Ñe k'o ri ba ejeto

K'o ra mbos'ji k'o a b'ub'u kja ne b'epji ri b'untjo a mbo'o, k'o ri ngeje textjo k'o mama k'e tjuri.

7.1.2 Kjo ra ngeje ñe k'o ra jyod'u

Nu k'o ra un ne pjoxte ra nesta ra pes'i yo jeb'ijnu:

- a) D'a ts'ixut'i ma iyo d'a ts'it'i jñatjo k'o ri pes'i ts'ich'a a iyo dyech'a tsje'e, k'o dya ri jji pje ra ñonji;
- b) Ri xori kja d'a ot'u ma iyo kja na yeje nguxori kja ne Ts'ibondo;
- c) K'o in tata ma iyo k'o ri pjori ra yaxji d'a xiskuama jango ri mama k'u ra pjoxteji;
- d) Ri ngextjo k'o k'o ra tsja'a k'o e b'epji ngekja k'o in nanaji, in tataji, ma iyo k'o pjori k'o e ts'it'i; ñe
- e) Ñe k'o ra mama k'o pjori ne b'epji.

Ximi ra jizhiji k'o in xiskuama:

- a) K'o in xiskuama k'o unji kja ne ngunxori;
- b) K'o in xiskuama jango juns'u in chjuu;
- c) K'o in xiskuama ne CURP, k'o ot'u xiskuama;
- d) D'a jmicha k'o ts'ike;
- e) K'o in xiskuama jango b'ub'ji; ñe

f) K'o in xiskuama k'o in tataji, in nanaji, ma iyo k'o pjorɔji.

K'ɔ b'epji ra mbos'ɔ d'a ts'ixut'i, ma iyo d'a ts'it'i jñatjo k'ɔ b'ɔb'ɔ kja ne ngumɔ, ma ra mama k'o pjezhi ra sɔ'ɔ ra mbos'ɔ e yeje t'i'i.

Texe k'o mama ne xiskuama ra jandaji ñe ra zopjɔji jango ga mama ne tje'e, kjanu ra jizhiji textjo k'o e te'e k'o pepji kja ne jmu'u ts'ib'ondo, jñiñi, ñe k'o mama ye xiskuama jango ga ngaraji.

7.1.3 Kjo ngeje k'o ra mbos'ɔji

Ot'ɔ ra mbos'ɔji k'o e ts'ixut'i ñe e ts'it'i jñatjo k'o ot'ɔ o jɔs'ɔ in chju'u, ñe k'o mama ne tjurɔ, k'o ri mama:

- a) K'o dya ri pes'i in tata, in nana, ma iyo nza yeje;
- b) K'o pes'i e yeje kjuarma;
- c) K'o b'ɔb'ɔji kja ne jñiñi (43) jango d'a jara e ngumɔ k'o na jo'o;
- d) k'o ra mama k'o jmute;

7.1.4 Jingwama ra jɔns'ɔji in chju'u

K'ɔ nana, ne tata, ma iyo k'ɔ pjorɔ ne t'i'i, ra jizhiji jango o mbedye k'ɔ b'epji k'o pjoxte e te'e.

K'o mama ne tjurɔ ma a ngwarɔji o jmutɔji k'o e xiskuama k'o unɔ k'o in tataji, ñe ma ra mamaji, ja kuarɔ k'o in b'epji jango jɔns'ɔ in chju'u ye ts'it'i.

Textjo k'o e te'e k'o o dyorɔ ne pjoxte, dya ra ngontjɔ, dya ximi ra unɔji k'o e pjoxte.

7.1.5 K'o e xiskuama k'o ra yax ɔji

- a) K'o e xiskuama jango ra yaxɔji in chju'u;
- b) K'o e xiskuama k'o te'e k'o ra unɔ ye chopjɔ;
- c) K'o e xiskuama jango ri mama ra jɔnkɔji k'o e chopjɔ;
- d) K'o xiskuama ko mama ra so'o ra pjons'ɔji texe yo te'e;
- e) K'o xiskuama k'o mama ra mbos'ɔji, ñe
- f) K'o ra mama texe k'o e jmute.

7.1.6 jango ba eje k'o e chju'u

Ne CEDIPIEM ngeje k'ɔ ra tsja'a ne xiskuama jango ri jɔns'ɔ k'o e chju'u, jango ga mama k'ɔ tjurɔ k'o ra jizhiji ñe ra ñetjeji k'o b'ɔb'ɔ kja ne ts'ib'ondo, ne jñiñi, ñe k'o mama k'o d'a xiskuama k'o jmutɔ'epji kja ne ts'ib'ondo, ñe texe k'o tjurɔ k'o o jizhiji kja ne b'epji.

7.1.7 K'o ra mbes'iji k'o ra mbos'ɔji

- a) Zanma, zanma ra unɔji d'a b'us'i jñonɔ;
- b) Ra mbos'ɔji k'o ra yaxɔji kja in xiskuama ma ra mburɔ ne xorɔ;

- c) Ra unuji e chopju a ma mburu ne xoru textjo ne jñi'i zana;
- d) Ra juji d'a b'us'i ma zana dyech'a yeje zana, jango ga mama ne tjuru; ñe
- e) Ra jñandaji na jo'o ye ts'it'i jango ga mama ne tjuru.

7.1.8. k'o ra tsja'a k'o ra mbos'uji

- a) A ma'a kja ne ngunxoru textjo yo pa'a;
- b) Ra mboru k'o unuji; ñe
- c) Dya ra jyeziji k'u ngunxoru.

7.1.9 k'o ra tsja'a ne nana, ne tata ma iyo k'u pjoru

- a) Ra tsja'a ne t'onu ne b'epji pjozte d'a ts'it'i jñatjo;
- b) Ra jizhi k'o e xiskuama nza kjamama ne tjuru;
- c) Ra unu k'o e jña'a ma oruji;
- d) Ra yaxu k'o e xiskuama ma ra unuji k'o pjozte;
- e) Ra ndomuji textjo k'o ni jyodu;
- f) Ra jnusp'u in chju'u k'o e ts'it'i kja ne ngunxoru;
- g) Ra xipji, k'o e jmu'u ma dya unuji k'o pjozte;
- h) Ra tsja'a texe ko kjaji kja ne ngunxoru kja pa'a xoru nu xorte;
- i) Ra xipji k'o e ts'it'i k'o unuji k'o pjozte ra xama k'o in jña'a, kijñi, ngekwa ra neji k'o in jñaji k'o ñaji kja ne ts'ib'ondo ñe ne b'ondo;
- j) Ra unu kja ne ngumujmu ma zana nzincho zana, d'a xiskuama jango juns'u k'o xoru ne ts'it'i, jango ri mama pje kich'i k'u t'i'i; ñe
- k) Ñe k'o mama ye jmu'u.

7.1.10 K'o ra tsja'a ne ndakjimi

- a) Ra yaxu d'a xiskuama jango ra mama k'u ra pjozte;
- b) Ra unu na jo'o k'u chopju k'u pjozte;
- c) Ts'igi unu k'o pjozte e chopju e ts'it'i nza kja ya mi mama jagua ra unuji;
- d) Ra ma zogu k'o e xiskuama zanma, zanma, jango ri mama k'o pjozte; ñe
- e) K'o ra mama k'o e jmu'u.

7.1.11 Ma dya unuji

- a) Ma k'o mamaji dya bejmi mba ra unuji;

- b) Ma dya ra tsjaji k'o mama nu pezhe 7.1.8 ñe 7.1.9. k'o tjurũ;
- c) Ma b'ũb'ũ e yeje pjozte, ñe ma dya ra mama k'o in tata, in nana , ma iyo k'ũ pjoũ;
- d) Ma dya ra ndomũji k'o mama kja pjozte, ñe ma jandaji d'a partido;
- e) Ma dya ja mimi kja in menzumũ; ñe
- f) K'o ra mama ne tjurũ.

7.1.12 Ra zad'ũji k'o pjozteji

Dya ja ra mbos'ũji

- a) Ngeje k'o mama ne a) ñe b) ne pezhe 7.1.8; k'o jũns'ũ a), b), c), d), ñe e) k'ũ pezhe 7.1.9; a kjanu k'o jũns'ũ c) ñe d) k'o pezhe 7.1.11, dya ra unũ k'o pjozte, ma kja ra tsja'a t'onũ; ñe
- b) K'o ra mama k'o e jmu'u.

Ma dya xi ra unũji

- a) K'o mama kja k'o jũns'ũ kja ne e) k'ũ pezhe 7.1.8 a kjanu ny jña'a a) ñe e) nu pezhe 7.1.11 dya xi ra unũ pjons'ũ; ñe
- b) k'o ra mama k'o e jmu'u.

Ma ra ndu'u k'o pjos'ũji, ñe ma dya kja ne'e dya xi ra unũji.

K'ũ ngumũjmu ngeje k'ũ ra mama.

7.1.13 k'o t'ot'ũ k'ũ ra mbos'ũji

K'ũ pjons'ũji ra ma'a kja ne ngunxorũ, ra b'ũb'ũjnu ma kja ra ngwarũ.

Nu in nana ñe in tata xo so'o na b'ezo ko pjoũ nu t'i'i ra tsjaji ko nesta mba nu t'i'i ra ma'a kja ngunxorũ ñe ra unũji ñoñũ na jo'o.

7.2 Ra jñandaji k'ũ pjos'ũji

Ra jñandaji ñe ra unũji asta ma ya ra ngwarũ ra xorũji.

8. K'o ngumũjmu k'o pjozte

8.1 K'o ngumũjmu jango ra tsja'a

K'o e jmu'u ngeje k'o ra mama jango ga dyat'aji ne b'epji.

8.2 K'o ngumũjmu k'o ra tsja'a

Ne ngumũ ne CEDIPIEM ngeje nu ra tsja'a ne b'epji.

8.3 Textjo k'o e jmu'u

Ngekwa ra tsja'a ne pjozte ra ngeje ye jmute k'o ra jña'a ne b'epji ngejyo ra mama jango ga tsja'a ne b'epji.

8.3.1 k'o jmurũji

K'o e jmu'u ra ngeje yo:

- a) D'a t'ajmu, k'u presidente, k'u ri ngeje k'u ra mbedye kja ne Sekretaria ne Desarrollo Social;
- b) D'a ts'ijmu, k'u ri ngeje k'u jmu'u kja ne CEDPIEM;
- c) E jñi'i k'o ra jñanda, k'o ri ngejeji:
 - D'a b'ezo k'u r'i b'ub'u kja ne Sekretaria de Desarrollo Social;
 - K'u ra para jango jnru k'o e chopju;
 - D'a k'u ri pezhi k'u ngunjizhiji;
- d) K'u ri pezhi kja ne Sekretaria ne Kontralaria k'o e jmu'u.

Textjo k'o ri pjezhi ra tsja'a d'a xiskuama, kjo ngeje nu te'e k'o ra mbos'u ma d'a ra b'ub'u.

Textjo k'o jmuru ra dyemeji jango ra ñeji k'o o mama k'o e jña'a a xoñi.

Textjoji k'o pjezhi ra jmuraji na jñi'i zana, ma ñaji. Ma b'ub'uji textjoji k'u t'ajmu, k'u pa'a kja ne Kontralaria, ñe k'o pjezhi, k'o ra mamaji ngeje k'o ra pas'uji in dye'e, ma dya ra ngemeji na jo'o ra ngeje k'u t'ajmu nge k'u ra mama.

8.3.2 k'o s'o'ø ra tsjaji

K'o s'o'ø tsja'a k'o jmuru te'e ra ngeje:

- a) Ra mama k'o ngeje k'o ra mbos'uji ñe ra tsja'a k'o e chopju ko nesta;
- b) Ra mamaji k'o tjuru ñe ra mamaji jango ga ndomuji k'o unuji kja ne B'epji;
- c) Ra mamaji jango ga unuji k'o pjozte;
- d) Ra tsjaji d'a b'epji jango ga unu k'o e chopju, nza kja ya kja'a chopju;
- e) Ri ngeje k'o ra mama ja nzi e chopju k'o ra unuji textjo yo b'epji;
- f) Ra mbaraji ja nzi e chopju unuji tsajma, ñe ra tsjaji k'o ra mbaraji;
- g) Ra tsjaji jingwama ra unuji k'o e chopju;
- h) Ngeje k'o ra mama ja nzi e chopju ra ch'unu; ñe
- i) Ñe k'o mama k'o dya xiskuama.

Textjo k'o jmuraji kja ne b'epji k'o ña'a ñe k'o pas'u in dye'e, k'o e t'ajmu ra ngetjo k'o in jña'a. Textjojni ra mamaji pje ra tsjaji.

Nu k'u ts'ijmu ra ngeje k'u ri t'unu d'a xiskuama ma ra jmuraji, ñe ra jizhi kja d'a xiskuama jizhi, ma iyo kja ne xi web jango ra jñandaji ngakja ne CEDPIEM, ñe ngakja ne xiskuama k'o jizhi.

K'o mamaji k'o o jmuru ra ngeje k'o ra tsja'a k'e mbepji ne CEDPIEM, ma iyo k'u ra ñemeji.

8.4 K'o e jmu'u k'o ra jñanda ne b'epji ñe t'enpi

8.4.1 k'o ri jmuraji

K'o pjezhi ri ngejeji:

a) D'a presidente, k'u ra ngeje k'u Sekretario ne Desarrollo Sosial kja ne Ts'ib'ondo a B'ondo;

b) D'a Ts'ijmu, k'u ra ngeje k'u mbepji ne CEDIPIEM;

c) E ñanto mbepji, k'o ra ngejeji:

- K'u mbepji jango pedye k'o e chopju;
- K'u mbepji jango pedye jango ra xoruji;
- K'u mbepji k'u pepji Sekretaria ne Desarrollo Sosial kja ne Ts'ib'ondo;
- D'a te'e k'u b'ub'u kja ne jñiñi jñatjo, o na ngunxo'u.
- E yeje e te'e k'o mbepji k'o unu pepji.

d) D'a mbepji k'u pepji kja ne Sekretaria ne Kontralaria; ñe

e) ñe e nziyo te'e k'o ra ngejeji:

- Na te'e jango at'aji;
- Na t'e k'o pjoخته ye b'edyi; ñe
- E yeje e te'e jñatjo.

Nu k'o e te'e ximi ra xipji d'a te'e k'o ra mbos'u. k'u pjezhi ra ngetjo k' u Textjoji ra ñaji ñe ra pas'uji in dy'e, k'o dya ngetjo in jña'a ra pes'iji.

Textjo k'o ra mamaji ra ngeje k'o ra tsjaji, ma iyo, k'u t'ajmu ngek'u ra mama k'u.

Ra ma ngunji k'o pjezhi, ra ngeji textjoji.

Textjoji ra jmuraji ma jñi'i zana, xo ra xipji textjoji k'o ra tsja'a ma b'extjo, jango ga mama k'o e xiskuama.

Ma ra xipji e te'e, xo ra ngos'uji k'o dya mbepji kja ne ngumujmu, ñe k'o e b'ezo k'o jizhi in jña'a ñe e te'e k'o pjezhi, ngekwa ra tsja'a na jo'o ne b'epji.

Ma ra jmuraji, na jo'o e nde'e k'o ra b'ub'u ñe d'a, k'u ra b'ub'u k'u ot'u jmu'u, k'u ts'ijmu.

K'o e mbepji kja ne Kontralaria ñe yeje k'o pas'u in dy'e ra ngeje k'u ts'ijmu k'u ra xipji textjoji.

Ra tsja'a d'a xiskuama ma ra jmuraji, jango ra juns'uji k'o mamaji, xo ra yaxuji textjoji.

8.4.2 k'o ra tsja'a

Ra ngeje k'o ra mama k'o e jmu'u:

a) Ra jñandaji k'o oru pjohte, ra mama ja k'o oru pjohte, ñ e ra mama kjo ngeje k'o ra ndeb'e, ngeje k'o ra mama kjo ngek'u ra mbos'uji.

Ra mbaraji kjo ngek'o oru pjohte, ñe k'o dya ra mbos'uji, ñe sò'ò ra mbos'uji, ra ngeje k'o ra mama textjo k'o jmuraji kja ne jmu'u;

b) Ra mama kjo ngek'o dya ra mbos'uji ñe kjo ngeje ko ra mbons'uji;

- c) Ra mama k'o ngeje k'x ra po'tuji ne tjurx, ngekwa ra jñandaji na jo'o ne b'epji;
- d) Ra tsjaji d'a bepji k'x ra jñadaji jango ga tsja'a ne pjozte, ñe ra mamaji k'o bejmi o tsja'a maxi iyo;
- e) Ra ñemeji d'a te'e k'x b'xb'x kja ne jñiñi, jñatjo, ma iyo k'o jizhi in kijñi;
- f) Ximi ra po'tu ma dya na jo'o k'o e b'epji; ñe
- g) Ñe k'o ra mama ye jmu'u.

9 Jango ga tsja'a ne b'epji

9.1 Jango ra pepiji

- a) Jango ra ngemeji ñe ma jñnji e chopjx ne ts'ib'ondo e jizhiji d'a xiskuama ne CEDIPIEM;
- b) Ra unuji k'o e xiskuama, jango ra jñns'uji k'o in chju'u, textjo ye jñiñi, jango ra mburx ñe jango ra ngwarx;
- c) K'o ngumx jango ra tsja'a ye xiskuama ra jñanda na jo'o k'o e xiskuama, kjo bejmi k'o mama k'o e tjurx;
- d) K'o jmu'u ra mama k'o e xiskuama k'o ra ngich'i k'o mama ne tjurx, ñe k'o e chopjx k'o jñnji;
- e) Nu k'x pa'a jingwama ra unuji k'x pjozte ngeje k'o e jmu'u k'o ra mama; ñe
- f) Ximi ngeje k'o jmu'u ra mama kjo ngeje k'o ra pjozte.

Dya ra t'unx k'o pjozte ma tsja'a emeji k'o jmu'u, ngekwa dya ra tsja'a e chju'u ye te'e ñe ra kueñe ne b'epji.

9.2 ma ra potx k'o pjozteji

Ma ra potx k'o pjos'uji jango ga mama, k'o e jmu'u k'o para kjo ra mbos'uji, ximi ngeje k'o ra mama k'o ngeje k'o d'adyo pjozte, k'o ra ngeje k'o dya jñx e chopjx, ximi ngeje k'o a jñns'uji in chju'u.

K'o e ngujmu ra xipji k'o e jmu'u k'o a po'tuji k'o e te'e k'o pjos'uji, ngekua ra mburx ra t'unx ne pjozte, ma ra mburx ra unuji k'o e pjozte, ma ximi jñnji e chopjx.

10. Jango ga mboxte ye ngumx b'epji

Textjo yo pjozte ngeje yo ra mama jango ga unuji ye pjozte ye te'e, ngekwa dya ra yepe ra mbos'uji ye te'e.

Ne CEDIPIEM s'ø ra tsja'a bepji kja ne jñiñi ngekua ra tsja na jo'o ne bepji, ximi ra ngos'uji k'o dya ngumx nza kja k'o ngujizhiji.

Ne CEDIPIEM s'ø ra tsja'a ye yaxx k'o para kjo ngeje k'o pjozte ngekua ra mburxji ne b'epji.

11. Jango ra tsja'a ye pjozte mba yo te'e

Ma jango ra tsja'a ne pjozte xo ra xipji k'o e te'e k'o para pje b'ezhi kja ne jñiñi.

Texe k'o te'e k'o pjons'uji, ximi ngeje k'o ra tsja'a b'epji kja ne jñiñi, jango ximi pepji k'o dya ngupjozte, nza kja k'o ngunjizhi o ñe jñiñi.

12. Ya jizhiji ne b'epji**12.1 Textjo k'o jizhi ne b'epji**

Ma ra Jizhiji ne b'epji jango ga ma na ne tjurɔ, ñe k'o ra mama ne jmu'u.

K'o tjurɔ ra jizhiji kja ne kuaɥ'ɔjña, ne Gasete ne jmu'u, kja xiskuama web ne Sekretaria k'o pjoxtɛ y ne CEDIPIEM, textjoynu.

Jango ga mama ne ts'itjurɔ 18 ne tjurɔ, textjo ne xiskuama jango jizhiji ne b'epji k'o ri mama:

"NE B'EPJI NGEJE IN TSJAJA YE TE'E, DYA KJO RA TAT'A NGAKJA YE PARTIDO, DYA SØ'Ø RA TSJA'A K'O DYA B'EPJI, K'O RA TSJA'A NAÑO PJOXTE, SØ'Ø RA ZAD'ŬJI JANGO JA MAMA NE TJURŬ".

12.2 K'o ra jizhiji ra juns'ɔ in chju'u

K'o ra jizhiji ri ngeje k'o e nguɥmu kja ne ts'ib'ondo, ñe ne CEDIPIEM, k'o ra mama k'o e jmu'u, ma jɔ'ɔ e chopj ɔ.

13. K'o ri ñetje

Ne CEDIPIEM ra ngeje k'ɔ ra para textjo kjo ngeje k'o ra mbos'ɔji, jango ga mama VIII ne tjurɔ 12 ñe ma ra nuɥi textjo k'o m'ara nu ts'ib'ondo textjo nu jñiñi.

14. K'o ra nuɥi

Ne CEDIPIEM ra jñanda kjo tsja'a na jo'o ne b'epji ne pjoxtɛ ximi ra mama kjo kjaji na jo'o ne b'epji, ñe ra mama mo ra jmurɔ yo jmu'u.

15. Ne t'on ɔ**15.1 T'onɔ a tji'i**

So'o ra tsja'a d'a t'onɔ a tji'i k'o ra jñanda ne CIEPS, ngekua ra tsja'a na jo'o ne b'epji.

15.2 Ra tsjaji ne t'onɔ

Ne CEDIPIEM ngeje nu ra mama jango ga tsja'a ne b'epji, ra xipji tsejma ne CIEPS.

16. K'o ra jñanda, ra nu'u ñe ra takɔ ne b'epji

K'o ra jñanda, nu'u ñe takɔ ne b'epji ra ngeje k'ɔ para jango ga tsja'a kja ne Organo Superior de fiskalisación kja ne Ts'ib'ondo, ne Sekretaria Ne Kontraloria kja ne Ts'ib'ondo ñe k'o in tjurɔ ne CEDIPIEM, ra ngeje k'o ra mama k'o ngeje k'o ra mbos'ɔji.

17. Ra mamaji ma dya pjoxtɛji

K'o e te'e k'o ne'e ra mama jango ga tsja'a ne pjoxtɛ, ma dya neji ra mbos'ɔji, nu nana ñe tata nu jyokjimi sØ'Ø ra xipjiji ye te'e k'o kara kja ne jñiñi, nza kja mama a ndɔb'ɔ:

a) Ra tsjaji d'a xiskuama:

Jango ra dyɔɔɔji, ma iyo k'ɔ mbepji kja ne CEDIPIEM.

b) Sə'ø ra jñaji k'o ña'a na je'e:

Kja ne ngumɔ jango paraji nzakja 01 (722) 2 12 89 85 ñe 2 12 90 72; ñe kja ne ngumɔ ne ts'ibondo jango dya ri tsjont'u e chopju(CAGTEM) ñe ma dya ri tsjont'u 01 800 696 96 96 ñe kja ne SAMTEL 01800 720 02 02, 01800 711 58 78 ñe 01 800 honesto (466 3786) a mbo'o kja ne b'ondo ñe a zumi 01 (722) 2 75 67 90; 01 (722) 2 75 67 96 ñe 01 (722) 2 75 67 00 ra ma 6581 ñe 6616 kja ne Sekretaria ne Kontraloria.

c) So'o ra dyopju kjane:

K'o b'ub'u kja ne korreo elektroniko apadrina@edomex.gob.mx ñe kja ne www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Ma mats'e:

Kja ne Kontraloria ne CEDIPIEM, k'u b'ub'u kja ne Nigromante k'u pezhe 305 kja ne Merced Alameda, a zumi a ts'ib'ondo C.P. 50000, ñe kja ne ña'a na je'e 01 (722) 2 13 58 93 kja ne 95, ñe kja ne ngumɔ ne Kontraloria kja ne ts'ib'ondo.

K'O E JÑA'A K'O RI B'EZHI

NAJA. Jich'iji ne k'o a tsja'a kja ne xiskuama GASETA ne jmu'u.

YEJE. K'o ra ñ'uji ne tju ɔ jango ga pepjiji, ra ngich'i k'u d'a pa'a ma ra jizhiji ne xiskuama GASETA ne jmu'u ximi ri b'unts'e ma dya ra tsja'a k'u d'a b'epji.

JÑI'I. Nu tjuru ra jizhiji texe ngekua ra mbara.

NZIYO. K'o ra pjoxteji k'o dyab'e unuji, k'o e chopju kja ne tsjɛ'ɛ 2012, kja ra unuji yo tjuru ñe ra pepji kja nu b'epji ra pjons'u na t'i'i ma ra jizhiji kja ne GASETA NE JMU'U, k'o o mamaji mi 30 ne zana naja ne tsjɛ'ɛ 2012.

TS'ICH'A. Ma ra unuji ne pjoxte, ra tsjaji ma ra ju'u e chopju.

ÑANTO. Textjo k'o dya o mama ne tjuru, ra tsja'a k'o jmute.

O mamaji kja ne t'ajñiñi a Zumi ne Lerdo, a nde'e ne Ts'ibondo a B'ondo, k'o 28 pa'a nu ot'u zana, ne tsjɛ'ɛ 2013.

NE JMU'U RAFAEL DÍAZ BERMÚDEZ

K'U MBEPJI K'U B'EPJA NE KONSEJO ESTATAL JANGO GA PJOS'U YE TE'E K'O KARA KJA NE TS'IB'ONDO

Yaxü

Traducido por:

Universidad Intercultural del Estado de México

Lengua Mazahua:

Mtro. Antolín Celote Preciado

Mtro. Antonio Romero Hernández (Rúbricas).

"2013. J'eya Yonthebe Ya Ntsom'i Gotho M'onda"

NDÄ NZAYA PÄDI HA DI NU YA TSITS'I NZAYA NE HA DI HIANDI YA NTHOKI HMUNTSI, ELIZABETH VILCHIS PEREZ, RA MFATSI NTE GATHO JÄI RA NZAYA HA RA XENI HNINI MONDA, NE NUÄ HA THUTSI HA RA XENI TOT'I HÑU 3 NE XENI XI, 5, 6, 10, 11, 17 NXENI IV NE 18 HA RA HMÄNDA NTE MUI NGATHO YA JÄI HA RA XENI HNINI MONDA; 6 XENI XI, 8 XENI III, 19, 20, 21 NE 26 HA YA NTHUTSI RA HMÄNDA HA RA HMUNTSI NTE GATHO JÄI HA RA XENI HNINI MONDA NE 6 XENI VIII RA THUTSI MBO RA HMUNTSI NTE GATHO JÄI, NE

KONGEHIA

Ge konge ra nuä ra befi ngatho jäi ra Xeni hnini Monda, ge petsi da jamasu nu ha habu ha ra hnini ä, gatho ya jäi nu u mui mbo u, ne gatho nuu da thoki n'a ra hogä nte nuä ya thändi befi ha ya tutsi hemi xa m'a ra nzaya hmuntsi mboho ä.

Ra ndä nzaya n'yo t'i pa di nte ya hnini ge xi m'eni ha di tsoni ya tsotse u te beni pa da hoki, ya nzayao ne ya ndä nzayo u nfoxtehu, pa di m'ui xa nhio ya nzaki ya jäi u da n'u xa m'a nu ra pa ne ya nj'ella 2006 xa mboni nuna ra hem'i m'a da di thändi ya jäi u hinte petsi ua hingi mpefi ne xi jar m'edi ra bojä pa di m'ui ra nhio ra nzaki ka ya xeni hnini ha m'ui.

Nu ha ya hmuntsi mfatsi da nte ngatho jäi handi ne petsi da mpefi ra za, ne njabu nuä m'a ge da nja masu ra nzaki ya jäi, ne totue n'a ra hogä n'apa ngu n'apa ä. Nehe ge nu to bui ra hioia, ne nuu hingi petsi te zi, otho bi ra befi geu da thumbi ra mfatsi, njabu nuä ra jeya ra yohmo ne r'ato neya (2006) bi thoki ra ya mfuntsi mfatsi pa da uni nuä mfatsi ote ra bedi ha nu ua ha ra xeni hnini M'onda, ha njabu xa uni ya botase mfatsi hñuni, pa njabu da nja n'a ra mui mayegi ko ngatho ma ra jäi, ne nuya da metsi ra nzaki ne ra mui n'a ra mui pa nte ra za pa ngatho ya jäi.

Nu ka ra Xeni hai M'onda m'ui ya menguu u to xi jar m'edi ua tsa ra thuhu: ge xi m'ui ka ra xeni ya menguu, ge nuya ge xi di nhñu ra za ya m'ui ge ri hñänsu ya nzaya m'ui ka hnini xa thutsi ka ya m'efi ya nzaya di nu ya nte ya m'ui ya jäi (CONEVAL), ge kongen'ia xa nhñu ya thogi ne di gempu di thändi ha di nfatsi ya m'ui, ngatho ya menguu u m'ui ka ra xeni hnini M'onda.

Ge pa di thoki nuyy xa thändi pa di m'ui xa nhio ra nte pa di nfatsi ya m'ui ya menguu u m'ui ka ra Xeni Hnini M'onda, bi boni ra pa ra 30 ra n'a zänä ra j'eya 2012, bi boni nuna thoka hem'i ka ra "njyiki ya hem'i ya mboho pa te di thoki ka ya hnini" di gehi'a ya nfatsi, u xa m'aä pa di nfatsi, u to jar m'edi ne di nuni ya hem'i u te di do pa di mfatsi di genseu.

Ge pa di nhñu nu ä xa thändi xa ne xa nja ra koi, ne ge hutsi ha ra xeni tot'i nate ma ra CAYS/PSAEM/SE-01/2013-01 ne habu ra hmändä ge da tote nuya ya noya, da nte ngatho jäi ra pa ra 18 ra n'a zänä ra j'eya 2013, ne ra hmuntsi mfatsi ne ya nigua hmuntsi mfatsi ngatho jäi ngu nuä ra hemi xa ge ra mudu ra bede 21506A000/RO_008/2013, ra pa n'a ra 23 ra zänä n'a 2013, nubu bi hñuni nzeki nuu ya thändi ma da m'a nuä ra tot'i de hñepu, ne di ne da fadi nun'a mfatsi ha njabu da ntotthe ra xeni 23 di gen'a ra hem'i hmandä di nhñu ka ra xeni hnini Monda, nun'a tutsi hemi da t'adi ne da t'uni ya mfatsi kongense ya, u da thoki u xa hm'a m'etho habu xa mboni di gehia xa hm'aä:

NUÄ XA HÑEN'A RA HMUNTSI MFATSI DA NTE GATHO RA JÄI NUÄ XA THUTSI NUYA YA NTODE THÄNDI KO NUNA RA HMUNTSI MFATSI DA NTE NJAMASU NE DA THUNI RA HÑUNI HA RA XENI HNINI M'ONDA.

RA THÄNDI HA DA NJAPI DA THOKI DE HMUNTSI MFATSI DA NTE NGATHO JÄI GE NJAMASU NE NUÄ RA NTHUNI HÑUNI HA RA XENI HNINI M'ONDA

1. Ya thändi gatho

1.1 Te di boni nun'a ra nigua hmuntsi mfatsi

Ra Nguu Hmuntsi Mfatsi ngatho jäi ne nuä da su nepu da hñuni n'a ra hogä hñuni ha ra xeni hnini M'onda ne ge nuna petsi da mpefi pa ya hinda nja to xi ja ya hioia, ha ra xeni ä habu ya ya jäi u, ha nuya da thumabi u n'a ra mfatsi ge ra thuhu botase mfatsi da nja ra hñuni ra za.

Ra hmuntsi mfatsi hñä pa hñu ya thändi ä:

- a) FAO;
- b) Habu bui ndunthi ya jäi; ne
- c) Ha di thoki:

- c.1) Kon ge ya Hmuntsi u xi ja ya hioya.
- c.2) Kon ge ra that'i ntsut'i ne ma ra.
- c.3) Ko nge hmequite.

1.2 Nuä di hñepa n'a ha gatho jäi mui ge da hiandi ä

Nu ä di hñuni ne hinda da t'utsa.

2. Nuya ya Hñä

Nuya ya hñä xa thoki pa ge ya hem'i nfotsi, ge di fädi pa genyu:

Ka ta nguu nzaya, nuä ra mefi mahioni da mpe ra zo, ne nya ya thi hmuntsi da nte ha mui u, ha ra bathä Nzuni, ne ha ra bathä xeni Monda, nu ha ra hi ora ngu hiadi ne haha bu nuä ra bathä poni ra hio ma'ñä ra hiadi, gatho nuu to mpehui, ha ya xeni pa da nja ra hmuntsi mfatsi da nte ngatho mui jäi de nja masu nuä ra nthuni mfatsi hñuni ha ra xeni hnini M'onda ha ja gatho nuu ma ra u.

To ä da thuni ra mfatsi, nuu ya jäi to hani nun'a mfatsi ge da hiandi ra nigua hmuntsi mfatsi da nte gatho mui njäi ne da nja masu nuä ha ra xeni hnini Monda.

Ra m'otse mfatsi thuni hñuni, nu ya thuni botase mfatsi da hñuni da thumabi toho da thähä nun'a mfatsi, nepu ha ra nigua hmuntsi mfatsi da nte nehe da nja masu nun'a hñuni ntsi ra zo ha ra xeni hnini M'onda.

Nupu ha thuni ra nfatsi, nupu ha thuni ra nfatsi to ho mpefi ha ra hnini xeni ne nuu to handi ha njapi p'a hmuntsi di gen'ä.

CIEPS, ra ntsonte uni ya tsofo ha nuä ja ra nt'ani ha ha ya hmuntsi mboho mfatsi gatho jäi mui.

Ra Hmuntsi mpote, honi ya mefi fotsi mpefi ha ra hnini xeni hnini M'onda.

To hmuntsi honi ra mfatsi, to hani ra mfatsi ua nuä ra hmuntsi mfatsi da nte gatho mui ne nja n'a ra hogä nsu ne da hñuni ra za ha ra Xeni hnini M'onda ua goho ya thändi nuä hne FAO.

FOA, nuna ra m'a ge xi xa thiki ngu xa n'u kongothoya ndä nzayo m'ui ngotho ka ra ximhai pa di un ya m'efi ka ya juahi ne te di tzi ge xi xa m'ä njäpu ra nhio ntsi.

Ra bojä, nuu ya nigua hmuntsi ge mpefi mboä, ne geu handi, su, üdi ne uni ya mfädi ga jepu da nja n'a ra hogä befi, njabu neä da hiandi ra nzaya ne ya nigua mfatsi jäi, ne nuu gatho ya xeni nuä ja ha ra Xeni hnini M'onda.

Ya hmuntsi to uni ra mfatsi, nuä ra Ta nigua Hmuntsi Mfatsi da Nte ngatho mui jäi, ne ra Nguu Hmuntsi Ngatho Mui ge ha ra Xeni hnini M'onda, ne ko ya mfaste toho da mpefi ne da umbabi ra befi ha ra nigua hmuntsi mui gatho jäi ha nehe da nja masu nuä ra hñuni ha ra Xeni hnini M'onda, ko ngatho te hñepu.

Ra hmuntsi ha ra nsü mfatsi, nuu to xa hñuni ra thuhu ne toho xa ñuxa ya thuhu ha ra nthuxa thuhu, ne toho xa hñuni gatho ya hemi ngu nuä t'adi, ngu nuä xa m'a ha ra thändi nigua hmuntsi ua ge da nten ngatho ya mui jäi ne da nja masu n'a ra hogä hñuni ha ra Xeni Hnini M'onda.

Ra hmända, Nu ra Hmända da Nte Ngatho Mui Jäi ha ra Xeni hnini M'onda.

Pu ha thutsi ra thuhu r'om'i, hampu m'ui ya thux thuhu pa di huat'i ya jäi u to odi ra thutsi nfotsi nte pa ya ntsi ka ra Xeni Hnini M'onda.

U te thuni, ge da thuhu ha te da kuati, u te da thuhu u ya xa thändi, ge kongehu pa di thuni ra nfotsi ntsi.

Habu da thutsi ya thuhu, nuu habu xa tutsi ne xa betsi ya thuhu ge nuu to bui ha ra Xeni Hnini M'onda, ne geu umbi nun'a befi ra nigua hmuntsi mfatsi da nte ngatho mui jäi ne da nja masu n'a ra hogä hñuni ha ra Xeni Hnini M'onda.

Hem'i te thuni, nuna ra hem'i te thuni ge di thux ya thuhu ya jäi u to da nfotsi nu u m'ui ka ra Xeni hnini pa di nte ya jäi ka ra xenu hnini M'onda.

Ra u xi jarm'edi, uä ra nigua hmuntsi mfatsi da nte ngatho ya mui ya jäi, da nja masu ne njabu da nja n'a ra hogä hñuni ha ra Xeni Hñuni M'onda.

Hem'i nte di thoki, nuu ya Ntsofo hmända da Nte nu ra Hmuntsi Mfatsi gatho ya mui ya jäi ha ra Xeni Hnini M'onda.

Hem'i nte di thoki ra nte ka hnini, nu ya m'efi nu ya hmuntsi ge xi xa nhio pa ge ngotho ya jäi pa di thini ra bojä pa te di doi, u te jarm'edi ka ya m'ui xa thoki nuya pa di nfotsi nuya ta thoki.

Ra ta thutsi hmända, nuna ra ta hmända ge pa di nte ya m'ui ya jäi ka ra xeni hnini M'onda.

Ntsote, ra hmända m'aa ha di thoki ya mfatsi.

SEDESEM, Ra Ta Nguu Nzaya nu ra Nte ya Jäi ha ra Xeni Hnini M'onda.

Hangu, konge ra bojä nt'ot'i di hñutsi ya thuhu u t'adi, pa di thuhu ra nfotsi tsi pa di nte ngatho ya m'ui ya jäi u da thuni.

Ra ntadi, ya jäi u xa uni ya hemi ngu nuä t'adi, ngu nuä xa m'a ha ra thändi nigua hmuntsi ua ge da nten ngatho thuni ya ntsi.

Di gätsi, di nu habu xa tutsi ne xa betsi ya thuhu ge nuu to bui ha ra umbi nun'a befi ra nigua hmuntsi mfatsi da nte ngatho mui jäi ne da nja masu n'a ra hogä hñuni.

Nuu to jar m'edi, nuu to hingi petsi ra bojä, ngu t'embabi ra hioia, ne di tho bi te da dai pa da zi.

3. Ya tsotse

3.1 Ha xi di tsotse

Ge xi di tsotse pa ya ntzi nuu ya jäi to xi ya zi hioia, net o di otho b iza zi, ha nehe hinte di petsi ra bojä, ne ge xi otuä bi ra bedi ng nuä de hñepabi u pa da nte ngatho ya mui jäi ha ra Xeni hnini.

3.2 Hanjapi

3.2.1 Nuyü FAO

- a) Ge di nfatsi ya mengu nu u m'ui nuä ra nigua, hmuntsi mfatsi da nte ngatho ya mui ya jäi, u xa m'ää ne xa thutsi pu mka ra 2010 da nja masu ne njabu da nja n'a ra hogä hñuni ha ge da thuni ra bojä p ajar m'edi;
- b) Di mfatsi ha njabu, da uni ya ntsi nun'a pe met'o da hmuntsi nuya ya hemi ngu ma da hma mefa, pa di thuni ra ntsi;
- c) Xi di te ya mui ya jäi konge hia ya mfatsi mukua da thuni ya to un; Ne
- d) Ge xi di thoni nuya ya nfotsi pa ngotho ya jäi di thuni u to xi jar m'edi.

3.2.2 mupu ka ya hnini honte nfatsi.

- a) Da fatsi gatho ya jäi ka ya hnini ua nuu to da züdi n'a ra tso thogi habu bui u, nuu to da züdi n'a ra tsopa, n'a njeya, ne nuu to züdi ra thogi ra ximahi, ha nuya da tsonga, ra nte, ra mui; ne
- b) Di hnu ne di thändi nuä mfixe ye ne ge da thogi pa da fadi geä ra met'i gatho n'a ngu n'a ya jäi u te da zi.

3.2.3 Ya thändi nuä t'adi ä

3.2.3.1 Ge di ge u to xi jar m'edi.

Da fatsi gatho ya jäi, nuu to da züdi n'a ra tso thogi habu bui u, nuu to da züdi n'a ra tsopa, ne nuu to züdi ra thogi ra ximahi, ha nuya da tsonga, ra nte, ra mui-, ne nuu ya di züdi n'a n'a ra thogi xi ra dängi.

3.2.3.2 Ge konge xi hioya ne xi xa ntsut'i

Da nfotsi ya jäi, hense n'a ra nfotsitho, numu hinte petsi te da zi xi jar m'edi, VIH/SIDA o gihi p'oti y u j'ani konge n'a botse te di tsi thogi ra ha nuya da tsonga ra mui n'a nzänä ne ta n'a j'eya

3.2.3.3 Ge n'apu m'ui se ka ra hnini

Da fatsi ya nigua hmuntsi hneki tho, nuu to xa ñuxa ra thuhu ha ra nthutsi mui jäi Xeni Hnini, ne geu di faxä ya jäi to di petsi n'a ra thogi, nigua nuä m'a ra betsi, bojä pageu di nfatsi u ate di thogi dig e ya nzaki.

4. Ha ngatho da tsoni

4.1 Ngatho jäi

Gatho nuu ya jäi m'ui ha ra Xeni Hnini M'onda.

4.2 To ya hioia jäi

Gatho nuu ya jäi ge di bui n'a ra hioa ge di otho de ta zi , ua ge di bui ha ra Xeni Hnini M'onda.

4.3 Tsotse hnini.

Gatho nuu ya jäi to xi di petsi ndunthi ra hioia, ne to hindi petsi da zi, numu xi jar m'edi ne hinte pa di ko ya mengu, u ge nehe di bui ha ra Xeni Hnini M'onda.

5. Nxoge

Ra nguu hmuntsi da 'yo ha gatho 125 ya t'i Xeni Hnini nuu ja mbo ha ra Xeni Hnini M'onda, nepu da nja masu teme di ne nuu, pa da fadi hangu ra bojä di betsi pageu.

Nu habu t'uni ra ntode ne t'uni ra mfatsi njeja ha ra CIEPS, ha ne nuu geu da m'a ne da hñudi ha njapi de tote pa da t'uni n'a ra mfatsi ngu nuä mangä ra Hmānda.

6. Ra Mfatsi

6.1 Te m'a mfatsi ä

6.1.1 N'apu FAO

a) Nu ä ra mfatsi da t'uni n'a m'otse ntsi pa ge dä thuni n'a ngu n'a ra nzänä di ge ra ret'ä ma yoho ya zänä ngu xa m'ää ra hmānda xa thuxpu;

b) Dä tūti ko te gotho da zi, ne ha di hoki ngotho u te dä zi u xi di xini ya nzaki; ne

c) U te dä doi di ge ya nzi ne ge hendar m'ädi ra njut'i.

6.1.2 N'apu ngu n'a ka ya hnini ne ka ya ta hnini

Nuä ra mfatsi t'uni ge n'a botse pa n'a ra hogä hñuni ua hñu nzänä ngu nuä xa hm'a pa n'a nj'eya.

6.1.3 N'apu ha di thoki

6.1.3.1 Kongenu ya hmuntsi

Ge nuä ra mfatsi ge xi di thuni ra botse nzi n'a ra n'zatho, ngu ja ä xa mä ya thuni bojä xa thuni.

6.1.3.2 U to jarm'edi ra hñuni xi nfädi tho

Nuä ra mfatsi t'uni ge n'a botse pa n'a ra hogä hñuni numu ya nzänä ngu atho di thuni xo 12 thuni ä xa m'ää pa di bädi ne di ge ä xa thuni nuä xa hm'a.

6.1.3.3 Pa genu to xi jar m'edi

Nuä ra mfatsi t'uni ge n'a botse pa n'a ra hogä hñuni, 12 thuni ä xa m'ää pa di bädi ne di ge ä xa thuni nuä xa hm'a.

6.2 Hangu bojä da uni nun'a mfatsi

Da t'uni tho nuä ra bojä ne da uni ra gatho ä, ra Nzaya Xeni Hnini M'onda, ua ge nehe ra SEDESEM.

Nepu ngu nuä ra mfaste ra FAO, ne nuä ra mfaste honi ra bojä pa ra hnini, da iadi ra bojä ge \$30.00 (nate ma ret'ä mbexü 00/100 M.N. nuä to da hñani nuä ra mfatsi, ne da t'umbabi ä, ne nuä da hiandi se ne da su ra bojä, njabu ä.

7. Da thändi ha njapi de hñä u

7.1 To u, hani ra mfatsi

7.1.1 Te me hemi hne, ne tou da zuki

7.1.1.1 Te me ne FAO, ne habu ja zi dui ne habu ja ndunthi ya nguu

a) Nuu to di bui ha ya hnini ua ge ha ra Xeni Hnini M'onda, di ja ngät'i ra mui, ma detho, ne nuu toho di petsi n'a ra hioia mui ngu nuä mangä ra thändi xa hm'a ne FAO nuu to di otho bi te da zi, ne xi di petsi ndunthi ra hioia, ne di otho bi ra hñuni ngu nuä xa m'a nuya u; ne

b) Da hñudi nuu ya hemi hne ngu nuä xa hm'a.

Nuu ya hemi t'adi, nehe da hne ra k'oi ra ge t'embai habu hutsi ra thuhu ne habu hutsi n'a ra bede se:

a) Da uni ra hem'i kuat'ä hmi, un m'ää hampu m'ui un ä to odi ra nfotsi. Numu hingi m'ää ra hem'i pu ha m'ui ge da iodi n'a ra hem'i pu ha m'ui nup'ia, ne da uni n'a ra hem'i pu m'ää ha mupu; ne

b) Da uni n'a ra hem'i a ra huxthuhu m'ui di hehui ä ra hem'i poxthuhu.

7.1.1.2 Ra thändi ntentsi

7.1.1.2.1 Kongenu ya hmuntsi

a) Nubu di ha ra Xeni Hnini M'onda ne nubu da nja n'a ra thogi ha bui ngu, yentsedi, ne n'a ra tsothogi marau, ne nubu da nja tsopa ä, ha nun'a ge ne da tsoni ra te, n'a ra hogä mui nuu ya jai to di bupu, ne nubu xi da tsoni nuä di petsi u ya jai; ne

- b) Da iadi n'a ra hemi nuu ya tsutbi du bupu ha bu ä, (yazt'o, handi, ne nzaya) habu di hutsi te bi ja ä, ha bui ä, ne habu di en'a ge ne n'a ra mfatsi. Ne

7.1.1.2.2 Genu jar m'edi te da zi.

- a) Di m'ui ka ra Xeni hnini M'onda;
b) Ge di m'ui dothi konge ra hnini VIH/SIDA o gihi p'oti y u j'ani; ne
c) Da doti ya hem'i nupu ha m'ui di geu.

Ne ma ra ya hemp i te t'opi, ngu jaya:

- a) K'oi ra t'ulo hem'i mä habu m'ui, habu m'ui nuä ra jäi to adi ra mfatsi, ndui poni pa dä nu ha geä ne da doti ä ra hem'i di mä ge ja gepu m'ui; ne
b) Ge di uni n'a ra hem'i ha kuat'i ra chulo hmi ne di nheki konge ra hem'i huxthuhu m'ui; Ne
c) N'a ra nk'oi ra hem'i mä hangu mbo boni da thumpu ka ra nguu nt'othe mäpetsi VIH/SIDA o gihi p'oti y u j'ani.

7.1.1.2.3 To jar m'edi

- a) Di huxa ra thuhu ya nguu ha thoki ya he'm'i thuhu Xeni M'onda.

Ne u ma ra ya hem'i t'opi, ra nzaya mupu ka hnini (ngu m'ui ma m'etho, nfatsi, ua ndä nzaya) petsi ge da doti n'a ra hem'i habu odi, ne da teti habu hñuxya thuhu to gptho odi ya h'em'i habu odi ne ra hem'i mä habu m'ui, di ge u ya pa japar m'edi:

- a) Hem'i mä te odi di hux ra t'un t'ä 'ye di ge ra mpote to u nu ha di thoki majuani;
b) N'a ra nk'oi di ge ra hem'i mä ha m'ui di ge ä ra mpote ne ra ndui pa di nu ha geä ra hem'i;
c) N'a ra nk'oi mä ge ya hñuxa ra thuhu ra nguu nzaya bhabu thoki ya hem'i thuhu ne pa di hanjapu; ne
d) Ra hem'i habu hñux ya thuhu to u hoki, ge nuyy di m'ui, ka ra Xeni hnini M'onda.

Pa gotho n'apu mä hangu ya jäi da nu nguu mä ra hmända to u nu di thoki ra za ne pa da uni ra uenda ra Xeni hai M'onda ne ya danga hnini nungu ma ya hem'i da thoki njapu; njapu ne ma ra te da mä di ge te mä

7.1.2 Te me hne nuä xa thändi

Da thumabi toho ya yadi ra mfatsi ne toho tomo tho ä, ne toho ya xa muntsi gatho un ya hemi t'adi ä, ngu nuä mangä ngäti nubyä.

7.1.3 Te di thuni ra hem'i zämu.

7.1.3.1 nuna ra FAO y ra thuni ntzi.

Ge di thuni pa gotho ya jäi u to da oidi nuna ra nfotsi, nu u mä hangu ya jäi da nu nguu mä ra hmända to u nu di thoki ra za ne pa da uni danga hnini nungu ma ya hem'i da thoki njapu ä:

- a) Gatho nu ya jäi bupu ha mbo ra hnini, ne nubu da nja n'a ra thogi;
b) Ya mengu hñatho;
c) Ya hnini habu m'ui ya hñatho;
d) Ya danga hnini habu hmuntsi hangu ngotho ya hnini, ne ngu mä da thoki ra za;
Ne
e) Ne u ma ra hangu da mä ya jäi to ote.

7.1.3.2 Ya thändi hanjapi u

Gatho ya mfatsi botse ntuni hñuni ge njabu t'emabi u da t'uni ngu nuä x ama ne da thändi ra bojä hangu ja.

Pa ge n'apu un ha da japi ne jar m'edi pa da hñuni ra za, ge t'uni u to odi hux ya thuhu ne t'm'i da thuni ne to u petsi gotho ya hem'i:

- a) Ge u to hingi petsi ya nfatsi nt'othe;
b) Ya m'ehña ne u ya nda mengu;
c) Ya m'ehña ranxu;

- d) Ya n'oho nda mengu;
- e) To u m'ui ja ya hnini hñätho; ne
- f) Ngu mä ya hem'i pa da thuni; Ne u ma ra da mä ya jäi to ote.

7.1. 4 Nthutsi thuhu

Nuui t'embabi FAO ne ha ja zi duhi ya ngu, ne ha ja ndunthi net o da iadi nun'a mfatsi petsi da uni gatho unu ya hemi t'adi, ne da ma nuä ra da zipabi da m'a, ne habu da m'a u.

Nubu gatho nu ya jäi xa thoki ra thädi ted a to tue, ne ha njapi dim au, pa njabu da ma xa hño nu ya mfatsi t'uni ä, ne ngu nuä xa m'a pa da ma ra zo ngu nuä gatho neu jäi, pa ngotho ya jäi u to hinte petsi te da zi, ge u da nu ra nda nzaya thuni ra nfatsi.

Gatho ya jäi da za hñuxa da thuhu ne da yut'i ha nun'a mfatsi, ne njabu ra nt'adi mfatsi hinte da Gutu u, ngeä geä uni.

Ngotho ya jäi ge petsi da thuni pa di yut'i ha notsi ra tsi, ge petsi ra ntesti dä iodi ne hinte dä gut'i ra boja pa di nyut'i ka ra nfotsi pa gense ä.

7.1.5 Te mä hemi da hñä:

7.1.5.1 Ra thändi FAO

- a) Ra t'utsi hemi t'adi;
- b) Hem'i ha di hñutsi ya thuhu ne xi di m'ää xi jar m'edi ra ntsi mfatsi ka ra xeni hnini M'onda.
- c) Ge xi di hmuntis ya jäi mpote pa di iadi ra ntzi;
- d) Hem'i di ge hmuntis; ne
- e) Ne ma ra u xa muhu rangutho ra hmuntis.

7.1.5.2 Thänti Ja zi duhi ya nguu, ne ha ja ndunthi ya nguu:

- a) T'adi hemi;
- b) Di m'ää ra mpot'e nu ra nfatsi, pa genu to nu u te di thoki pa geñu;
- c) Hemi ge ne ra mfatsi; ne

7.1.5.3 Thändi nuä hne

7.1.5.3.1 Nu u to mpefi ha n'a hmuntis jäi neki tho

- a) T'adi hemi;
- b) Di m'ää ra mpot'e nu ra nfatsi, pa genu to nu u te di thoki pa geñu;
- c) Hemi ge ne ra mfatsi; ne
- d) Ne ma ra u xa muhu rangutho ra hmuntis.

7.1.5.3.2 To u hne nuya u

- a) T'adi hemi;
- b) Habu hne nu ya hmuntis u hinte petsi te da ya jäi u M'u ka ra xeni hnini M'onda; ne
- c) Hemi m'a mpefi.

7.1.5.3.3 Nu u to hinte ha ra bojä

- a) Hem'i habu odi;
- b) Y athuhu to odi;
- c) Hem'i tp odi da yut'i; ne
- d) Hem'i pa da thuni ra fatsi.

7.1.6 Da yuti ha betsi ya thuhu

Ya t'inguu hmuntis da ntembose u ha ra bathä Nzuni, ha ra BathäGut'ähiadi ne ha ra bathäM'onda poni ndahi, ne nuugeu da hiandi ha njapipa ya hmuntsinehanjapihani ya jainun'amfatsineugo da mahñu ge ra hmändageunekitho ha

njapi da m'anuu ya befi, ha ge ya hmuntsixahñutsi ra Xeni Hnini M'onda, ge nehexasahmā ge nun'a ra methigathomengutobupū ā gathonuya ya hmuntsithāndi ha njapiu, ne ha njapu ya jāi de hñā, panjabu ya hmuntsimefi da mpefi ra zo, ne njabu ra xeni hnini da ntemayegi ya jāi, hinto da ndāngu, gatho da ndāngu. nu u tohani ra mfatsi da su nun'a ra mfatsipahindabedi, ge njabu mangua ha nun'a ra tot'o.

Gathonu ya jāi da metsin'a ra thogi ha ra hnini petsi da tumbabi ra mfatsi, da bedehangu ya jāit'umbabinun'a ra mfatsi, nuu ya jāipetsin'ahmuntsipa da matsi ra zongeā ha ra bojāko ra nzya ha ra xeni hnini M'onda, nepunun'a da mahabu di m'a ra boja, njabu da tote ya befipa da njan'a ra hogā mui ya jāi.

Pa ge n'anpujapi ra m'edi te da zi, ra nda zaya gothotonuu ya nfatsi da nuto u gothothuni, petsi ge da nu te mā di ge u ya jāi, njapu ne ngumā ya hem'i poni pa ya menM'onda di ge rannguunt'othe. Ge ra ndānzayatsa da nu ha di hokiya m'efi di ndui da hmuntsithāndi ha njapiu, ne ha njapu ya jāi de hñā, panjabu ya hmuntsimefi da mpefi ra za, ne njabu ra xeni hnini da ntemayegi yanzaki yajāi

Numa m'a ja di thoki nuya ya nfatsi pa ya jāi u hinte petsi ya m'ui xi thogi ra thogi, ge xi di m'ui n'a ra hm upa da n'u ne di nfoxhu di thoki pa di nte ya m'ui ya hnini.

7.1.7 Nuā di hñepi ya jāi to hani ra mfatsi

- Da hñani n'a ra hemi pa da hñani ra bojā ua ge ra nja masu ra nte hñuni;
- Da hñani ra mfatsi botse hñuni ngu di ñehe, ha nun'a da uni ra hmuntsi mfatsi ngu nuā mangua, nepu ge njabu m'a nun'a tot'i; ne
- Da tumbi ra t'ekei ngu di hñehe, da nja ra nzaki ne ra pahā nubū da zoni n'a ra jāi da iadi n'a ra mfatsi, ne hinto da u.

7.1.8 Nuā da iote to hani ra mfatsi

- Da t'umabi ra noya ngu di hñehe ne majuani ā;
- Da hñā ra zo, un ra hemi mfatsi ge jabu ra bojā, hingi tsa da hñumbabi ā, hingi za da pa, hingi tsa da pa, hingi tsa da hmi, ne hinte hieki;
- Nubū da bedi da hma ra nigua hmuntsi mfatsi pa da tumbabi ma n'a, habu ya xa zipabi u;
- Da hma pa da hiandi ra nte, habu ya xa xipabi u, ha ra nguu hmuntsi mfatsi nehabu da t'uni ra mfadi pa thoki n'a ra hogā mui;
- Da m'a u ha ya hmuntsiu, habu di tudi te gi tsi pa gi petsi n'a ra hogā mui, ne gi m'a habu t'udi ya hogā mfadi FOA;
- Gi huni nuā t'adi ge njabu xa m'a;
- Gi hñani sa nuā ra botse mfatsi. Nubū hingi tsa gi ehe se petsi gi hoki n'a ra hemi ne gi hñembabi ge da m'a pagee ne da hñātsi ri hemi pa da hñudi ge hingi tsa gi m'a, ne nuu ra hemi da bādi ri nzaya;
- Gi hñā ngu di ñehe nuā mfatsi t'āi; ne
- Gi mfaste ha ra hnini pa dante ge njabu xa m'a, ha ne gi hioki ya befi nuā ja.

7.1.9. Nubū hinda iothe nuā xa hma

- Nubū hinda uni ra zo nu ra duhu da danfi nuna mfatsi;
- Nubū hinda danthi ra nte nzaki;
- Nubū da ñuxa ndunthi ya duhu pa da yut'i ha nuna mfatsi;
- Nubū hinda hñā xa hñō nuna mfatsi; ne
- Nu ma ra nu da manga ya faste ā.

7.1.10 Dā thāki ra nfatsi pa ge u ya n'apu ne u japā ra m'edi

7.1.10.1 Ntentsi FAO to hani ra mfatsi

7.1.10.1.1 Mu hinda boni ra nfatsi.

- Nubū hinda hñudi ra mfatsi hemi njamasu ra hñuni;
- Nubū hinda uni nuā t'apabi ā, nu mfaste da hini ra befi hnini (thāndi FAO);

- c) Nubu hinda ma se da hñani ramfatsi, ne nubu hinda m'a nubu hinda hñanseä;
- d) Nubu da hñani ndunthi ya mfatsi ua n'a ra hogä mui, ko ya mu m'a ra; ne
- e) Nu mara nuä da mangä ra mfaste.

To dakuä bi ra mfatsi ya hingi tsa tha t'umbabi man'aki ngeä nubu da thäkuabi ge jaä bo iote ko nun'a ra nguu hmuntsi mfatsi.

7.1.10.1.2 Dä thaki ra nfatsi

- a) Hindä yopi da hñä ra nfatsi;
- b) Mu da m'o te thuni da zi ua da poti ko ra;
- c) Numu du hoki pa ge u ya jäi hini da tsotse da nzaya konge ra nfatsi;
- d) Numu hinda mä ra za ne himajuani pa da yut'i ka ra mfatsi;
- e) Numu hinda hoki te petsi di ge nä ra nfatsi;
- f) Numu dä poti habu m'ui ma m'a ra Xeni hnini M'onda; ne
- g) Ne u ma ra mä ya jäi to ote.

Numu dä ra jäi to thuni ra nfatsi, dä thäki, ra ndä nzaya petsi da nu ha da japi nuä ra nfatsi.

Ra nguu nzaya ge ä petsi da nu ha da japi.

7.1.10.2 Thändi te da totue ä

7.1.10.2.1 Da thäkuabi to fatsi jäi ge tembabi ya hmuntsi jäi neki tho

- a) Nubu ra hmuntsi jäi mpefi da mfaste neki tho hindi petsi ra nthuxa hmuntsi ha ra xeni hnini ngu nuä hmangua;
- b) Nubu nu ya hemi xa hñudi hingä majuani ä, ne nuu ya jäi hingi fatsi ya jäi ngu di hñehe;
- c) Nubu da matsi ma ra ya jäi da hioki ya hmuntsi pa da thähä da nzaya u, ne nubu da umbabi ra bojä pa da thähä;
- d) Nubu hinda ngu di hñehe nu mfatsi, ne nubu da nkuamba, da mangä ya noya hingä majuani u;
- e) Nuu ra ngu nuä mangä ra faste; ne
- f) Ne u ma ra da mä ya jäi to ote.

Nuä ra nigua hmuntsi mfatsi da hiandi ha njapi da iote, ne njapi da hioki pa da ra za nu ya befi u.

Ra nguu nzaya ge ä petsi da nu ha da japi.

7.1.10.2.2 Mu hinda boni ra nfatsi nu ja di thoki ya thuni nfotsi ka Hnini

- a) Nubu hinda hñudi ra mfatsi hemi njamasu ra hñuni;
- b) Nubu hinda uni nuä t'apabi ä, nu mfaste da hini ra befi hnini thändi;
- c) Nubu hinda ma se da hñani ramfatsi, ne nubu hinda m'a nubu hinda hñanseä;
- d) Nubu da hñani ndunthi ya mfatsi ua n'a ra hogä mui, ko ya mu m'a ra; ne
- e) Nu mara nuä da mangä ra mfaste.

To dakuä bi ra mfatsi ya hingi tsa tha t'umbabi man'aki ngeä nubu da thäkuabi ge jaä bo iote ko nun'a ra nguu hmuntsi mfatsi.

7.1.10.2.3 Dä thäki ra nfatsi pa ge u ya n'apu ne u japä ra m'edi

Numu ndä thoki ra za ä to thuni ra nfatsi ngu mä ya hem'i, ra nguu nzaya dä nu ha dä japi pa da thoki ra nfatsi numhin'ä dä japi dä kotsi ra nfatsi.

7.1.11 Mu da hmipi ra nfatsi .

Nuu to hani ra mfatsi da za zoho da hñani ra mfatsi, tembabi ra botse hñuni, de za da hma habu t'uni ra ntsote ha hma ha njapi da hñuni, ha njapi da zuki te da tsi pa nja ne metsi u, n'a ra hogä mui.

Njabu nehe ra FAO sa da hiandi pa da tote nuya xa hma nju xa t'ena ra mudu.

Ge pa di nhnu ra n'apu ge di hnu hangu u ya thogi, ra to nfatsi ge di mä ka ra nguu ha di nfatsi ra nt'otthe.

7.2 To da zoni nuä hani ra mfatsi

Nubu nun'a hani ra mfatsi da neki ge xi ithi te da zi, ngu tembabi ge ra hioia, ne xi te di otho bi te hie, ne di otho bi ra befi ha nehe di otho da tai nuä ra hogä hñuni.

8. Nguu habu da thoki n'a t'i befi

8.1 Nguu habu ma te da thoki ra za

Ra mfaste geä jamasu nuä xa tha thoki, ne da hiandi da ma xa hñio nun'a befi hmuntsi, ne nuu xa thändi ha da thoki u.

8.2 Ra mfaste de hiandi ne da yentsi da m'a ra za ä

Ya t'i hmuntsi mfatsi ha Nte Mbo ha ra Bathä Nzuni M'onda ne habu ja hñä Ra Bathä M'onda, ne njabu da hmuntsi gatho nuaya pa da mpefi mayegi ne habu tsogi ya mfädi pa bädi gatho ya jäi.

8.3 Ya mfaxte to faxte nuu ya to honi ra befi ha ya hnini (thändi FAO)

Nu n'a nguu n'a ya hmuntsi jäi da hiandi ya jäi da hmatsi, FAO da hñembabi te da mefi, da su ya jäi ne da hñutuabi ha njapi da metsi n'a hogä, da hñutuabi ha njapi da iote ya befi nuä ngu di hñehe, da gutsi ra bojä ne da tote nuä hne da thoki, ne njabu da nja masu, gatho ko nigua hmuntsi mfatsi.

Ra hñänsu ge xi di hmuntsihu pa di hoki nu ya jäi da mpefi, nu ya mfaste da metsi ne da hñä xa hño ra bojä, ne nuu xa hmuntsi ra nguu hmuntsi mfatsi, gatho nuya da feni ne da thändi nuä ngu di hñepi.

Ra ndä nzaya ge di mupu ka ya hnini ha m'ui ya jä nu u to da nu ya mfaxte pa di thuni, ra mfaste nuu hoki ra hmuntsi mfatsi gatho da thändi, da tetsi, ne da jutsi pa da tot'i n'a ra hemi habu di ena ne di hutsi nuu to hne ne

Numu 10 to da boni di ge ra fotsi, ge da thäki ra thuhu di ge ge di m'ät'i pa di thuni ra hem'i a ha m'ä ya hinte da thuni ra ya nuu ya mfaste da uni, ra mfaste nuu hoki ra hmuntsi mfatsi gatho da thändi, da tetsi, ne da jutsi pa da tot'i n'a ra hemi habu di ena ne di hutsi.

Pa ge u di gut'i ge da hiandi ya jäi da hmatsi, da hñembabi te da mefi, da su ya jäi ne da hñutuabi ha njapi da metsi n'a hogä, da hñutuabi ha njapi da iote ya befi SEDESEM nuä ngu di hñehe, da gutsi ra bojä ne da tote nuä hne da thoki, ne njabu da nja masu, gatho ko nigua hmuntsi mfatsi

Ra faxte ge di hioki n'a ra hemi ne m'a ha njapi p'a ra befi mfatsi, gatho nuya ya mfatsi ne nuu to xa hioki x año gatho nuya ya hmuntsi befi, ne nuu xa tumbabi ya mfatsi ge xi di thutsi ka ra hem'i nzaya, ge gense u ya nzaya di m'ehni ya hem'i ka ya nggu nzaya pa di mupu ngotho pu ha m'ui ya jä .

Ra faxte ge di hioki n'a ra hemi ne m'a ha njapi p'a ra befi mfatsi, gatho nuya ya mfatsi ne nuu to xa hioki x año gatho nuya ya hmuntsi befi, ne nuu xa tumbabi ya mfatsi ge xi di thutsi ka ra hem'i nzaya, SEDESEM ge gense u ya nzaya di m'ehni ya hem'i ka ya nggu nzaya pa di mupu ngotho pu ha m'ui ya jä pa ge u di gut'i ge da hiandi ya jäi da hmatsi, da hñembabi te da mefi, da su ya jäi ne da hñutuabi ha njapi da metsi n'a hogä.

Ra hmuntsi ya jäi nzaya ge tsa da mpefi hanja di botsi ra nzaya di honi ha di jäpi pa di ditni ya jäi u xi jar m'edi ya m'ui pa di thuni ya thuni ya tsi, nu ya mfaste da metsi ne da hñä xa hño ra bojä, ne nuu xa ge di hoki ya hem'i ne da hmuntsi pa da iodo ya tsi ge xi jar tsedi nunu da ha da nja ra t'adi ka ya nguu hmuntsi ra nguu hmuntsi mfatsi, gatho nuya da feni ne da thändi.

Numu gi da hoki xa nhio u te m'a ge tso da thämbi ra nfotsi ya jäi, xa m'a ka ra hem'i u xa hoki ya hmuntsi bu nuu ya mfaste da uni, ra mfaste nuu hoki ra hmuntsi mfatsi gatho da thändi, da tetsi, ne da jutsi pa da tot'i n'a ra hemi, ne g ata di zidi yoho nj'eya.

Ya hmuntsi numu hida hoki ha nhio nuna ra nfotsi ge ra nzaya ge tsa da mpefi hanja di botsi ra nzaya di honi ha di jäpi pa di ditni ya jäi u xi jar m'edi ya m'ui pa di thuni ya thuni ya tsi, nu ya mfaste da metsi ne da hñä xa hño ra bojä, ne nuu xa ge di hoki ya hem'i ne da hmuntsi pa da iodo ya tsi ge xi jar tsedi nunu da ha da nja ra t'adi ka ya nguu hmuntsi.

Nu u ya boja u di hmuntsi ge pa di 'yo di honi xa nhio ra nfotsi ge tsa ka di mapu 2013 a ra boja ne pa di doi u te jar m'edi u ne n'a ra hemi ne m'a ha njapi p'a ra befi mfatsi, gatho nuya ya mfatsi.

8.4 Ra mfaste ha njapi xa thoki ne da theni

8.4.1 Ntentsi yut'i.

Ra mfatsi geu bui ya jäi

- a) Ra hñäxu mfaxte, geä da jamasu ra hmuntsi nte gatho mui jäi;
- b) N'a ra t'i mfaste, geä da hiandi gatho ya hmuntsi mfatsi gatho mui jäi ra SEDESEM;
- c) R'ato mfaxte, geu da:
 - N'a ra jäi ha ja ra nigua Hmuntsi da thändi bojä;
 - N'a ra jäi ha ja ra nigua Hmuntsi ge di mui xa hño;
 - N'a ra ndä nzoya nt'ot'i nu ra m'efi pa di nte ya m'efi zue;
 - Nuü ya jäi geu hñu ya t'i nigua hmuntsi da nte mbo ha ra SEDESEM;
 - Nuä ra jäi xa thoni mayegi ne da thändi nuu ya bojä betsi ha ra SEDESEM. Ne
 - N'e ra ndä mpote n'yot'i di hiandi ya bojä ha te do r'ai ra SEDESEM.
- d) Ra jäi geä da hñäxu, ne ga da ja masu ra bojä, geu da hiandi nehe ha njapi mpefi ya jäi mbo, ha ra SEDESEM; ne
- e) N'a ra jäi toho da hioki ra Nigua Hmuntsi ne ngatho mui ne njabu geä.

Gatho nuu to mpefi da hioni pa da matsi ge da mpefi nubü di johu ra hñäxu faste.

Toho mpefi ha ra nigua hmuntsi mfatsi, da t'umbabi n'a ra hemi ge habu di hutsi ge xa mpefi ra za.

Ya mefi mbo u, da za hñä ne da hñuxa ya noya, ha nuu ya t'i hñäxu hingi tsa da hmuntsi ne da hiandi ya bojä, ge se da hñä ä.

Nuu to da thähä ge di petsi ndunthu ya jäi geä da hñen'a geä da mpefi, ha nubü da nja n'a ra mät'i noya, ra hñäxu nzya go geä da m'a ra mefa noya.

Ra hñäxu nzaya ge mpefi ha ra nguu hmuntsi mfatsi da hñuni ne da xipabi ya jäi nuä xa mefi, njabu da nja nuya ya mefi ä.

Nuhu da beni da hoki ra hmunda ge tsa da hoki ne da xifi ya to thuni ra nfotsi pa da ne di t'etsi ra nda ne ra ka nfotsi ge tsa da m'a te da m'a.

Ra t'i hñäxu mfatsi nzaya da iot'i n'a ra hemi habu di hutsi ra thuhu ra hñäxu nzaya tsutbi ge su ra nguu hmuntsi mfatsi, pa da hoki u, n'a ra hmuntsi, ge da m'a hñupa de betho ne nuu ya mbongi hmuntsi nate ma goho ya hora metho da m'a.

Nubu nu ya hmuntsi ra hñäxi mfaste da nja majuani, da za da zipabi m'a ra jäi to petsi ra befi ha ma n'a nigua hmuntsi mfatsi, ne ge di bupu gatho nu ya jäi di mpepu ha ra nguu hmuntsi, ne da m'a nehe toho uni ne su ra bojä, ne gatho nuu xa tsoni pa da nja ra hmuntsi.

Da ma n'a dui ra hñäxu mfaste ge da xipabi ya mfaste, ne da zi hñembabi nehe to mpefi ko ra nzaya ha ra Xeni hnini ä, ne to honi ya mfädi ya jäi, ne to nxadi u, ne gatho ya jäi to di ne da yotse ra hmuntsi, ha nuya ya jäi da m'a ha njpai da thoki x año ya befi pa go hñoui gatho ya Nigua hmuntsi mfatsi.

8.4.2 Ya thändi u

Nuu ya thändi ya mfaste xa m'a u:

- a) Mahioni ya mfatsi hemi, ne da ma tu uni ra mfatsi pa da uni nuna nfatsi he nepu da domi da zoho ä, ne mefa da mu ge bi zoho ra mfatsi pa da fädi. Nubu hintu da uni ya mfatsi hemi da m'a ne da hñena ge n'a ra mfatsi da thändi te da totue, pa da tumbi oh hin'a, ha ra mfaste da hñani pa da bahdi hubu da thumbi ra mfatsi nuna jäi, ne nuna ra faste da xipabi ä;
- b) Da ma di fadi to da tumbabi m'a ra ya ra 'yo mfatsi, ne da to da buni da bahdi, ne ñutui toho uni nuna mfatsi ne da xpabi ngatho ma ra pa da fadi te ja ha nuna ngu mfatsi;
- c) Da hñen'a ge njabu ya hmunda xa hma pa ge da thogi ya befi, da neki x año, ne nun'a nigua hmuntsi mfatsi da hogi pa da hñani x año jäi ngu nuä di hñepabi u;
- d) Da thutsi ya nthoki befi, ne da hmate da befi ha ra nigua hmuntsi mfatsi, na da hma hamu da ma ge da t'uni ra mfatsi, hamu da thuxa ya thuhu, hamu da t'uni ä, ne habu da thuxa ya thuhu, ne to da hñani nun'a mfatsi, ne to da mefi ne da iote nu ya jäi;
- e) Da m'a ne hñena hamu da bat'i nuä xa hma ä;
- f) Da tutsi n'a ra jäi to mpefi ha nigua hmuntsi ge mpeu ha mfatsi nxadi; ne
- g) Nuä ra ngu nuä da m'a ra mfaste.

9. Ha njapi da 'yo nuna**9.1 Ha njapi da n'yo**

- a) Ya nubu da xa hñuni ya hēmi ha T'a Nuu Hmuntsi Xeni M'onda, konge ra SEDESEM, Mui gatho njāi, gatho ya jāi mbo ha t'uni ra mfatsi ne geu xa hñāni ya hēmi ngu nuā xa hma, ne habu da thāni u pa da jot'i u;
- b) Ya thāndi habu ya zi dui ya nguu ne habu ja dunti ya nthundi ya nguu ra nguu hmuntsi mfatsi mbo da hñāni ya hēmi nuu ya jāi hñuni u ngu;
- c) Nuā da thāndi te da thoki gatho u, ra hēmi nuā iot'i petsi da yapi ra nzaya nuāu bypu ha ra hnini, thāndi, mfaste ua ge ra nzaya nehe ha nubu da api n'a ra hēmi tode di petsi hmuntsi mfaste neki tho, ra hēmi da neke ge xi majuani ā nubu ya xa hñudi ya hēmi ya thāndi, habu ja zi dui ya nguu ne habu ndunthi ya nguu, ra nguu hmuntsi nuā juxa ya hēmi da hñani nubu, ya ga gatho ya hēmi nuā t'api toho da tumbi ra mfatsi, ne betsi habu ja thuhu u ha nefa nuya u da, ha nuu da da iadi u ko n'a ra hēmi ra Ngu Hmuntsi Gatho Mfatsi mui jāi;
- d) Gatho nuu ya thāndi xa m'a, ra gatho Hmuntsi mfatsi u, da hñuni ko ra mfaxte nuu ya thuhu ya jāi to adi ra mfatsi, pa da fadi hangu u, ha ge njabu xa thāndi ne xa m'a, ne geu da yut'i pa da tumbi u ra mfatsi, ha ge nehe nuu ya thāndi ge njabu xa m'a, nepu mefa da zipabi ra hñāxu mfaxte toho da hñāni ne toho da tumbabi u nuu ya mfatsi;
- e) Ra Hmuntsi Mbo da hñuni nuā ra hēmi nt'uni mfatsi hñuni, ne mefa da thāndi nuā n'a ra hogā nte, ne mefa da t'uni nun'a mfatsi;
- f) Nuā ra thāndi ne ha njapi da thoki ya befi ra hmuntsi ra ya jāi neki tho, ne ra Hñāxu Hmuntsi Ngatho ya Mui Jāi da ma ha n'a ra hēmi habu di hutsi, ge hani n'a ra nt'adi mfatsi, ne ge ne ra Hmuntsi Mbo ngu nuu nepabi u pa njabu t'uni nun'a mfatsi;
- g) Nu u to nu habu tsedi n'ampu da dati ra ra t'ulo hem'i pa dā thuni te dā zi, da hoki pa ge u dā thuni ne ha di zi ra nzaki;
- h) Nuā ra n'apu to japā ra m'edi, ra ndā nguu nzaya un gotho u ya nfatsi dā nu ha da jāpi ra thuni; ne
- i) Nuā n'apu da poto habu m'ui, dā ndā nguu nzaya, uni ra nfatsi da xifi ko n'a ra hem'i habu mā da thuni te adi pa dā mā dā ha ra nfatsi; ne
- j) Nu u hinte xa thutsi ge ne da nthoki di ge ra nfoxte hanga di hoki ya nt'ot'e ka ya hnini, ra ndā nzaya ha ra ntso di ge ra nfotsi ge tso da, hiandi ha di iot'ejar m'edi ne ha di oidi ya u to ne da jut'i pa di iodi ra nfotsi.

Ya nt'uni mfatsi da thāki u nubu nuā ra jāi hani ra mfsatsi, ge da matsi n'a ra jāi to honi n'a befi ha ra xeni nzaya ha nubu da iote n'a ra ntsomui ge otuā bi ra ntsomui ra Nguu Hmuntsi Mfatsi.

9.2. Nthāki mfatsi**9.2.1 Nuā ra n'ampu FAO, ya chylo hnini, ya ta hnini dā nu te japā ra m'edi pa dā zi**

Nubu nuna jāi da thakui nuna mfatsi ra nguu hmuntsi go da hñaki ne da hioni ma n'a ra jāi to otua ra befi nua ya xa hñuxa thuhu pa da thāndi da tumbabi mefa ne da zipabi ā.

9.3 Ha njapi da thoki nun'a befi

Gatho Mfatsi ja da xipi nuā xa thāki ne da yapabi m'a ra hēmi mfatsi hñuni pa njabu da t'uni u, da thoki ra nte nzaki ne da t'uni ra mfatsi nigua di nehe nubu da yut'i ā.

Ra ndā nguu nzaya uni ra fatsi di petsi gotho u ya hem'i mā te odi ne ya thuhu ngotho ya jāi xa ote n'a ra hem'i pa da thuni ra nfatsi.

9.4 Ra ndā nzaya, nuyu to kuati ne di uni di kuati ya tsi b'otse ya to fatsi

Ya mfatsi Ngu mfatsi mbo geu da jamasu nuu betsi mfatso botse hogā hñuni, ge njabu nehe petsi da metsi u n'a ra nguu habu da metsi ya botse hñuni, ne di bui n'a ra jāi geā da jamasu nuu betsi ā, ge nehe da bādi hangu da yut'i ne hangu da boni ya mfatsi botse hogā hñuni ne da bādi hangu ga di gatho u, ne da metsi nehe n'a ra hēmi habu di ena hangu ja u, ge njabu ena ra Mfatsi Ngu Ngatho mui ya Jāi geāda hiandi u.

10. Hmuntsi Ngatho ya Nguu Hmuntsi nzaya

Nuu ya hmuntsi mfatsi ge adi ra mfatsi u da hiandi gatho nuu ya nthoki befi ximahioni u, ge njabu ne u hinda za da hmuntsi ngeā n'a ngu n'a u mpefi ngu nuu xa hiandi ra mudi u to bi hoki nuā ra hmuntsi, pa njabu da nja r ante ha gatho ya jāi mui, ne de hñan'a ge nzaya ha ra Xeni hoki ya befi ra zo.

Nehe da da za ya hmuntsi mfatsi u da hoki ya hemi u pa da hmuntsi ne na maxä ya jäi, u, ne nuä ra bojä da hñä xa ño nuä ha j ara t'i hnini ne ha ra Xeni Hnini, ne nuu ya hmuntsi nguunxadi, ne nuu ma ra nguu hmuntsi da ne uni ra mfatsi.

11. Ndunthi ya ntote ne da nja ra mfaste ya mui jäi

Nuä ra ntentsi ne da theni ya hmuntsi mfatsi ge t'mbabi u ge da uni ra mfaste ko nu ya hmuntsi mfatsi neki thoge da tetsi nu ra mfaste.

To da hñäni nuya mfatsi petsi da mpefi ha ra hnini nuä da zipa bi ä, nehe da mpefi ya hmuntsi mfatsi neki tho, ha ya nguunxadi hmuntsi ne ha ramengu ä.

12. Da ntode yabu

12.1 Nuü to ote da ntode yabu

Da nja nuya ya hmuntsi mfatsi da ntode yabu, ne ngu nuä mangä ra hmända, ne da hmä habu da hñen'a ge da ntode yabu ne nuu da hñena ra faste ä.

Nuu ya befi da thoki da tutsi ha ra hemi befi ra nzaya xeni hnini M'onda, ne ha ya nxi web ha hmuntsi nte ngatho jäi, ne ha thutsi gatho hoki ra SEDESEM.

Ne ngu nuä ha mangä ra hemi ra hmända ge xa tutsi xe hma, nubu da hñä pa da nto de yabu ge manga ha hmända ret'a ne hñäto 18 njaua da tutsi ne da t'ena ge:

"NUN'A HMUNTSI MFATSI RA METI RA NZAYA, HINTO RA METI, NUBU NSI RA NZEKI RA NZAYA DA ZA NTETAI RA FADI, NGEÄ NJABU RA HMÄNDA, IQDE NUA DI XI Ä I, NUBU HIN'A YA GI PADI TE JI J'A, HA OH HIN'A".

12.2 Nthutsi

Nun'a tutsi da hm ara nzaya to hmända ha ra xeni hnini Monda, ne ko ra hmuntsi mfatsi ra thuhu SEDESEM, ne nuä da m'a ra mfaste, ne njabu nuä da njau.

13. Neki tho

Ra SEDESEM da metsi tho ra tse di pa da metsi ya nthuxa thuhu ha ra nguu hmuntsi mfatsi, ngu nuä manga ra xeni tot'i VIII ne ha ra xeni hmända 12 ne ha ra hmända neki tho ne ha da yut'i tho ne ha ra zo, ha ra xeni hnini Monda ne ya thi hnini.

14. Ntheni tho

Ra Ta Ngatho Hmuntsi Mfatsi Gatho ya Mui Jäi, ne nuu ya thändi nuä ya xa ma ra mfaste handi nun'a nthuni mfatsi, ne mefa da ma hangu ra bojä xa gu, da xipabi ya ta hmu ä.

15. Thändi te xa thoki

15.1 Thändi te xa thoki mote

Nun'a da hioki pa da badi te xa thoki ne te betho da thoki mote ä, ha nun'a da hogi ra befi ngeä da xipabi ra CIEPS, te me da jamasu.

15.2 Hanja ga hnu u xa thogi.

Gatho ya Mui Jäi, ne nuu ya thändi nuä ya xa ma ra mfaste handi nun'a nthuni mfatsi, ne mefa da ma hangu ra bojä xa gu, da xipabi ya ta hmu CIEPS.

16. Da nja ra bedede bojä, ne da nja masu ä, ne da su ä

Ra Ta Ngatho Hmuntsi Mfatsi Gatho ya Mui Jäi, ne to da ra nguu hmuntsi mfatsi ä, da hiandi ra Organo Superior de Fiscalización njabu tembabi ä, ne ra nguu hmuntsi thändi bojä ha ra xeni hnini M'onda, ra nguu hmuntsi mfatsi su ra'ya mahini hemi ha ra xeni hnini M'onda, ne jamasu mbo thändi zipabi SEDESEM, ne nuya ge handi ha njapi da totue ne da japia pa da thuni nun'a mfatsio xta mahñu.

17. Habu tsa gi ma nuä gi ne gi pädi, ne habu gi ma ge hingä njabu tote

Nuu hingi ha njapi mpefi nu ya jäi uni ra mfatsi, da sa da manse n'a, nubu gatho ya jäi pa njabu da totuä bi ncaso, ne da sa da m'a ha nuä ma ga m'a ngat'i nubyä ä hiandi xa:

a) Da za gi ħutsi:

Da tutsi ra ya thi ntenti hemi habu di hutsi ra ri noya ge hingi ho ha njapi mpefi ya jăi to rai ra mfatsi, ha nuya da nja ha ma detho Ra Ta Ngatho Hmuntsi Mfatsi Gatho ya Mui Jăi.

b) De ga ntoxgu:

Ra Ta Ngatho Hmuntsi Mfatsi Gatho ya Mui Jăi ha ra 01 (722) 1 80 25 19; Ne ha ma detho hiandi ne gi hña ha ra ntoxgu ra xeni hnini Monda (CATGEM), lada hinte gi jut'i 01 800 6 96 96 96 ne ha mote ha ma xeni hnini hune 070 gi nzote ha nzuni ne habu ja ra ta hnini ä.

c) Ko ra njabu tembabi ä:

Ha ra mehni tot'i ha ra dgprogramasociales@edomex.gob.mx; ne ha nxi ä www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Gi sehe, ä ha ra:

Nuä handi ra bojă mbo ha ra SEDESEM ge ja ha ra hñu Av.Baja Velocidad, Paseo Tollocan ra bede 1003, km 52.5, col. habu nja ya mefi boja, nzuni, Xeni hnini M'onda, C.P. 50070, ntoxgu: 01 722 1-99-70-89; ne ha ja tsutbi mbo ha bede ya jăi ne habu da t'ai ra mfatsi gi hñani, ne ha ra Ta Hmuntsi Thăndi tho u, ne nuya u ya mefa ä ha ra Hmuntsi Ntentsi ua ge ra Xeni Hnini M'onda.

YA THOGI

N'A. Nu habu xa tutsi ra hemi mfadi ra nzaya nguü nuu xa mă "Gaceta del Gobierno".

YOHO. Gatho nu ya befi, ra nzaya tha tutsi pa da fadi te pefi, nepu da tutsi ha ra hemi ra nzaya tsutbi, "Gaceta del Gobierno" ne ja da njabu u, mefa da thăndi te xa thoki, ne da hma ä ne hinto da put'i nu ya tutsi noya thoki befi, njabu geä.

HÑU. Xa thăki ma rau, ne nuu ha njapi xa thăndi ne xa thoki ä, ha hmuntsi mfatsi ne ko nsai befi ra Hogă Nja ma su ra Hñuni u ha ra hogă hemi ra tsutbi nzaya.

GOHO. Nu ra t'uni nfatsi di gen'ä ra thoki nfatsi, ge da n'u tengu di t'ü ra bojă di ge ä xa mhmă.

KUT'Ä. Ngatho u jar m'edi ni xa n'u ge xi di nu ra hmuntsi nzayo nfatsi.

Ja ra Hnini Nzuni Lerdo, ra Hñăxu ra Xeni Hnini Monda, ra pa 28 ra pa n'a zănă ra j'eya 2013.

**ÑANTE. ELIZABETH VILCHIS PEREZ
NZAYA MFXTE PA DA NTE YA HNINI
DIGE RA NDĂ NZAYA XENI M'ONDA
T'ut'ă ye**

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Otomí:
M. en C. Petra Benítez Navarrete (Rúbrica.)

NDĂ NZAYA PĂDI HA DI NU YA TSITS'I NZAYA NE HA DI HIANDI YA NTHOKI HMUNTSI TSUTBI, ELIZABETH VILCHIS PEREZ, MFXTE PA GE RA NTE GE RA TSUTBI RA NZAYA GE RA XENI HNINI M'ONDA, KON GE RA GE Ä MAK'I HÑU XENI RET'A NE N'A, KUT'A, RATO, RET'A, RET'A MA N'A, RET'A MA YOTO XENI GOHO NE RET'A MA HÑĂTO GE RA HEM'I NTE PA YA HNINI GE JA RA XENI HNINI M'ONDA ; RATO XENI XI, HÑĂTO XENI III, RET'A MA GUTHO, NOT'E, NOT'E MA N'A NE NOT'E RATO GE NUU RO MA YA HÑĂNFÖ PA NUNA HEM'I NTE GE RA XENI HNINI M'ONDA NE RATO XENI XXVII GE NUNA HEM'I HNU RA MBO GE.

KONGEHIA

Ge ha ra tsut'abi ra Xeni hnini M'onda, ge nja ra m'a pa da mu'i xaho nuu ya mengu Monda, pa da hiandi nuna embi t'e mu'i gatho jăi ge bi hñutsibu ra hemi ge ra xeni hnini.

Ge ra nzaya nt'ot'i ge t'e mu'i, he et'e pa da üdi u ya metho ma, nuu he ut'e ne ra manda pa xa ho ra hongă mu'i ge ra hnini hinge nja ra bojă pa gatho ra Xeni hnini.

Ge nuä ra xeni hnini M'onda he nja ra xeni hai ge e nja ra hmuntsi xi pădi nuya ya ha xa thoki di ge ja ra hmuntsi mboho, met'o bi nxadi u mupu ra hnini, (CONEVAL), njapu bi nu u ra mu'i getho nja tza pa da thut'e pa da badi me ne da m'a ra hampu ro mu'i, metho u gotho ya jăi mupu ra hnini hotho.

Ga xa hma ya nt'ot'i ge ya ndä to un ha ga thogi ya nzayao tsutbi ne ya t'ex nzaya pa di nte ya m'ui (CONEVAL), di ge ra j'ella 2010, kongotho ka ya 125 Ta Hnini u m'ui ka ra xeni hnini M'onda. Gehu di nu ya hnini ha xi jar m'edi pa te di zi ya j'ai.

Ka ma hnini ge xi teni da zotse ge xi da nte ne hite tsu da nja ra hioya ka ya ngu ra mengu ge xi nfeni ge xi ra za, di thuni ya m'eu pa doi u te ya zi.

Ge ka ra Xeni hnini M'onda nu ra ge i m'ui ya hnini ha bi theke kongen u xi ja ya m'edi da mfatsi ha ya tsedi made xa ntsedi ne 2012 u xi xa ntsedi, n'a ra m'a, nuä ra mfatsi ge t'e mu'i gatho ya j'ai "Pa nuä ma hnini" ne nja pa da uadi u ya ioya j'ai nubu ya hnini ne ntqi ya hmuntsi mpede met'o ge ja ra Xeni hnini M'onda, hi njabu ra ioya j'ai nubu ra nguu, pa da t'uni ra mfatsi ne ya te japu, pa nuu gotho ya j'ai ra hnini pa da mu'i xa ö ge n'a e ngu ne pa da badi ro njo mu'i.

Ge ra hmuntsi ä nu ha di m'apu, ra CAYS/PPMC/SE-01/2013 pa dä gohi nuu ya hemi njaua ra xeni. 18 ra zänä n'a nj'eya ra 2013, ge na ra man ge ra manda ge ra t'e mu'i gatho ya j'ai ge ra Xeni hnini M'onda, pa nuä ra Metho nguu xadi Gotho ra Mfatsi Hnini, pa nuä ra hemi m'edhe 21506A000/RO-007/2013 ge ra pa 23 ä, bi boni nuna ra hem'i; ge ä ra m'a ä ra nzaya nt'ot'i ge t'e mu'i gatho ya j'ai:

HA NJAPU RA HMANDA GE RA 'YONI YA MFATSI PA DIN TE YA M'UI YA HNINI, GE RA METHO ÜT'E RA MU'I PA NUÄ MA HNINI.

GE NUNA RA HEM'I NT'OT'I GE MÄ, HANJA YA XA THOKI NUNA PA DI MFATSI NGOTHO YA M'UI GATHO YA JÄI JA YA MA HNINI

1. Nuü gatho xa m'ää

1.1 Ra thuhu ra mfatsi

Ra mfatsi ge ra t'e mu'i gatho ya j'ai Nuä ma hnini ha ampöho da huadi ra 'yoya j'ai nubu ya hnini o habu tza dä medhe tö u mupu müdi ge ra xeni hnini Monda, habu ra n'yoya multidimensional nubu, numu dä t'ini ra mfatsi ne ra nt'ot'e pa da mu'i xa nho ne ä ra hnini.

Nuna ra mfatsi he öt'e ra hñu kongehy:

- a) Nu tze;
- b) Gatho ra hnini; ne
- c) Ra 'yo j'ai.

1.2 Nuä da hñepabi n'a gatho j'ai he nu

Hmuj, ra njo ra ximohio ne hinda nu ma ntzo.

2. Ra ma geu ra hñä

Pa nuu ya ntheni nup'ia, e npadi ge:

Ta hnini nzaya, ge u ra faxte nzaya ge ra nguu t'utabi ge mfatsi ä ra n'ayo nguu ge nuna ra t'e xeni nzuni, ge ra m'aye ra Monda ringengua ne ra m'aye ra M'onda ne ri genu ne nuu di n'yohmi ra xeni, ya mpehui xeni pa da nuä ra mfatsi ge ra t'e mu'i gatho ya j'ai nuä ma hnini ge pu ma n'a 'yo ra ma.

To di t'üni ra mfatsi, nuu ya hnini ne u ya j'ai ge mupu gatho ra hnini da üt'i nuna ra mfatsi ge t'e mu'i gatho ra j'ai nuä ma hnini.

CIEPS, Nu ä embi ra nzaya nu ra nfadi hä ga thogi u xa ne ge ra hmuntsa mboho.

Hmuntsi, nuu ra hmuntsi ge ra kut'i ne t'eni ge na ra mfatsi ra t'e mu'i ge gatho ra j'ai ge nuä mi hnini.

Hmuntsi ka t'ulo Hnini, nuu ya nguu ra mfaste gatho pa da ma nuä mbeni, evaluar, nuä da gohi ne da mfaste pa da t'otho u ma a nzaya ge ya ha ri mä nzaya, ge n'a ä n'a ya xeni hnini ge nuä da heni ä ra hai ge gotho ra xeni hnini.

Ntentsi ka hnini, nuu ya lengu nzaya ge ra t'e xeni hnini nubu ma'ye nzuni, ra ma'ye Monda zona nororiente ne ra ma'ye M'onda rin gen' u ne u ya mfaste Xeni hnini ge ra Secretaria ge ra t'e mu'i gatho ra hnini ge ra nzaya xeni hnini M'onda.

Ntentsi Ntsofo nuä ra metho nguu nxadi gotho ge ra mfatsi mu'i gotho ya j'ai ge ra Secretaria ge t'e mu'i gatho ra hinini ge ra tzut'abi(o nzaya) ge ra xeni hnini Monda ne ä ra hmuntsi ge ra kut'i ne t'eni ge ra mfatsi ra t'e mu'i gatho ya j'ai nuä ma hnini, nubu ra mpoho nt'ami.

Nzaya mpote: Ra ndä nzaya pa ngotho ya hnini pa di nte ya hnini ka ya xeni hnini M'onda ge nu ra hmuntsi mpat'e ge xi di nu ya nfotsi hanja di t'uni ra nfotsi ya j'ai ka ya hnini ne xi di nte ya m'ui, di genu ya m'ui nzedi.

Hmānda, Nuā ra Hmānda ge ra t'e mū'i gotho ra jāi ge ra xeni hini Monda.

Hem'i thutsi r'om'i, nuu ya jāi e odi ra mfatsi nuu bi hñutsi ra thuhu pa nuu bi iot'e gotho ā ma na ra hemi ge ra ioni mfatsi ge ra t'e mui gotho ya jāi nuā ma hnini.

Hñutsi nuu di nt'uni ra mfatsi, ge kua dā hñutsa u ya jāi di t'uni ra mfatsi ne u ya jāi e mukua ra xeni hnini M'onda, da nu u mfatsi ge t'e mū'i gotho ya jāi ge nuā ma hnini.

Mfatsi u te jar m'edi, nu ra mēfi ge ra nguu nzaya ge di ioni pa da hioki ne dā nu mū ya hinga n'a e gu n'a mū'i gotho ya jāi ne pa da nt'uni n'a ra mfatsi o ne pa da t'uni ra bojā, nuna ra hemi e m'a nuu ya ma pa da mēfi ya ho.

Ha di thoki, ya ha di thoki pa di nte ra hnini.

Hanja di thoki ka ya hnini, Nu u rangutho gin thuni pa ya nxaui, nhio, ne ma ra u jar m'edi, ka ya nguu ne ka ya nguu.

Ha di thoki, nuna ra mfatsi t'e mū'i gotho ya jāi nuā ma hnini.

SEDESEM, nuā ra nguu metho ge ra t'e mū'i ge ra nzaya ra xeni hnini Monda.

Hangu, ra tecnología ge ra in'yoni mfadi ge da hioki ya tzuk'ua (hemi) nu u ya jāi e ödi ra mfatsi ne u ya nja ra mfatsi ge nuna ra mfatsi.

Nuā adi, nuā ra jāi dā hñutsi ra thuhu, pa numu da m'a huani, pa da hñani ra mfatsi.

To jar m'edi ra bojā, dā hñutsi kon ro mpö, tsutbi mū'i gotho ya jāi, bojā o físico, nubu tso nja t'inmu n'a ra jāi.

3. Tzotse

3.1 Gotho zotse

Di k'āmi u ya ma ge hint'e ha o nuā kōhi mū'i ya jāi nubuya hnini ge ra xeni hnini Monda pa nuu ra hio'ya jāi multidimensional un ya nguu, kon ra njea di t'uni ra mfatsi ne ya tem'e u.

3.2 Hänse nuā xa thāni

3.2.1 Kon ngeā nuā rase

Di hoki u ya mū'i ra jāi ge e nt'e ja, nuā kōgi mū'i gotho ya jāi o nuā hio'ya jāi multidimensional, pa dā t'uni ra mfatsi ne u ra ho.

3.2.2 Nuā xa thāndi ha ra hnini

Di nhoki u hint'e ha o nuu kōhi mū'i gotho ya jāi ge ya hnini, pa da nt'uni n'a ra mfatsi pa da nhogabi ro mū'i gotho ya jāi.

3.2.3 Nuā xa thāndi nuu ya Hmuntsi

Di n'api ra nu nuā ra gotho ra hnini, ge mū nuu ra dā'ye di tsoni ra hnini, t'o ma u, ra dumu o numu di ntso ra ndāhi ge da t'o ma u pa ra mū'i.

4. Xihai hiode

4.1 Hnini hiode

Ya hnini ka ra xeni hnini M'onda.

4.2 Ha ja nuā ra Hnini ā

Nuu ya jāi ge mup'u ra xeni hnini Monda.

4.3 Hnini nuā dā nt'ot'e

Ne u mup'u ra xeni hnini Monda, ge u kōgi mū'i gotho ya jāi o nuu huanto te ha made, xa etsi ne ma n'a ya etsi, ne u gotho ya jāi ge huant'o hio'ya ngatho u.

5. Dā njomi

Ra mfatsi da jomi nuu ya hnini, 125 ne u ya mū'i ge ra xeni hnini Monda, ge e kōgi ro mui gotho ya jāi o nuu huanto te ha made, xa etsi ne ma n'a xa etsi, e hapu pa nuu ya jāi ge huanto te ma bojā e ha multidimensional, e koma njo kon ā mi manbi ra bojā.

Ya zonas ge gi yut'a guenda metho u bi ma ne u bi hñutsi n'jeya nu n'jeya pa nuã ra CIEPS, dã higni pa da deni ra njomi tengũ bi gohi na ra manda.

6. Mfatsi

6.1. Gotho ya mfatsi

Ra mfatsi e ot'e ne e üni ra n'a 'yo mfatsi pa da mpefi ma n'a t'o.

6.2 Hangu di t'uni ra mfatsi

Nuã ra mfatsi di t'uni huantu te ma bojã da gudi ne da komi gotho ä ra nzaya ge ra xeni hnini Monda, pa ra ngeã ge ra SEDESEM.

7. Hanja di thoki ngatho yu

7.1 Nuũ bi nt'uni ra mfatsi

7.1.1 Nuã e ödi ne u da huani

7.1.1.1 Ge kongehu Nuã n'ase

- Tset'o di mu'i nubu ge ra xeni hnini Monda; ne
- Dã ñ'udi ge huani e kofi mu'i gotho ya jã, nt'e meã ha o nhio'ya jã pa gathone Nu to te da odi nuna ra nfotsi ge ne da do u ya xa thutsi ya hem'i u xa t'odi, ne konge hu di t'adi, de di da nuya ya hem'i:
- N'a ro hemi ge nubu dã nu ra hmit'e, ne pa da ma hampu mu'i nup'ia ra xeni hnini Monda nuã he ödi ra mfatsi ne ma n'a 'yo pa da mete;
- Ge mu hinga geã ro nguu nubu mu'i nuã ödi ra mfatsi, tset'o da hodi n'a ra hemi nubu da ma ge huani mengubu ra hnini ne n'a hemi ma n'a 'yo pa da gotse; ne
- T'odi nuu ya hemi ge ya bi ma nupi'a ya ma.

7.1.1.2 Ge kon ge ya hnini

- Hmuntsi ya jã ge ra hnini ge ra xeni hnini M'onda;
- Ge xi di diodi u te thuni mupu ha m'ui ya nzayo pa di nte ya m'ui ka ra Xeni Hnini M'onda.

Ne di do hemi u di thodi, ra mfatsi ge pesti da do ngotho u xa thodi pa nuy m'a:

- N'a ra nk'o hem'i chulo hmi ne pa di thãndi ha gen'ã; ne
- Da thutsi ngotho un u ya hemi ge ya bi ma nupi'a ya ma.

7.1.1.3 Ge konge ya ranguthohu

- Tset'o di mu'i nubu ge ra xeni hnini M'onda; ne
- Dã nüdi nuya ge ra vulnerabilidad ge ra contingencia.

Ne t'o nuu e t'ödi nuu bi hñutsi dã ne da t'uni nuu ya hemi ba ep'u:

- Dã iodi ra nzaya hnini (nuã ma yamu, tsemi o nzaya), nubu dã ma me di nja ä ra contingencia o nu ra mpöho ya duzki pa da 'yodi ra mfatsi.

Nuu yo hemi ya jã ge pa da ñüni, dã nu pa da badi me bi gohi kon nã ra manda ge dã ñüni ne ä ra hñu ge ra mfadi gotho ya jã ge ra xeni hnini Monda n era nguu nzaya (nguu tsut'abi) ne nuã ra ma; han njapu ra mpöho ra za.

7.1.2 Ra mfadi ge ra xi di ngut'ã

7.1.2.1 Ge kon gehu nuã n'ase ne gotho hnini

- Hmuntsi ya jã ge ra hnini ge ra xeni hnini Monda ge made, etsi ne ma n'a etsi ge nt'e meã ha o nuã e kofi mu'i gotho ya jã.
- Nu u to xi dothi n'a ra thogi, hingi ode ua hingi tso da n'yo ge xi di nu hanja di nfotsi ra m'ui ra nzaki ngotho ya pa; ne
- Ne u ma ra u di mã ya hmuntsi.

7.1.2.2 Ne konge u

- a) Ya nfatsi mupu pa ya jai ut'o nuut'adi nuu bi hñutsi dā ne da t'uni nuu ya hemi ba ep'u; ne
- b) Ne u ma ra u di mā ya hmuntsi.

7.1.2.3 Dā hñutsi nu ua

Pa nuu ya thutsi nuā n'ase n era hnini, nuu bi iodi ra mfatsi tseto da hñutsi bu ra hemi nubu da ma hamu ne hap'u da ma va hñutsi mēpu di nja ne hapu di nja ra nguu metho.

7.13 Thutsi

Ya thutsi nuā n'ase n era hnini, nuu bi iodi ra mfatsi tseto da hñutsi bu ra hemi nubu da ma hamu ne hap'u da ma va hñutsi mēpu di nja ne hapu di nja ra nguu metho pa xi di t'uni ya nfotsi.

Pa gotho u ya vertientes, ya hmuntsi xeni hnini gepu di nja, geu ra metho jai da ñuni ya hemi nuu bi yodi ra mfatsi ge da deni ā ra mpoho ge nuu bi hñutsi nup'i ge r ama.

Gotho ya jai e ha ra mpoho pa da hñutsi ro thuhu nubu ra mfatsi, nuā ra ot'i ge ā e odi ra mfatsi ne huanto t'e jundi ne hinga ne da ma ge e hoā n'a pa da tso dā yuni.

7.1.4 Nt'ot'e pa da hñoni**7.1.4.1 Ge kongehu xi nuā n'ase**

- a) Hemi pa da hñutsibi;
- b) Nt'odi pa da yut'i n'a;
- c) Xeni hemi pa da ñuni; ne
- d) Nuū ma n'a gezeu ya nzaya da ma.
- e) Ne ma ra u da m'a ra ndā nzayo

7.1.4.2 Ya thāndi ya Hnini

- a) Nt'odi pa da hmuntsi ge ra met'o ge ra hmuntsa jai;
- b) Gotho u ya thuhu ge ra hmuntsa jai;
- c) Xeni hemi pa da ünābi; ne
- d) Nuū ma n'a getseu ya nzaya da ma.
- e) Ne ma ra u di m'a ra hmuntsi.

7.1.4.3 Ya thāndi ya Hmuntsi u

- a) Dā iodi ra nzaya hnini ne nuā ma yamu, tsemi nzaya;
- b) Xeni hemi pa da ñuni; ne
- c) Nuū ma n'a getse u ya nzaya da ma.

7.1.5 Da yut'i ha ya hmuntsi hemi

Nuā ra metho nguu nxadi ge gotho ge ra mfatsi mu'i gotho ya jai gena di met'opa di kut'i ne dā hoki ma n'ayo hemi pa nuu bi nt'egüi ra mfatsi, pa da ma ge hinga kue ge ā ma a manda ne ra hokā nt'ot'e ne pa da yut'i nubu nja ra hemi pa gi padi gotho ge ra xeni hnini Monda ne u ya nguu nzaya; nuu ya ro m'a ne u ma n'a pa da hñutsi ne da hoki ma n'ayo ge ra hemi ge nuu bi t'uni ra mfatsi ge ra mfatsi t'e mu'i gotho ya jai ge ra nzaya xeni hnini Monda; ne pu ra nmedhe pa da m'a ma nja pa da hoki.

Pa nuā ra mfatsi ge ra ye da tzöni ra dāhi, nuu ra dā'ye ge e tsoni gotho ya hnini ne ro mu'i n'a ya jai, nuā ra hemi ge bi nt'uni ra mfatsi he hapu u ya hema mubu ya hnini ne pu ya colonias ge da nu, ne t'o habu ya medhe pa di t'uni ya mfatsi n'a gu n'a, nepu nja na hemi nubu e utsi u ya nja ra mfatsi.

7.1.6 Ra nt'edi ge nuu bi t'uni ra mfatsi

- a) Dā hñani ra mfatsi ge da hoki, njato ge ā e utho netho pa da badi hapu he ga ā ra mfatsi; ne
- b) Hatho da t'espi, n'a egu gotho, ne t'o pa da badi u ro hoga mui ne pa hinda numa ntzo.

7.1.7 Tzeto da iot'e u bi nt'uni ra mfatsi

- Njat'o di t'uni ma ho ra faste numu bi 'yodi;
- Dä hñäni geseu nuä ra mfatsi di t'uni;
- Tset'o da 'yeni ä ra mfatsi bi hñäni; ne
- Dä m'abu ya hnini ne dä 'yut'e ä da sifi numu vi ne.
- Ne ma ra u di m'ä ra hmuntsi.

7.1.8 Ge mu nuä hinda iode ä dä ma

- Gemu da ñuni ra ma ge nja geä pa di t'uni r ara mfatsi;
- Ge mu hinda m'aa tse ä ra jäi e ne ä ra mfatsi ge hinda ma nja hinbi ma;
- Dä iot'e xa ntso kon ra mfatsi bi tuni;
- Dä ioté n'a ra mpödi pa da faste ä n'a ra jäi ge ne di nzaya ra hmuntsa mboho kon n ara mfatsi e jaua; ne
- Ne ma ra u di m'ä ra hmuntsi.

7.1.9 Me dä m'a ma njapi u ya jäi ne ra mfatsi

- Ge mu nja ä dä iot'e ge nja geä, nuna ra nguu uekabi huanto da hinte di nt'uni ra mfatsi ge ro met'i ma nja ne, numu da iodi tse ë nua ra hemi; ne
- Ne ma ra u di m'ä ra hmuntsi

7.1.10 Numu bi t'uni ra mfatsi pa da mfadi töä

Nuä bi t'uni ra mfatsi tseto di nha n'a ro mpefi nubu ro hnini numu di tzifi dä iot'e ra mefi.

7.2 Uanxadi ge bi t'uni ra mfatsi

Nuä ra uanxadi dä t'uni numu bi uadi xanho ra nhemi nuä e bi t'uni ra mfatsi.

8. Nuü ya nguu met'o ge e faste

8.1 Nuü ra nguu met'o mede

Nuä ra met'o nguu ge gotho ra mfatsi mu'i gotho ya jäi ne a ra nzaya, geu tseto da nu ä ra nja ge tseü da m'a me di nja ra hemi ne da badi.

8.2 Nguu met'o ge ra uege

Nuü ya chi nguu met'o ge ra t'e xeni hnini ge ra SEDESEM, ne u ya mfaste xeni hnini, ge u ya e di 'yoni ä ra mfatsi, nubu ra nguu nzaya o nubu e teni.

8.3 Nzaya ge da ma numu da yut'i o hina ne da deni

8.3.1 Hmuntsi hu

Nuä ra nzaya e haua ge:

- N'a ra nzaya, nuna ge na ra jäi da iot'i ä ra t'e mui gatho ya jäi;
- N'a ra jäi da iot'i, ge na da ioni gotho u ra mfatsi mui gotho ya jäi;
- Rato tset'o, tö u:
 - N'a jäi da mfaste ge ra met'o nguu ge ra bojä;
 - N'a jäi da mfaste ge ra met'o nguu ge ra t'e hnini ya ho;
 - Hñu nzaya un ra hnini pa di nte ya hnini xeni hnini mupu ka SEDESEM
 - Nuü ya met'o hñu ra nguu met'o chi met'o nguu ge ra t'e xeni hnini ge ra SEDESEM; ne
 - Nuä ra met'o ge ra hmuntsi administración ne ra böja ge ra SEDESEM; ne
 - N'a ra ndä nzaya mupu ka ra tan zaya ha hnu ya bojä di ge ra SEDESEM.

d) N'a ra jái ge da metho nguu ge ra methe, toá ra kut'i mbö ge ra SEDESEM; ne

e) N'a ra jái he mupu ra hnini civil o n'a ra nguu nxatsi, ne u di t'uni nup'ia.

N'angun'au da nu to da pote num'u hinde m'ui rapetsi dige ya jái to ote da t'uni.

Nxoge petsi hña ne da mã, nuá ra nzaya mpote, honse tsa do ñã.

Nuu te da mã ya jái to ote da mã di tho mãde, digeu m'ui num'u di rangutho, ndä nzaya dã mã to da gohi.

Ya jái to ote da hoki ya hmuntsi di tsu hñu nzána nem'u ja ra m'edi.

Ra mfaxte ndä da hoki ra hem'i to da adi ne bi gohi, hñupa pa di tsoni da hmuntsi ne n'a pa ne náxu numu da thoki n'itho da hoki.

Page da thoki ya hmuntsi ya jái to ote ra mfatsi, di petsi di m'ui gatho ua di tho made ne n'au ya jä to mfatsi, ne di m'ui ra ndä nzaya, ra mfaxte, ra mpote ra mfatsi to nu ra 24 thoki razaneu to pote num'u hingi m'ui, ngu mi petsi.

M'efa da thogi dige ya jái to ote, tso da xifi da ehe, to mpefi ka ya ngu nzaya, to padi dige ya nxadi, gatho ya hnini, ndä nzaya, nzaya nt ó t'i ne ná ra mpote to un ra bojá ne ya mpote pa da hogi raza te hoki nuu marau.

Di dui ya hmuntsi pa di da xifi da ehe, ya xampate ne ma ra u to padi di ge ya hnmuntsi di ge u di fadi ne jar medi pa di hogi raza, hnini, pa da hogi raza te hoki neu marau.

Da njutsi n'a ra hem'i di gathou, habu da hutsi te gatho bi gohi da thoki, ne da huxa ya ntuntye ya j ato ote ya jái.

8.3.2 Ya thändi u

Nuu ya thändi ya mfaste xa m'a u:

- Mahioni ya mfatsi hemi, ne da ma tu uni ra mfatsi pa da uni nuna nfatsi he nepu da domi da zoho ä, ne mefa da mu ge bi zoho ra mfatsi pa da fadi. Nubu hintu da uni ya mfatsi hemi da m'a ne da hñena ge n'a ra mfatsi da thändi te da totue, pa da tumbi oh hin'a, ha ra mfaste da hñani pa da bahdi hubu da thumbi ra mfatsi nuna jái, ne nuna ra faste da xipabi ä;
- Da ma di fadi to da tumbabi m'a ra ya ra 'yo mfatsi, ne da to da buni da bahdi, ne ñutui toho uni nuna mfatsi ne da xpabi ngatho ma ra pa da fadi te ja ha nuna ngu mfatsi;
- Da hñen'a ge njabu ya hmanda xa hma pa ge da thogi ya befi, da neki x año, ne nun'a nigua hmuntsi mfatsi da hogi pa da hñani x año jái ngu nuá di hñepabi u;
- Da thutsi ya nthoki befi, ne da hmate da befi ha ra nigua hmuntsi mfatsi, na da hma hamu da ma ge da t'uni ra mfatsi, hamu da thuxa ya thuhuh, hamu da t'uni ä, ne habu da thuxa ya thuhuh, ne to da hñani nun'a mfatsi, ne to da mefi ne da iote nu ya jái;
- Da tutsi n'a ra jái to mpefi ha nigua hmuntsi ge mpeu ha mfatsi nxadi; ne
- Nuá ra ngu nuá da m'a ra mfaste.

9. Ha njapi da 'yo nuna

9.1 Ha njapi da n'yo

- Ya nubu da xa hñuni ya hemi ge xa hioki ra SEDESEM T'a Nu Hmuntsi Xeni Mui gatho njái, gatho ya jái mbo ha t'uni ra mfatsi ne geu xa hñani ya hemi ngu nuá xa hma, ne habu da thäni u pa da jot'i u;
- Ya nubu xa t'uni ra hemi nuá habuadi ra mfatsi, ra ngu hmuntsi ntentsi da hiandi nuá ra hemi da hñuni, da hñuni ne da thändi nuya u, ngu ha hutsi ha ya bede 7.1.4 ne 7.1.5 ha nuá ma da ma ha tsote ne da hñuni ha ha hmuntsi thändi hemi;
- Ra nguu hmuntsi da hiandi ge xa thoki ra zo ngu nuu ge di petsi gatho nuu ya hemi nuá xa t'adi ne da beni nuá ra hemi k ora mfaste pa da hiandi ä, ngu nuá x ama ha njapi da zuki;
- Numu nuá ra nzaya thogi ya hemi, to di nuá ngu metho, njabu ra t'uni ra ntote noya pa da uni u ya mfatsi, nubu ya dã tut'i ra mfatsi, njabu da t'uni ra ntote, ntsetho da m'a nubu da njabu tsogi uadi ne da tentsi, tsetgho da xipabi numu ra ret'a ma kut'a di betho ä da zoho ra pa; ne
- Numu bi t'uni ä ra mfatsi ra nguu hmuntsi tsote da da hoki n'a ra hemi habu da thuxa thuhuh u.

Nubu nuu xa thändi u ne xa ma u, ne nubu ya da hñani ra mfatsi ne da m'a ra nzaya ge xa t'umbabi ä, ra ngu hmuntsi tsote da xipabi ko ya ngu hmuntsi ntentsi ua ge njabu da t'uni ra mfatsi, ua ge da da zipi ge da badi ra mfaxte ge da m'a nuá xa xipabi ä.

Ya thuni mfatsi da thākui to hani nun'a mfatsi nubū nuā ra fatsi n'a mboho honi ra befi de nzaya ne nuhu ya t'etsi nzaya, ne nubū da metsi n'a ra ntsomui nehe da thākui, ne nubū hinda iode ngu mangā ra nguu hmuntsi mfatsi.

9.2 Da thāki nun'a mfatsi nubū

Nubū to han ira mfatsi ya dākuabi ra mfaste da hm'a, ne nubū ya hinga njabū nuā ote ngu nuā mangua ha nun'a hemi ntot'i, ne nun'a da tumbabi man'a ra jāi todī otuā ra bedi, ne ya di huxa ra thuhu ha ra hemi mfatsi pa bextho da tumbabi ā, ge njabū xa hma ne njabū da tothe ā.

Nuā to jamasu nun'a nguu hmuntsi mfatsi ha mbo xeni ā, ne ha gatho hmuntsi mfatsi ngatho jāi, da thuni ne da thāni nun'a hemi pa mēfa da nja zuki ne thāndi to da thumbi nun'a mfatsi njabū ge ā.

10. Thānthi hñā gatho mbou nguu mfatsi

Ha ya nguu hmuntsi mfatsi da hiandi to ote xa ño ra mfatsi befi, ne geā da hiandi ne m'a njapi da totue hā, ha njabū hinda nja n'a ra ntso mui ha ya befi, ne hinda tsoki ma'ra ya nguu hmuntsi mfatsi ne da iothe ya befi nuā di hñepi ā, ne njabū da nja n'a ra hogā ra befi nzaya ha ma xeni hnini hu.

Ra nguu hmuntsi mfatsi dai ya xipabi thi mfatsi nuu fatsi ge ma nja n'a ra befi pa da bādi de ya iote u ā, ne nuu mpefi de mbo u, ne da bādi ra thi nzaya bui ha ra thi hñi mbo xeni Monda, ha nun'a nguu hmuntsi mfatsi.

Da sa da thoki ra ya mfatsi hemi ko ma ra ya hmuntsi nfatsi, ne ngu nuu ja masu ra bojā, ne toho petsi u, ngu ha ra xeni hnini Monda ne ha mbo ra thi xeni hnini ā, ne da za nehe da thādi ra mfatsi ha ya ta nguunxadi nubū hin'a da thoni habu tsu ra mfatsi pa mfaste nguu nu nguu nuā ne nun'a hmuntsi mfatsi, njabū ā.

11. N'a'yo ntoki nuā ra mfatsi mui gatho jāi

Ra mudi nja befi ne da theni nuā hmuntsi, mfatsi ne da mfaste ngatho jāi to neki tho u, ne nuā hñāxu mfasta de nun'a ra hmuntsi mfatsi ā.

Nuu ya jāi ha bui ha ra hnini ne nuu ya mfatsi da thumababi petsi da mfaste ha ra hnini nehe, da mfaste ha befi mayegi pa da nte ra hnini ā, ne nja g ora hñoui ra hnini ā.

12. Thudi

12.1 ha di nthudi

Ne nubū da metsi n'a ra ntsomui nehe da thākui, ne nubū hinda iode ngu mangā ra nguu hmuntsi ya nzaya.

Nuu bupu ya thāndi noya ha njapi da thoki u, da thatsī ne da tutsi ha ra hemi ra nzaya ra xe Monda, ne ha ra nxi web, njabū t'embabi ā ne SEDESEM.

Ne ngu nuā ha mangā ra xeni tot'i hmānda ret'a ma hñāto (18) ha ra hmānda geā nja masu ā, gatho nu ya hemi da hñā, petsi di hutsi ngu nuā maga mhmangā njat'i ā, pa njabū hinte da nja ne hinda mbokue ya nzaya ngeā hinto ra met'i ā ge ra metho gatho ya jā u to bupu mbo nxeni xta mahñu:

"NUNA HMUNTSI HEMI, HINTO RA METI N'A RA MBOHO NZAYA. HINGI TSA TO DA HÑA NUNA NTE M'UI. NUBU TO DA HÑA SIN RA NZEKI NUNA GE DA MA RA FADI NE DA THAMBI RA BOJA KO YA NZAYA NGU NUÅ MANGA RA NEHKI HMÄNDÄ".

12.2 Di hmuntsi

Nu ra nzaya tsutbi ge da hamu da thuni ya hemi pa da thuni n'a ra mfatsi ha ra xeni hnini Monda k ora SEDESEM, ne nuā da hiandi ne de da m'a ra mfaste, ne ge di di fadi ge di j ara bojā manxotho ā.

13. Neki tho

Ra SEDESEM da metsi nuā ra metsi ya hemi to adi nun'a mfatsi ha ra nguu hmuntsi mfatsi, ne da thāngu ngu nuā hutsi ha ra xeni VIII ha ra xeni tot'i ret'a ma yoho (12), nuā ha ra hmānda neki tho, ne nuā da yut'i ha hmuntsi ya hemi bupu ha ra xeni hnini ne ya thin hnini tho ā.

14. Da theni tho

Ha ra hñāxu gatho ra hmuntsi mfatsi pa gatho ya mui jāi da deni nun'a hmuntsi mfatsi, ne ngu mangua ha nun'a hemi tot'i, njabū ra mfastde da mpefi ra zo ā, ne da m'a mēfi hanju ra bojā xa ju y pate xa ju ā, nun'a da m'a nubū da nja n'a ra hmuntsi ko ma ra ya jāi ā.

15. Ha di thogi.

15.1 Ra ntsedi ha di thogi.

Da za da nja pa da thāndi te mā befi xa thoki, ne nun'a da nja mte ā, ha nun'a da iote ra CIEPS njabū t'embabi ā, ha njabū da hōgi nuu ya befi ya jāi to mpepu mboha nuā ra nguu hmuntsi mfatsi.

15.2 Nu hanja di thoki

Ra hñaxu gatho hmuntsi mfatsi njatho mui jäi da hñudi ya hemi habu di hutsi te xa iote u, pa njabu da nte nu ya mui ngatho jäi ne nu ya jäi da hñutui t'ät'ä jeya ra CIEPS

16. Toho handi ha njapi pa ra befi, ne mpefi pa da jamasu u

To handi u da nja n'a ra hogä befi, ne habu di ja n'a ra z ora befi ne habu di jamasu u ha nun'a nguu hmuntsi mfatsi ge da hiandi to su gatho ra bojä ra xeni hnini Monda, n era nguu hñaxu hmuntsi jamasu ra bojä ko ra xeni hnini Monda, net o ote ra befi mbo ha ra SEDESEM, ne njabu da thändi nuä ya xa m'a pa da fadi to t'umbabi ra mfatsi ne to ha hani nu ya mfatsi.

17. Nuü to hingi ho nuä tote ne habu da m'a

Nuü to hingi ho nuä tote, ne habu da m'a pa thändi te da tote ä to mpefi ha n'a ra nguu hmuntsi mfatsi, ne nuü to huni, ne to mpefi ha nun'a mfatsi, da sa da ma se, ne da sa da m'a gatho ya jäi, ko nun'a ma thä ma ngat'i:

a) De ga tutsi tot'i:

Habu ja ra nguu ra hmuntsi mfatsi ne ha ra hñaxu gatho mfatsi hmuntsi mui gatho jäi ge bi ja ha ra hñu Velocidad paseo Tollacan bede 1003, Zona Industrial Nzuni, C.P 50070, Nzuni, Monda.

b) De ga ntoxgu:

Ha gatho ra hñaxu ra hmuntsi mfatsi mui gatho jäi 01 (722) 180 25 19 ne 226 01 82; ne ha ma detho jabu ntoxgu ra xeni hnini Monda (CATGEM), ha hinte gi jut'i ä 01800 69696 96 ne ha mote ra xeni hnini ne 070 ha nu Nzuni ne ha ra ta hnini ä.

c) De ga hm'ehmi yap'u:

Ha ra hem'i pehni yapu dgprogramasociales@edomex.gob.mx. ne ha ra nxi www.secogem.gob.mx/SAM

d) Genseu:

Ka ra nguu nzaya mbo ra SEDESEM, mupu k ara Av. Baja Velocidad paseo Tollocan numero 1003, km 52,5 col. Zona Industrial, Nzuni, Xeni Hnini M'onda, C.P 50071 Telefono 01 (722) 199 70 89; ne ka ya nguu nzaya ha hnu ha ga thuni ne ha ga tgogi ra boja thuni ya jäi k ara hnini di ge ra ndä nzaya ka ra Xeni hnini M'onda.

THOGIPU

N'A. M'a nubye ne ñutsi ha ra hemi befi ra nzaya xeni

YOHO. Nuü nubye ya hogä noya da yut'i pa da thutsi n'a da m'a ha ra hemi ra nzaya ne ja da njabu hinto da zada hñaki nuü xa thutsi ä.

HÑU. Ra mfaste da su ra bojä ne da umbabi ra hñu nepu da hñudi ma detho ko ret'a ne kut'a ya pa, pa mefa da hma ku nuä xa hma ne xa gohi ra kahi.

GOHO. Ya ntentsi befi pa da nja ra mfatsi nubye hmuntsi mfatsi da ma ne nja feni nuä da hñä bojä.

KUT'A. Nuä da nja ha hinxä hiandi ra faste da thändi ha njapi da fhoki nuä ra ntsu mui thoki.

ja ra Hnini Nzuni Lerdo, ra hñaxu ra Xeni Hnini Monda, ra pa 28 n'a nzänä j'eya 2013.

ÑANTE. ELIZABETH VILCHIS PEREZ
NZAYA MFAXTE PA DA NTE YA HNINI
DIGE RA NDÄ NZAYA XENI M'ONDA
T'ut'ä'ye

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Otomi:
M. en C. Petra Benítez Navarrete
Rúbrica.

NDÄ NZAYA PÄDI HA DI NU YA TSITS'I NZAYA NE HA DI HIANDI YA NTHOKI HMUNTSI TSUTBI, ELIZABETH VILCHIS PEREZ, MFXATE PA GE RA NTE GE RA TSUTBI RA NZAYA GE RA XENI HNINI M'ONDA, KON GE RA GE Ä MAK'I 3 XENI 5, 6, 10, 11, 17 HEKE IV NE 18 DI GE RA HMÄNDA GE RA HEM'I NTE PA YA HNINI GE JA RA XENI HNINI M'ONDA; 6 XENI XI, XENI III, 19, 20, 21, NE 26 RET'A MA GUTHO, NOT'E, NOT'E MA N'A NE NOT'E RATO GE NUU RO MA YA HNÄNFÖ PA NUNA HEM'I NTE GE RA XENI HNINI M'ONDA NE RATO XENI XXVII GE NUNA HEM'I HNU RA MBO GE.

KONGEHIA

Ge u te beni da hoki pa geu ya jäi ra Ndä Nzaya m'ui ka ra hai M'onda pets'i ge da nu ha da japi pa da m'ui ra za ya nzaki gotha to m'ui ka ra xeni hai Monda, da nu da nte gontho ua ge ä mä xa hñutsi ka ra hem'i te da thoki.

Ge nu ka ma ta hninige xa n'u ge ya xi xa ngu ya jäi u to poni pa yapu nuyu m'ui ka ra xeni Hnini M'onda ge enbi ra j'ella ra 2010, ra 1.55% ge nuyu ya mengu ge xi n'u ne xi nfotsi ya m'ui, ra tan nzaya ka ra xeni hnini, ge xi xifi ra nzaya nt'ot'i di uni ra nfotsi, ge nu ha di jäpi pa di uni ra nfotsi nuyu ya jäi yu to pani pa xi yapu, ne ma ra ya nzaya u nfotsi kongen'a ra nfotsi u mupu ka ra hnini nuu xi hñäse ya nsü.

Ge nu da di nthiki ya m'efi ya ha di tsotse ya nte ya m'ui ya hnini ka ra xeni hnini M'onda 2011_ 2017 pa di nfotso ya jäi u pani pa yapu ne xo ya mengu.

Ge nuna hnia digeu to poni pa yap'u, ajhe ra ndä Nzaya xeni hai M'onda, kongeä Ra tu Ngu Mfotsi pa di nte ya hnini, da hoki n'a ra hem'i mä te da hoki pa da faxa ya hnini, konge ra mfatsi raza pa da ote ya jäi neu to ya metise.

Ge nuu ya jäi ua m'onda xa mboni x ama bi mpep'u ka n'añ'o hnini digekua M'onda da un ra mfotsi ka ra bujä, petsi ya nzaya pa da un pa da hoki habu m'ui te petsi ne da mpefi pa hinda buni da ma yap'u ya jäi, nuu ya Nda nzaya xeni hai M'onda, dängu hnini neu to petsi ya m'efi ya hmuntsi jäi m'u ka ya hnini.

Ge nui hemi mä ya mefi thoki petsi da nu te japai m'edi ya hnini 4x1 pa da japi da nte ne di petsi n'a ra hoga nzaki yu ya jäi m'ui ka ya Xeni hnini M'onda.

Ge nu ä mä ka ra xeni thok'i 23 digeä ra hmända pa da nte ya hnini ka ra xeni hai M'onda, ra Ndä Ngu nzaya gatho hemi mä pa ya mfotsi da nte ya hnini, konge ra nt'ot'i hemi m'ede 21506A000/R0-010/2013, ra pa 29 n'a ra zäna ra jeya yom'o reta ma hñu 2013, bi mä ge nda thoki un ya hemi ha mä ha di japi, ngu ma m'et'o, bi buni nuna ra nt'ot'i mä.

TE BI GOHI UN RA NGU MFOTSI OTE YA JAI YA HNINI PA DANIE, BI THOKI YA NT'OT'I PA DI THOKI DIGEU NU DE NTE YA HNINI 4 X 1 PAGEU YA JAI PONI PA YAP'U.

MA HANJA DI THOKI KONGENA RA DA NTE YA HNINI 4X1 DAGEU YA JÄI PONI YAP'U.

1.- Te gatho mä.

1.1- Temeä ra mfatsi.

Nuna ra mfatsi pa di nte ya hnini 4x1 pageu ya jä poni pa yap'u geu peui konge te hoki ra Ndä Nzaya Xeni hai M'onda, Dänga hnini, tou petsi ya mefi, neu ya hinmtsi jäi pageu ya jäi poni pa yap'u, geu to fatsi ko ra bojä pa di un raza, te petsi, te da hoki pageu te gotho japar m'edi dige ya hnini habu m'ui ya jäi poni pa yap'u.

1.2 Ge petsi pa ya jä ote

Himha ra za ne hinda utsa

2. Te di boni ya hñä

Pa da thoki ngu mä xa t'ot'i, pa gehiu:

Ndä Nzaya dängä hnini, nuu ya hinuutsi to un ya hem'i te thoki dige ra danga hnini da mfgtsi konge ra to un gatho ra m'atho mnzuhn, M'onda, mañä ne n'angdi gu n'ongdi neu to mpefi ku ya Nzaya pa da nte ya hnini 4x1 pa ya jäi peni pa ya p'u.

To u t'uni; nuu ya hni ne ya jai da t'uni digea ra mfatsi pa da nte ya hnini 4x1 pageu ya jai poni pa yap'u.

CIEPS, ra Nts'ui Hini un te di boni te beni da hoki pa di nte ya hnini.

T'etsi ya jai, xa tetsi pa da tsixa ne da teni ya mfatsi pa da nte ya hnini 4x1 pa ya jai poni pa yap'u.

Ka ya hnini, gatha ya hnini habu t'uni pageu ya jai ya hnini nuua da fadi ko n'a ra thuhu da ma ra thot'i ua te hutbi ya jai.

To mpefip'u habu tsegi, nuu ya ngu nzaya tou da ma, ne un te de boni da gohi ne da mfatsi pa da hoki ya m'efi ya Ndä Nzaya n'angun'au hab'utsegi da ote ra xeni hai M'onda.

Ngu nzaya nu da thoki ya danga hnini, to u pets'a m'efi ya hmuntsi nu ya m'efi, ne u to t'uni ra mfatsi.

Ngu Nzaya ha hoki ra ham'i di thoki; Nuä ra Ngu Ndä Nzaya digea t'uni ra Mfatsi pa di nte ya hnini dige ra Ndä Nzaya ra Xeni Hai M'onda neu to xa t'etsi to t'uni ne teni un pa da nte ya hnini 4x1 para migrantes, kongeu te padi ha da japi.

Hmānda, ä da thoki pa di nte ya hnini ka ra Xeni hai M'onda.

Thuhu t'om'i, da t'uni to gotho xa adi ne t'oma ra thuho m'ui ka ra Xeni Hai M'onda ote ra mfatsi pa di nte 4x1 ya jai poni yap'u.

To u ya xa t'uni ra nfatsi, nuu to gotho ya xa t'uni neu ya jai m'ui ka ra Xeni hai M'onda bi ote pa da nte 4x1 pa ya jai poni yap'u.

M'ekte hinte petsi, nuu jai taiha chichutho ne hingi tsudi te japar m'edi ne petsi pa di nte.

Thoki, di nte ya hnini, 4x1 pa ya jai poni yap'u.

Te beni da thoki pa di nte, nuä ra hem'i habu ma te ra hu, habu tsoni, ma hangu, ne tengu ya jai t'uni habu m'ui tengu, te da uni te t'uni, hamu di ndui ne ra gatsi, tou un dige ra mfatsi ne un ha hoki raza te thoki te petsi, te jai m'edi ya hnini neu to naki te thogi pa da fadi.

Hoki ra za ra nzaya, ge di hoki xa nhio ya hem'i ha da hnutsi, ra tsotse, ha di nja ne ha di m'ede u te da thunise ge hense ä da thuni ra nfotsi, ge xi di fadi ua hma ge di rini to u di nfotsi, ne da hma hamu di ndui ne di gatsi, ra pa ra nfotsi ge hense da boni nuu to handi nuna ra m'efi xa thoki pa ya jai ka ya hnini k ata Ta hnini mupu ne xi di hma pa di nfadi nuya.

Thoki ra za, nuu ma ha di thoki ra mfatsi.

SEDESEM, nuä ra Ngu Nzaya un pa di nte ya hnini Xeni Hai M'onda.

Hangu hoki, par m'ui nuu ya m'ui pa di thoki n'itho pa di hoki ya hem'i raza ya hem'i to t'uni ra mfatsi t'un'i.

To adi, gathu ya jai hmuntsi num'u da t'uni, digeu ya mfatsi.

To hinte petsi, pa ge u ya jai to Thor thogi tsutbi, ka ra hnini, ne hinte ha ra bojä ne ua dothi, thogi n'a ra jai di gen'a.

3. Habu da tsuni

3.1. Gotho

Da dut'si ra tse di nuu ya jai ra Xeni hai M'onda pa yapu pa da nza da badi dige ya hnini habu ra mengu, ne ko ra mfatsi ko ya nzaya Xeeni M'onda Danga hnini neu ya hmuntsi pa di m'ui raza ya nzaki digeu ya hnini.

3.2 Gehiu

Japi dar nzedi da hoki ra nfatsi konge ya nzaya ka ra xeni hai M'onda, hmuntsi jai to ote ya jai ka ya hnini pa ya jai u to poni pa ya pu, pa da thoki ya m'efi m'ui, nu u ya hingi za ge jar m'edi pa ge u ya jai poni pa yapu ka ya hnini, pa di neki yapu ya mengu ne hangu ya m'ui n'agdi u ya jai ne habu di n'ehe.

4. Habu da ote

4.1 Ya hnini habu da ote

Gotho ya Xeni hai M'onda

4.2 T'utsi gotho ya hnini

Ya jai m'ui ka ya hnini habu di n'ehe nu ya mengu ka ra Xeni Hnini M'onda.

4.3 Habu da tsona ya jai

Ya jai m'ui ka ya hnini ne habu m'ui ya mengu ge xi poni yapu ya jai di ge ka ra Xeni Hnini Hai M'onda, habu xa ngohi ne ma ge a te japa ra m'edi.

5. Ta hampu da tsoni

Nu a ra m'efi nfatsi da t'uni ya hnini hampu m'ui ya mengu ya jai poni yapu di ge ka ya Xeni Hai M'onda ge xi xa ngohi ngu te petsi, te hingi za te ja n'ar m'edi di ge te odi page u xa ngohi ne ra bojã m'ui page u.

Ya hnini habu mengu ya jai poni pa yapu ja ra xeni hnini di ge M'onda, hoki nj'eya mu ra CIEPS, pa da nu ha di nja da ote pa di nfatsi.

6. Nfatsi

6.1 Te di nfatsi

Ra nfatsi da t'uni pa di hoki ne ua te jar m'edi ka ra hnini pa di nte.

Ko ra nfatsi.

Ya nfatsi da t'uni ge tsa pa di hiandi ne di hoki u hingi tsa te di hoki, ua hinte ha te di jut'i ngu ra nguu, nxadi, ra nguu nt'othe, n'eni, dehe, ne di m'a ya tsotse tsibi, n'u da n'u ne u ma ra.

6.2 Tengu t'uni

Ra bojã pa da uni ra ndã nzaya ja ra xeni hnini Hai M'onda tsa da t'uni ma n'a ngu n'a beni da hoki ge hindã thogi a 300, 000, 00, ge mu hin'a ngu da una ra uenda nu u ya jai xa t'etsi da nu ra m'efi da thoki.

Ra nfatsi ya nzaya m'ui ka ra Xeni Hnini Hai M'onda hinte da njotbi ge da uni nu a ra SEDESEM.

Tengu ra bojã xo a da thuni ra jai npa di a ra m'efi ne da thoki da gut'i ra ndã nzaya xeni hai M'onda ra danga nzaya ra to petsi ra m'efi hmuntsa jai da uni mahiegi.

Ra bojã da uni ra ndã nzaya ka ra Xeni Hnini M'onda da dathi mu ya bi gatho da gaxu ya m'efi.

Pa ge da nu n'a ngu n'a u ya hnini to bi t'uni ya nfatsi, da uni ya m'efi ten guyu ya jai poni pa yapu ne di zote ko bojã da te da m'etsi da t'uni da ge da hmuntsi di ge u ya hnini.

7. Nu hanja di thoki

7.1 To u da t'uni

7.1.1 Ya hem'i pa di thuni ra nfatsi

- Dar mengu ka ra hnini ka ra xeni hnini M'onda ne di gen'u ya hnini poni pa yapu;
- Ge xi di tsudi n'ar thogi di ge a ri boni pa xi yapu ngu m'efa xa hmã, pa di nfatsi ka ya hnini u di hmã.
- Di hoki n'a ra hem'i nt'adi konge ya jai nu di gehi a mupu kar Xeni Hnini M'onda, ne ua ra m'ui ka ra Hnini Nzubi.
- Ge di t'udi u hanja di thoki; ne
- Di t'uni ra thogi, nzeki pa di n'ye bojã a da uni ra ndã nzaya di ge to foxte nuya.

Kongehi a ya hem'i t'odi ge xi xa thutsi, ge ya to da nfatsi ge da da ya hem'i thuxkua:

- Ra hem'i hux thuhu di iodi ka ra nguu tsutbi ha di thutsi ge ra jai pani pa yapu, xt'i thutsu har mengu, ne dar mengu ka ra Xeni Hnini M'onda ne, xi di uni di hehu nu u rase hem'i.
- Di thux thuhu ka ra hem'i hux thuhu di iodi ka ra nguu tsutbi ha di thutsi ge ra jai pani pa yapu, xt'i thutsu har mengu xi di uni di hehu nu u rase hem'i; ne
- Di hñutsi ka ra hem'i u xa t'odi pa di t'uni ra faxte.

Nu ya hñã t'odi ha ra mengu ge xi da hmã ngu xa m'a ra hmãnda pa hinda tsoni ne xi dar za u da hmã ne ge dar mengu ka xeni hnini M'onda; di ge ha xa thutsi ra hmãnda.

7.1.2 Ha ngu di thoki

- Nuu ya jai ra m'ui yapu ge xi xa beni ra hmuntsi nzaya jai pa yapu, da n'u ge xi xo xa hmuntsi ma ra ya nzaya.
- Ge xi di thuni ya m'efi ka ya hnini, pa xi di m'ui ra za ne xi di nfã nuya ya hñã, pa ka ya ta hnini, ne u ma ra te jar m'edi ka hnini; ne

c) Ge xi xa thoki ya hem'i nfatsi pa ya jai poni pa yapu u mupu ka ya hnini yapu poni di ge ka ra xeni hnini M'onda, ge xi m'ui xangu ya jai pon opa yapu, ngu m'a ra CIEPS.

Numu da thege ne hindi uadi ra bojā pa di nfatsi ya jai u to pa yapu, ge xi da xifi ya jai ge di thutsi ya thuhu ka hem'i rom'i.

7.1.3 Thux thuhu

Ya jai m'ui ka ya hnini ge xi da un da iodi nuna ra faxte poni pa yapu ka ya ngu nzaya ra pa ā da boni nuna ra fatsi ngu xa m'a ya nzaya.

Ngotho ya hnini petsi da t'u ni ra bojā xo ā da thuni ra jai npa di ā ra m'efi ne da thoki dā gut'i ra ndā nzaya xeni hai M'onda ra dānga nzaya ra to petsi ra m'efi hmuntsa jai da uni magense u ya jai.

Ya hnini ge pesti di nfotsi nu u ya jai u xi poni pa yapu ne ge xi di odi ra nfotsi ka ra ndā nzaya m'ui ka ra Xeni Hnini M'onda ge xi xa beni ge di nfatsi u ya jai ra Houston, Texas, geu da un xa m'a ra SEDESEM ge di n'u xa ya, nzaya tu nu ya jai yapu m'ui, pa di thandi ya m'ui nhio.

7.1.4 Hem'i pa di t'uni

- a) Hem'i thux thuhu;
- b) Nt'adi hem'i;
- c) Hem'i ha t'uni ra nfatsi;
- d) Ra hem'i ha t'uni ra nfatsi; ne
- e) Hem'i u ha te t'uni; ne
- f) Ne ma ra u di m'a ra hmuntsi nzaya.

7.1.5 Hem'i di thutsi u da nfatsi

Ra ndā nzaya di thuni ra nfotsi, ge tso di odi ha thuni ra nfotsi pu ka ra nguu nzaya ngu xa m'a ra hmānda di ge ā xi di thuni ra nhio ne di boni u te di t'uni nu u m'ui ka ra xeni hnini M'onda ne ka ya Ta hnini; ngu xa hmā ha xa t'utsi ya ndā nzaya u xa nguki pa di nte ya m'ui ya hnini ka ra xeni hnini M'onda; ne ngu ja u ma ra u xa thutsi ka hem'idi gehi'a.

Pa ge di to tsu n'ar dothi u hingi tso te di iodi, nuna ra nfotsi get so da hione ra mpote, di gātsi n'a hem'i t'unt'ā 'ye, ne ma n'a ra hem'i pa ya nguu-nzaya pu ha thuni ge xi xti thutsi nuya te t'odi.

7.1.6 Petsi ge dā thuni

- a) Di hñā u di t'uni di ge ra ndā nzaya ra bojā ngu ya xa tñutsi ka ra hem'i ha tódi ne di gempu di thuni ra hem'i ha odi ra nfotsi, ge kongen'a m'a xa xa thux ra thunu nt'odi; ne
- b) Ge xi di nhñu ra za, ne hinda tsutso ge xi di thāndi ra za.

7.1.7 Di hoki u to t'uni ra nfotsi.

- a) Da uni te gātho da t'api digeā ra ta jai;
- b) Da thuni ra nfatsi ngu xa m'a dige ā di thini;
- c) Di nfatsi ya m'efi u ja ka ra hnini; ne
- d) Ne ma ra u di m'a ra ndā nzaya.

7.1.8 Mu dā thāki

- a) Mu hindā m'a ma juani pa di da adi ra nfatsi ge hindā t'uni ra nfatsi;
- b) Ne nubū da unga ya hemi nuā hinga majuani pa da yut'i ha nun'a nthuni mfatsi ā;
- c) Nubū to da iote ra ntetsi nan'yo honi ne da matsi n'a ra mbohō ge honi da mpefi ha ra tsutbi xeni; ne
- d) Nu ma ra ngu nu u da manga ra faxte.

7.1.9 Da thākui toho hinda lode nu ra mfatsi

- a) Ge xi da m'a na juani u da t'oni pa di t'uni ra nfotsi;
- b) Hinda m'a da ha ra nfotsi munu hinte hoki ra za u t'opi;
- c) Ge xi du tsoni ra bojā ra nhio a t'uni.

- d) Numu di hindä ntode hemi ha nuä ra mfatsi, ne ha xa hñutsi ra thuhu, ha nun'a gen'a, da thakui bi n'a ben'a pa da hioki ra zo nu ya hemi ngu di ñehe, ha mefa;
- e) ge hinda hoki nzaya tsitbi para n'a ra t'ex nzaya ne hinda m'otsi; ne
- f) Nu ma ra ngu manga ra nzaya.

7.1. 10 Mu da hmihi u t'uni

- a) Numu hinda hoki ra zo ra nfotsi t'uni, ge xi da thäkbi ra nfots, ua da yopi da iodi ma n'agi ra nfotsi di gen'ä; ne.
- b) Ne ma ra u da m'ä ra nzaya.

7.1.11 hmipi ra nfotsi

Di kuat'i ra m'efi mu ya bi t'uni ra nfotsi, di gen'u ne te dä thoki ne di n'u ya m'etsi, ne ngu ma ra u da thoki di ge u t'odi.

7.2 Hangu di t'uni ra nfatsi

Ha ngu di t'uni ra nfatsi ge xi da hmä hamu di thändi pa da thuni ra nfatsi u ya jäi poni pa yapu.

8. Nguu ha nfaxte.

8.1 Nguu habu thoki ra nhio.

Ra ngu hmuntsi habu da n'a ra hogä hmuntsi pa gatho ya dängä jäi ha ra SEDESEMy, geä tsed,i ä da mpefi ne hiändi nuu ne da matsi.

8.2 Ya hmuntsi nzaya u to nu ha di mä

Ra ngu ndä nzaya da hoki xa nhio pa di nu ya m'ui ra za ya hnini, pa geä xa thoki petsi da nu ha di japi di thoki.

Ya ndä nzaya u to un nuya ya m'efi ka ya hnini yapu m'ui ge xi nu ha di japi pa di hogi ra za ra m'efi pa gen'u ngu M'onda ne ta yapu ya m'ui hnini, ngu xa hmä ka ra thoki nuna ra m'efi xa thuxkua.

8.3 Jäi ote ne teni di thoki.

8.3.1. T'etbi

Ya mfaxte di:

- a) N'a dä ndä, ge ä ra ndä nzayo iat'i ya hem'i pa da nte gatho ya hnini;
- b) N'a ra ndä hñux hem'i, ra nzaya di gen'a ra thoka m'efi ka hnini ra SEDESEM;
- c) Ret'ä ma n'a ya npote nzaya, geu da m'ä:
 - N'a mpote hñänsu nt'ot'i bojä;
 - N'a ra mpote hñänsu nt'ot'i nu ra nxadi;
 - N'a ra mpote hñänsu nu ra m'efi pa di nte ra bojä;
 - N'a ra mpote hñänsu nu ha di ya m'efi ka hnini;
 - N'a a mpote hñänsu nu ya m'efi pa ngotho ya ximhoi;
 - N'a ra mpote hñänsu ka ya Ta hnini di gen'u poni xi yapu;
 - Ya mpote xa hñu hñänsu nt'ot'i m'ui ka ya xeni hnini di ge ra SEDESEM;
 - El ndä nzaya un di nte ya hnini di ge ra SEDESEM; ne
 - N'a ra mpote di un ngotho ya m'efi di ya nzaya pa di nu ra bojä di ge ra SEDESEM;
- d) N'a ra jäi geä da su ra hmuntsi bojä, neä da hioki ra zo mbo ha ra CEDESEM;
- e) N'a ra mpote di ge ngotho ya hmuntsi häse ra nsü;
- f) N'a ra jäi geä da su ra hmuntsi jäi xotho ne hmuntsi nxampate u; ne
- g) N'a ra jäi di mpote ngotho ya jäi poni pa yapu;

Pa di ge ya hñä e, f ne g ge di t'uni ra ndä nzaya, ne ngu ya mpote hñänsu k ata hnini di ge ya jäi u poni pa yapu.

Da t'etsi n'a ra nfoxte dar mpote, ne pa di njut'i ge da juki ya hem'i mpodi boja pa da ngot'i di ge hense tengu da mpefi.

Ra mfaste hñaxu da una ra uenda hñu nzan'a ne ma hñu nzan'a man'aki ä, ha nubu hante da iot'a ra bedi da nja ra hmuntsi, ne kongotho ya hmuntsa jäi u poni pa yapu, ge xi tsa da ñä ne da ñ'etsi ya hñänsu ne.

Pa di muhu rangutho u te hmä di ge ya nzaya ge rangutho xt'i beni ra thoki, munu da rangutho ya thäki nzaya pa di mpote, ra ndä nzaya ge da m'a toa da nzaya.

Ra mpote nzaya da t'etsi ne hense di hñänsu ngu hñu ya nzaya mu ya da hmuntsi mu ya bi hmä.

N'u ra ndä nzaya dä iadi ra hem'i pa di nja ra m'äfi, di m'et'a hñupa da di nja ra hmuntsi pa di njä n'a ra mfatsi, da iot'i ha n'a ra hemi nuä ma da hm'a ra 24 pa di nja ra hmuntsi ne thoki ya m'efi.

Pa di nja ra hmuntsi ge ra ndä nzaya mpote da hñän'a hä ya hñaxu mfaste, ne da xipabi ra da ehe da ntsonde ne da iode nuä feni da tote nuu ya nzaya mefi ha ra tsutbi, xampote, nuä mpefi neki tho, pa da m'a ne da hiandi ha njapi pan nun'a befi mfatsi pa ya jäi, da m'a n'a ra mpote, hamu da nja ra hmuntsi.

Pa da nja ra hmuntsi befi, metho da nja ra nzeki nuu ya dänga nzaya, ne da njabu nubu da nja ra hmuntsi nehe petsi da soho nuu ya jäi da io de nuä ma hmä, ne di bupu ra hñaxu mfaste, ra thi hñaxu, ne toho ra hñaxu toho hmuntsi ra bojä, ne ko ya thi mefi nehe da zoho, gatho nuya ge njabu da nja r'a hmuntsi.

Da thoki ra tot'i ha da tutsi ha n'a ra hemi nuä da hma ha nuä ra hmuntsi da nja, ne ha da tutsi nuu ya noya, ne ya thängi nuu da mangä ya noya nuu ya jäi, nepu da ungä ntunt'äye gatho nuä ya jäi hiotse nuä hmuntsi.

8.3.2 Ha te di thoki

Da hiandi nda u di hoki ra mpote nzaya:

- Mahioni ya mfatsi hemi, ne da ma tu uni ra mfatsi pa da uni nuna nfatsi he nepu da domi da zoho ä, ne mefa da mu ge bi zoho ra mfatsi pa da fädi. Nubu hintu da uni ya mfatsi hemi da m'a ne da hñena ge n'a ra mfatsi da thändi te da totue, pa da tumbi oh hin'a, ha ra mfaste da hñani pa da bahdi hubu da thumbi ra mfatsi nuna jäi, ne nuna ra faxte pa di njut'i;
- Di t'uni, di jä ma su ne do boni ä di tumbabi m'a ra ya ra 'yo mfatsi, ne da to da buni da hiadi, di ge ra m'efi jupu pa di n'u ra ne ñutui toho uni nuna mfatsi ne da xpabi ngatho ma ra pa da fadi te ja ha nuna ngu mfatsi;
- Ge di hmä pa di t'uni hamu ra nfoxte ä xa hma pa ge da thogi ya befi, di ge ya jäi u xi pa yapu, ngu xa hmä un ya hmuntsi mfatsi da hogi pa da hñani x año jäi ngu nuä di hñepabi u ge numu xi xa thoki kongeh'a xa thutsi ka m'ede hem'i ne t'udi;
- Da thutsi ya nthoki befi, ne da hmate da befi ha ra nigua hmuntsi mfatsi, na da hma hamu da ma ge da t'uni ra mfatsi, hamu da thuxa ya thuhu, hamu da t'uni ä, ne habu da thuxa ya thuhu, ne to da hñani nun'a mfatsi, ne to da mefi ne da iote nu ya jäi;
- Da hm'a ne hñena hamu da bat'i nuä xa hma ä;
- Ge xi di n'u ha di k'api oa di thoki ra za ya m'efi u da holki muxta hmuntsi ra m'äfi me'fi, ne ha di thoki ra m'efi, ne ha di tutsi n'a ya thuhu ya jäi to mpefi ha nigua hmuntsi pa di zotse ya m'efi u xa beni da hoki;
- Numu jar mé di ge da poti ne di hñux ma ra u te da jar m'edi; ne
- Ne u ma ra dä nu ra nzaya.

9. Ha njapi da 'yo nuna

9.1 Ha njapi da n'yo

- Da jamasu nuya hemi hmäfi ra hmuntsi di ge ra ndä nzaya ka ra Xeni Hnini M'oda, ne konge ra SEDESEM, ne ko n'a ra jäi mpote di ya ya jäi poni pa xi yapu da m'a toho da tumbabi ya nuu ya mfatsi, ne domi pa da umbabi to tumbabi nun'a ra mfatsi, ne da hiandi hamu di thuni ra pa ä xa hmä;
- Ge di xi udi ra hem'i nt'odi, ge di hiandi ya jäi mpote u ya jäi to xi pa yapu ngu xa hmä di gen'a ra hem'i toho ma ra otuä ra bedi ne nuä ma ra ya ra'yo nuu to ädi ra mfatsi;
- Un hampu m'ui ra nguu nzaya ha thändi nuna ra nfotsi ne ha m'ui ya hem'i u pa di iodi ra nfotsi nuä ngu di ñehe pa da hma xa hñu nun'a hmuntsi pa da ra zo, ne da nja ra ntekei ha nun'a nguu hmuntsi mfatsi pa di thuni nguthä;
- Numu ya xa hmä ge xi xa thogi nuna nfotsi di ge ra ndä, ra nguu nfotsi un ya jäi xi pa yapu di xi di m'ä, ngu ra pa da di zotse ra 20 ya mpa;

- e) Pa di nu nuya ya m'efi di ge ra hmuntsi mpote ge da ñutui ra hñäxi mfaxte pa da hma nunbu njabu nuä tote, ngu nuä xa hmä ne nja ra kofi njapi da totue nuya mfatsi ne ha njapi da thuni u ne da bädi ra ngu hmuntsi mfatsi un ya jäi u xi pono yapu;
- f) Ra hñäxu mfaxte mboho da m'a toho umbi ra mfatsi ngu nuu xa zopabi ya hemi mfatsi, ne nuu x a m'a ne xa nja ra kofi, ne hangu ädi nfotsi ya jäi xi poni pa yapu;
- g) N'u ra nguu hmuntsi mfatsi da m ato da umbabi ra mfatsi, ge xi da m'ä hamu di t'uni nuna ra nfotsi ya jäi to xi poni pa yapu ge da t'uni ra nfoxte;
- h) Pa di t'uni ra nfoxte, ge xi da beni ge ka di t'uni ngu ra hñu ra pa, ge xi di jukbi ra hem'i njut'i bojä pa ha di njut'i ngotho u te da thuni ne ngotho u to nfatsi, ngu xa m'ä ra nzaya xa njuki nuna ra nfoxte, di ya hñu pa xa hmä pa xi di thoki nuya.
- i) Ra nguu hmuntsi ne ntontsi ne ha tutsi ya thuhu to ädi ra mfatsi.
- j) Nu ra mfatsi to tumbabi nubu hinda su ne nubu nun'a jäi to hani nun'a mfatsi da matsi n'a ra mboho nzaya da thakua bi bestho nun'a mfatsi ngeä hinga njabu nuä Konge te di t'uni.
- k) Nu u ya bojä u hinda tsoni ua hinda t'uni pu ha xa mfeni, ya to nuya ge xi da kitsi ya ndä nzaya digeh'ia;
- l) Ngu xa m'ä ra heke m'etho, ge ra ndä nzaya ge tso da nu ha di uni ra bojä nfotsi; ne
- l) Ra hmuntsa nzaya ge xi da nu manhio nuna ra mfatsi pa ya jäi u to xi poni pa yapu, ne hi odi nuna ra nfatsi da, pe metho da hñutsi ha n'a ra hemi habu di hen'a ge umbabi ra nzeki da hñäni ra mfatsi, ne hñumbabi ra hemi di hñepu nte, ne ra hemi habu hutsi ra thuhu n era k'oi,, ha nun'a mfatsi se tse pa hñu hmiki ne goho hmiki; nepu mefa ra nguu hmuntsi da hñäni nubu xi majuani nuä mangä nuä ra jäi, pa ya jäi pani xi pa yapu (xi da hñutsi ya nt'oti u hmä) di ge xa xi thoni ngothoka ya hnini Hai M'onda ngu hmä.

9.2 Thutsi u te t'uni

9.2.1

Ya hñänsu u te hoki u te t'uni ge xi da ka ra ndä nzaya mfatsi pa ngotho di ge ra hnu nte ra pa ra 5 mpa ra pa ä da thoki nuya ya m'efi, ngeä ngu m'a ha nun'a ntot'i ngu ma mudi bi ma, numu hinda hoki nuya xa hmä ge ya da nupu.

9.2.2 D njot'i ra thoki

Ra nguu hmuntsi mfatsi da xipi ra faste pa da bädi, ne nun'a da hñen'a ge tumbabi ma n'ra ra jäi, ne yut'i ha nun'a nthuni mfatsi, ne da thändi hangu ra bojä ja tho, ngu nu ä ma ha ra betsä bojä, nubu pongo da thuni, nubu da thomi ngeä xa hmä ra pa di mutho.

9.2.3 Hem'i ha t'utsi u te xa t'uni- t'uni

Pa n'a ngu n'a ya m'efi u xa nfeni pa di thoki nuya hmuntsi ndä nzaya, ge xi tsa da hoki ya hem'i nu u xki hmuntsi ne da do, nupu ha di m'ä hampu m'u ä ra m'efi hoki di ge ka hnini ne to u xi t'uni ra nfotsi.

9.3 Thux thuhu ya jäi u to xi poni pa yapu

pa ge xi di negi u te di t'uni di ge ra m'efi nfotsi, ge nu ya hmuntsi mpote nzaya nu ya jäi xi pa yapu ge xi tso da un pa di hmuntsi ngotho u to nu nuya ya m'efi di gehia ne ge di xifi ne ya hmuntsi m'upu ka ya hnini ngothpo Hai M'onda ne u m'ui ma n'angdi di ge ra hnini M'onda pa di nuya, nu ka ra xi m'ehni yapu:

<http://www.ime.gob.mx/directorioorganizaciones>.

9.4 Mu da mpotbi di ge ra mfatsi

Nu ra ndä nzayo ge xi tso da ñäki ra mfatsi ua da pot'i to di t'uni ra m'efi a xa thoki ge ngu mä ya hem'i xa thoki, ka ra nguu nzaya mä da thoki da poti to thuni ra mfatsi, ne da thuni ma n'a ra jäi to ädi nuna ra nfotsi ne ä ge xi di hnuxa ra thuhu ne da d'omi ta hamu.

10. Nguu nzaya ngotho ya ñ'u

Ra nzaya mä te thoki xa nhio pa di ün'a nguenda u ya jäi ote ne xi di hogi xa nhio ya m'efi pa hindi n'an'yo u di thoki di ge ra m'efi mfatsi pa di yut'i, ngu xa hmä di ge ma ra ya m'efi nfotsi pa di nte ya hnini di ya m'efi u hoki ra ndä nzaya.

11. Ha di thoki to kuat'i ka ra m'efi

To thuni ra mfatsi petsi da mfaxte ka ra hnini te t'adi, konge u ya jäi ka ra hnini, ne ko pa xi di nte ya m'efi ka ya hnini.

12. Nthudi**12.1 Habu nt'udi**

Pa ra nthudi ra mfatsi da thoki ngu mā hmānda, ne u ne da mā ya jāi to ote.

Nu ya hem'i mā poni ja ra "Gaceta del Gobierno" ka ya xi hem'i mā web di ge ra SEDESEM ne ra nguu nzaya ha poni ra nfatsi jāi poni pa yapu.

Ngu xa mā ka ra xeni 18 di ge ra hmānda, gatho ya hem'i pa te di t'uni ua te di thoki di ge mā hmānda.

"NUNA RA THOKA MFATSI PA GATHO YA HNINI, N'AN'YO DI GE U YA HMUNTSI JĀI HONI RA T'ETSI NGU RA NZAYA. HINGI TSA PA GE U TO DA THUNI RA MFATSI TSA DA THOKA TSUTBI NGU MĀ JA RA HMĀNDA DI GE RA MFATSI"

12.2 Hem'i m'āt'i ra hmuntsi

Ra hem'i mā m'āt'i ra hmuntsi ge xi hoki ra nda nzaya ja ra Xeni M'onda ne konge ra SEDESEM, ngu da mā ya jāi ote, di ge ā ra bojā m'ui.

13. Negi thoki ra za

Ra SEDESEM ge petsi ya thuhu gatho to thuni ra mfatsi, ngu mā ka ra heke VIII di ge ra xeni 12 di ge ra hmānda negi thoki pehni ra hñā ka ra Xeni M'onda ne ka ya Ta Hnini.

14. Ra teni thoki

Ra ndā nzaya ha poni ya m'efi pa ya hnini ge xi da n'u ha di teni ra mfatsi, ngu mā u ya hem'i bi thoki ne da una ra uenda ja ya hmuntsi mu xtā nja ra, hmuntsa m'efi.

15. Nu ha bi hogi**15.1 Nu ha bi hogi nthi**

Tsa da thoki n'a pa da nu ha bi hogi konge ra CIEPS, pa da ntsa da hoki ra za da mfatsi.

15.2 Nu tengu bi hogi

Ra ndā nzaya nu ya m'efi ya hnini ge da dati ra uenda ne habu pa te hoki ngu mā di nte ya hnini nj'eyamu ja ra CIEPS.

16. Fādi, thāndi ne fādi

Ra fādi, thāndi ne fādi di ge ā ra mfatsi nu ra bojā ja ra Xeni M'onda, ra nguu nzaya fādi di ge ra nzaya Xeni M'onda, ne u to nu di gempu ka ra SEDESEM, ne ma ra ya hmuntsa nzaya ka ya Ta Hnini, ge tsa da nu ha da japi ne da nu ra za da dati ya mfatsi u to thuni.

17. Ngoxte ne tsutbi

Nu u hingi johia te thoki, ge xi tsa da ngoxte ua tsutbi ne da tsuni di thoki pa da uni ra nfatsi, tsa da udi konge ngotho ya hnini, u to thuni ra nfatsi, ko nge hia:

a) Ko ra hem'i ntat'i:

Ja ra nguu nzaya ha hmā thoki ya m'efi pa di nte ya hnini, m'ui ka ra Av. Baja Velocidad Paseo Tollocan m'ede 1003, Col. Zona Industrial, Nzuni, C.P. 50070, Nzuni, M'onda.

b) Ra ntozgu:

Ja ra m'ui habu thuni ra nfatsi da ñā 01(722) 180 25 19 ne 226 01 82; ne ja ra m'ui habu ote ra nzaya Xeni M'onda (CATGEM), ka ra lada hinte jot'i 01 800 696 96 96 ne ka ra nthi ra hnini M'onda ne 070 pa di ge Nzuni ne ka ya Ta Hnini.

c) Ja ra niternet:

Ja ra mpen'ā hñā yapu dgprogramasociales@edomex.gob.mx ne ja ra hem'i www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Rase:

To nu ha xa thoki ra za mbo ja ra SEDESEM, mupu Av. Baja Velocidad Paseo Tollocan m'ede 1003, Col. Zona Industrial, Nzuni, Xeni Hnini M'onda, C.P. 50070, nt'oxgu 01 (722) 199 70 89, ne ja ya thoka tsutbi di ge to nu ha

thoki ra za pa ya hnini, habuote ya j'ai ra nguu nzaya da nu ra nfaxte ha thoki ra za ra nzaya Xeni hai M'onda ngu xa n'u ra nda nzaya u to nuya ya m'efi ne un ka ya Ta Hnini, ge xi di m'ä di handi ya j'ai nuu xi xa nhio ra bojä di ge ra SEDESEM.

YA THOGI.

N'A. Da boni ka ra hem'i ra hnu "Gaceta del Gobierno".

YOHO. Nunü ya hem'i poti ngumä da thoki da yut'i ra yoho ra pa bi bonika ra tahem'i "Gaceta del Gobierno" nda nzaya ne da m'ui ta hinda poti ne ta di thege ra nfatsi.

HNU. Ya nzaya ge di yut'i ra 15 ra pa di gen'ä i boni ra hem'imä ha di thoki da boni gatho pa da nu ra za ya m'efi.

GOHO. Pa da thuni ya nfatsi da nu tengu ra bojä m'ui pa di thuni.

KUT'Ä. Gotho u hingi m'ä ge ja ra hem'i da thoki, da nu ha di hoki ya j'ai ote.

Ja ra Hnini Nzuni Lerdo, ra hñaxu ra Xeni Hnini Monda, ra pa 30 n'a zänä j'eya 2013.

**ÑANTE. ELIZABETH VILCHIS PEREZ
NZAYA MFAXTE PA DA NTE YA HNINI
DIGE RA NDÄ NZAYA XENI M'ONDA
T'ut'ä'ye**

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Otomi:
M. en C. Petra Benítez Navarrete
Rúbrica.

NÄNTE MFÄDI M'UNTS'I JÄI NEU GATHO YA JÄI ELIZABETH VILCHIS PEREZ, NGUU NZAYA NU GATHO YA HNINI RA NZAYA HAI M'ONDA NGU MÄ RA XENI 3 GEKE XI 5, 6, 10, 11, 17, GEKE IV NE 18 DIGE RA HMÄNDA NTE YA HNINI XENI HAI M'ONDA, 6 GEKE XI, 8 GEKE III 19, 20, 21 NE 26 MÄ RA HMÄNDA NTE YA HNINI XENI M'ONDA NE 6 GEKE XXVII NGU MÄ RA GEMI RA NGUU NTE YA HNINI NE.

NGUJAYA

Ngu beni da hoki ra xeni hai m'onda petsi da tsoni pa ra hoga m'ui ya ma m'onda, geä ote gatho da nte habu hutsi pa xeni hai m'onda.

Ra ngu nzaya nte ya hnini petsi da tsoni te da t'uni pa da m'ui raza nuu hingi ja ra xeni hai M'onda.

Ra xeni hai M'onda m'ui ya hmuntsi j'ai jupi ra m'edi, ngu bi xadi tou bi m'aba honi pa da un te da hoki, ge petsi da thoki pugeu ya j'ai.

Ra thoki da nte ya hnini ya t'ulo bätsi da nte da un pa da m'ui raza, tou petsi ua hinte di petsi, gihi p'oti y u j'ani ua y'oke, hñu bätsi goho bätsi ua mara neu to hinte petsi te da zi.

Nuna ra hanja di thoki ra nfotsi pa di nte ya m'ui ya hnini mge xa mä ra gätsi ra xeni ra pa ra 30 ra zänä ra j'eya 2012, xa mboni ra hem'i dige ra hmända nte ra xeni hai M'onda ra "Ndä nzayo gotho ya thok'i nte ya hnini, ngu xa thutsi ka ra hem'i ra pa ra 12 ra zänä ret'ä ma n'a di ge ra 2012 ra pa ä boni ra nxadi hem'i xa hnutsi ya nda nzaya pa di thuni ya j'ai u to petsi, ua k'ähä ya hem'i u di thodi pa di thuni ra nfotsi.

Ngu nu ä ra hmuntsi ne handi ya nfotsi, ge mä ra gätsi ra xeni ra pa ra CAYS/PPIG/SE-01/2013, xa mboni ra hem'i pa di m'ää hamu ndä ja ra hmuntsi bi boni ra pa ra 18 ra n'a 'yo zänä ra je'ya 2013, dige ra hmända nte ra xeni hai M'onda ra "Ndä nzayo gotho ya thok'i nte ya hnini, ngu ra hemi 21506A000/RO-010/2013 ra pa 23 n'a ra zänä 2013, di pen'i da thogi nuyu ya hem'i mä; di ge, ngu m'eto, ra za mä'i. ge kongehia m'etho xa m'ä, di digempu xa thutsi ra m'ä nuya:

BI GOHI RA NGUU NZAYA NTE YA HNINI, Ä BI BONI HAI THOKI KA MFÄTSI NTE YA BÄTSI DA NTE.

MÄ HA DI THOKI YA MFÄTSI PAYA T'ULO BÄTSI DA NTE.

1. Gatho da thoki

1.1 te di boni ra thoki

Ra mfatsi pa da nte ya hnini pa ya bätsi da nte petsi da nu da m'ui raza ya t'ulo bätsi petsi o ne 14 njeya di petsi ná ra m'ui hingi tso da m'ui raza, ne di petsi VIH/SIDA, gihi p'oti y u j'ani ua y'oke hñu bätsi ua mara ne hinte di petsi te da zi.

Nuna ra mfatsi thoki ñamp'u:

Nuna ra nte nfotsi ge xi xa thutsi xo yoto ya m'ä:

- a) chulo ñ'ani;
- b) xeki ya jut'i;
- c) njuni ja ra nzaki;
- d) nte raza; ne
- e) mengu da nte.
- f) Ge xi di thede; ne
- g) Ge di ñ'oui.

1.2 Petsi da t'uni ote

Petsi da ñuni, hoga nzaki, kuti ne hinda utsa.

2. Te di buni ya hñä

Pa da thoki ya hemi mä ha di thoki geä:

Te m'edi, pa ge n'u ya jäi u to petsi n'a ra thogi di ge hnini tsudi ra m'ui ge di t'ändi pa ha di nja di t'ote pa da nte, ya m'ui a hm'ä da nzedi, ra tgogi ka ya hnini, ne pa hinhi thembi, ya m'ui, ä xa nfeni, ge xi di thoki xa nhio, pa di ranguntho ya m'ui ne ya nzaki u xa thändi hanja ga m'ui ya nzaki pu ha yopipu.

U to dä t'uni, Nu u ya chulo bätsi u ja ri m'ui 0 ne ta ge u petsi xo 14 nj'eya nu u xa t'uni ya nfatsi di gen'a m'aä ra nzayo u ya jäi m'ui ka ra hnini ya nte bätsi.

M'otse ntsi, geu ya hñuni, xa thoki pa da t'uni ra mfatsi pa n'a ra nte bätsi.

CIEPS, ra ntsui to honi ne da un te di buni ya nte ya hnini.

Mpote, ya jäi to ote ne teni ya mfatsi da nte ya hnini pa ya nte bätsi.

U to tsur thogi, Pa ngotho ya jäi u to tsur thogi u hingi tsa da ñ'o ra za, ua hingi ñä ne neu to hinte tsa te da m'efi, ge hingi tso da hioni ra bojä pa di m'uipu ka ra hnini.

Nguu nzaya mä da thoki, nuu ya nguu nzaya mfatsi da nte ya hnini ra ta hnini Nzuni, M'onda ñangu ya m'ui ya danga hnini dige ra nzaya pa di nte ya hnini xeni hai M'onda neu to nuu habu tsegi.

Ngu nzaya hoka hem'i da thoki, nguu nzaya ou di nte ya hnini ra xeni hai M'onda neu ya jäi to ote ne teni pa ya bätsi nte.

To hingi hadi, ra t'ulo bätsi hingi handi ua xa medi ya da.

Hmända, ra hmända hoki da nte ya hnini xeni hai M'onda.

Tom'a thuhu; tou huxa ya thuhu, tou petsi gatho ya hem'i ngu mä ra hem'i pa da t'uni ra mfatsi da nte ya bätsi.

T'ulo bätsi, geu ya t'ulo bätsi petsi 0 ne ta 14 nj'eya.

T'ulo bätsi hingi m'ui raza, ya jäi o ta 14 jeya tou di petsi n'a ra thogi ra ndoy'o ñä, bi m'ui njap'u, ge hingi tsa da te da hoki ya m'efi pa ra nzaki hiaxmu, pa hinda tsa da m'efi.

M'ui xa nguu ya bätsi, pa gen'u ya nana to oni hñu ua goho ya bätsi;

To u t'uni ra mfatsi, tou bi ote kongeu xa nguu nzaya nte hnini pa di nte ya bätsi.

Mfatsi, gea hoki ra nda nzaya pageu da pati pa hinda utso pa da t'uni na ra mfatsi ngu mä ya hemi di thoki.

Ha di thoki, hem'i mä ha di thoki ra mfatsi pa di nte ya bätsi.

Tsät'i, pa gen'u to xi tsät'i ka ya ndo'yo ua tsät'i xi xa ngu ra ntest'i ge xi di n'u pa di uke ndä u xi xa nzedi ra tsät'i ne ndä u hintsu nzat'ldi ge ta 10° do ge ra ndo'yo u xa nzät'i chsustho ne neu to xi xa bzät'i ra hmi, ya 'ye ya ua ne ma ra ge ta ge u to ne di thote kon ge ma ra ya bojä.

Ha xa thoki, nuna ra mfatsi pa da nte ya bätsi.

Mpote ra ta, ra me ua to pote nua ra butsi pa da thoki na da nu ha di t'uni ra mfatsi.

SEDESEM, Ranguu nzaya pa da nte ya hnini ya xeni hai M'onda.

Te di thoki, gea hoki ra nda nzaya pageu da pati pa hinda utso pa da t'uni na ra mfatsi ngu mā ya hemi di thoki.

To odi ra mfatsi, geā huxa ra thuhu num'u da boni, da t'uni ra mfatsi.

Gātsi, pa gen'u ya jāi u t'uni ra hem'i bojā pa di odi ra bojā ua di guki ra bojā Ra t'uni nfatsi.

Ra n'u ra nzaka ya jāi xi pātho, ra ndā nzaya xa beni xa hoki nuna ra hem'i pa di un ya jāi ha hingi dothi.

3. **Habuda tsoni**

3.1 **Gotho**

Hoki raza pa ra nzaki nuu ya t'ulo bātsi te hingi tsa te da hoki ne di petsi VIH/SIDA ua y'oke ua hñu bātsi, goho bātsi ne ma ra di m'ui ne hinte petsi te da zi.

3.2 **Nguu**

3.2.1 **N'am'u t'ulo n'āni**

Un raza ya hñuni ya t'ulo bātsi hingi handi raza ne hinte hā ne petsi te da zi.

3.2.2 **N'ampu xeki jot'i**

Da un raza ya hñuni ya bātsi hingi handi ne m'ui ne hingi petsi te da zi, njap'u ne hingi tāhā ra boja ya mengu.

3.2.3 **N'ampu njuni ra nzaki**

Da hoki raza ya hñuni ya bātsi petsi VIH/SIDA o gihi p'oti y u j'ani ne hinte hā ne te da zi, ne hinge tāha n'au ya mengu.

3.2.4 **N'ampu nte raza**

Da un di hñuni raza ya bātsi to xa y'oke ne hinte, he, ne hinte petsi te da zi, njap'u mengu.

3.2.5 **N'ampu u mengu da nte**

Da un da hñuniraza ya bātsi, goho bātsi ne marau hinte ha te da zi, ne u ne taha ya mengu.

3.2.6 **Gen'ā xi di thede ya bātsi**

Ge xi tsa di n'u ngotho ka ya ngu to u xi jar m'edi di gen'ā ra nfotsi pa di jut'i ne ngotho ya mengu di m'ui ra nhio ya nzaki u to xi xa nzāt'i.

3.2.7 **Gen'ā xi gi peui**

ge m'ā enbi xi da m'otsi ya mengu u to xi jar m'edi ya m'ui u to hinte ha ra boja pa di thogi ra nzaki ka ra hnini ne n'ēhe n'ar chulo bātsi di gen'u tsur thogi ra m'ui.

4. **Habu da ote**

4.1 **Hnini da ote**

T'ulo bātsi m'ui ja ra xeni hai M'onda.

4.2 **Tutsa hnini**

Yu t'ulo bātsi m'ui ja re xeni hai M'onda m'ui ne hinte hā ne te da zi.

4.3 **hnini habu da tsoni**

4.3.1 **Bātsi tsu thogi, ne hingi handi**

Ne di m'ui hinte ha te da zi, ne n'ēhe n'ar bātsi ā xi tsur thogi ra m'ui, ā mupu ka ra ngu ra menguu ne xi har btsedi ra m'etsi.

4.3.2. **Namp'u xeki jot'i**

Bātsi hingi handi m'ui ne hingi handi raza ne hinte petsi te da zi.

4.3.3 **N'ampu njuni ri nzaki**

Geu ya bātsi petsi VIH/SIDA o gihi p'oti y u j'ani ne di m'ui hinte petsi te da zi.

4.3.4 N'ampu nte ra za

Bätsi to xa y'oke ne hinte ha te da zi.

4.3.5 N'amp'u mengu da nte

Bätsi bi m'ui hñu, goho va ma ra ne hinte hä ne te da zi, ge xi jar m'edi ra m'ui.

4.3.6 Gen'ä xi di thede ya bätsi

Ge xi tsa di n'u ngotho ka ya nguu to u xi jar m'edi di gen'a ra nfotsi pa di jut'i ne ngotho ya mengu di m'ui ra nhio ya nzaki u to xi xa nzät'i.

4.3.7 Gen'ä xi gi peui

Ya chulo bätsi u xi jar m'edi pa da n'u u mupu ka ya nguu u xi ya m'ekute.

5. Habu ote

Ra mfätsi da un ya 125 dänga hnini ra xeni hai M'onda ngu bi gohi dige ra bojä m'ui.

6. Mfatsi**6.1 Ndaü ya mfatsi**

Ra nfätsi t'uni ge n'a ra motse ya ntsi ua ra bojä, ngu n'amp'u di thuni ne ya xabo pa di npeni ne di ñ'i, ne ko ra bojä, di ge ä xa zifi, ne ta 12 ya thuni, ngu xa hm'ä xa hem'i ha xa thutsi ra ya nfotsi di geu xa t'uni ya mpote.

6.2 Tengu da t'uni**6.2.1 N'amp'u chulo ñ'äni**

Ra nfätsi ge n'a ra m'otse ntsi da t'uni ra zäna.

6.2.2 N'ampu xeki jot'i

Ra nfätsi ge n'a ra m'otse ntsi ne bojä ge \$ 500.00 (kut'a nthebe bexu 00/100 M.N) ra nzäna.

6.2.3 N'ampu jot'i

Ra nfätsi ge n'a ra m'otse ntsi ne bojä \$ 500.00 (kut'a nthebe bexu 00/100 M.N) ra nzäna.

6.2.4 N'amp'u da nte ra za

Ra nfätsi ge n'a ra m'otse ra ntsi da t'uni ra n'a zäna

6.2.5 N'ampu ya mengu di nte

Ra nfätsi ge n'a ra m'otse ntsi ne bojä \$ 500.00 (kut'a nthebe bexu 00/100 M.N) ra nzäna.

6.2.6 Gen'ä xi di thede ya bätsi

Ge xi tsa di n'u ngotho ka ya nguu to u xi jar m'edi di gen'a ra nfotsi pa di jut'i ne ngotho ya mengu di thuni \$ 500.00 ka ret'ä ma kut'ä mpa 00/100 ngu n'a ra zänä.

6.2.7 Gen'ä xi gi peui

Ra nfotsi ge xi di thuni n'a ra m'otse di ho ya ntsi, ne di thuni ra boja ne ge di \$ 500.00 ka ret'ä ma kut'ä mpa 00/100 ngu n'a ra zänä.

7. Ha di japi da mengi**7.1 Tou t'uni ra mfatsi****7.1.1 Te t'api pa da t'uni****7.1.1.1 N'amp'u t'ulo ñ'äni**

- a) Di petsi o ta 14 njeya;
- b) Di m'ui ja ra xeni hai M'onda;
- c) Di petsi n'a ra thogi;
- d) Di m'ui hinte di hä ne da zi; ne

e) Marau da mā ya jāi to ote.

7.1.1.2 N'amp'u xeki jot'i

a) Di petsi o ta 14 njeya;

b) Di m'ui ja ra xeni hai M'onda;

c) Hindi handi;

d) Numu di kut'a ja ngu nxadi, da maja ngu nxadi, metise ua m'ui uni ndā nzaya;

e) Di m'ui hinte di hā ne hinte di petsi te da zi; ne

f) Marau da mā ya jāi to ote.

7.1.1.3 N'ompu njuni nzaki

a) Di petsi ta 14 njeya;

b) Di m'ui ja ra xeni hai M'onda;

c) Di m'ui ko VIH/SIDA o gihi p'oti y u j'ani;

d) Hinte di ha ne di m'ui hinte petsi te da zi; ne

e) Neu mara do mā ya jāi to ote.

7.1.1.4 N'ampu da nte raza

a) Di petsi o ta 14 njeya;

b) Di m'ui ja ra xeni hai M'onda;

c) Di m'ui ko hñeni y'oke;

d) Di m'ui ne hinte di petsi te da zi; ne

e) Marau te da mā ya jāi to ote.

7.1.1.5 N'ompu mengu nte

a) Mengu to m'ui hñu, goho ua maxa, m'ui di petsi o ta 14 nj'eya;

b) Di m'ui ja ra xeni hai M'onda;

c) Di m'ui hinte di ha ne hinte di petsi te da zi; ne

d) Marau te da mā ya jāi to ote.

7.1.1.6 Gen'ä xi di thede ya bātsi

a) Di petsi o ta 14 nj'ey;

b) Di m'ui ka ra xeni hnini M'onda;

c) Ge numu xa nzat'i;

d) Ge su hinte ha ra bojā xe xi ja ra ntsedi ra m'etsi; ne

e) Ne ma ra di m'ää ra ndā mpote.

7.1.1.7 Gen'ä xi gi peui

a) Di petsi o ta 14 nj'eya;

b) Di m'ui ka ra xeni hnini M'onda;

c) Di m'ui ko ra thogi;

d) Nuū to t'uni ya xeki jot'i, to petsi ya jeya da ñut'i ja ngu nxadi petsi da maja ngu nxadi m'ui; ne

e) Neu mara da mā ya jāi to ote ra mfatsi.

Pa gatho u n'ampu, marau bi t'api nuya ya hem'i, ge da do ua da udi ngotho ya hem'i:

- a) Nk'oi ra hemi mā ra thuhu m'ui ya bātsi pa da un toā;
- b) Nk'oi ra t'ulo hemi mā habu m'ui ne ra ndui ha njap'u;
- c) Hem'i da t'uni ra nguu nt'othē, n'amp'u pa ya t'ulo bātsi n'āni xeki jot'i;
- d) Nk'oi hem'i di mā ge paja ra ngu nxadi di ge to ra meti, page ra xeki jot'i;
- e) Nk'oi ra hem'i te bi boni dige ra nguu nt'othē ha mā petsi ra hñeni, gihi p'oti y u jāi page ya n'ampu nte raza ne njuni ra nzaki;
- f) nk'oi ā ha di m'ā ua xa thutsi ā m'ā ge xi petsi ra tsedi, ā xpa^h thuni ka ra nguu nt'othē , pa di thudi pu ha t'opi, di gempu di nfotsi ra mfoxte di n'oui.
- g) nk'oi ra hem'i te bi boni dige ra nguu nt'othē ha mā petsi ra hñeni VIH/SIDA o gihi p'oti y u j'ani page ya n'ampu nte raza ne njuni ra nzaki; ne
- h) Ne ma ra u di m'ā xa mpote nzaya.

Nu ngotho u to nfotsi ge tsa da, da do ngotho ya hem'i ne dā m'ā ngotho habu m'ui mā ra hmānda ne ge dar za da una uēda dige ra xeni hai M'onda ne dānga hnini: ya hem'i mā hangu di ma ra za pa di t'uni dige ya mfatsi pa da nte ya hnini ja xeni hai M'onda nguu ja di n'u ne ha di nt'othē ngu xa m'ā ra hem'i ā xa thoki.

7.1.2 Di t'untho

Ya nfotsi u da thuni ya xa thutsi ne ya mupu ka ra t'othē nfotsi zāmu, pa di thuni nu u to ya xi xa do ngotho ya hem'i u t'odi ngu xa thutsi ka ra hanja di thuni.

7.1.3 Huxa thuhu

Ra mpote petsi ge da un hadi odi pa da bādi ya pa ne hamp'u, habu da mā ra nzaya gatho to t'uni ra mfatsi.

- a) Di udi n'a ra jāi ā Thor thogi;
- b) N'a ra mengu ā to dā do ra pa da m'ā ge xi tsu n'ar thogi ā hingi tso da npefi ne xi dothi di ge ra, VIH/SIDA ua m'ui ge xi xa nzāt'l na nzaki ne xi xa zit'l ra nzat'i.
- c) Ua xi dar hioya hinte di n'ehe ra me ne ra ta.
- d) Di m'ui ka hnini Hñātho
- e) Nu u ma ra ge da m'ā ra nda nzaya.

7.1.4 Hem'i nūti

Ra mpote petsi ge da un hadi odi pa da bādi ya pa ne hamp'u, habu da mā ra nzaya gatho to t'uni ra mfatsi ngotho ka ya hnini.

Ya nguu to nuu ya dā dangu hnini neu to da n'u pa da hmuntsi ya hem'i to bi adi ngu bi gohi ya hemi mā hanja da thoki, ne da mehni ja ra nguu nzaya pa di nte ya hnini pa di thuni.

Gotho ya jāi petsi da nūt'i, hinte da njot'i ne hingi tso da mā ge da t'uni.

7.1.5 Ya thux hem'i

- a) Hemi mā te adi;
- b) Hemi mā da hoki;
- c) Hem'i xa xt'i thutsi ā xi jar m'edi ra bojä di ge kar Xeni Hnini M'onda; ne
- d) Ma ra u da mā ra mpote nzaya.

7.1.6 Thux hem'i ngotho ya jāi.

Ra ndā nguu nzaya di gena da nte ya hnini ya hemi gotho to t'uni ra mfatsi ngu mi mā ya hem'i, ngu bi gohi mā ra hmānda negi ra za ne da una uēda dige ra xeni hai M'onda ne dānga hnini: ya hem'i mā hangu di ma ra za pa di t'uni dige ya mfatsi pa da nte ya hnini ja xeni hai M'onda: njapu ne ma ra ya hem'i pa di thoki, ne da un te mā digeu ya jāi njopune ya hem'i M'onda nguu nt'othē bi boni.

7.1.7 U petsi u to nfotsi.

- a) Di thuni ra nfotsi di ge ā xa thuni; ne

b) Ge xi di thāndi ra za, ne hinda t'utso, di thāndi rangutho ge petsi hinda t'utso.

7.1.8 Te da hoki ya mpote

- a) Da hoki ngotho ya hem'í u di t'adi di ge ra mfatsi;
- b) Di da ngotho ya hem'í u t'adi ngu m'ā ra hem'í mfatsi;
- c) Da da ngotho u te di t'ani ge xi di majuani u di m, ā ra pa ā dā t'ani;
- d) Ge xi di gukse ra t'uni nfotsi ā to da t'uni ra nfatsi ne xi di tunt'i ra 'ye muxt'ā hñā ra nfatsi;
- e) Nu te dā t'uni ge xi di zi ra zo ngu xa hmā ka ra hem'í nfotsi;
- f) Ge xi dā j ama zū pa da b'en'í ka ngu nxadi a ra m'etho bātsi, ngotho ya pa pa xi di tsotse ra hñā tsotse ra ntsedi;
- g) Xi di zitsi dā othe ka nguu t'othe ra m'etho bātsi, di ge ra nfotsi m'ā m'ui ra nzatho nzaki, xi te xa nhio ne xi thede zāmu
- h) Xi da m'ā numu hingi njāpu u te t'uni ka ra nzaya nfotsi, numu hinte da t'uni ra nfotsi ngu m'ā nuna ra hem'í nfotsi;
- i) Ne di hoki ya m'efi ka ra hnini ge xi di m'otsi ya jāi numu xta m'ā ra m'efi; ne
- j) Ne ma ra da m'ā ra nzaya.

7.1.9 Numu hinda hoki u te m'ā

- a) Hinda m'ā m'ethi pa di thuni ra nfotsi;
- b) Da pati ra nfotsi ā da thuni;
- c) Da uni ne hingi mā juani te mā pa da t'uni ra mfatsi; ne
- d) Ne ma ra da m'ā ra nzaya.

7.1.10 Da ntsui to t'uni ra mfatsi

Hñāki:

- a) Mu to da uni u xa thuni ra nfotsi;
- b) Numu da hñutsi ma n'a ra thunu pa di yut'i ka ra nfotsi;
- c) Mu da pot'i ra nguu pu ha m'ui;
- d) Numu da m'ā n'ā'yo ra thuhu ne di pot'i ya hem'í;
- e) Mu da boni di ra nfotsi;
- f) Numu hinda hoki nuya xa m'ā; ne
- g) Ne ma ra u xa m'ā ra nzaya.

Munu da du ra jāi ā to thuni ra nfoxte, ge da thākbi ra nfotsi.

Ge hense ra ndā nzaya tso da hoki nuna ra thāki.

7.1.11 Mu da thāmbi ra nfotsi

U to ha ra nfoxte ge xi jar tsemi da ñā ra foxte ne di un ra za pa da n'u ge xi za ra nfotsi pa di m'ui xa nhio ya nzaki ya jāi.

Nu to thuni ra nfotsi ge xi pādi ge xi za ne ge xi m'ui ra za pa di m'ā ka ra nguu nxadi, ge embi zāmu da m'ā.

Pa di genu to thuni ra nfotsi tsotse ra nzaki, ge xi te ne xi m'ui xa nhio ra nzaki ne ge xi embi xi thede, ga m'ui ne ga m'ā ka ya nguu nxadi, ge xi thuni ra nhio ra t'othe ne.

7.2 Ndā ā to t'uni ra mfatsi

To ā to dā thuni ra nfoxte ge ge u to petsi 15 nj'eya.

Pa ge ra nfoxte nu ā m'ā ge xi thede, ge xi di thuni pageu ya nfoxte un ra j'eya ā di mupu ge hinda thogi n'anj'eya tho.

8. Nguu nzaya nfatsi**8.1 Nguu nu ha di japi**

Ra ndä nzaya gatho ra mfatsi nte neu jái tu ote geu da nu ha di thoki ra mfatsi ne te mä nuyü ya hem'i.

8.2 Nguu nzaya mä da thoki

Ra nguu nzaya mfatsi pa da un ra ndä hnini Nzuni, M'onda ne n'angun'au nu ya dānga hnini petsi ge u da nu ha di thoki ra nfatsi nte, ka ya dānga hnini.

8.3 Ya jái to nu ne teni**8.3.1 jái to kohmi**

Ya hmuntsi nzaya di m'ui ko:

- a) N'a ra ndä, geä ra mfaxte dante ya hnini;
- b) N'a ra nzaya nt'ot'i mpote di nu dim'ap'u ya thogi di ra SEDESEM;
- c) Ret'ä, ya jái da gohi;
 - N'a ra mpote dige ra nzaya un ra bojä;
 - N'a ra mpote dige ra nzaya nt'othe;
 - N'a ra mpote dige ra nzaya nu ra nxadi;
 - N'a ra nzoya mpote m'ui nu hangu di te ya m'ui ya mengu mupu ka Xeni Hnini M'onda;
 - Ya mpote nzoya mupu di nu dim'ap'u ya thogi di ra SEDESEM
 - Ra nzaya di ge u hñu ya mfaxte to ote ja ya dānga hnini ra SEDESEM; ne
 - Ra nzaya to nu gotho hanja ra m'ui ne da nu ra bojä pa da tsoni di ge ä ra SEDESEM; ne
 - Ra ndä nzayo tsütbi m'ui ka ra Xeni Hnini M'onda ge ra nzayo nu ra nte ya Hnini.
- d) N'a ra mpote mfaxte nu ha thoki raza, geä to un ha thoki raza mbo ra SEDESEM; ne
- e) N'a ra jái dige ya jái dige ya hnini ne to padi ra nxadi.

N'angun'au da nu to da pote num'u hinde m'ui rapetsi dige ya jái to ote da t'uni.

Nxoge petsi hña ne da mä, nuä ra nzaya mpote, honse tsa do ñä.

Nuu te da mä ya jái to ote da mä di tho mädé, digeu m'ui num'u di rangutho, ndä nzaya dä mä to da gohi.

Ya jái to ote da hoki ya hmuntsi di tsu hñu nzāna nem'u ja ra m'edi.

Ra mfaxte ndä da hoki ra hem'i to da adi ne bi gohi, hñupa pa di tsoni da hmuntsi ne n'a pa ne náxu numu da thoki n'itho da hoki.

Page da thoki ya hmuntsi ya jái to ote ra mfatsi, di petsi di m'ui gatho ua di tho made ne n'au ya jä to mfatsi, ne di m'ui ra ndä nzaya, ra mfaxte, ra mpote ra mfatsi to nu ra 24 thoki razaneu to pote num'u hingi m'ui, ngu mi petsi.

M'efa da thogi dige ya jái to ote, tso da xifi da ehe, to mpefi ka ya ngu nzaya, to padi dige ya nxadi, gatho ya hnini, ndä nzaya, nzaya nt'ot'i ne ná ra mpote to un ra bojä ne ya mpote pa da hogi raza te hoki nuu marau.

Di dui ya hmuntsi pa di da xifi da ehe, ya xampate ne ma ra u to pädi di ge ya hnmuntsi di ge u di fädi ne jar medi pa di hogi raza, hnini, pa da hogi raza te hoki neu marau.

Da njutsi n'a ra hem'i di gathou, habu da hutsi te gatho bi gohi da thoki, ne da huxa ya ntuntye ya j ato ote ya jái.

8.3.2 Te da hoki

Tsa da hoki ya jái to ote.

- a) Uba njamfri ya hemi t'adi, ne da nu to da t'uni ra mfatsi, njap'u ne da un to da t'uni, nuu to hinda hoki raza te t'api, pege japa ra m'edi, ge da mä ya jái to ote to do t'uni;
- b) Da nu tou da t'uni digeu mara ya jä to ne ra mfatsi num'u da gäi n'a ne to da t'uni;

- c) Da thogi ya mpadi hem'i, pa da un ha di thoki raza, negi raza da teni ra mfatsi;
- d) Da nu ha da japi pa di teni ya mfatsi, numu ya bi boni ra hemi mä to da adi, da un tou da ñut'i ne tou da t'uni, njopu ne to hoki razau t'uni;
- e) Da hnu to gohi ra mpote ta hnini ua to padi dige ra nxadi;
- f) Da hoki ne da pati ya ra mpote nzaya ua ra xampate;
- g) Di hoki ne di pot'i ya ra'yo m'efi ra nfoxte; ne
- h) Ne u mara mä ya hem'i ha di thoki.

9. Ha di thoki

9.1 ha di toki ra mfatsi

- a) Num'u ya bi boni ra hemi mä ra nguu nzaya mfaxte nte ya hnini konge ra nguu nzaya nuGatho habu tsegi hoki ne pehni ya hrmi to adi ne habu dä m'a da thoki, ne da njutsi n'a ra hemi di ma ra ndui ne ra gätsi;
- b) To un ya hnini habu tsegi da nte ya hnini da pehni ya hemi touadi.
- c) Dati ya hemi mä to adi, ne da un ne da thogi ya hem'i n'angun'au, ne da mehni ja ra nguu nzaya dige un ya nte ya hnini.
- d) Ra nguu nzaya dige ra mfatsi nte ya hnini da dati dige ya jäi to ote pa da un tu da t'uni ra mfats'i;
- e) Numu ya da to da t'uni digeu to adi, ra nguu nzaya un pa da t'umi ya mfatsi da xifi tou mä ta da t'uni.
- f) Tou un habu tsegi ne ote da ndui dati ra njuti ne ya m'otse ntsi, habu da tsifi, ne da una ueda ja ra ndä nzaya di ge ra mfatsi nte ya hnini, pa da odi ra nzaya to nu ra bojä t'uni n'angun'au ya n'amp'u.
- g) Ra nguu nzaya da mehni ya hem'i pa ya m'otse ntsi, hinda thogi reta ma kut'a ya pa mefi digeä; ne.
- h) Ra ndä nzaya un da nte ya hnini da kuati ya hem'i tou t'uni ra mfatsi.

Pa da t'uni ra mfatsi hinda t'uni num'u te da thogi pageu to honi da tsoni da nzaya pageu to t'uni ra mfatsi.

9.2 Mpadi to t'uni mfatsi

Numu to da thäki konge mä ya hem'i, da mä to di mpodi da thogi di m'ui ra nfatsi ne da thuni mä n'a to bi adi, himbi thuni ne di hux ra thuhu di tom'i.

Ra nguu nzaya mä ted ä thoki da xifi ya jäi to ote ne da dati ra nfatsi dige ra pa da jut'i pa da thuni ra nfatsi, ngu ra bojä m'ui.

10. Nu ya nguu nzaya nfatsi

Da nu ko ngeu ne da yopi kongeu ma ra ya nfatsi pa di nte ya hnini ne m'efi ndä nzaya.

Ra nguu nzaya tsa da hoki ya m'efi konge u ma nzaya m'ui ka ya dämga hnini pa da nu, njapu ne ya to nu thoki ra za pa ya hnini.

Tsa da hoki ha da japi ja ra m'edi pa da za da hoki ra za ya nfatsi.

11. Ha di hoki pa dä nfatsi ya hnini

Pa da thoki ne dä teni ra nfatsi da nu ya hnini ngu n'a ra jäi to da ote nehe.

To ha ra nfatsi petsi ge da nu te hoki ra hnini uada t'api pa da nfatsi konge to hoki ya m'efi, nguu nxadi, ñ'eni ne ya m'ui ya hnini.

12. Udi

12.1 Habu udi

Ra udi di ge ra nfatsi thuni ngu mä ra hmända, japu ne habu udi da mä ya jäi ote.

Nuyu ya hem'i da boni ka ra ta hem'i "Gaceta del Gobierno" ne ja ya web ra SEDESEM.

Ngu ja mä ra Xeni 18 ra hmända, gotho ya hem'i pa da nt'ot'i ne da udi di gena ra nfatsi di mä nuna ra hñä:

"NUNA RA NFATSI PA GOTHU, N'A'YO PA YA HMUNTSI JÄI HONI HINGI TSA PA DA TSANI RA NZAYA PA DA NTE YA HNINI. NU TO DA HOKI DI GE RA NFATSI RA NTSUTBI NE DA NTSUI KONGE U YA NZAYA NGU MÄ RA HMÄNDA DI GEN'Ä"

12.2 Hem'i poni mä to ne ra nfatsi

Ra hem'i poni mä to ne adi ra nfatsi ko ra ndä nzaya hai Xeni M'onda, konge ra nfaxte nte ya hnini habu mä ya jäi to ote, kongeä ra bojä mü.

13. Negi ra za

Ra nguu nzaya gothu ya nfatsi hnini petsi da thuni ra nfatsi, ngu bi gohi ngu mä ra heke VIII ra Xeni 12 ra hmända negi ra za ne da uni ra uenda ra Xeni hai M'onda ne ya dänga hnini, ne da nu te mä di ge ya jäi, njapune ya hem'i M'onda t'othe bi thoki pa ge u.

14. Da teni

Ra ndä nguu nzaya di genä ra nfatsi nte ya hnini da teni konge u thoki pa ge u ya jäi to ote ne da una ra uenda numu ya bi hmuntsi.

15. Te di boni

15.1 Te di boni nthi

Tsa da hoki n'a ra hem'i pa da nu te di boni, kongeä CIEPS, pa da hogi ra za ra nfatsi.

15.2 Te di boni bi thoki

Ra nguu un gothu ya nte ya hnini, da dati n'a ra uenda ta habu bi tsoni te uti da nte ya hnini ne ya jäi j'eya mu ra CIEPS.

16. Nuraza, handi ne fadi

Nuraza, handi ne fadi di ge na ra nfatsi da nu to handi hangu tsoni ra bojä di ge ra Xeni hai M'onda, ra faxte nu ra za ra nda nzaya Xeni hai M'onda, ne u to nu mbo ra nguu nzaya nte ya hnini, da nu ha di japi pa da thuni ya nfatsi.

17. Ngoxte ne ntsutbi

Nuu to hingi johia, ngaxte tsutbi pa da dati ya nfatsi da nthudi kongeu to ha ya nfatsi ne gothu ya hnini kongehia;

a) Ko ra hem'i nt'ot'i:

Habu gi kot'ä ya hem'i mä te gi beni di ge u ya nfatsi pa da nu ya nzaya pa di nte ya hnini.

b) Nt'ozgu:

Ja r anda nguu nzaya ya nfaxte pa da hñä ya hnini 01 (722) 1 80 25 19; ne ka ra m'ui ote ra t'oxgu di ge ra nzaya Xeni hai M'onda. (CATGEM) lada hinte jot'i 01 800 6 96 96 96 ne nthi ra ndä hai M'onda ra 070 uä Nzuni ne ya ta dänga hnini.

c) Nu internet:

Mpen'ä hñä tsibi dgprogramasociales@edomex.gob.mx; ne ra www.secogem.gobmx/SAM

d) Rase jäi:

To nu da thoki ra za ko dige ra SEDESEM, m'ui Av. Baja Velocidad. Paseo Tollocan número 1003 KM 52.5 Col. Zänä industrial Nzuni Xeni hai M'onda C.P 50070 nt'oxgu 01 (722) 01 99 70 89; ne ja ya nguu tsutbi, mü nu nte ya hnini ne ote ya jäi ne ja ra nguu nzaya, nu ya gätsi di ge ra nguu nzaya da za ja ra Xeni hai M'onda.

YA THOGI

N'A, Dä boni nuna ra hem'i nguu bi gohi ra ta hem'i "Gaceta del Gobierno"

YOHO, Nuyü ya hem'i mä hangu da thoki di boni ja ra ta hem'i "Gaceta del Gobierno" ne da m'ui ta di poti ne mü da juadi da nfatsi.

HNU, Ra nfatsi hem'i ge xi njuki ngothu ngu xa thutsi pa xi di nfädi ra m'ui.

GOHO, Pa di thuni ra nfatsi ge di thuni ngu xa m'a ne hangu juadi ngu thuni ra bojä

KUT'Ä, gothu te hingi mä di ge n'ä ra hem'i ge dä un ra nzaya üni ra nfatsi.

Ja ra Hnini Nzuni Lerdo, ra Hñäxu ra Xeni Hnini M'onda, ra pa 28 n'a nzänä ra j'eya 2013.

**NÄNTE ELIZABETH VILCHIS PEREZ
NGUU NFASTE NTE YA HNINI
DI GE RA NDÄ XENI HAI M'ONDA
T'ut'ä'ye**

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Otomi:
M. en C. Petra Benítez Navarrete
(Rúbrica).

RA M'EDE UENDA MARÍA MERCEDES COLÍN GUADARRAMA, MFASTE THOKI NTSUI XENI M'ONDA YA M'EHÑÄ M'UI RA ZA NGU MA RA XENI THOT'I 3 HEKI XI 5, 6, 10, 11, 17 HEKI IV NE 18 RA HMÄNDA NTE YA HNINI RA XENI HAI M'ONDA; 6 HEKI XI 8 HEKI III 19, 20, 21, NE 26 DIGB RA HEM'I MÄ HMÄNDA NTE YA HNINI M'ONDA; 14 HEKI XIV BI BONI NE M'UI RA HU NTSUI PA YA M'EHNA PA DA M'UI RA ZA YA JÄI NE 10 HEKE VIII MÄ RA HEM'I M'UI MBO, NE

KONGEHIA

Geä nu ä ya mfeni raza ra nzaya ra Xeni hai M'onda petsi da tsoni da nu da m'ui ra zanu u ya ta jäi, m'ehñä ne ya ndo da nu pa di nte, geu ne m'ui ra Xeni hai M'onda.

Ge ra ndä nzaya nu ra nte ya hninige petsi da nu xa za padi n'u, di thoni ja di japi ye ha di m'otsi da di m'ui xa nhio ya hnini m'ui ka ra xeni, ge nuya bi nfeni ra 2006 numu ya bi nxita ra ximhai ge xi xa ntsedi ra mui ya jäi ka ya nguu, ya hnini ne ya mengu. Da nu ha di mui nuya ya jäi ne di hnu ko ya jäi nfädi pa ge yato da nut'ui ya mui ya jäi, ra hai pu ha m'ui pa di thoki nja te xi di thunu ra nfotsi ne di n'u rangutho ya m'ui ka ra hnini.

Ge nu ra nätsi ge xi ga tsoxhu ngotho ya jäi m'ui, ngitho ka ya nguu ge xi m'ui ra nätsi jäi, ka ya nguu, ka hnini, ka ya hñänsu. Ge nu ra nätsi ge xi ga tsoxhu ngotho ya jäi mu ya ga tsoxhu ge xi jar m'edi ra tsemi ra nzaki ya hingi tso te ga pehu ya nzaki ya hingar nzedi.

Ge ä ra ntsui ä xa nfädi ra 2010 ra ndä nguu nzaya pede ya jäi ka ra Xeni ngotho M'onda u pede, (INEGI) ra 7.5% di ge ka ra xeni hnini M'onda m'ui ya ta jäi.

Ge ä ra ntsui m'ui ka ra xeni di ge ya m'ehñä da m'ui ra za pets'i da beni da ot'i te da hoki tou da nu ha di japi ne da nu te di boni ra za page u ya m'ehñä neu ya ta jäi pa ngotho pa da nu hanja di m'uira za de petsi te da zi ya ta jäi pets'i 60 j'eya m'ui nu ne di rangutho, ngu jana ra thoki pa da t'uni ra mfats'i.

Ge pa ndi yut'i nuna ra nfatsi nte ka ra hnini pa ya ta jäi, ge bi ndui ra pa ra 30 n'a nzänä ra 2012, bi boni ra ka ra hiamu hem'i "Gaceta del gobierno" nu ra hem'i ha di thunu ra nfatsi, ha m'aä te di thuni ra nfatsi, ne ya hem'i u te di do pa di thuni ra nfatsi pa gen'u.

Ge ngu ra nzaya hmuntsi n'u ha di m'aäpu, di ge ä xa thutsi ka ra CAySPGG/2013/001/E/001 bi m'aä ka ndui hmuntsi ra pa ra 17 ra n'a ra zänä di ge ra j'eya 2013, ngu mä ra hem'i nt'ofa 21506A000/RO-004/2013, ra pa 23 n'a nzänä ra j'eya 2013, bi thogi ne bi boni ngu mä ra ndui ra xeni 23 xa thutsu di ge ra hmända pa di nte ya m'ui ya hnini ka ra Xeni hnini M'onda, bi thogi ne bi boni ngu mä ra ndui di petsi da thoki nuya:

XA M'UI RA NGUTHO KO RA NDÄ NZAYO NU JA DI M'UI RA XA NHIO YA M'EHÑÄ, NE XA NGUKU NUNA YA HEM'I PA DI NFATSI YA NTE YA JÄI

HAGU BI GOHI RA MFASTE RA NTSUI M'ONDA RA M'EHÑÄ M'UI RA ZA PAGE Ä BI THOKI HA DIJAPI DA NTE PAGEU YA TA JÄI

1. Gatho hmä

1.1 Te da thoki

Ra thoki da nte ta jäi pets'i ge da hogi ra za ne di petsi te da zi ya jäi nu upets'i 60 j'eya un u ya meite jäi pa da t'uni te da zi pa da n'ote ya ta jäi

Nuna ra mfats'i da thoki kongeya yoho:

a) Ya jäi petsi 60 ne ta ge 69 j'eya; ne

b) Ya jäi petsi 70 ya j'eya

1.2 Petsi nte da ote

Petsi da t'uni te da zi ne ge hinda utsa

2. Te mā ya hñä

Pa da thoki te ma ya hemi ngu ma:

Ta j'ai, nu u ya ndo ne ya m'entña petsi 60 jeya.

Te dā t'uni, nu u ta j'ai m'ui ote kongena ra thoki ya ta j'ai m'ui ra za.

Ra m'otse ntsi, ya ntsi neu pa da ntote ya j'ai, to da t'uni pa da nte ya ta j'ai.

CEMYBS, nu ä ra ntsui Xeni M'onda ra m'ehña m'ui ra za.

Habu t'uni, habu da mā da t'uni ra CEMYBS pa da hem'i ne da dati te da zi tou t'uni.

CIEPS, nu ä ra ntsui honi ne nu ha bi boni ra za digeu ya j'ai hmuntsi ñäki pa gatho ya nte.

Hmuntsi nzaya, ra hmuntsi nzaya un ne handi ha di hogi xa nhio ä di m'äpu ra nfatsi nte pa ya ta j'ai.

To Jamasu da hoki, Ra ta ngu nzaya da nte ya hnini pa ger ya ta j'ai dige ä ra CEMYBS.

Ngu nzaya ma ha di thoki, nu ra nguu nzaya pehni ya hem'i ne teni ha di thoki da nte ya ta j'ai.

Hmānda, Ra Hmānda japi da nte digeä ra Xeni Hai M'onda.

Ya thuhu t'om'i, habu huxa ya thuhu gathou odi ne t'om'i da boni geu to bi da te t'adi xa thuxpu pa da t'uni ya mfatsi ta j'ai.

Ha ngu u di thuni, ge xi di thuni ne xti rut'i n'a ra ñ'ailo ne xti thutsibi ra thunu, ä to nfotsipa di thuni ra m'otse ntsi.

Habu di thutsi, gemp'u habu da mā ra CIMYBS pa da gähä ya hem'i ya j'ai to me da ñut'i da thoki da nte ya ta j'ai.

Tou da t'uni, geu ya thuhu to da t'uni gey'u ya j'ai m'ui ra Xeni M'onda ote nuna ra thaka nfatsi nte pa ya ta j'ai.

Hinte petsi te da zi, hangu m'ui ya j'ai hinte täha ra bojä pa da dai te da zi.

Thoki, ra thoki hem'i pa di nfatsi ya m'ui ya ta j'ai.

Thoki pa di nte ya hnini, nu u ya ngu nzaya ya nda nzaya da pati u hingi rangutho da uni te ne ua n'a ra mpadi to da t'uni ra mfats'i ngu mā ra hem'i hanja di thoki.

Ha thoki, ra thoki hem'i pa di nfatsi ya m'ui ya ta j'ai.

Mpote, gea ra j'ai to xa mehni konge n'a ra hem'i pa da ote, ne pa da t'uni ra mfats'i digeä ba hehe ra thuhu.

Te koki, nu u hingi mahiegi da ñut'i da nxadi, neu mara ya mfatsi pa da m'ui ra za, ya ngu pa di m'ui.

To adi, ya j'ai to adi pagem'u da t'uni, da hñä da t'uni pa da m'ui ra za.

Gätsi, ra t'ot'e bojä ä pädi di hñä ya j'ai ge di thuni ya j'ai ra m'otse tsi.

Japa ra m'edi, te da thogi ne da ntsutbi ua hindi tsa te da mefi n'a ra j'ai.

3. Habu da tsoni**3.1. Gatho**

Da nu xa nhuio te tsi ra j'ai petsi 60 jeya ua mara, m'ui ne hnite hä ua te zi ja ra Xeni hai M'onda konge ä di dati te da zi.

3.2 Ngujaya**3.2.1 Ya ta j'ai petsi 60 ne ge ta 69 j'eya.**

Da t'uni ya ta j'ai petsi 60 ne ge ta 69 j'eya da t'uni ra mfats'i pa da m'ui xanhio.

3.2.2 Ya ta j'ai petsi 70 j'eya.

Da t'uni ya ta j'ai petsi 70 jeya ne di mäpu ge da ya mfats'i da t'uni ra mfats'i pa da m'ui xanhio

4. Ote gatho**4.1 Gotho ya hnini**

Ya ta j'ai m'ui ja ra Xeni hai M'onda.

4.2 T'otsa hnini

Ya ta jái hinte há m'úi ja ra Xeni hai M'onda.

4.3 Habu tsuni hnini

Ya ta jái petsi 60 jeya ne digempua hinte há xangu te da zi m'úi ra Xeni hai M'onda

5. Ha tsegi

Nuna ra thoki da nu gátho ya 125 dānga Hnini ra Xeni Hnini. M'onda habu m'úi ya ta jái hinte há te da zi ngu m'úi xa t'epi pageu.

Ya hnini habu jara m'edi t'uni j'eya m'u ko ra CIEPS pageu ngu ra mā hmānda.

6. Mfatsi

6.1 Ya mfatsi m'úi

Ra mfatsi di t'uni ge n'a ra m'ots'e pa da zi ra nzānā hangu ra m'úi ne ge di t'uni xo ret'ā ma yoho nhu xa m'ā, di gen'ū di.

6.1.1 Ya ta jái petsi 60 ta 69 j'eya.

N'a ra m'ots'e ha ho ya tsi ge xi xotho.

6.1.2 Ya ta jái petsi 70 jeya.

N'a m'ots'e xi di ho ngotho yantsi, ne ma ra pa de di iote ra jái ne di mui ne pa te di mpāxi.

6.2 Tengu ra mfatsi

Ra mfatsi t'uni hinte da ngotbi ge juti ra ndā nzaya ra Xeni hai M'onda konge ra CEMYBS.

7.- Hangu di m'ot'i

7.1 Tou da t'uni

7.1.1 Te t'api ne hanja di t'uni

Pa da t'uni di yohou ya j'eya petsi ya ta jái, to adi petsi te da t'api ngu xa thutsi ka ra hem'i, pe ge xti do ya hem'i u te xa t'odi.

7.1.2 Te da hnu pa da t'uni.

U to da thuni ra nfatsi ge nu u to xa yut'i ka ra nfotsi, ne ge di thuntho ge ndā thākbi ra nfatsi ngu xa m'ā ka ya hem'i ha xa mboni ra thoki nfatsi

a) Di petsi 60 j'eya ua mara;

b) Di m'úi habu hinte ja ya m'etsi neu hinte há te da zi ne japa ra m'edi; ne

c) Di m'úi ja ra Xeni hnini M'onda.

Neu mara da t'api ray ya hem'i:

a) Ra hem'i mā ra m'úi ne n'a nk'oi;

b) Nk'oi ra t'ulo hem'i ma ra thuhu ne habu m'úi;

c) Nk'oi ra t'ulo hem'i ma habu m'úi; ne

d) Ne u ma ra da m'ā ra nzaya.

Nu u ya hem'i mā ya thuhu neu mara te ne da bādi digeā ra jái da hnu ngu mā ra hmānda pa da nu ra za ne da hūti pa da bādi ra Xeni hai M'onda neu ya dānga hnini neu ya hem'i mā hanja di thok'i.

7.1.3 Ma da huxa ya thuhu

Ngotho yoho ya nfatsi da thuni ya jái u petsi xa huxa ya thuhu ra thoka mfatsi hinte da jotbi ne kongeā di huxa ra thuhu da t'uni:

a) Ge xi di thuni ya jái u to petsi 60 ne ta 69 nj'eya, ne ua ya di petsi 70 nj'eya pa di thuni ra nfatsi ya ta jái nu u to xa thitsi ya thuhu ka hem'i ngu xa m'ā ra ha di thoki ya nfatsi di ge ya ta jái 70 nj'eya.

- b) Ge di thogi n'a hnini;
- c) Ge dar n'anxu;
- d) Hinte di petsi ra nguu;
- e) Ge di ñ'ehe to di uni ra bojã; ne
- f) Neu mara di m'ã ra ndã nzaya.

7.1.4 Hem'i habu da huxa ra thuhu

Pa di thuni ra nfotsi, ge tso di odi ha thuni ra nfotsi pu ka ra nguu nzaya, di ge ã, ge xi da iodise ra thuxthuhu.

Pa ge di to tsu n'ar dothi u hingi tso te di iodi, nuna ra nfotsi get so da hione ra mpote, di gãtsi n'a hem'i- t'unt'ã 'ye, ne ma n'a ra hem'i pa ya nguu nzaya pu ha thuni ge xi xti thutsi nuya te t'odi.

Ra ndã nzaya numu ya xa tñutsibi ya thuhu ka ra hem'i ha mengu ne ha m'ui di ge ã te odi ne di gempu di thuni ra hem'i ha odi ra nfotsi, ge kongen'a m'ã xa xa thux ra thunu nt'odi.

Ngotho ya jãi petsi ge da thuni ra nfotsi, ge da iodi ge hinte da gut'i ra bojã pa di yut'i ka ra nfots.

7.1.5 Hem'i huxa thuhu

- a) T'adi hem'i ;
- b) Da hñã ra t'ulo hem'i pa da t'uni ra mfatsi ya ta jã'i u te xi jar m'edi;
- c) Hem'i tuxa thuhu;
- d) Hem'i ha di m'a xa thuhu;
- e) Da hñã t'uni ra nfotsi, ngu xa m'a; ne
- f) Ge u ma ra da m'a ra ndã nzaya.

7.1.6 Te petsi to t'uni ra mfats'i

Ra CEMYBS da tetbi habu mã ya thuhu to bi t'uni ñohou pets'i ya j'eya ngu mã ja ra hmãnda negi ra za pa da yut'i habu fãdi ya jãi ote ra nzaya M'ondaneu ya dãnga hnini da nu hanja di pati ua du gohi tou da t'uni ya ngu nzaya mfaxte neu mara ya hem'i mã ha di thoki.

7.1.7 Te petsi da hoki to t'uni ra mfats'i

- a) Da uni te gatho da t'api digeã ra ta jãi;
- b) Da thuni ra nfatsi ngu xa m'ã dige ã di thini; ne
- c) Ge xi di nhñu ra za, ne hinda tsutso ge xi di thãndi ra za.

7.1.8 Num'u hingi hoki

- a) Num'u hinda ma da hã ra mfatsi da t'uni ne hingi mã te ja;
- b) Num'u hingi mã mãjuãni pa da t'uni ra mfats'i;
- c) Numu da m'edi ne m'u ne u da xegi ra t'ulo hem'i ya ta jãi jara CEMYBS uaja ya m'ui hubut'uni;
- d) Da hñã numu ya bi t'oni ra m'otse ba ehe te da zi, num'u hingi tsa da ma datu ua dathi da mehni to da pote ko n'a ra hem'i ra za;
- e) Da hoki raza te t'uni ra mfats'i;
- f) Gi mfatsi digeu ya mēfi hoki ri hnina m'u t'ai; neu mani da mã ya jãi ote habu uni ra mfats'i; ne
- g) Ne ma ra u di mã ha da japi ra nzaya.

7.1.9 Num'u hingi hoki

- a) Num'u hinda ma da hã ra mfatsi da t'uni ne hingi mã te ja;
- b) Num'u hingi mã mãjuãni pa da t'uni ra mfats'i;
- c) Hoki hingi njap'u ra mfatsi t'uni ua da pati te t'uni;

- d) Mu hoki u hingi za kora t'ulo hem'i m'ä toä ya ta'jái;
- e) To hoki ne hiat'a ya jái pa da dähä pa da nzaya; ne
- f) Neu mara da odi ya jái to ote habu t'uni.

7.1.10 Da ts'ui tou t'uni.

To thogi nu:

- a) Num'uyopi digeu ya mfats'i t'uni ne huxa ra thuhu, dä m'am'i, ta da hn'u te thogi ne da thoki ra zapa hinda yopi; ne
- b) Te da mä ya jái to ote ra mfats'i.

Da thäki:

- a) Mu hinda hñä ra mfats'i t'uni ra hñu ua goho, ne hingi mä te thogi;
- b) Num'uhingi mä ngu mäjuäni digeu mä ja ya hem'i;
- c) Num'u hingi hoki ra zau t'uni pa, poti ua to uni man'a ra jái;
- d) To hoki u hingi za kora t'ulo hem'i mä toä ya ta'jái;
- e) Num'u hoki pa di hiati ya hmuntsi jái pa di dähä da nzaya kungeura mfats'i;
- f) Da mpodi habu da m'ui nthi ra Xeni M'onda ua da tsop'u; ne
- g) Neumara da mä ya jái to ote ne uni ra mfats'i.

Num'u da du to t'uni ra mfats'i, ra fatsi da thäki ra nguu nzaya ge ä da nu ha japi.

Ra nguu nzaya geä da nu ha da japi.

7.1.11 Te da mfatsi to t'uni ra mfats'i.

To t'uni ra mfats'i petsi ge da ma da hä ra m'otse te petsi pa da zi di tsu ra zänä ne da mfaxte ja ya mefi hoki ja ra hnini.

7.2 Da nda to t'uni ra mfats'i

7.2.1 Ge u ya ta jái u petsi 60 ä 68 nj'eya

Nu ha ta di thuni ra nfatsi ya jái ge ta di zudi 70 ra j'eya du ge u ne ge xi di jar ra m'edi di ge ra bojä.

7.2.2 Ge u ya ta jái u petsi 70 nj'eya

Da nda ne da t'uni ra mfats'i num'u da thandi ge ra za ja pa ne m'edi ne hinte petsi te da zi.

8. Nguu mfats'i

8.1 Nguu un hanja di thoki.

Ya jái geä to da nu ha da japi di thoki ra za ne te mä ya hem'i digeä ra mfats'i.

8.2 Nguu nzaya japi da hoki.

Ra nguu ndä nzaya nte m'ui ra za pageu ya ta jái ra CEMYBS; geä petsi da nu ha di japi di thoki.

8.3 Jái ote ne teni di thoki.

8.3.1. T'etbi

Ya jái to ote:

- a) N'a ra ndä, geä to nu ko ya mfats'i ya hnini;
- b) N'a ra nfaxte di ñot'i ge pa di fats'i ra CEMYBS;
- c) Kut'a ya mfaxte, da gohi:
 - N'a ra mpote ra ndä to nu ra bojä t'uni;
 - N'a ra mpote ra ndä nu ya nguu nt'othe;

-N'a ra mpote ra ndä nu ya mefi:

-N'a ra mpote ra ndä nu ya nguu nxadi; ne

-N'a ra mpote ra ndä nte nu u ya mengu.

d) N'a ra mpote ra ndä ra nguu nzaya nu ha di ma ra bojä ä t'uni ne ra CEMYBS;

e) N'a ra mpote di gatho ya hnini ne to pädi; ne

f) To nu te thoki ne uni ra bojä ra nguu nzaya nte ya hnini ra hai Xeni hnini M'onda.

N'a nguu n'a u da hioni n'a ra mpote num'u hindi m'ui.

Ra mefi da t'uni mbo di ge u ya jäi to ote dra za.

Ya jäi to ote petsi da t'ode ne da ätsi, honse ra mpote ra ndä to nu thoki ra za thoki ko ra bojä t'uni hose tsa da ñä.

Nu u te mä ya jäi ot'e da numu to mä di geu ya jäi thogi mä ge etsi, numu da mayegi ra ndä petsi ge da mä to da gohi.

Ya jäi to ote da mat'i pa da hmuntsi num'u da nja ra m'edi.

Ra mfaxte nzaya da udi ra hem'i mä ngu bi gohi ra ndä nzaya, hñupa pa di ntsan'i, num'u n'itho da hoki da mat'i n'a pa ne ñäxpa da hmunts'i.

Tsa da xifi da m'ui ja ra hmuntsi ra u to mpefi ha ya nguu nzaya, padi ua rau ya jäi pa da hogi ra za nu u nu te da thok'i.

Pageu ya hmuntsi da hoki ya jäi to ote da thogi ra za, pets'i ge di m'ui di tho made num'u m'ui un ä ra ndä nzaya neu to nu di ge ra thoki ra za ua ya mponte nu u hingi m'ui, xa t'ets'i.

Da n'jutsi n'a ra hemi mä te bi hogi ne te bi mä ja hmuntsi ne da ot'i ya ntuny'e neu ya jäi to ote ra mfatsi t'uni.

8.3.2 Te petsi da hoki

Petsi da hoki ya jaltoot'e:

a) Da nunjamfri ya tadi da thogitou da t'unineuto da dom'i ne da nu ha da japipageu to ne da ote nitho nu u hingi petsi gatho ya hem'i ne japa ra m'edi ya mfatsi,

b) Petsi ya jäi to ote ra mfatsi da nuto da uni ra mfatsi ma ra ya jäi di mpote u to ya xa ndogi ra pa ä da thutsi ya ra'yo thuhu ne di thuni ra nfotsi pa gen'u ;

c) Da nu pa da uni ma ra u ya jäi to bi adi ra mfatsi, pa di bädi ne di hogi xa nhio, ra nfatsi di ge u xa thoki;

d) Da thogi ne da pati ya hem'ihinginjapupa da hogi ra zapa da hegi ra za ge da teni ha thoki;

e) Da hoki ne da patinuuma te hoki di geu;

f) Da nutoä da ätsipa da nu ne pädi da hoki ra za; ne

g) Ma ra ya mähanja di thoki.

. Hanja di thoki

.1 Ja thoki yu

Hangu bi hogi ne petsi xa t'epi, ra nzaya ra Xeni hai M'onda da juka ra hem'i pa da udi to ne da ñut'i kongea ra EMYBS;

Pageu to petsi ya j'eya ra thoki, nu u ya ta jäi pets'i ya j'eya da hñuxa ya thuhu hubu m'ui ra CEMYBS, ko ya m'i pa da kuata, num'u hin'a to pote ua pehni ku n'a ra hemi m'ai hingi tsa da ma xa uni ra nguu nt'othe pa da ma bu ote ya jäi, ne da njutsi ra hemi. Ha di thuts'i mä te gatho da gohi te da thoki di ndui ne di uadi;

Ra CEMYBS da nu ra za digeu ya hem'i bi dati digeu ya ta jäi, mäjuani ne geu mä ja ra hem'i mä pa da ñut'i;

- d) Pa da thogi da thoki nu u ya hem'i kongu ya ta j*äi* hingi anjapu. Nuna da hnu habu m'ui ra nzaya kongä to odi ra mfatsi;
- e) Ra nzaya mä da thokida udi ko ya j*ä* to ote to nu ne ja di hoki ngu mä ra thuni pa da nza da ñut'i ne da t'uni ra nfats'i;
- f) Ya j*äi* to ot'e da mä to u bi adi pa da t'uni ngu mä ya hem'i ne u tengu boj*ä* xe t'epi pa da t'uni;
- g) Ra nguu nzaya petsi ge da mä to u da boni ne da t'uni ra nfatsi ne da tsifi to u da t'om'i;
- h) Nu u ya j*äi* da t'uni n'a ra t'ulo hem'i ya ta j*äi* na da t'uni habu da hmät'i, ne petsi ge da mase to ä ya j*äi* bi adi ne da gäxa ra hem'i mä to ä ne ha mengu di ge ra 90 ra pa tsifi;
- i) Numu hinda tsa da mä ua dathi konge n'a ra hem'i, ra nzaya mä da thoki da t'uni ra t'ulo hem'i ya ta j*äi* habu m'ui;
- j) Ra m'otse petsi te da zi da t'uni kongä ra t'ulo hem'i mä to ä ne ha mengu habu da mä ra nguu nzaya; ne
- k) Ra ngu nzaya mä da thoki da kuati to u da t'uni ra mfatsi.

Da dati ra m'otse ba ehe to da zi hinda t'uni hoki u hingi za ua hiat'i ya j*äi* pa ge u ya j*äi* hmuntsi hani ha da t'etsi pa da dähä da nzaya.

Numu hinda tsa ra j*äi* t'uni ra nfatsi tsa da mä ne da uni n'a ra hem'i pa da ma da tu ra m'otse ba ehe te da zi kongä ra thuhu ra mpote petsi ge da gäxa ra t'ulo hem'i pa da t'uni konge ra hem'i mä to ä ne habu m'ui ne honse tsa da hoki hñu ua goho ne di gepu ra nguu nzaya da thoki ngu da njapu.

Numu da m'edi ra t'ulo hem'i pa da t'uni ngu ya ta j*äi*, to t'uni petsi ge da xifi habu t'uni ua ko ra CEMYBS, pa da t'uni ma n'a.

9.2 Numu da mpadi to t'uni.

Pa ge u petsi ya j'eya di ge t'uni ra mfatsi, numu da thäki ge di otho ra boj*ä* ra nguu ot'e da hoki ne da pat'i ne da nu to da t'uni mä ra ra j*äi* to adi ne ja pa ra m'ede ne huxa ra thuhu ne tom'i

Nu ä ra nguu zaya petsi ge da xifi nu u ya j*äi* bi pat'i ne da dati ra mfatsi di ge a ra pa da ñut'i ngu m'ui na xa t'epi.

10. To u nu di ge ä ra nguu nzaya.

Ya nguu nzaya mfatsi petsi ge da un hadi japi ne da un pa da hogi ra za te hoki ne hinda yopi konge u ma ra ya thoki pa di nte ya hnini hoki ra ndä nzaya.

Ra CEMYBS tsa da hoki konge u ya nguu nzaya ya dänga hnini pa da mfatsi njapu ne konge u ma ra ya nguu nzaya nu pa ge u ya j*äi* ne u ya nguu nu ya nxadi, ne u ma ra pa da thoki ra hem'i ra za pa ge u to t'uni ra nfatsi ne da hoki te pädi ya m'ui ja ya hnini pe ge u ya j*äi*.

Ra CEMYBS tsa da hoki ne da kombeni te ra za pa da tsa da tsoni te beni pa da thoki.

11. Ha di thoki ra mfatsi nte.

Pa da nu ha di japi ne da teni da nu ra mfatsi nu u ya ta j*äi* m'ui ngu ya mfatsi j*ä* to ot'e.

Nu u to t'uni ra mfatsi da mfatsi ja ra Hnini te thoki nu mu da tapi nu u ya ngu nxadi ne ra hnini.

12. Näki

12.1. Habu da näki.

Pa da näki da thoki da hoki ngu mä ra hmända ne ngu da mä ya j*äi* to ot'e ra mfatsi.

Nu u ya hem'i ma ha di j*äi* pa da boni ja ra hem'i poni ja ra "Gaceta del Gobierno" ra ndä nzaya, ne ja ra web di ge ra nda nguu nzaya da nte ya hnini di ge ä ra CEMYBS.

Ngu mä ja ra xeni thot'i 18 ra hmända, ne gatho ya hem'i pa da hoki ne da udi nuna ra thoki da mä nuna ra hñä.

"NUNA RA THOKI, PA GE U YA HMUNTSI J*ÄI* HONI DA GOHI JA RA NGU NZAYA, HINGI TSA PA GE U DA NTE NU U TO HINDA HOKI RA ZÄ DA KAXA KO RA TSUTBI PA DA NU DA TE PA DI HOKI KON GE Ä"

12.2 Mä te da thoki.

Ra hem'i mä te da thoki pa da bädi ya j*äi* da hoki ne da boni konge ra nda nzaya ja ra Xeni hai M'onda kongä r CEMYBS nguu nzaya da mä ya j*äi* ot'e ngu ra boj*ä* xa t'epi pa ge u ya mfatsi.

13. Negi ra za.

Ra CEMYBS da metsi ya thuhu to u ra mfatsi, ne ngu mā ja ra heke VIII di ge ra Xeni 12 di ge ra hmānda pa da negi ra za ne da ñut'i pa da bādi ja ra Xeni hai M'onda ne ya dānga hnini.

14. Ya nteni.

Ra CEMYBS da nu ne da teni ngu mā ja ra hem'i mā ne u ya jai to ote da umbar ra uenda ja ya hmuntsi da hoki.

15. Nu hangu bi thoki.**15.1 Nu hanja bi thoki nthi.**

Tsa da thoki n'a ra hangu bi thoki nthi, konge ā ra CIEPS, pa da nu hangu di thoki ra za.

15.2 Hangu bi boni ne bi thoki

Ra CEMYBS da unba ra uenda habu pa di hoki ya nte pa ya hnini ne ya jai j'eya m'u ra CIEPS, ngu bi gohi ya hem'i.

16. Thandi, nu ne fadi

Ra thandi ra za, nu ra fadi di ge te thoki, petsi ge da nu ra nzaya xa hñ'etsi to nu hangu tsana ra bojā ja ra Xeni hai M'onda, ra nda nzaya ra Xeni hnini M'onda, ne u nu di ge ra CEMYBS, petsi ge da nu ha da japi pa di dati ya mfatsi to u t'uni pa da m'ui ra za.

17. Uni ne nngaxte

Nu u hingi johia, uni ua ya goxte ne t'uni ya mfatsi, tsa da udi konge u to t'uni ra mfatsi ua gatho ya hnini, konge u:

a) Ko ra xeni nt'ot'i:

Ja ya kuatā hem'i mā te beni jay a nguu ote ua jay a nguu m'u ote ra CEMYBS.

b) Ko ra ntoxgu:

Ja ra CEMYBS ja ra 01 800 823 8580; ne pu ja ra m'ui ote nt'ozgu ra nda nzaya Xeni M'onda (CATGEM), ra lada hingi jot'i 01 800 696 96 96 ne pa nthi ra ta Hnini M'onda 070 Nzuni ne ja ra ta hnini.

c) Ko ra nternet:

Ja ra pehni tsibi gente.grande.60.70@edomex.gob.mx; ne ja ra pehni www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Rase jai:

To nu ha thoki ra za nthi di ge ra CEMYBS nep'u ja ra ngu hoka tsutbi ha m'ui gatho nep'u ha nu ha hoki ra za ja ra nguu nzaya gatho to petsi da nu di ge ra nda nzaya Xeni Hai M'onda.

YA THOGI

N'A. Udi nuna ra hem'i hangu bi gohi ja ra "Gaceta dei Gobierno" nda nzaya.

YOHO. Nuna ra hem'i mā te thogi da ñut'i ra ñ'oho ra pa bi boni ja ra hem'i mā te thogi "Gaceta del Gobierno" ra nda nzaya M'onda.

HÑU. Ya pa da t'uni ya nfatsi da t'uni ngu xa t'epi ne m'ui.

KUT'Ā. Pege u di thuni ra mfatsi ya jai ge da thuni ngu xa m'ā hmā ka ya hem'i nzaya u te di thuni.

RATO. Gotho u hi xa n'u di gen'ā ra hem'i nfatsi ne xi di nu ra nzaya hmuntsi.

Ja ra Hnini Nzuni Lerdo, ra Hñaxu ra Xeni Hnini M'onda, ra 28 pa di ge ra n'a zānā j'eya 2013.

C.P. MARÍA MERCEDES COLÍN GUADARRAMA
MFAXTE DIGE RA NTSUI M'ONDA
DIGE YA M'EHÑĀ RAZĀ PA GATHO U
T'ut'ā'ye

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México

Lengua Otomi:
M. en C. Petra Benítez Navarrete
(Rúbrica).

NDĀ NZAYA MARIA MERCEDES COLIN GUADARRAMA, NFASTE MBO GE RA XIFI XENI HNINI PA YA HÑUTSI NE RA GHOTO M'UI KO GEU YA GATHO JĀI, 3 XENI XI, 5, 6, 10, 11, 17 RA HEKE IV NE 18 DI GE RA HMĀNDA PA DI NTE RA XENI HNINI M'ONDA; 6 HEKE XI, 8 MA N'A HEKE III, 19, 20, 21 NE 26 KA RA HMĀNDA

XENI HNINI M'ONDA; 14 HEKE XIV Ä XA NJUKI RA NDA NZAYA KA RA XENI XA M'UI PA DI NUYA HANJA DI M'ATSI YA M'EHÑÄ PA DI YA M'UI NUYU NÉ RA 10 HEKE VIII MÄ RA HEM'I MU MBÖ, NE

KONGEHIA

Ge nu ä ra hmuntsi mbohó m'ui ge ra ntsutbi pa ra Xeni hnini M'onda ne ha kon met'ó da metsi n'a ra hoka m'ui pa nu u ya nxutsi ge hinga te ra n'ote nj'eya, numu ge nja t'uni ua ya nxutsi ra n'a ma n'a ya bātsi, gi umbabi ra t'andi ne ra nte mu'i ka ra kut'i hubu ra tzu'ua pa da ñu u ya mengu monda.

Nu ä ra ndä nzaya di ge ya m'ui ya m'ehñä ne ya nhio m'ui ge xi petsi ge da n'u ya mu'i ä ha pa da nu u ya hñutsi ä ra hem'i, hmuntsi t'ot'e, pa da fadi ne pa da hiegi ra hmuntsi hñanfö ne ra mfatsi pa nu u ya nxutsi u petsi 20 nj'eya ne u ya dānjāi, pa da bādi ha bu nja ra ñhoga m'ui pa ra ngeu, nuä ra mfatsi ge t'e a m'ui ri ñepu ra ñoho, pa ra nj'eya ä di hoki u yo hñuni u ya bātsi, ge u m'ui nuna ra n'anyo ya otho te dā tsi, di thuni ra m'otse hñuni ne da thumbabi ra nxadi pa da badi ne dā iot'e, ne pu dā thubi ra mpefi, gotho ya jai di hmuntsi pa di nxadi ha ge n'ä m'efa da t'ote ngu ä ra ndä nun'a hmuntsi.

Ge ra ndä nzaya m'ui ka ra xeni hnini ge petsi xi da nu ra za ha dā japi di nu, ha di thuni ra bojā a xa hmāmpu ka ra hnini. Ge bi thoki ra 2006 bi t'ote nuya ya hem'i ha hmā di thoki ua di thuni ra nfotsi u xi xa nfādi ge xi ja ra m'edi ra bojā pa di m'ui ka ra hnini pu ha m'ui di ge ka ra xeni, ne pa di thuni ra m'otse u k'u ya nts, di ge ya jai u mupú ka ya hnini xi di thuni rangutho ya thāndi ka ya hnini.

Ge xi di bontho ya m'e de u xa nu ra za ra ndä Nzaya Pede ka ya Nguu 2010, ka ra Xeni Hnini M'onda 7 di ge ret'ä 10 ya m'ehñä u petsi 15 nj'eya u tsihi ya bātsi mutho; 12% ya tsunt'u nuu petsi 15 ne ta ra 19 j'eya xa meu, ne ge njpu ne ko ra 57.9% di ge ya m'ehñä ge 20 ne 29 j'eya, 88% nuu xa hnune ra 30 ne 49 ne, kon ge 94.1% di geu petsi 50 ne ya j'eya.

Nu ä ha di thoki xa nhio ra nfatsi t'uni pa di nte ya m'ui ya hnini ra thuhu nte di ñ'epu, di ge ra pa 30 n'a pa n'a nzānā di ge ra j'eya 2012, ge xi bi boni ka re hem'i poni hiamu hmā "Gaceta del Gobierno" bi boni ngotho ya te xa thoki pa di nfatsi ya jai, ge hense da do ya hem'i u te di t'adi pa gen'u te di t'uni.

Ra ndä nzaya da uni ne da n'u ha di m'āpu, di ge ä ra CAYSPFG/2013/001/E/001 nu u xa hma ka ndui hmuntsi ra pa 17 ra n'a nzānā de ge ra 2013, bi boni ra mpodi gi gen'ä ra hem'i nfatsi ka ra hem'i m'ede 21506A 000/ RO-005/ 2013, ra pa 23 n'a nzānā, bi ne bi 2013, ne ha xa tutsi, ha ra 23 ne toho xa ñutsi, ne xa thāndi ha ra hmānda da nte ngatho jai nu ha ra Xeni hnini M'onda, ra nguu hmuntsi ngatho befi, mui jai ha ra bede m'ui ka ya hñni nzeki nubyu ne thāndi nt'ode tentsi, njabu da nja ge ne manga m'efa. Xta ma pa hma nuä mangā njot'i:

NUÄ XA HMA RA FAXTE HMUNTSI XEHNI HNINI YA THÄNDI HINTETSI RA XOGI HMUNTSI PA DI RA NTE M'UI YA JÄI NE NUÄ DI HÑEPU DA NTE DA NDÄNGI GATHO YA JÄI MAHIEGI NJABU NE RA NZAYA NUÄ MPEFI M'EDE.

THÄNDI HÑÄ NE HA NJAPI DA THOKI NE DA NJA RA HMUNTSI GATHO NTE M'UI JÄI NE NUU DI HÑEPU PA DA NTE NE DA NDÄNGI

1. Nuä xa hma gatho u

1.1 Te me mā nuna hmuntsi

Ra hmuntsi da hioki ra nte m'ui jai nuu to di hñepu ne da feni ge nuä te thoki pa hogi nuna hmuntsi tsi hñuni, nuu ya behñä toho petsi n'a ra nj'eya 20 ne te ja hñu ne to di petsi n'a ua yoho ya notsi, ne toho di bui ra ñohia ne ma ra u, ne nuya da thumbi n'a ra mfatsi hñuni ne da t'utbi pa da nte sehe ä.

1.2 Nuä di hñepi n'a ä

Nuä di hñepi n'a, ngu n'a ra hogā befi ne fādi ge.

2. Te me nuya u

Ne nuu da fādi nubyu da njapi da thoki, fādi ge nuya u:

To tumbi ra mfatsi, gatho ya behñä ge to ua ha ra hmuntsi tembabi ä hmuntsi nte mui jai nuä di hñepu pa da nte ne da ndāngi u.

Motse ha di ja te da tsi ne da hñuni, gatho nuu ya hñuni da uni nuna mfatsi pa da nte ra mui ne da nte u.

Motse pa ya bātsi, ngotho u te di ho di ge ra motse pa di uni ya bātsi ya nfatsi jai u te di thuni.

CEMYBS, ra hmuntsi Xeni hnini behñä ne da nja n'a ra hogā m'ui.

Nguu pu ha t'uni, ha mengu m'ui u ne da hiandi ra CEMYBS ne habu da thuni nuya, ya botse hñuni pa da tsi toho da hñani nuna mfatsi.

CIEPS, ra dā nzaya ā xi honi ra nfādi ye di hiandi gag a thogi ra nzaya tsits'i.

Ra hmuntsi, ra faxte da umbabi nu ra befi nuna hmuntsi nte m'ui njāi ne da nte di mapu.

Nguu ha t'uni, ra ngu hmuntsi mfatsi pa n'a ra hogā ya jāi to da hñani nuna mfatsi nuu to ya dāngā jāi ne ko ra CEMYBS.

Nguu ha nhnu, ra ngu hmuntsi mfatsi da mfaxte ya faxte njabu tembabi u.

Hmānda, nuā da manga ra hmānda ne ngatho da nte ya jāi ja ra Xeni hnini M'onda.

Hem'i thuhu tom'i, Toho tom'i ra mfatsi da domi ra ya pa, pa da thāndi nubū da tumbabi ā, ne da fadi ge bi hñuni gatho ya hem'i u, ne ngu nuā xa m'a ne xa hñutsi ra ngu hmuntsi pa da nja ra nte gatho jāi ne ge nte ne da beni pa da ndāngi.

Hangu di t'uni, nuu ya to otho bi te da zi, ne nuu bui yabu ha ya ta hnini da za da iadi nun'a mfatsi pa da tumbabi u, pa nte u ne m'etsi n'a ra hogā m'ui pa da nja ya nzāki u.

Hapu di thutsi ya thuhu, habu da ma ya mfaxte u ne da xipabi ya jāi ge da ma, ne ha ra CEMYBS ne da hñani n'a ra hem'i ne da zipabi u ha njapi da iotu ā pa di hñani nun'a ra mfatsi ge ra thuhu ra nte m'ui jāi ge nja n'a ra eni ra dāngi ā.

Hem'i ha thutsi ra mfatsi, habu di hutsi ya thuhu ya behñā to da hñani nun'a ra mfatsi, ne ge di bui ha ra Xeni hnini M'onda u, ge da hiandi ra ngu mfatsi, ne da nja n'a ra hogā m'ui pa gatho ya jāi ne da hiandi ra ngu mfatsi nte m'ui jāi nuā di h'epu ne da nte.

U to xi jar m'edi, un u to xi di otho te zi, ne nuu hingi petsi ra bojā da iote ra ntāhi, pa njabu da nja nuā hñepi u pa ngatho m'ui ya jāi.

Thoki, xa thoki pa xi di nte ya hnini ne xi dar h'etsi di h'epu.

Thoki pa di nte ya hnini, ra nzaya handi, ne, ne da badi te ja ha ra Xeni hnini pa da umbi ra mfatsi ya jāi, de hñen'a ge da uni ra bojā. Hanu ra mudī da hñena ga da nja nun'a mfatsi, ne nuu da hñe ā, ngeā hinge da nja ra hioia ha ra Xeni hnini ā.

Ha di thoki, ā ya thāndi ha nun'a ra ngu hmuntsi mfatsi

Mpote, nuā ra jāi da tetsi da mfaxte, ne da tumbi n'a ra hem'i da ena ge da iote ra zo ra befi nuā bi tumbabi ne da uni xa hño ra befi ko ya jāi ne da hñuxa ra duhu ra ngu hmuntsi ya thuhu.

Ko te di thoki, ya boja ra'yo da hioki ya bebtsi mfadi noya, ne to da hiandi da hoki nuā ya hem'i ne da nxadi ā, ne da bādi to adi ya mfatsi ne to tumbi u ra mfatsi u.

To adi ra mfatsi, nuā ra behñā di hñu ne to di petsi ya t'atsi ua ya uene, ne ya tu, da hñuxa ra thuhu, ha nubū da tāhā da tumbabi nun'a ra hmuntsi mfatsi.

Gātsi, nuna ge da bajā thoki njabu thembabi ā, ha nuna ge na da iotuā ra bedi, pa da tumbabi ra botse hñuni ntsi pa m'efa da tumbabi u.

To xi jarm'edi, nuu ya xa thogi ha ya tsutbi, ya m'ui ngatho m'ui, bojā, ne nuu neki, pa mefa da tsudi ne da thoni n'a ra jāi nu ā pādi.

3. Te me hne ā

3.1 Ngatho

Da hogi nuu te tsi ne hñuni ya beña to ā u petsi n'ote 20 nj'eya, ngeā nuna u ya di hñu, nuu ya m'ehñā ya notsi, nubū hin'a ya uene, ne nubū xi di bui n'a hioia u, ne nuu hingi petsi te da zi,

3.2 Nuū mahioni

- Da tumbabi u toho petsi nate njeya 20, toho ya di hñu, ne toho ya, ya me ne di petsi ya notsi, ha nuna hmuntsi mfatsi pa da hogi ra nte hñuni, ne da m'ui ra za ngu tembabi di bui ra za;
- Da nja n'a ra ntsot'e, ne da hma pa da thoki ra ntode noya, ha njapi da nsu n'a u ko ngatho ya jāi to hani nuna mfatsi; ne
- Toho da tumbabi ra hmuntsi mfatsi pa da hoki ra za ra befi.

4. Ngatho nja masu u

4.1 Mui njāi ngatho

Nuu ya behñā to di hñu ne di petsi ya notsi, ya uene ne di bui ha ra Xeni hnini M'onda.

4.2 Ngatho jăi nt'entsi

Ya m'ehñă to petsi nate 20 nj'eya pa ngăt'i, ne di hñu ha di bu n'a ra hioia, ne di petsi n'a ua yoho ya notsi, ne hinte di petsi da hñuni u ne da zi, ha di bui ra Xeni hnini M'onda.

4.3 M'ui ngatho jăi nuu ä hne

Nuu ya behñă ne di petsi n'ote nj'eya 20 pa ngăt'i ne di hñu, ne di petsi n'a ua yoho ya notsi, ne di bui n'a ra hioia ntsetho ne otho te da zi ha di bui ha ra Xeni hnini M'onda.

5. Nxogi

Ra mfatsi xi di ya 125 ta hnini m'ui ka Xeni hnini M'onda, ngu xa hmă nuna ra thoki hem'i nfotsi pa di tsotse, ne ge xi fadi di gehi ä xa thuts.

Nuă xi ma hioni di honi ra mfatsi, ne habu da ja ra thuhu nj'eya ra CIEPS, da hñen'a ge mahioni da thändi nuya ya behñă bui njabu, ne ngu nuă manga ra hmănda.

6. Ra mfatsi

6.1 Te ma mfatsi ä

- a) Nuă ra mfatsi da t'uni pa da tai te da zi ä, pa da t'ai nuna botse hñuni, ha da tumbabi ta nzănă, ha guto zănă da tumbabi ä;
- b) Da zăni ha njăpi da zu nuna mfatsi, ne ha njăpi da t'entsi nun'a befi; ne
- c) To uti te da hoki ya jăi ne ha di xat'i pa m'efi.

6.2 Tengu bojă da thuni

Nuna ra mfatsi da thuni tho ä, ha nun'a uni ra nzaya tsutbi Xeni hnini M'onda, ge ra befi ra CEMYBS.

7. Ha njapi da nteni nuya ya befi

7.1 To da hñăni u nuna mfatsi

7.1.1 Te me hne ne ha njapi da zuki u

Pa da tunga nun'a mfatsi ha ra hmuntsi mfatsi, to da iadi nun'a mfatsi da uni nuya ya hemi ngu ma gă ngăt'i:

- a) Ra m'ehñă ä n edra notsi tho ha di petsi nate 20 nj'eya ha di hñu ä, ne ya dra me ne di ñ'ehe ya bătisi;
- b) Ge di m'ui nguu hinte de petsi ha ra bojă; ne
- c) Di m'ui ka ra xeni hnini Monda.

Ne hñudi nuya ya hemi, nehe da hñudi nuya ya hemi nehe nuya ya hemi:

- a) N'a ra hemi habu m'a hamu bi mu, ha nun'a ge xi majuani da hñudi;
- b) N'a ra copia nuă ra hemi ge habu m'a re mengua habu bui pa da hindi to adi ra mfatsi;
- c) N'a ra copia nuă ha di hutsi ra k'oi nera thuhu, ne nubu di petsi ret'ă ne hñăto jeya 18, ne di do ya ndă hem'i pa di nfădi;
- d) Da hñudi n'a ra hemi habu da udi ge ma da metsi n'a ra uene, ne habu hutsi habu bi muă ra uene, ne gatho ha bi mu ya bătisi o ya bătisi; ne
- e) nu u ma ra da manga ra faxte.

Nuă ya hemi da thăni, da thăndi ngu nuă ha ra hmănda hneki tho, ne ha ra ntsoni hemi ngatho jăi ha ra xeni hnini Monda ne ha ya thi hnini u ne nuă ma ha njapi da thoki u, ne habu hutsi ha njapi da ma ko ra hñu ä ne nuă neki tho ä.

7.1.2 Thăndi ha njapi da thoki nuya

Da tumbabi to adi nun'a mfatsi ne to tomi da se ra thuhu pa da hñani nun'a mfatsi ne toho di petsi gatho nuu ya hemi da t'adi ä ne da ja ngu nuă mangă nun'a ntot'i njabu ä:

- a) Ge numu di di dothi ngu ä ra bătisi ne ra me;
- b) Ne numu hindi petsi ra ra m'efi da mpefi, da za da iadi nun'a mfatsi; ne
- c) Numa ra nuă da hiandi ra faxte.

7.1.3 Thutsi mfatsi

Nu u to da iodi nuna ra nfotsi ge da m'ă da odi da gătisi ya hem'i, ge xi dar nhio ya hem'i, da m'ăse u ya jăi ka ra nguu nthutsi.

Nubu to ne ra mfatsi hinda za da m'a da hñembi n'a ra mui ge da m'a, ha metho da hioki n'a ra hemi habu di en'a ge hingi tsa m'a pa da badi to da uni nun'a mfatsi, ne ha di p'a n'a ra hemi hmuntsi thandi he hingi tsa da m'a ä, ne ha di m'a ge pate hingi tsa da m'a ä.

Nubu ya nguu hmuntsi mfatsi ya da hñä ra duhu da hiandi to da umbi nun'a mfatsi, ne mefa da umbi n'a ra folio geä mefa da iotua ra bedi, ha nun'a hinda bedi ge xi da su ä pa hinda bedi.

Gatho ya jai da za da iadi nun'a mfatsi, nubu ma majuani nuä m'a, ha nun'a thuni ha hingi uni ra boja, pe mefa da zuki to da thähä nun'a mfatsi, ge da badi ne hinda mbokue nubu hinda tumbabi ä, njabu nun'a tot'i ge ma ra nguu hmuntsi mfatsi.

7.1.4 Nuu ya hemi

- Da uni n'a ra hemi habu di te ne pa da yut'i;
- N'a ra hemi habu da hñutsi ra duhu ne gatho nuä di t'apabi ne xi di jar m'edi ka ra hnini Xeni M'onda;
- Hemi ha dä thutsi;
- Hemi habu di hutsi ma juani;
- Hem'i m'ehni; ne
- Nu u ma ra da nu ra nzaya.

7.1.5 Nut'i mbo nzuki tho

Ra CEMYBS da yut'i ha nzuki mbo nuu to hñani nun'a mfatsi, ne nuä ya hemi ya jai xa hmuntsi ä, ne da thoki ngu nuä mangä ra hmända, ne habu hneki ne kut'i ra zo ä, ha ra thuni ne fadi nuya ya mfatsi u, ha ra xeni hnini Monda, ne ya thi hnini; ha nuya da thuni ne da hma ha njapi da thoni toho xi honi nuya ya mfatsi, ne nuu ha thani ya ngu hmuntsi mfatsi, da nte gatho ne da nja n'a ra hogä mui jai ha ra xeni hnini Monda; ne ha ma rau da za da thudi nuya u, ne ha ma ra ya ntode thandi pa da fadi ä.

7.1.6 Nuä di hñepi to da hñani nun'a mfatsi

- Da hñä ä dä t'uni;
- Da hñä ra nfatsi; ne
- Di thandi ra za, ne ngu rangutho ya jai ne hindä t'utsa.

7.1.7 Nuä da iote nuä da tumbabi ra mfatsi

- Da thumbabi ne da zipabi ha njapi da hioki nun'a ra mfatsi nuä rap a da m'a;
- Da hñä ra zo nu ra hemi ra thuhu di hñepu da nte, ha nun'a hingi tsa to da umbabi ä, ngeä go ra met'i se, hinda sa da pa, da hmi, ne hingi tsa pat'i, ne da su ra zo nubu da xet'i ya hingi ho;
- Nubu da bedi da hmä, nu ra hemi da nte ne ndäbgi u nuä di hñepu, ha ra CEMYBS o habu thui nuya u;
- Da ma ha ya ntudi mfadi nubu da zipabi ä, pa da badi ha njapi da metsi n'a ra hogä mui ne da badi da mpefi ngu di ñehe, ne nguu padi nehe ä;
- Da hñani se ra mfatsi botse pa da hñuni ra zo ä, nubu nun'a jai tumbabi ra mfatsi hingi tsa da m'a da xipabi ma n'a ra jai, pe da ma ha n'a ra to'ti hanja hingi tsa da hñani se ra mfatsi ä;
- Dä hñä ra za nu ra mfatsi ä da t'uni ;
- Da foxte konge ya m'efi u ja ka hnini numu xtä hmä; ne
- Ne ma ra u dä m'ä ra nzaya.

7.1.8 Nubu hinda iote nuä xa zipabi

- Numu hindä m'äse da adi ra nfatsi ge hindä t'uni mu hinte dä gätsi ra hem'i uendä;
- Ne nubu da unga ya hemi nuä hinga majuani pa da yut'i ha nun'a nthuni mfatsi ä;
- Nubu hinda hñä ra zo nun'a ra mfatsi, ne nubu da umbabi to hingo ra met'i;
- Nubu hinda hñä ngu nuä di hñepi nu ra hemi di hñepu da nte;
- Nubu to da iote ra ntetsi nan'yo honi ne da matsi n'a ra mbohgo ge honi da mpefi ha ra tsutbi xeni; ne
- Nu ma ra ngu nu u da manga ra faxte.

7.1.9 Da thakui toho hinda iode nu ra mfatsi

Da thaki ra ya pa:

- Nubu di ja ntode hemi ha nuä ra mfatsi, ne ha xa hñutsi ra thuhu, ha nun'a gen'a, da thakui bi n'a ben'a pa da hioki ra zo nu ya hemi ngu di ñehe, ha mefa; ne

b) Nu ma ra ngu nu u da manga ra faxte.

Da thäki:

- a) Numu hinda hñäni nu ra mfatsi ngeä ya da thogi ya pa nuä bi tumbabi nun'a ra mfatsi, ne numu da zoni, goho zäna, ne numu hinda udi ra hemi habu m'a ge himbi za ndä m'ä;
- b) Nubu bi uni ya hemi nuä hinga majuani da thäkuä bi ra mfatsi;
- c) Nubu hinga ra mfatsi ngu di ñehe, nubu (bi pa, bi umba ma ra ñoui, umbi su, ne ma ray);
- d) Nubu hinda ngu di ñehe nu ra hemi di hñepu da nte;
- e) Nubu bi matsi ton e da mboho nzaya ko nun'a ra mfatsi hani ha nun'a ne da matsi ntsetho;
- f) Nubu da boni ha ra Xeni hnini M'onda, ha nubu ya hinda ne da hñäni nun'a ra mfatsi; ne
- g) Ne nuu ra nuä da mangä ra faxte.

Ha nun'a jäi to han ira mfatsi da du, ra mfatsi, da thäkuä bi ä.

Ra nguu mfatsi ntontsi, da hiandi ne da hneki te ya befi u ne ha njapi thoki ä.

7.1.10 N'an'yo mfatsi tho

Nuä to han ra mfatsi petsi da hñäni nun'a ra mfatsi botse hñuni, ngu ja ne da ma ha befi ha tutuäbi da mpefi ra za, ne da mu i ra za, ngu nu ä te pädi tho.

7.2 Hamu da uadi nun'a ra mfatsi

Nubu ya da uadi nun'a mfatsi, na ya bi iote gatho nuä mi t'api ngu nuä mangä ha ra xeni ha nun'a ntot'i nteki a) ne nuu ya nuby nthoki ntote.

8. Nguu ha nfaxte.

8.1 Nguu habu thoki ra nhio.

Ra nfaxte geä jamasu nuä xa tha thoki, ne da hiandi da ma xa hñio nun'a befi hmuntsi, ne nuu xa thändi ha da thoki u.

8.2 Nguu ha hiandi ra nfaxte

Ra nguu hmuntsi habu da n'a ra hogä hmuntsi pa gatho ya dängä jäi ha ra CEMYBS, geä tseä ä da mpefi ne hiandi nuu ne da matsi.

8.3 Ya hmuntsi nzaya u to nu ha di mä

8.3.1 Nkut'i

Ya mfaxte di:

- a) N'a dä ndä, ge ä ra ndä nzayo iat'i ya hem'i pa da nte gatho ya hnini;
- b) N'a ra ndä hñux hem'i, ra nzaya ka ra CEMYBS;
- c) Kut'a ya npote nzaya, geu da m'ä:
 - N'a mpote hñänsu nt'ot'i bojä;
 - N'a ra mpote hñänsu nt'ot'i nu ra nt'othe;
 - N'a ra mpote hñänsu nu ra m'efi;
 - N'a ra mpote hñänsu nu ra bojä ; ne
 - N'a a mpote hñänsu nu ra nt'ot'i pa di nte ya mengu ka ra Xeni hnini M'onda.
- d) N'a ra jäi geä da su ra hmuntsi bojä, neä da hioki ra zo mbo ha ra CEMYBS;
- e) N'a ra jäi geä da su ra hmuntsi jäi xotho ne hmuntsi nxampate u; ne
- f) N'a ra jäi nuu su ra bojä ha ra hmuntsi mfatsi da nte nubu hin'a da dängi, ha gatho ra mu jäi.

Gatho nuu ya jäi da mpefi da hioni n'a mfatsi.

To da mfaxte da jutuä bi ä.

Ya mfaxte da za da hñä, ne da hñunga ra noya, ha ra nuä mpetho se da sä da hñätho ge njabu xa hmä ne xa thängi b izo n'a ra mud i noya gatho nuya hmuntsi.

To da hñetsi ra hñaxu mfaste da thändi geä bi thä ko nuya jäi nuu bi juxa ya ye, ha nubu da thähä mayegi ko ma n'ra ñoui da thändi te da totue ä.

Ra mfaste hñäxu da una ra uenda hñu nzan'ä ne ma hñu nzan'ä man'aki ä, ha nubu hante da iot'ä ra bedi da nja ra hmuntsi.

N'u ra nthi mfaste da m'a ko ra nzeki ra hñäxi mfaste, ge da njä n'a ra mfatsi, da iot'i ha n'a ra hemi nuä ma da hm'a ne nuä ma da njä, nepu da m'a n'apa ua yopa pa da zoni gatho nuä äni nun'a ra mfatsi ne de m'ä nuä hne ä, ya hora di betho pa fadi ra zo ä.

Nepu da hñän'a hä ya hñäxu mfaste, ne da xipabi ra da ehe da ntsonde ne da iode nuä feni da tote nuu ya nzaya mefi ha ra tsutbi, xampote, nuä mpefi neki tho, pa da m'a ne da hiandi ha njapi pan nun'a befi mfatsi pa ya jäi, ne nubu di bedi ra bojä, o nubu m'a ra noya nuä di ote nsu.

Pa da nja ra hmuntsi befi, metho da nja ra nzeki nuu ya dänga nzaya, ne da njabu nubu da nja ra hmuntsi nehe petsi da soho nuu ya jäi da io de nuä ma hmä, ne di bupu ra hñäxu mfaste, ra thi hñäxu, ne toho ra hñäxu toho hmuntsi ra bojä, ne ko ya thi mefi nehe da zoho, gatho nuya ge njabu da nja r'a hmuntsi.

Da thoki ra tot'i ha da tutsi ha n'a ra hemi nuä da hma ha nuä ra hmuntsi da nja, ne ha da tutsi nuu ya noya, ne ya thängi nuu da mangä ya noya nuu ya jäi, nepu da ungä ntunt'äye gatho nuä ya jäi hiotse nuä hmuntsi.

8.3.2 Nt'entsi tho

Da nja ra thändi n'e ra noya ra faste:

- Mahioni ya mfatsi hemi, ne da ma tu uni ra mfatsi pa da uni nuna nfatsi he nepu da domi da zoho ä, ne mefa da mu ge bi zoho ra mfatsi pa da fadi. Nubu hintu da uni ya mfatsi hemi da m'a ne da hñena ge n'a ra mfatsi da thändi te da totue, pa da tumbi oh hin'a, ha ra mfaste da hñani pa da bahdi hubu da thumbi ra mfatsi nuna jäi, ne nuna ra faste da xipabi ä;
- Da ma di fadi to da tumbabi m'a ra ya ra 'yo mfatsi, ne da to da buni da bahdi, ne ñutui toho uni nuna mfatsi ne da xpabi ngatho ma ra pa da fadi te ja ha nuna ngu mfatsi;
- Da hñen'a ge njabu ya hmanda xa hma pa ge da thogi ya befi, da neki x año, ne nun'a nigua hmuntsi mfatsi da hogi pa da hñäni x año jäi ngu nuä di hñepabi u;
- Da thutsi ya nthoki befi, ne da hmate da befi ha ra nigua hmuntsi mfatsi, na da hma hamu da ma ge da t'uni ra mfatsi, hamu da thuxa ya thuhuhu, hamu da t'uni ä, ne habu da thuxa ya thuhu, ne to da hñäni nun'a mfatsi, ne to da mefi ne da iote nu ya jäi;
- Da m'a ne hñena hamu da bat'i nuä xa hma ä;
- Da tutsi n'a ra jäi to mpefi ha nigua hmuntsi ge mpeu ha mfatsi nxadi; ne
- Ne u ma ra dä nu ra nzaya.

9. Ha njapi da 'yo nuna

9.1 Ha njapi da n'yo

- Da jamasu nuya hemi, nepu ge ä da m'a toho da tumbabi ya nuu ya mfatsi, ne domi pa da umbabi to tumbabi nun'a ra mfatsi, ne da hiandi toho xi di otuä ra bedi, k ora nfaxte CEMYBS;
- Ne da hiandi toho ma ra otuä ra bedi ne nuä ma ra ya ra'yo nuu to adi ra mfatsi, ne toho ya da boni, ne da su ra nguu hmuntsi mfatsi, nepu da badi ha njapi iote ra befi ä ra CEMYBS, di udi ya hem'i konge u di gohm'i ya hem'i thuhu, ua konge ma ra ti da thuni, n'a ra mpote ko n'a ra hem'i di da, ne di teti r ara hem'i uni ra nzaya da m'age hingitso te hokj pa di mä ra nguu tutsi thuhu; ne di thoki n'a ra hem'i ha di ndui ne ha di gätsi ya thoki;
- Ne da iote ra befi CEMYBS nuä ngu di ñehe pa da hma xa hño nun'a hmuntsi pa da ra zo, ne da nja ra ntekei ha nun'a nguu hmuntsi mfatsi befi pa di otuä ra bedi ne toho ya hioia;
- Da hñutsi ne da ma te da totue nuä toho hingi mpefi ra zo ha nuä mbo ra befi nguu, ne da hiokia ya hemi habu da ge ma nja n'a ra mfatsi, ne ha njapi da thuni ä, da t'ena ha, kut'i ne da thoki ngatho ya pa. Nepu gatho nuay da nja ra zo, pa njabu hinda njä ra ntsumui, ha ra hmuntsi mfatsi;
- Nu ra nju hmuntsi da yentsi xa hño ra befi, ne da ñutui ra hñäxi mfaste pa da hma nunbu njabu nuä tote, ngu nuä xa hmä ne nja ra kohi njapi da totue nuya mfatsi ne ha njapi da thuni u ne da bädi ra ngu hmuntsi mfatsi;
- Ra hñäxu mfaxte mboho da m'a toho umbi ra mfatsi ngu nuu xa zopabi ya hemi mfatsi, ne nuu x a m'a ne xa nja ra kohi, ne hangu ra bojä ja;
- N'u ra nguu hmuntsi mfatsi da m ato da umbabi ra mfatsi, ne unga ra folio, ne hñutui ya jäi toho da tähä. Nu toho hindä tumbabi tho da domi ngeä mefi seca da tumbabi u. Nehe mefa nuä mfatsi ge di t'omtho;

h) Nuä ra behñä to da tähä nun'a mfatsi da tumbabi n'a ra hemi ko ngeä da sa hñäi ra bojä, ne mefa da hmä o da zipabi ge da hñäxa ra hemi hutsi ra folio, ne di petsi 18 hñudi habu di hutsi ra thuhu, ne habu di neki ra k'oi, da tomi 90 ya pa, pa da tumbabi nun'a ra mfatsi.

Numu hingi tsi te da hoki mu xi dothi ne ga xi xa nfädi ra nguu nzaya di uni ra hem'i bojä ka ra nguu;

i) Ra botse mfatsi hñuni, mefa nuä ra hemi t'embabi da nte nuä di hñepabi, ne hñudi ra hemi habu di hutsi ra thuhu ne di neki ra k'oi, ne nuu to petsi ret'a ma hñäto njeja, da hñäni ha thuni ya hmuntsi ntentsi; ne

j) Ra nguu hmuntsi ne ntentsi ne ha tutsi ya thuhu to adi ra mfatsi.

Nu ra mfatsi to tumbabi nubu hinda su ne nubu nun'a jäi to hani nun'a mfatsi da matsi n'a ra mboho nzaya da thäkua bi bestho nun'a mfatsi ngeä hinga njabu nuä ote.

Nubu n'a ra jäi to ani ra mfatsi da hñeni o nubu hindi bui ra zo, da se di xipabi ma n'a ra jäi da hñä bote mfatsi, pe metho da hñutsi ha n'a ra hemi habu di hen'a ge umbabi ra nzeki da hñäni ra mfatsi; ne hñumbabi ra hemi di hñepu nte, ne ra hemi habu hutsi ra thuhu n era k'oi,, ha nun'a mfatsi se tse pa hñu hmiki ne goho hmiki; nepu mefa ra nguu hmuntsi da hñäni nubu xi majuani nuä mangä nuä ra jäi, pa da jamfri ä.

Nubu da bedi nu ra hemi di hñepu da nte, nuä tumbabi ra mfatsi da ma, ha ya nguu mfatsi hmuntsi oh ha ra CEMYBS, pa da tumbabi ma n'a ra ra'yo ä.

9.2 Nubu da thäkuabi ra mfatsi

Nubu ya thäki n'a ra mfatsi ngeä ngu m'a ha nun'a ntot'i ngu ma mudi bi ma, ra nguu hmuntsi da hñäki, ne da thumbabi m'a n'a ra jäi nuä di otuä ra bedi, ngeä ya huxa ra thuhu ge ne ra mfatsi, njabu da thäku bi n'a ne da thumbabi man'a.

Ra nguu hmuntsi mfatsi da xipi ra faste pa da bädi, ne nun'a da hñen'a ge tumbabi ma n'a ra jäi, ne yut'i ha nun'a nthuni mfatsi, ne da thändi hangu ra bojä ja tho, ngu nu ä ma ha ra betsä bojä, nubu pongo da thuni, nubu da thomi ngeä mefa da za da zoo ra bojä ä.

10. Te nja thoki mbo hmuntsi ä

Xi mahioni da bädi ge nuu to adi n'a ra mfatsi da fadi ge hinte petsi mara ya mfatsi nuä hungä ra nzaya, pa njabu hinda nja tso bede de n'a ra hmuntsi ko ma ray, njabu ngeä bui ra ya jäi ge adi, ne njabu hinda dege ra bojä ra nzaya, negä gatho tsu thuhu u, da thändi xi ra zo nun'a huxkua.

Ra CEMYBS da api ra mfatsi ya thi hnini pa hinto da metsi yoho ya thuni mfatsi, ne da badi ge gatho to mpefi ko ya nzaya tsutbi, ne ha ya tanguunxadi ne ma ray, pa mefa da thoki ma ra hogä befi pa nja ma su gatho jäi ha ra xeni hnini, ne nja n'a ra hogä mui ha gatho ya nguu mfatsi.

Ra CEMYBS da za da iote ya hmuntsa hem'i ko ma ra nua da ne, ne ko nuya da hne ya thändi hmuntsi ngu.

11. Ya ntote ne ya mfatsi pa da nte ra mui jäi

Ra ntentsi ma otho, ne da teni ya hmuntsi mfatsi ne da iote ne da matsi ya jäi toho xa hmuntsi ne toho nuä da ma ge neki tho nu ra mfaste.

To da hñäni ya mfatsi da mfaste ha ya befi ra hnini, ne ha ya nguu nxadi, ne ya hmuntsi neki tho u, ne ha ra hnini ko ya nzaya u.

12. Thändi

12.1 U thändi yabu

Da nja nuya ya hmuntsi mfatsi da ntode yabu, ne ngu nuä mangä ra hmända, ne da hmä habu da hñen'a ge da ntode yabuu ne nuu da hñena ra faste ä.

Nuu ya befi da thoki da tutsi ha ra hemi befi ra nzaya "Gaceta del Gobierno", ne ha ya nxi web ha hmuntsi nte ngatho jäi, ne CEMYBS, njabu ne ä.

Ne ngu nuä ha mangä ra hemi ra hmända ge xa tutsi xe hma, nubu da hñä pa da nto de yabu ge manga ha hmända ret'a ne hñäto 18 njaua da tutsi ne da t'ena ge:

"NUNA HMUNTSI MFATSI RA METI RA NZAYA, HINTO RA METI, NUBU NZI RA NZEKI RA NZAYA DA NTE. ZA NTETAI RA FADI, NGEÄ NJABU RA HMÄNDA, IODE NUA DI XI Ä I, NUBU HIN'A YA GI PADI TE GI J'A, HA UA HIN'A"

12.2 HMÄT'I

Nun'a tutsi da ma ra nzaya to hmända ha ra xeni hnini Monda, ne ko ra hmuntsi mfatsi ra thuhu CEMYBS, ne nuä da m'a ra mfaste, ne njabu nuä da njau.

13. Nekitho

Ra CEMYBS da metsi tho ra tse^{di} pa da metsi ya nthuxa thuhu ha ra nguu hmuntsi mfatsi, ngu nuá manga ra xeni tot'i VIII ne ha ra xeni hmāda 12 ne ha ra hmāda neki tho ne ha da yut'i tho ne ha ra zo, ha ra Xeni hnini M'onda ne ya thi hnini.

14. Ntheni tho

Ra CEMYBS da 'yo ko ra hmuntsi mfatsi, ne nuu ya thāndi nuá ya xa ma ra mfaste handi nun'a nthuni mfatsi, ne mefa da ma hangu ra bojā xa gu, da xipabi ya ta hmu ā.

15. Thāndi te xa thoki**15.1 Thāndi te xa thoki mōte**

Nun'a da hioki ra CIEPS pa da badi te xa thoki ne te betho da thoki mōte ā, ha nun'a da hogi ra befi ngeā da xipabi te me da jamasu.

15.2 Hnu ha di thogi ya m'efi

Ra CEMYBS di udi ra hem'i u xa thoki ne xa mā ya j'eya ka ra CIEPS.

16. Da nja ra bede bojā, ne da nja masu ā, ne da su ā

Nuu to da mede ne to da bādi hanju ra bojā ja, ne to da ra nguu hmuntsi mfatsi ā, da hiandi ra ra ndā nzaya nuá ha di thoki ya pede njabu tembabi ā, ne ra nguu hmuntsi thāndi bojā ha ra Xeni hnini M'onda, ra nguu hmuntsi mfatsi su ra'ya mahini hemi ha ra Xeni hnini M'onda, ne jamasu mbo thāndi zipabi CEMYBS, ne nuya ge handi ha njapi da totue ne da japia pa da thuni nun'a mfatsio xta mahñu.

17. Ngoxte ne kot 'i

Nuu hingi ha njapi mpefi nu ya jāi uni ra mfatsi, da sa da manse n'ha, nubu gatho ya jāi pa njabu da totuā bi ncaso, ne da sa da m'a ha nuá ma ga m'a ngat'i nubye ā hiandi xa:

a) Da za gi hutsi:

Da tutsi ra ya thi ntenti hemi habu di hutsi ra ri noya ge hingi ho ha njapi mpefi ya jāi to rai ra mfatsi, ha nuya da nja ha ma detho ya CEMYBS.

b) Nt'oxgu:

Ha ra CEMYBS ha 01 800 823 8580; ne ha ma detho hiandi ne gi hña ha ra nt'oxgu ra xeni hnini Monda (CATGEM), lada hinte gi jut'i 01 800 696 96 96 ne ha ngotho xeni hnini M'onda ne 070 pa ge nzuni ne ka ya ta hnini.

c) Ka ra m'ehni hem'i yap'u:

Ha ra mehni tot'i ha futuro.grande@edomex.gob.mx; ne ha nxi ā www.secogem.gob.mx/SAM

d) Gi zehe ge :

Ra hmuntsi ha mbo ha ra CEMYBS; ne habu ha ja hmuntsi ntode pa othe da ntethe toho hingi ho nuu ya jāi mpefi ha mbo ya hmuntsi mfatsi, hmuntsi thāngi gatho jāi, Hmuntsi ngatho jamasu ha ra hmuntsi handi ra Xeni hnini M'onda.

DI THOGI

N'A. Juki nuna ra hem'i ngu xa hmā ka ra hemi hiaxmu "Gaceta del Gobierno".

YOHO. Nu ya mpodi gi gen'ā ra hem'i xa thutsi ne di boni ra pa ā ra hiāx ā bi nyut'i ra hem'i "Gaceta del Gobierno" ge di genpu hinda podi ta gemu di hmā da mpot'i h'ena ya hmā ha di thoki nuya.

HÑU. Nuna ra hem'i ha thoki ra nfotsi ge xi dā njuki ngotho pa xi di nfādi xa nhio.

GOHO. Ya thuni mfatsi da thuni numu ya da nja ra bojā, ne numu ya da thoni pa da thuni ā, njapu ya m'efi nu ra nzaya.

KUT'Ā. Ngotho u hi xa n'u di gen'ā ra hem'i nfatsi, ge xi da nu ne dā hoki ra nzaya

Ja ra hnini Nzuni Lerdo, ra hñāxu ra Xeni hnini M'onda, ra pa 28 n'a zānā ra nj'eya 2013.

C.P MARIA MERCEDES COLIN GUADARRAMA

MFAXTE DIGE RA NTSUI M'ONDA

DIGE YA M'EHÑĀ RAZĀ PA GATHOU

T'ut'ā ye

Traducido por:

Universidad Intercultural del Estado de México

Lengua Otomi:

M. en C. Petra Benítez Navarrete

(Rúbrica).

ÑANTE RAFAEL DIAZ BERMÚDEZ, NZAYA NU RA RA NTSUI KA RA XENI M'ONDA PA DA JAPI DA NTE YA HNINI U ÑATHO, NGU MÄ JA RA XENI 3 HEKE XI, 5, 6, 10, 11, 17, HEKE IV NE 18 DIGEÄ RA HMÄNDA NTE RA XENI HAI M'ONDA: 6 HEKE XI, 8 HEKE III 19, 20, 21 NE 26 NGU MÄ RA HMÄNDA HAI M'ONDA; 12 HEKE XXVIII DIGE RA HMÄNDA NUA BI M'UI RA HU NTSUI XENI M'ONDA PA DA NIE GATHO YA HNINI NÄTHO U M'UI JA RA XENI HAI IM'ONDA NE 10 HEKE XIII DIGE Ä HEM'I MÄ HA DI M'UI. NE

KONGEHIA

Ge nu ra m'efi ka ya hnini ra dänga nzaya ka ra xeni hnini M'onda ge xi petsi da tsotse da nu pa di m'ui xi xa nhio ya nzaki ya jäi mengu ka xeni hnini ne ko ya mengu, ne ge xi di nte ne ya hnini ge enbi xi beni njapu u da hoki xa hñutsi njapu.

Nu ä ra j'eya 2007, ra Nzaya ra Xeni M'onda, konge ä ra tsui Xeni M'onda pa da nte gatho ya hnini, ñätho ja ra hnini Xeni M'onda, bi ñ'o ne thoki ge embi ri tajä n'a ra bätsi hnähñu, ge ä petsi da ts'it'i pa da m'ui ra za ba da petsi te da zi ya bätsi ñätho petsi 5 ne ret'a ma kut'a jeya 15 ne di nxadi ja ya ngu nxadi dige üni ra nzaya Xeni hai M'onda, t'uni ra m'otse ba ehe te da zi ne ja pa ra m'edi pa da nxadi ne bojä pa da dai ya m'itu; pa da m'faxte ja ya hnini rangutho, gen'ä ra gäts'i te thoki.

Ge un kar Xeni hnini M'onda m'ui ya mengu u ti xi jar m'edi ge hinte ha ra bojä xi ja ya tsedi di ge nuna ra thogi ge xi xa n'u ra nzaya nu ra nte ya hnini, (CONEVAL), gen'u ne m'ä ge xi dä n'u ya ha di nfatsi, ya m'ui ne ha di thoki ka ya hnini u mupu pa di nfatsi.

Ge nu ra ndä nzaya M'onda hmuntsi nu ya m'ui ya ngotho chulo bätsi (UNICEP), ya nxutsi ne ya tsunt'uu xi jar m'edi ya mui ka ya xeni ge di thuni u xa mä di ge ya m'eti mupu.

Ge ra 20.3 % di ge ya bätsi ñätho u di petsi 3 ne ta 15 nj'eya di ge ka ra xeni hnini M'onda hingi pa nguu nxadi, ngu xa m'a ra ndä nzaya pede tengu ya jäi mupu ka hnini (INEGI).

Nu ra m'ä ra ra pede m'ui jäi ka ya hnini nguu 2010 ä bi guki ra nzayao pede tengu ya jäi mupu ka ya hnini (INEGI) ka ra Xeni Hnini M'onda ge xi m'ui 23,104 ya bätsi di ge petsi 3 ne ta 14 nj'eya u hñ'tho n'a ra hñä, ge ebi xi tsudi xo 0.7% ngotho ya bätsi u m'ui ka ra Xeni Hnini M'onda, ge xi xa nguu r 1.49% ngotho u yachulo bätsi ya bätsi xa pehn'i xangu ya m'ede 11 xa mhm'ä.

Ge n'a u dige nu beni da thoki pa da nte ra za page u to t'uni ra mfatsi, pa da boni xanhio ja ra nxadi ne pa hinda hig ki ra ngu nxadi ne, di ñ'ep'u da m'ui ra za ra nzaki.

Pa di thoki ra za nuna ra nte ri tajä n'a ra bätsi ñätho, ra pa 20 ra ndui ra zänä ra jeya 2009, bi nt'udi ja ra hem'i bi boni ja ra "Gaceta del Gobierno" ra Ndä nzaya Xeni M'onda ya hemi mä hanja di thoki ra za ra pa 30 ra gätsi ra zänä ra j'eya 2012 ya, mpod'i ne te t'adi pa da hñut'i ne da t'uni ra mfats'i.

Nu u ya jäi to ot'e nuna ra thoki da nu ta hubu da tsoni, ngu bi gohi CAS/APADRINA/SE/001/2013/001 bi gohi re goho hmuntsi; ra pa 18 ra gäts'i ra zänä ra jeya 2013, bi thogi nau mä ra hem'i. 21506A000/RO-006/2013 ra pa 23 ra n'a nzänä di ge 2013, ra ndä m'ui thoki da nte ya hnini ngu mä ja ra xeni 23 dige ra hem'i mä ra hmända pa da da nte ra za ja ra xeni hai M'onda, poni nuna ra hem'i. kongena, petsi da hoki ra za nuya:

NGU BI GOHI MA TE THOKI TO NU M'U HINGI M'UI RA NTSUI XENI M'ONDA PA GE U YA HNINI NÄTHO, JA GE BI MPADI YA HEMI MÄ HA DI JAPI DA NTE PA N'A RA TAJÄ N'A RA BÄTS'I NÄTHO.

MÄ HA DI JAPI RA THOKI PA DI NTE GI NTAJÄ N'A RA BÄTSI NÄTHO

1. Page u gatho

1.1 Te di boni ra thoki

Nu ä beni thoki pa da nte ya hnini gi ntajä n'a ra bätsi ñätho, pets'i ge da tsiki pa da petsi te da zi nu u ya bätsi petsi 5 ne ge ta 15 jeya nu u nxadi ja ya nguu nxadi uni ra ndä nzaya ja Xeni hai M'onda, ko ra t'uni ra m'otse ba ehe de da zi, te japi ra m'edi pa da nxadi ne boja pa da doni ya m'itu.

Nuna ra mfeni da thoki xa za ko nge u to mpefi ko ya nzaya ot'e ya jäi ngu ra ta dä hmuni, ra dänga hnini ko ra nzaya Xeni hai M'onda page u ya bätsi ñätho pa di petsi ne da m'ui ra za hinte hieki habu nxadi ne da m'ui xa nhio.

1.2 Te pets'i pa ge u to ote

Pets'i ge da ñuni, da nxadi ne hinda utso.

2. Ya hñä

Pa da thoki konge u ya hem'i, da nu kongey'a;

To da t'uni, page u ya tsunt'uu ne ya xutsi ñätho m'ui ja ya hnini t'uni ra mfatsi ge ntakä n'a ra bätsi ñätho.

M'otse nts'i, ge u ya nts'i pa da t'uni beni thoki pa da nte n'a ra bätsi ñätho.

CEDIPIEM, ra ntsui Xeni hai m'onda pa da nte gatho ya hnini ñätho Xeni hai M'onda.

CIEPS, Ra ntsui honi ne nu te di boni dige ya hmuntsi ne ñäki pa gatho.

Jäi ote, ra to ote ne teni di thoki da nte ya hnini ge tajä n'a ra bätisi ñätho.

Ntsui, nu u ya jäi ote pa da t'uni ra mfatsi pa di nte ge da ntajä n'a ra bätisi ñätho.

Habu mä da thoki, nupu habu hangu di thoki ra ntsui Xeni M'onda pa da nte ya hnini ñätho ja ne Xeni hai M'onda.

Habu nu ha di thoki, nu u ya jäi tsitsi ne teni ha di thoki pa da nte ra za da nt'ajä n'a ra bätisi ñätho.

Hmända, ä ra hmanda pa da nte ya hnini Xeni hai M'onda.

Tom'i habu huxa ya thuhu, habu hnu xa ya tuhu tom'i da t'uni ra mfatsi ngu ma ne hinto ja pa ra medi da nte nu ya ta jäi pa di dets'i n'a ra bätisi hñätho.

Ha di thuni, ge di rut'i ko n'a ra n'äilo u di thuni ra nfatsi ne ra di thuni ra bojä ne.

Tajä, nu u to mpefi ja ya mefi uni ra ndä nzaya nupu ha ba hmuntsi ya mboho ne ñäki pa da nu te da thoki ne u ja ya ndä nzaya ja ya dänga hnini Xeni M'onda ne u ya jäi pa da nte xanhio.

Tengu bätisi t'uni ra mfatsi, gatho ya thuhu to u t'uni nuna ra mfatsi m'ui ja ra Xeni hai M'onda pa da nte ko ntajä n'a ra bätisi.

Hinte petsi da zi, ge u ya j'ai hinte petsi mefi pa da däha ne hingi tsudi da doni te da zi.

Thoki, ra thoki pa da matsi ko n'a ra tajä ra bätisi ñätho.

Thoki pa da nte ya hnini, ge u n'a u te thoki pa da mfa xa ya jäi u hingi petsi ra ngutho ne pati, ge ä ha da japi pa di thoki ngu xa thoki di m'ui.

Mä ha di thoki, nu u mä ha di thoki nunu ra mfatsi.

Pa ge ä di thoki, nu u xa mboni ray'o pa ngutä di pehni gatho thadi ya thuhu gatho ne ra mfatsi.

To adi, nu ya nxutsi ne ya tsunt'u ge dä huxa ra thuhu konge ra ta, ra me ua to pote pam'u da boni da t'uni ra mfatsi, da hñä muxta t'uni ra mfatsi.

To pote, nu ä ra jäi jamasu pa da nxadi ne da nu ra bätisi m'ui hinte di m'ui ya ta.

To jar m'edi, num'u di m'ui n'a ra bätisi da thoka tsutbi hinte di hä ra bojä ua hindi m'ui ra za.

3. Ta habu tsoni

3.1 Nxoge

Da thoki ra za pa da ñuni xa nhio ne pa hinda hieki ya nguu nxadi ya nxutsi ne ya tsunt'u ñätho nu'u pa ja ya nguu nxadi t'ulo bätisi ne yoho dängä tsunt'u nu u hinto petsi te da zi, konge da t'uni m'otse te da zi, un u ya m'etsi pa da nxadi ne ko ra bojä.

3.2 Gey'a

- Da t'uni n'a ra m'otse te da zi nzänä nguu nzänä nu u to t'uni ra mfatsi ntsi;
- Da t'uni nu u ra m'etsi pa da nxadi;
- Da t'uni ra bojä pa da doni ya m'itu pa da mä ja ya ngu nxadi xa za;
- Da ñ'ani pa da mfatsi ko ya hnini ñätho ko u ya jäi mpefi ko ra nzaya M'ondau tsa ja ra Xeni hai M'ondaya däga hnini ne u to hoka tsutbi; ne.
- Da ña'ni nu u ya ta ya bätisi to t'uni ra mfatsi pa da nxadi.

4. Gatho ha buote

4.1 Gatho ya Hnini

Nxutsi ne ya tsunt'u ñätho nu u m'ui ja Hai Xeni Hnini M'onda.

4.2 Tsotse ya Hnini

Nxutsi ne ya tsunt'u petsi ge da zi ne da nxadi ja ya nguu nxadi ja ra Xeni hai M'onda.

4.3 Ya Hnini da ote

Nxutsi ne ya tsunt'u ñätho ne petsi 5 ne ge ta 15 nj'eya ne hinte petsi te da zi, nu u nxadi ja ya nguu nxadi mukua ja ra Xeni hai M'onda.

5. Habu ote

Nunu ra mbeni thoki da tsoni habu m'ui ya nxutsi ne ya tsunt'u ne hinte petsi te da zi m'ui ja ya hnini 43 ka ya ta hnini hñätho ngu xa m'ä ra hmända ge xi petsi da nu ge nu u m'ui ka ra Xeni hai M'onda, ne hangu m'ui ra bojä pa da t'uni.

Nupu habu m'ui da umba njamfri nj'eya m'u ko ra CIEPS pa da un habu di ngu mä ra hmända.

6. Mfatsi

6.1 Ndä u ya nfatsi

Nu u mfatsi hinte da jot'i ne da t'uni:

6.1.1 Ya mfatsi

- N'a ra m'otse ba ehe te da zi nzänä ngu nzänä;
- Nu nä ra m'otse ra gätsi ra j'eya habu di ehe ma ra ya te me u, hangu di m'u ra bojä; ne
- N'a ra nt'eni m'etsi u pa di nxadi ngu j'eya kut'a ya bätsi, ne da dati numu ya bi ndui ra j'eya nxadi.

6.1.2 Ko ra bojä

Da t'una ra bojä pa da dani ya m'itu t'api ja nguu nxadi.

6.2 Tengu da t'uni

Nu ä ne nthoki da uni ra ndä nzaya ta hnini Xeni hai M'onda konge ra CEDEPIEM da uni made 50 % di ge ä ra bojä ñe ma n'a made ya tajä. Da thoki pu pa di gen'a te ja pa ra m'edi to ote, nu ä ra mfatsi ra nzaya Xeni hai M'onda da njapu ngu uni page ä.

Ra nfatsi di t'uni ge xi di un ra nzaya ka ra Xeni Hnini M'onda, ge di uni ra nfatsi ngu xa m'ä di gen'ä t'uni ra bojäi pa geh'ia xa m'ä

Nu ä uni ya tajä geu thükibi ya njut'i num'u ret'a ma kut'a to mpefi ja ya ngu nzaya Xeni hai M'onda ne ja ya ngu nzaya dänga hnini ne u ma ra to mfatsi. Ra CEDEPIEM tsa da nkombeni pa da nu hadi boni ma ra.

Ra mfatsi bojä da t'uni nu u to bi poni ya thuhu pa da doni ya m'itu pa ja ra nguu nxadi da t'uni \$ 1, 200.00 (n'a m'o ne yo nthebe 00/100 M.N.) ne da theke made, made \$ 750.00 (yoto nthebe mbexu 00/100 M.N.) ra ndui ra jeya nxadi ne ma n'a pa di zote konge \$ 450.00 goho nthebe ne n'ote 00/100 M.N.), ra hñu di ge ä hñu nzänä ra jeya.

7. Hangu di m'at'i

7.1 To u da t'uni

7.1.1 Tengu di m'ui

Nu u to da t'uni ra mfatsi da t'uni na m'u da hoki, ra za ngu mä di thoki.

7.1.2. Te da t'api pa da t'uni

Pa da t'uni nuna ra mfatsi, nu u bi adi di petsi nuya:

- Dra bätsi u ñätho di pets'i 5 ne ta ge 15 nj'eya, ne hinte di petsi te da zi;
- Di hnu xa ra thuhu ja ra nguu nxadi ra hai Xeni M'onda;
- Nu u ya ta, da hñu xa ya ntunt'y'e habu mä da hoki ra za ngu mä ya hem'i;
- Da mä da nu pa nut'i ngu ma ra hem'i bi boni habu ma to ne da ñut'i, honse tsa da hoki ra ta ua ra me ra bätsi; ne
- Ne u ma ra da mä ya j'ai to ote.

Ne u ma ra ya hem'i t'api da dati nuya ya hem'i:

- Ra hem'i mä habunxadi;
- Na ra nkoi nuä ra hem'i mä hämu bi m'ui;
- Ra nk'oi nu ä ra hem'i ra hu (CURP) ne u hogu hem'i;
- N'a ra nk'oi ra hmi t'ulo hem'i;
- N'a ra nk'oi nu ä ra t'ulo hem'i mä habu mengu ne habum'ui; ne
- N'a ra nk'oi nu u ra t'ulo hem'i ra me, ra ta ne ua to pote.

Nuna ra mfatsi da tuni n'a ra nxutsi ua n'a ra tsunt'u dige n'a ra nguu ua yoho ngu da mä ya jai to ote.

Nu u ne da fädi dige u ya bätsi ge da thoki ngu mä ra hmända pa da nu ge majuäni pa da umba ra uenda to ote ra hai Xeni hai M'onda ne za dänga hnini ngu m'ä ya hemi hanja da thoki.

7.1.3 Te da un pa da jamasu

Da hnu to u japa ra m'edi ya bätsi ñ'ätho nu u huxa ya thuhu ne petsi gotho ya hem'i ngu mä pada t'uni.

- a) Hinte di tsihi ya me ne ra ta ua gatho yoho;
- b) Di petsi ma n'a di yoho ya ñoui;
- c) Di m'ui ja ta hnini 43 ne ge ya hnini hñ'tho ngu xa hmã ra hmãnda ge petsi ya hnini ka xeni hnini M'onda; ne
- d) Na ra u da mã ya jã to ote.

7.1.4 thux thuhu

Ra me, ne ra ta di ge ra t'ulo, ua to pote petsi da ma da nu ja ngu habu ote to t'uni nu ã ra mfatsi ua gemp'u habu da nu da nute da dati pa da t'uni.

Num'u ya da hnu xa ra thuhu to u nu ha da ñut'i nu u bi mã ra me ne ra ta dige ã ra bãtsi da t'uni n'a ra hemi habu ba ehe ra m'ede pa da nu ge ya bi gohi.

Gatho jã petsi tsa da ma da huxa ra thuhu pa da t'uni ra mfatsi ne hinte da jot'i pege hingi ena ge ya da t'uni.

7.1.5 Ra hem'i da ñut'i

- a) Hem'i pa da huxa ra thuhu;
- b) Hem'i ha di m'ã ge xi jar m'edi ga m'ui ka ra xeni hnini M'onda.
- c) Hemi habu mã da thoki ra njut'i;
- d) Hem'i habu mã ge mfatsi ne hoka tsutbi hmuntsi;
- e) Hem'i pa da t'uni ra mfatsi; ne
- f) Ma ra u da t'api ya jã to ote.

7.1.6 Pa da zute to t'uni

Ra CEDPIEM da ya thuhu to gatho da t'uni konge u ya mfadi ngu ma ne odi ra hmãnda negi pa da ñut'i da bãdi ra Xeni hai M'onda ne ya nguu nzaya hnini pa da nu da hogi ra za nuna ra thoki hoga nte dige ra Xeni M'onda, ne u ngu ma n'a mã ya hem'i di njapuyu.

7.1.7 Te petsi to t'uni

- a) Da t'uni n'a ra m'otse ba ehe te da zi nzãna ngu nzãna;
- b) Numu ri ndui ra j'eya nxo da t'uni nu u ya m'etsi pa di nxadi;
- c) Da t'uni num'u bi ndui ne ra hñu ra hnu nzãna ra jeya nxadi ne bojã pa di doni ya m'itu;
- d) Da t'uni ra gãtsi ra zãna ra jeya n'a ra m'otse ngu te m'ui ra bojã; ne
- e) Da ntsuni, rangutho ne ngu petsi hinda utsa.

7.1.8 te petsi da hokit'unira mfatsi

- a) Da mã da hñã da rase ra mfatsi;
- b) Da mangatho ya 143 ara ya nguu nxadi;
- c) Ge di ya m'etsihem'ipa da nxadi;
- d) Ra bojã da t'unihonsepa da dai ya m'itu;
- e) Hindahieki ya nxadi;

7.1.9 Te petsi da hoki ra me ne ra ta

- a) Da mã da nu te tadi pa da thoki;
- b) Da dati ya hem'i mã ha da japi;
- c) Da dati xa nhi te tadi majuani ne ra pa tadi;
- d) Da huxa xa ntunye num'u ya bi t'uni ra mfatsi;
- e) Da tsani ra bojã honse page u xa t'uni ngu m'a nuna ra hem'i nfotsi;
- f) Ge xi di mut'u ã to xi nfotsi ne xi di nxadi ka nguu nxadi ne zãmu di pa ka ra xadi ge hinda m'edi di gen'ã

- g) Xi dā m'ā ha xi xa nhio ra t'ot'e mu ya bi hmuntsi ga t'uni ra nfotsi, ne da m'ā ha xi t'uni ra za ra foxte ngu m'ā nuna ra hem'i nfotsi;
- h) Ge xi di nfatsi ya m'efi ka ra nguu nxadi ne dā un u te jā ka ra nguu nxadi m'ui pu ka ra nguu nxadi;
- i) Da t'uti to t'uni ra mfaxte ya m'ui. ya ñatho, ge hinda m'edi ja ra Xeni M'onda ne gotho M'onda;
- j) Da doti ja ra nguu ote ra guto zānā n'a ra hem'i ra t'uni habu nxadi ne xa huxa ra thuhu page ā ra jeya nxadi; ne
- k) Ne nu u ma ra u da mā ra nzaya nfatsi.

7.1.10 te petsi da hoki ya ta jā

- a) Da huxa ra ntunty'e ja ra hem'i pa da thaki ra boja ra njut'i;
- b) Da hoki n'itho pa da thakbi ra boja da uni;
- c) Da dati n'itho ne dati ra boja mfatsi nu u ya retsi ngu ma ya pa xa tutsi;
- d) Da mehni ja ra nguu nzaya nzānā ngu nzānā, ya hem'i da ñuti pa da da ya mfatsi; ne
- e) Ne u ma ra da mā ya jāi to ote.

7.1.11 Numu hinda hoki

- a) Numu hingi ma mājuani pa di ñut'i ne da t'uni ra mfatsi;
- b) Numu hinda da hoki nu u mā 7, 1, 8 ne 7,1, 9, ngu mā da thoki ra hem'i;
- c) Numu da boni da ypio ra mfatsi ne hinte da ma daxifi habu t'uni ra mfatsi;
- d) Nem'u hinda hoki ra za ngu da (ma, da pati, to da uni, da tsoni ne u ngu da hiot'i ya jāi pa da etsi da nzaya);
- e) Da mpadi habu da m'ui n'año Xeni hai M'onda; ne
- f) Ne u ma ra da mā ya jāi nzaya habu t'uni ra mfatsi.

7.1.12 Da tsui to t'uni ra mfatsi

Da thaki tengu ya mpa:

- a) Page u mā ja ya hem'i, a), b), c), ne d) ra m'ede 7, 1,8, nt'ot'i; a),b),c).d),e),f) ra m'ede 7, 1,9, nā u, c) ne d) ra ma de 7, 1, 11, da thaki ra mfatsi ta thoki ra za ne ham'u ge da mengi da t'uni managi; ne
- b) Ngu da mā ya jāi to ote ra mfatsi.

Hinda thuni:

- a) Page u mā ja ya e) ra m'ede 7. 1.8 ne ra a) ne ra e) di ge ra m'ede 7, 1, 11, da thaki ra mfatsi; ne
- b) Te da mā ya jāi to ote ra mfatsi.

Numu da du to tuni ra mfatsi ua ya hinda ne ra mfatsi da thakbi.

Nu ā ra ngu nzaya habu t'uni ra mfatsi ge ā da nu te da hoki.

7.1.13 Da mfatsi pa da t'uni ra mfatsi

To t'uni ra mfatsi ge xi petsi ge da ma ja ra nguu nxadi ta da uadi ra j'eya nxadi.

Ra me ua ra ta ra bātsi to t'uni ra nfotsi ge xi da nu ge dā m'ā ngotho ya pa ka nguu nxadi ne xi t'ini xa nhio.

7.2 Ge di tsotse ra m'efi ra retsi

Ko ra tsotse ra retsi ge di thuni numu xta thandi ra za ra m'ui ngotho ka ya nguu ua di gātsi ra nxadi.

8. Nguu nzaya mfatsi

8.1 Nguu nzaya nu ha di japi pa da t'uni

Ra nguu nzaya to ote ge ā petsi da mā ha japi ne da badi te mā ya hem'i.

8.2 Nguu nzaya mā ge da t'uni

Ra ngu u nzaya CEDPIEM ge ā xi ra tse di da nu ha da hoki nuna ra mfatsi.

8.3 Pa da nu thoki raza nuna ra mfatsi

Ge xi di tsotse ra nthāndi ra za ya thuni nfatsi, ge bi boni ge bi m'ui ra hmuntsi, ge ra ndā pa di thuni da boni ra bojā di ge ra nfatsi.

8.3.1 Da zote

Ra ntsui ge u:

- a) Ra ndā nzaya, ge ā to da nu gatho u to nu ra za ne u to nu ra bojā ja ngu u nzaya pa da nte ya hnini;
- b) N'a ra mfate, ge ā ra ndā nzaya nu ya mfatsi ja CEDPIEM;
- c) Hñu ya mfatsi, ngu u ge u:
 - To nu gatho jā ngu u nzaya pa da nte ya hnini.
 - N'a ra mpote ja ra ngu u nzaya nuu ya bojā habu to ote.
 - N'a ra mpote ja ra ngu u nzaya pa ra nxadi ja ra ngu u nzaya ote.
- d) N'a ra mpote to nu thoki ra za ja ngu u nzaya habu ote.

N'a ngu n'a da mā to dū pote num'u hindi m'ui nu u ya ndā; ra nzaya k ara hmuntsi ge di jut'i.

Nu u to mfatsi ntsui da m'ui di ge ya pa da thogi ngu mā ya nt'oti m'efa bi mā.

Di m'ui di ge mā ge to da hmuntsi ya ndā to nu ha di thoki ra za ne u ya mfatsi, numu da tsani di ma hiegi ra ndā da mā to da gohi.

8.3.2. Te hoki

Ge u da hoki ya ntsui mgu mā da hoki ra za ya hem'i ma da thoki ra za.

- a) Da nu da thogi gatho ye hem'i pa ra mfatsi da thuni;
- b) Da un hanja mā ya hem'i pa da thoki, ne da un hanja da japi page u da un ra nfatsi;
- c) Di thogi, hanja di n'u ra boja pa ge u te da thoki di ge ra nte;
- d) Da thoki hanja di hoki ra pa di t'uni ra bojā mu pu;
- e) Da thogi u xa thoki pa di boni ne di yut'i ya j'eya di ge da nu ra nte;
- f) Da nfādi hanja xa tsani ra boja, di gātsi ra j'eya, ge di t'ot'i nu u to xi pātho ngu u nzaya hnuya;
- g) Da thogi hanja hnu ya ya bojā u poni;
- h) Da thogi ya bojā u xa thutsi ja ya hem'i nte; ne
- i) Da hnu xa tutsi pa di thoki ko ya nzaya mupu pa di thoki.

Ya jāi nzaya hmuntsi mupu ge da uat'i pa da mā hanja to u da nzaya ne to da mpote ka ra ngu u ha thuni boja ge xi ha ra u tsā nu yu pa di t'etsi.

Ra nzaya nt'at'i ge di kāha ra hem'i pa di hmutsi u te xa thoki ne xa nfādi; di mā xa hogi ya m'efi ya hmuntsi nzaya, nu ka ra hem'i web negi ka ra CEDPIEM ne ha poni ya nfādi ne ma ra ha da za da ne da boni.

Nu u ngotho xa thoki ra za ge da udi ra ndā nzaya ka ra CEDPIEM, numu hingi ja ra tsā da hoki ge da xifi to da hoki nura ra m'efi.

8.4 Ya hmuntsi to nu ne to te uni**8.4.1 T'et'i**

Ge di hmuntsi yuko:

- a) N'a nda nzaya, pa di nt'ot'i pa ge ra ndā nzaya ka ra Xeni hnini M'onda;
- b) N'a ra nzaya nt'ot'i, ge da ndā nzaya ka CEDPIEM;
- c) Rato ya mpote nzaya di genya:
 - N'a ra mpote ge di nu ya bojā;

- N'a ra mpote nt'ot'i nu nxadi;
- Ra nda nzaya di nu ngotho ya m'efi nte ka ra Xeni hai M'onda;
- N'a ra mpote hñansu, di thātho ka ra nguu nzaya;
- Yoho ya nda nzaya mpefi ka ya nzayase.

d) N'a ra nda nzaya ha ya ja ya boja; ne

e) Goho to da tsan'i, da nto u:

- N'a ra mpote nguu nt'otho;
- N'a ra nda nzaya ka ra nguu nzaya nu ra nte di ge ra Xeni hai M'onda; ne
- Yoho ya mpote jai m'ui ka ya Hnini hñātho.

N'a ngu n'a ya mpote da h'etsi ya mfatsi. Di ge ra ntsu ā ha u ne di njut'i.

Nu ya hmuntsi hā ya ntsu da h'etsi ya nzaya. Nu ya nda nzaya ne ya mpote nzaya mupu ha nu ha di tsan'i ra jobā hingi tsa to da h'etsi ya nzaya, nu u to xa tsan'i mupu zamu nu u hā tsa da h'etsi ya nzaya.

Nu u da mā ha te di thoki di ge ya hmuntsi nzaya ge ngatho di muhu rangutho, nu mu da nhehu, ra nda nzaya tsa da hñaki pa di nhents'i.

Nu pa di njut'i ne di t'exa ya nfatsi ge di nu u ma ra ya hmuntsi nzaya di gense u.

Ra hmuntsi nzaya da māt'i da hmuntsi ngu ka hñu nzana pa di hokuhu ya befi ne munu jar m'edi ge da pat'i n'itho da thoki numu jar ra b'edi mu hi xa tuts'i ka ya hem'i pā u.

Da thoki u ya xa hñahu ya hmutsi nzaya, ne tsa to da māt'i ka ya hmuntsi, ya nxampate ne ya nzayase ngotho, nu mu jar m'edi pa di hokuhu ya mfadi hem'i ne ma ra u jarm'edi.

Ya pa hmuntsi u xa mbeni ua n'itho da thoki di ge ya nzaya ge di hogi ra za, ge da thoki mu hense n'a 'yopu n'a ngu n'a ya hmuntsi, ne di mupu ra ndā nzaya, ra nzaya t'ot'i ne ra mpote nzaya mupu ha hnu ya bojā ne di 'yopu ne yoho ya mpote nzaya pa da mā te da nja.

Ra nzaya nt'ot'i da guki ra hem'i nu ha te di thoki u ā xa mā ra ndā nzaya.

Da nt'ot'i n'a ra hem'i u da mā n'a ngu n'a ra hmuntsi m'efi, ha di tutsi u te xa mā, pa da tho ki ne nu u te da thoki xa mā, ne di tunt'ā ya 'ye ngotho ya hmuntsi nzaya.

8.4.2 Ha te di thoki

Ge ya nthoki ya ndā nzaya:

- a) Da gut'ā da uni ya nt'ot'i nthadi, ne da thāki u xa mā to u da m'otsi ne da tutsi n'a hem'i u da dom'i ge xi da hnu u xi xa ntsedi. Ge da thuni ya hem'i ya jai u te ka ne hinda mā ra pa ā xa tsan'i ne ua hinte di jāha ra ya hem'i u tadi di ge ra hnu nte jai, pa te di m'otsi u ya jai u hinte to petsi, ge ra tse di ra ndā hmuntsi nzaya da hnuy pa di yut'i;
- b) Di gātsi da nyut'i ngatho ya jai u to da mfatsi di ge u te tsa te da thuni di ge u ya nda nzaya xa beni da nja pa ge u;
- c) Mu da njar m'edi da pot'i u ya hem'i da mpodi, pa xi di hogi ne xi da negi ra za pa ge ya hnu di nte ya jai;
- d) Da hnu ha di thoki ra za ne pa di māpuu xa mā di ge ra hnu nte ya jai, nu u xa mā di ge ra mfadi, da thutsi, ha xa ngohi di ge u, ne di nyut'i ma ra ya jai u to da mfatsi ge da njapu pa di hogi ra za ne di tsotse ra m'efi di gehu;
- e) Da t'etsi ya mpote nzaya nu ya ngatho hnini, hñātho ne ua ya xampate nguu nxadi;
- f) Da poti ne da udi ya hem'i u xa nt'ot'i hense uā; ne
- g) Ma ra u te xa thutsi di ge ra hem'i nzaya.

9. Hanja da thoki

9.1 Hanja ga thoki

- a) Xa ngohu rangutho u xa mā ha poni xa bojā, di ge ra nda nzaya ka ra hai Xeni hnini M'onda di ge ra hem'i mā ha di thoki ya m'efi kon ge ra CEDIPIM;
- b) Pa di da ne di thuni ya hem'i di ge ra hnu mfatsi ge di thumpu ja ya nhu ha xa mā ya nzaya, da uni u ya jai to ha nuna ra ntsui, ne di gātsi da thutsi ka ra hem'i di ndui ne di gātsi nu ra m'efi;

- c) Ya ndä nzaya nun'a ra befi ge xi da nu ge xi dar zau ya hem'i ha xa t'adi, dar za ne tsa da hnu manhio ha xa thux u xa t'adi digehia ngu mä ra hem'i nfatsi;
- d) Ra hmuntsi nzaya da nu to u da thuni ra mfatsi di ge u xa mä ka ra hem'i ha thuni ra mfatsi u petsi ra tse di nuyü;
- e) Ha xa njapi pa ya pa u di thuni ya mfatsi ge hense ya nda nzaya nu ya nte ya jäi padi hamu; ne
- f) Ra nguu nzaya to mä da hoki ya h'emi habu hñux ya thuhu gatho to thuni ra nfatsi.

Pa da thuni ra mfatsi da thäkbü nunu n'an 'yo hoki ya hmuntsi jäi. Honi pa da t'etsi da nzaya nu u n'a'yo hoki pa da m'edi ra mfatsi.

9.2 Da mpodi to thuni ra mfatsi

Nunu to da thäki ra mfatsi ge ya otho ra bojä ngu mä ya hem'i xa thoki, ra nguu nzaya mä da thoki da poti to thuni ra mfatsi, ne da thuni ma n'a ra jäi nt'adi jäpi ra m'edi hnuxa ra thuhu ne t'omi da thuni.

Ra nzaya mä te thoki petsi da ün'a nguenda u ya jäi ote ne to xa poti da doti ra mfatsi di ge ra pa bi yut'i, ngu bi gohi ne ko ra bojä m'ui.

10. Nguu nzaya mfatsi

Ya nguu nzaya mfatsi da nu ha da japi pa da hogi ra za ya m'efi, ne u to da 'yopi, ra ya mfatsi t'uni ko ra nzaya Xeni M'onda.

Ra CEDIPIEM tsa da zitsi ya m'efi ko ra nfatsi ra nzaya dänga hnini pa da t'uni ra nfatsi, njapu ne konge u to nu ra mfatsi ngu ya nguu nzaya mfatsi ne u ma ra ya nguu nzaya.

Ra CEDIPIEM tsa da hoki n'a ra hem'i ha bi mä da hoki ra zau jar m'edi, ne da tsoni ra mfatsi.

11. Ha di nte ko ra mfatsi

Pa da thoki ne da nu ra mfatsi ya jäi ngu uote, ge da hnu u mä ra hmuntsi ndä nzaya.

To thuni ra mfatsi petsi da mfa xa ra hnini te t'adi, konge u ya jäi ka ra hnini, ne ko ya nguu nxadi.

12. Nthudi

12.1 Habu nt'udi

Pa ra nthudi ra mfatsi da thoki ngu mä hmända, ne u ne da mä ya jäi to ote.

Nu ya hem'i mä poni ja ra "Gaceta del Gobierno" nzaya, habu mä web di ge ra nguu nzaya nfatsi pa da nte ya hnini ne ra CEDIPIEM.

Ngu mä ra xeni 18 di ge ra hmända, gatho ya hem'i pa da udi te thoki, di mä ngu ja n'ä ra hñä.

"NUNA RA THOKA MFATSİ PA GATHO YA HNINI, N'ÄN'YO DI GE U YA HMUNTSİ JÄİ HONİ RA T'ETSİ NGU RA NZAYA. HINGİ TSA PA GE U TO DA THUNİ RA MFATSİ TSA DA THOKA TSUTBI NGU MÄ JA RA HMÄNDA DI GE RA MFATSİ"

12.2 Hem'i mä to ne da ñut'i

Ra hem'i mä to ne da ñut'i da hoki ra nda nzaya ja ra Xeni M'onda, konge ra CEDIPIEM, ne ngu da mä ya jäi ote, di ge ä ra bojä m'ui.

13. Negi thoki ra za

Ra CEDIPIEM di petsi ya thuhu gatho to thuni ra mfatsi, ngu mä ka ra heke VIII di ge ra xeni 12 di ge ra hmända negi thoki pehni ra hñä ka ra Xeni M'onda ne ya ta hnini.

14. Ra teni thoki

Ra CEDIPIEM da teni ra mfatsi, ngu mä u ya hem'i bi thoki ne da una ra uenda ja ya hmuntsi.

15. Nu ha bi hogi

15.1 Nu ha bi hogi nthi

Tsa da thoki n'a pa da nu ha bi hogi konge ra CIEPS, pa da ntsa da hoki ra za da mfatsi.

15.2 Nu tengu bi hogi

Ra CEDIPIEM da dati ra uenda ne habu pa te hoki ngu mǎ di nte ya hnini nj'eyamu ja ra CIEPS.

16. Fādi, thāndi ne fādi

Ra fādi, thāndi ne fādi di ge ā ra mfatsi nu ra bojā ja ra Xeni M'onda, ra nguu nzaya fādi di ge ra nzaya Xeni M'onda ne u to nu di gempu ka ra CEDIPIEM, tša da nu ha da japi ne da nu ra za da dati ya mfatsi to thuni.

17. Ngoxte ne tsutbi

Nu u hingi ohia te thoki, ngaxte ua tsutbi ne da tsuni di thoki pa da uni ra nfatsi, tsa da udi konge u ya ta ya me u ta ya bātsi, to thuni ne gatho, ya jāi ka ra hnini, ko nge hia:

a) Ko ra hem'i ntat'i:

Ja ra nguu nzaya ma da thoki ua ya nfatsi ja ra CEDIPIEM.

b) Ra ntogzu:

Ja ra m'ui habu thuni ra nfatsi da nǎ 01(722) 2 12 89 85 ne 2 12 90 72; ne ja ra m'ui habuote ra nzaya Xeni M'onda (CATGEM) ka ra lada hinte jot'i 01 800 696 96 96; ne ka ra SAMTEL 01 800 720 02 02, 01 800 711 58 78 ne 01 800 ne ma juani (466 3786) nbo ra ta Hnini M'onda ne 070 pa Nzuni jar ya ta hnini; ne 01 (722) 2 75 67 90; 01 (722) 2 75 67 96 ne 01 (722) 2 75 67 00 ra m'ede 6581 ne 6616 di ge ra nguu nfatsi nu thoki ra za.

c) Ja ra ninternet:

Ja ra mpen ā hñā tsibi apadrina@edomex.gob.mx ne ja ra hem'i www.secogem.gob.mx/SAM.

d) Rase:

To nu ha xa thoki ra za mbo ja ra CEDIPIEM, mupu Nigromante No. 305 Col. La Merced Alameda Nzuni Xeni Hai M'onda, C.P. 50000, ya nt'ozgu; 01 (722) 2 13 58 93 ta ra 95; ne ja ya thoka tsutbi di ge to nu ha thoki ra za pa ya hnini, habuote ya jāi ra nguu nzaya da nu ra nfaxte ha thoki ra za ra nzaya Xeni hai M'onda.

YA THOGI.

N'A. Da bonika ra hem'i ra hnu "Gaceta del Gobierno".

YOHO. Nunu ya hem'i poti ngumā da thoki da yut'i ra yoho ra pa bi bonika ra tahem'i "Gaceta del Gobierno" ndānzaya ne da m'uitahindapoti ne ta da thege ra nfatsi.

HÑU. Nuyu ya hem'imā ha di thoki da boni gatho pa da nu ra za.

GOHO. Pa da thuni ya nfatsi da nu tengu ra bojā m'ui pa di thuni.

KUT'Ā. Gotho u hingi m'ā ge ja ra hem'i da thoki, da nu ha di hoki ya jāi ote.

Ja ra Hnini Nzuni Lerdo, ra hñāxu ra Xeni hnini M'onda, ra pa 28 n'a zānā ra nj'eya 2013.

ÑANTE. RAFAEL DIAZ BERMÚDEZ
MFAXTE PA DA NTE GATHO YA HNINI
DIGEŮ YA HNINI NĀTHO XENI HAI M' ONDA
T'ut'ā'ye

Traducido por:
Universidad Intercultural del Estado de México
Lengua Otomi:
M. en C. Petra Benítez Navarrete
(Rúbrica).